TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

KIDEM TAZMİNATI SORUNU

0376

TÜRK-İŞ YAYINLARI No : 105

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ
KIDEM TAZMİNATI, GELİŞMELER VE SORUNLAR VII
BELGELER BÖLÜMÜ (1) 1
1475 Sayılı Yasa Millet Meclisi Sağlık ve
Sosyal İşler ve Plân Komisyonu Raporları 3
BELGELER BÖLÜMÜ (2) 31
854 Sayılı Yasa M.M. Sağlık ve Sosyal İşler
ve Plân Komisyonu Raporları 33
BELGELER BÖLÜMÜ (3) 49
Millet Meclisi Görüşmeleri 52
BELGELER BÖLÜMÜ (4) 129
Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler ve Bütçe
Plân Komisyonu Raporları 131
BELGELER BÖLÜMÜ (5) 151
Cumhuriyet Senatosu Görüşmeleri 154
BELGELER BÖLÜMÜ (6) 203
1927 Sayılı Yasa 205

331.21
KID
1976
0660

Ö N S Ö Z

İşçilerimizin temel iş güvenliği kurumu olan kıdem tazminatı, geçtiğimiz dönemde, 1927 Sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiştir. Bu değişiklik ile, işveren çevrelerinin yoğun baskılarına karşın, tazminatın süresi yükseltilmiş, kamu sektöründe çalışanların hizmetleri kıdem yönünden birleştirilmiş, tazminat ödemesinde vergi yükü hafifletilmiştir. Değişiklik; tavan, hizmet birleştirilmesinde uygulamanın nasıl gerçekleştirileceğinin açıklığa kavuşturulmaması, vergi uygulaması ve fon tesisi gibi, bazı sorunları da beraberinde getirmiştir.

Bu sorunların çözümünü amaçlayan yaklaşımla, "işçinin işveren de biriken emeğinin karşılığı olan ödeme" niteliği taşıyan kıdem tazminatı gerçek içeriğine kavuşmuş olacaktır. Bu yöndeki yaklaşımların saptanabilmesi, Türk-İş Hukuku içerisinde bu kurumun kat ettiği bütün aşamaların bilinmesini gerektirmektedir. Değerlendirmeye ışık tutabilmesinin sağlanması amacıyla kıdem tazminatının 3008 Sayılı Kanundan 1927 Sayılı kanuna kadar geçirdiği değişiklikler, etkileri ve yorumu sunulmaktadır. Belgeler bölümünde de TBMM çalışmaları ve yasa metni yer almaktadır.

Nisan, 1976
Saygılarımızla

TÜRK-İŞ İCRA KURULU

KIDEM TAZMİNATI GELİŞMELERİ ve SORUNLAR

"... 1475 Sayılı İş Yasasında 1927 Sayılı yasa ile yapılan değişiklikler, işçi yararına çeşitli hükümler getirmesine rağmen uygulamada son derece kritik sorunlara yol açacak niteliktedir. Bunda, işçilerin korunmasında " ileri adım" kabul edilebilecek hükümlerin, özellikle işveren çevrelerince ters yorumlanmak ve uygulanmak istenmesinin önemli bir rolü vardır. Yasanın getirdiği hükümlerin ve "gerekçe"sinin özellikleri dikkate alındığında, sorunların çıkması sürpriz kabul edilmemelidir. İşveren çevreleri, değişikliklerin hedefinin"teknik" değil, "politik" olduğunu, bu yoldan bir"ekonomik düzen değişikliğinin" sağlanmak ve yeni bir "işletme anlayışının" etkin kılınmak istendiğini iddia etmekte, bunun büyük telâşı içinde görünmektedirler...."

Kıdem
Tazminatı
Gelişmeler
ve
Sorunlar

Kıdem Tazminatı:

İşçinin temel iş güvenliği kurumu olan "Kıdem Tazminatı", iş ilişkisi sona erdiğinde, işyerindeki emek birikiminin karşılığı olarak işveren tarafından kendisine veya ölümünde hak sahiplerine yapılan bir ödemedir.

Türk-İş Hukukuna ilk kez 1936 Yılında 3008 Sayılı İş Kanunu ile giren Kıdem Tazminatı, zaman içerisinde yaşama koşulları gereği çeşitli değişikliklere uğramış, son olarak 1975 Yılında 1927 Sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiştir.

1927 Sayılı Kanunun tasarısının gerekçesinde, Kıdem Tazminatına ilişkin hükümlerin "işçi yararına ve kamu düzeni düşüncesiyle" konulduğu, "işçilerin iş ve gelir güvenliği konusundaki gelişmeler" "yeni eğilim ve gereksinmeler karşısında" yeni düzenlemeye yönelindiği belirtilerek, "Kıdem Tazminatı müessesesinin, işçilerin gelir ve iş güvenliğini sağlayıcı ve keyfî işten çıkarılma işlemlerinin işçi aleyhine doğurduğu sonuçları giderici niteliği yanında, güvenlikli ve gerçek hüviyetli bir sendikalaşma hareketine yardımcı ve hatta büyük katkıda bulunulabileceği de günümüzde kabul edilegelen bir gerçektir" denilmiş, getirilen değişikliğin temelinin, "özellikle hizmet akdinin devamlılığını ve işçinin işyerine ve işine bağlılığını sağlama esasına" dayandığı açıklanmıştır. Gerekçenin bir diğer bölümünde ise, "... çağımızda "devlet benim" anlayışı nasıl çok gerilerde kalmışsa, "işletme benim" anlayışı da yeni bir işletme anlayışına dönüşmek zorundadır. Sanayi devrimi yıllarının oluşturduğu hukuk ve işletme anlayışının çağımızda kalan artıklarıyla ekonomik ve sosyal düzenin yürütülmesi mümkün değildir..." görüşüne yer verilmiştir.

Kıdem Tazminatı kurumunun çeşitli zamanlarda yapılan değişikliklere rağmen arızasız işlediğini belirtebilmek olanaksızdır. Uygulama sorunlarının giderilebilmesi, Kıdem Tazminatının hukukî yapısında 1936'dan bu yana meydana gelen değişikliklerin incelenmesini gerektirmektedir.

Değişiklikler, 3008 Sayılı yasa ile yapılan düzenlemeden başlanılarak sunulmaktadır.

I- 1961 Anayasasının Kabulüne Kadar Geçen Dönem:

A) 3008 Sayılı Kanun:

Kıdem Tazminatı, 8/Haziran/1936 Tarihinde kabul edilen 3008 Sayılı İş Kanununun "fesih bildirimi ve sonuçları"nı düzenleyen 13'ncü madde metni içerisinde, "adı anılmaksızın" düzenlenmiştir. Maddenin 5'nci fıkrası, "bilumum işçiler hakkındaki fesihlerde, beş seneden fazla olan her bir tam iş senesi için ayrıca on beş günlük ücret tutarında tazminat dahi verilir." hükmünü öngörmüştür. Kanun, yayımı tarihinden bir yıl sonra yürürlüğe girmek kaydı ile kabul edilmiştir.

3008 Sayılı Kanuna göre işçinin tazminat alabilmesi için akdin feshi ve işçi-

nin işyerinde belli bir süre çalışmış bulunması gerekmekteydi. Uygulamada; işçinin tazminata hak kazanabilmesi için, işçinin iş akdinin kendisi tarafından değil, işveren tarafından feshedilmesi şartı aranırken, Yargıtay bir Tevhidi İçtihad Kararı ile, "işçi tarafından iş akdinin feshinde de tazminatın ödenmesi gerekeceğine" karar vermiştir.

Yargıtay, anılan 14/2/1949 Gün, E.19, K.15 Sayılı kararında, Kıdem Tazminatının işçinin birikmiş emeğinin değerlendirilmesi amacını güttüğünü, bu sebeple akdin işçi ya da işveren tarafından feshinin bir fark yaratmayacağını öne sürerek, "bu tazminat işçi için bir ikrâmiye mahiyetinde olup, her ne suretle olursa olsun, bütün fesihlerde işçiye verilmesi lâzımdır" demiştir. Ancak, 1949'larda tazminatın sosyal adalet ilkelerine dayanılarak, işçi yararına ve kamu düzeni düşüncesiyle konulduğu gerçeği zaman içinde unutturulmaya çalışılmış ve Tevhidi İçtihad Kararının etkilerini azaltmak için yasama yolu ile yeni düzenleme girişimlerine başlanılmıştır. O günün koşulları içerisinde, işçi sınıfının baskı grubu olamaması karşısında, Kıdem Tazminatının her koşulda değil, bazı fesih hallerinde ödenmesinin yerinde olacağı anlayışı yerleştirilmeye çalışılmış ve bu görüşe 5518 Sayılı Kanun ile geçerlilik kazandırılmıştır.

B) 5518 Sayılı Kanun:

İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 25/Ocak/1950 Tarih, 5518 Sayılı kanun, 3008 Sayılı İş Kanununun 13'ncü maddesinin tazminatı düzenleyen fıkrasını şu şekilde değiştirmiştir:

"İş akdinin işveren tarafından bu madde veya 16'ncı maddenin 1 ve III numaralı fıkralarına göre ve işçi tarafından ise 15'nci maddesinin I ve II numaralı fıkralarına dayanılarak veya askerlik hizmeti dolayısiyle feshedilmesi halinde, üç yıldan fazla çalışmış olmak şartiyle işe başladığından itibaren her bir tam iş yılı için işçiye (15) günlük ücret tutarında bir tazminat verilir.

İşçilerin kıdemleri iş akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya müteaddit işyerlerinde çalıştıkları süreler nazara alınarak hesaplanır.

İşyerinin devir veya intikâli, yahut diğer bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi halinde, işçinin kıdemi, işyerindeki hizmetleri toplamı üzerinden hesaplanır. Kıdem Tazminatı ise, bu intikâl devresindeki işverene aittir. İşyeri intikâl ile beraber devam ettiği takdirde (hilâfına hüküm olmadıkça) Kıdem Tazminatı yeni işverene ait olur.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla tazminat ödenmez."

5518 Sayılı Kanunun gerekçesinde; Kıdem Tazminatının, "işçilerin yıpranmaları karşılığı" ve "işçilerin işyerinde emeğinin geçmiş bulunması ve işyerine bağlanmasının

sağlanması" için ödenmesi gerekeceği görüşüne yer verilmiştir.

Bu değişiklik ile, işçinin hangi hallerde Kıdem Tazminatına hak kazanacağı, sınırlandırılarak belirtilmiş, Kıdem Tazminatının ödenmesine ilişkin süre 5 Yıldan 3 Yıla indirilmiş, ancak, işçinin suçlu-suçsuz işten çıkartılması veya kendi isteği ile işten ayrılması halinde tazminat alma olanağı kaldırılmıştır. Bu madde de, işçinin ölümü halinde Kıdem Tazminatının kime ödeneceği hakkında bir hüküm yer almamıştır. Bu boşluk uygulama da, bazı Yargıtay Kararları ile doldurulmak istenmişse de, çelişik kararların olumlu bir sonuca bağlanması mümkün olamamıştır.

Değişiklikde işçinin ihtiyarlık ödeneğinden yararlanmak amacıyla işinden ayrılmak istemesi halinde tazminatını alıp alamıyacağı da belirtilmediğinden sorun, 5868 Sayılı Kanun ile çözülmüştür.

C) 5868 Sayılı Kanun:

Tazminatın, 3008 Sayılı İş Kanunun 5518 Sayılı Kanunla yukarıda belirtilen şekilde değiştirilmesinden sonra işçinin, ihtiyarlık sigortasından yararlanmak amacıyla iş akdini feshetmesi halinde, tazminat alıp alamıyacağı sorunu güncellik kazanmış; ihtiyarlık Sigortası Kanununun 40'ncı maddesi ile, "ihtiyarlık aylığından yararlanmak üzere işinden çıkan veya çıkarılana ikrâmiye ödenemeyeceğinin" belirtilmesi karşısında, 13'ncü maddenin 6'ncı fıkrası 8/Şubat/1952 Tarih, 5868 Sayılı Kanunla değiştirilerek, işçinin, "ihtiyarlık ödeneğinden yararlanması için akdini feshetmesi karşısında da tazminat alabileceği" yeni hüküm olarak Türk-İş Hukuku içerisine girmiştir.

5868 Sayılı Yasa şu hükmü getirmiştir:

"Münhasıran ihtiyarlık sigortasından aylık veya toptan ödeme almak gayesiyle iş akdini fesheden işçi, bu fıkrada yazılı bulunan tazminata hak kazanır. Ancak, sigortadan aylık veya toptan ödeme almak için akdi fesheden işçiye verilecek tazminatın hesabında, işçinin yalnız 1/Nisan/1950 Tarihinden evvelki hizmet süreleri nazara alınır. İşçinin bu fıkra hükmünden faydalanabilmesi için 5417 Sayılı Kanuna göre aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için Sigorta İdaresine müracaat etmiş olduğunu bu idareden alacağı bir belge ile tevsik etmesi şarttır."

II- 1961 Anayasasının Kabulünden Günümüze...

3008 Sayılı Kanun, yukarıda belirtilen ve konumuz dışında kalan bazı alanlarda yapılan değişiklikler ile, 30 Yıl çalışma hayatını düzenleyen kanun olarak yürürlükte kalmıştır.

1961 Anayasasının, "sosyal devlet" içeriği ile "sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler"; öngören 3'ncü bölümünün, İş Hukukunun en üst kaynağı olarak işçilerin temel

haklarını düzenlemesi karşısında 3008 Sayılı İş Kanunu, işçi-işveren, işçi-devlet, işçi ile işçi-işveren kuruluşları arasındaki her türlü ilişkiyi çağdaş iş hukuku anlayışı içerisinde düzenleyebilme niteliğini kaybetmiştir.

Bu nedenle, Anayasaya hakim anlayışın ışığında İş Kanunun yeniden düzenlenmesi yönünde eğilimler yoğunlaşırken, işveren çevrelerinin de karşı baskıları ile karşılaşılmıştır.

Bu dönemin ilk ürünü 274 ve 275 Sayılı Yasalar ve başta Kıdem Tazminatı olmak üzere, çalışma koşullarında bu yasalar ışığında serbest pazarlık yoluyla yapılan değişikliklerdir.

İş Kanununun değiştirilmesi yönündeki girişimler 1967'de 931 Sayılı Yasanın kabulü ile sonuçlanmıştır.

A) 931 Sayılı İş Kanunu:

28/7/1967 Tarihinde kabul edilen 931 Sayılı İş Kanunu, Kıdem Tazminatının, ilk defa adını anarak ve bağımsız bir madde halinde düzenlenmiştir. 931 Sayılı Kanunun 14'ncü maddesi "Kıdem Tazminatı" başlığı altında şu hükmü öngörmüştür:

"Hizmet akdinin 17'nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında işveren tarafından veya 16'ncı maddenin I ve II numaralı bendlerinde gösterilen sebeplerle işçi tarafından veyahut da muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle fesih halinde üç yıldan fazla çalışmış olmak şartiyle işe başladığından itibaren her bir tam yıl için işçiye 15 Günlük ücreti tutarında bir tazminat verilir.

Altı aydan fazla süreler yıla tamamlanır.

İhtiyarlık aylığı bakımından bağlı bulundukları kurum veya sandıklardan aylık veya toptan ödeme almak amaciyle hizmet akdini fesheden işçiler de yukarıdaki fıkrada yazılı bulunan tazminata hak kazanır. Ancak,aylık veya toptan ödeme almak için akdi fesheden işçiye verilecek tazminatın hesabında işçinin yalnız 1/Nisan/1950 Tarihinden evvelki hizmet süreleri nazara alınır.

İşçinin bu fıkra hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için ihtiyarlık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kurum ve sandığa müracaat etmiş olduğunu alacağı bir belge ile belgelemek zorundadır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik iş yerlerinde çalıştıkları süreler göz önüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikâli, yahut diğer bir suretle işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemî işyerindeki hizmetlerin toplamı üzerinde hesaplanır. Kıdem tazmina-

tı ise, bu intikâl devresindeki işverene aittir. İşyeri intikâli ile beraber devam ettiği takdirde Kıdem Tazminatı, hilâfına hüküm olmadıkça yeni işverene aittir.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla Kıdem Tazminatı ödenmez.

İşçinin ölümü halinde bu tazminat tutarı kanunî varislerine ödenir."

Belirtilmelidir ki, 931 Sayılı İş Kanununun Kıdem Tazminatına ilişkin bölümünün gerekçesi çağdaş iş hukuku anlayışını yansıtmaktan uzaktır. Zira gerekçede, Kıdem Tazminatının bir bakıma, "sosyal yardım ve işsizlik sigortasının yerini tuttuğu", hatta kaldırılmasının düşünüldüğü belirtilmiş, buna karşın "kazanılmış haklar bakımından" sakıncalarının ve işsizlik sigortasının kurulmadığının gözönünde tutulduğu ve bu konunun işsizlik sigortasının kuruluşunda tekrar ele alınacağı açıklanmıştır.

Türk-İş 6'ncı Genel Kurul raporunda da ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, sermaye çevrelerinin etkilerini taşıyan bu görüşün egemen olmaması için İşçi Hareketi üzerine düşen görevi yerine getirmiş, tasarının T.B.M.M.'de görüşülmesi sırasında söz alan bazı milletvekilleri de Kıdem Tazminatının hukukî niteliğini saptıracak bu görüşlerin yerinde olmadığını, tazminatın "işsizlik sigortası dışında bağımsız bir kurum" olduğunu belirtmişlerdir.

Maddenin eski metinle karşılaştırılmasında getirdiği yenilikleri şöylece özetlemek mümkündür: 931 Sayılı Kanunda, Kıdem Tazminatı ismen belirtilmiş, işçinin ölümünde tazminatın mirasçılarına ödeneceği öngörülmüş, askerlik hizmeti yerine muvazzaf askerlik hizmeti denilerek, bu hizmetin dışında kalan silah altına alınma durumunu kapsam dışı bırakmıştır.

931 Sayılı Kanunda, zaman unsuru bakımından, 3008 Sayılı Kanunda yer alan iş yılı değiştirilerek "tam yıl" esası benimsenmiştir. Böylece tazminatın hesabında, hafta tatili, genel tatil, yıllık ücretli izin, istirahatle geçen günler ile hizmet akdinin grev lokavt gibi askıda kaldığı günlerin çalışılmış gibi sayılması sağlanmıştır. (x) (Turhan Esener, İş Hukuku)

B) 1475 Sayılı Kanun:

931 Sayılı Kanun, 3 Yılı aşkın bir süre yürürlükte kaldıktan sonra, Anayasa Mahkemesince şekil yönünden iptâl edilmiştir. Anayasa Mahkemesi iptâl kararının 12/Kasım/1970 Günü yürürlüğe gireceğine karar vermiştir.

1475 Sayılı Kanun, teknik bazı değişikliklerle, 931 Sayılı İş Kanunun bir tekrarı niteliğinde, 25/Ağustos/1971 Tarihinde kabul edilerek, 12/Kasım/1970 Tarihinden uygulanmak kaydı ile 1/Eylül/1971 Tarihinde yürürlüğe girmiştir.

1475 Sayılı Kanunun 14'ncü maddesi ile Kıdem Tazminatı düzenlenmiştir. Anılan madde şöyledir:

"Hizmet akdinin 17'nci maddenin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında işveren tarafından veya 16'ncı maddenin I ve II numaralı bendlerinde gösterilen sebeplerle işçi tarafından veyahutta muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle feshi halinde üç yıldan fazla çalışmış olmak şartiyle işe başladığından itibaren her tam yıl için işçiye 15 Günlük ücreti tutarında bir tazminat verilir.

Altı aydan fazla süreler yıla tamamlanır.

İhtiyarlık aylığı bakımından bağlı bulundukları kurum veya sandıklardan aylık veya toptan ödeme almak amacıyla hizmet akdini fesheden işçiler de yukardaki fıkrada yazılı bulunan tazminata hak kazanır. İşçinin bu fıkra hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için ihtiyarlık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler göz önüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikâli yahut diğer bir suretle işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi işyerindeki hizmetlerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Kıdem Tazminatı ise, bu intikâl devresindeki işverene aittir. İşyeri intikâli ile beraber devam ettiği takdirde Kıdem Tazminatı, hilâfına hüküm olmadıkça yeni işverene aittir.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla Kıdem Tazminatı ödenmez.
İşçinin ölümü halinde bu tazminat tutarı kanunî varislerine ödenir.
Bu süre hizmet akidleri ve toplu iş sözleşmeleriyle artırılabilir."

Kıdem Tazminatı kurumunda 931 Sayılı Kanun dikkâte alınarak yapılacak bir karşılaştırma; "ancak aylık veya toptan ödeme almak için akdi feshedilen işçiye verilecek tazminatın hesabında işçinin yalnız 1/Nisan/1970 Tarihinden evvelki hizmet süreleri nazara alınır" cümlesinin 1475 Sayılı Kanun ile çıkarıldığı, böylece, Kıdem Tazminatı ile ihtiyarlık sigortası arasında ilişki kurulamayacağının açıklığa kavuşturulduğu saptanmaktadır.

Ayrıca, İş Hukukunun temel özelliği gereği, iş sözleşmeleri ile yasa sınırının altına inilememesine karşın, Yasa da düzenlenen sınırın açılarak işçiye daha fazla haklar tanınabilmesine olanak taşıyan ilkenin, 1475 Sayılı kanunda düzenlenen maddenin altına eklenen "Bu süre hizmet akidleri ve toplu iş sözleşmeleriyle arttırılabilir" şeklindeki fıkrayla tekrarlandığı, belirtilmelidir.

C- 1927 Sayılı Yasa:

Kıdem Tazminatı kurumu üzerinde özellikle 1973 Yılında geniş siyasal ve sendikal tartışmalar başlamıştır.

İşçi Hareketi, toplu sözleşme uygulamaları ile Kıdem Tazminatına hak kazanmada öngörülen yasal sınırların geçerliliğini kaybettiğini, kurumun günün koşullarına uygun hale getirilmesi gerektiğini belirtirken, işveren çevreleri aksi görüşü savunmaya başlamışlardır.

Bu görüşler işçi, işveren kuruluşları ve siyasal partiler arasında yoğun tartışmalara yol açmış ve 4/7/1975 Tarihinde 1927 Sayılı Kanunun kabul edilmesiyle Kıdem Tazminatı kurumunda yeni değişiklikler yapılmıştır.

1927 Sayılı Yasa 1475 Sayılı Yasanın 14'ncü maddesini şu şekilde değiştirmiştir:

"Bu Kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin:

1- İşveren tarafından bu Kanunun 17'nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,
2- İşçi tarafından bu Kanunun 16'ncı maddesi uyarınca,
3- Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle,
4- Bağlı bulundukları, Kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malüllük aylığı yahut toptan ödeme olmak amaciyle;

feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 Günlük ücreti tutarında Kıdem Tazmunatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikâli yahut herhangibir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren işyerinin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş Kıdem Tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak, işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki işçinin aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır. Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya harhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlemiş Kıdem Tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

İşçinin birinci bendin 4'ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T.C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malüllük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işvereninçe Kıdem Tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre Kıdem Tazminatı ödenmesini gerektirmiyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri Kıdem Tazminatının hesabında dikkâte alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T.C.Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malüllük aylığının başlangıç tarihinde T.C.Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, Genel, Katma ve Özel Bütçeli İdareler ile 468 Sayılı Kanunun 4'ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla Kıdem Tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem Tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Parça başına akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

13'ncü maddenin (c) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan Kıdem Tazminatına esas olacak ücretin hesabında 26'ncı maddenin 1'nci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdî ve kanundan doğan menfaatler de göz önünde tutulur.

Kıdem Tazminatına esas olacak 30 Günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 Sayılı İş Kanununa göre tesbit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 Günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen Kıdem Tazminatı ile ilgili 30 Günlük süre hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine değiştirilebilir.

Kıdem Tazminatından doğan sorumluluğu işveren özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malüllük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyle Devlet veya Kanunla kurulu kurumlarda veya %50 hisseden fazlası Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından Kıdem Tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir."

Aynı düzenleme ile, ayrıca 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25'nci maddesinin 7'nci fıkrası da değiştirilerek, Kıdem Tazminatlarının (12) aylığı aşan kısmı gelir vergisinden istisna edilmişken, bu (24) aya çıkarılmış, "fon tesisine ilişkin yasa çıkana kadar işverenlerin tazminat ödeme sorumluluğunun devam edeceği " hükme bağlanmıştır.

D- 1927 Sayılı Yasa ile İlgili Sorunlar:

1475 Sayılı İş Yasasında 1927 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklikler, işçi yararına çeşitli hükümler getirmesine rağmen uygulamada son derece kritik sorunlara yol açacak niteliktedir. Bunda, işçilerin korunmasında "ileri adım" kabul edilebilecek hükümlerin, özellikle işveren çevrelerince ters yorumlanmak ve uygulanmak istenmesinin önemli bir rolü vardır. Yasanın getirdiği hükümlerin ve "gerekçe"sinin özellikleri dikkâte alındığında, sorunların çıkması sürpriz kabul edilmemelidir. İşveren çevreleri, değişikliklerin hedefinin "teknik" değil, "politik" olduğunu, bu yoldan bir "ekonomik düzen değişikliğinin" sağlanmak ve yeni bir "işletme anlayışının" etkin kılınmak istendiğini iddia etmekte, bunun büyük telâşı içinde görünmektedirler. Gerekçede yer alan, "... Çağımızda "**devlet benim**" anlayışı nasıl çok gerilerde kalmışsa, "**işletme benim**" anlayışı da yeni bir işletme anlayışına dönüşmek zorundadır. Sanayi devrimi yıllarının oluşturduğu hukuk ve işletme anlayışının çağımızda kalan artıklarıyla ekonomik ve sosyal düzenin yürütülmesi mümkün değildir..." sözleri, başlıca telaş ve ters yorumlar arama gayretinin itici faktörü olmuştur. Gerçekte, yasa değişikliğinin, çeşitli düzenleme alanlarında, lâfzı bakımından gerekçeye uygun olduğunu söyliyebilmek de mümkün değildir. Parlamentonun, ihtiyaçlara gerçeklere uygun somut çözümler bulma yükümlülüğünü, çoğu yerde, işçi ve işveren kesimlerini "aynı anda memnun etme" politikası ile şartlanmış, ve çoğu kez karşıt yorumlara olanak veren hükümlerin yasa değişikliğinde yer almasına yol açmıştır.

1927 Sayılı Yasanın tereddüt konusu unsurlarının ve bunların uygulamaya aksettireceği sorunların değerlendirilmesinde ve "yoruma" dayalı çözüm yollarının saptanmasında, Yasanın lâfzı ve ruhu kadar, iş hukukunu çevçeveleyen temel ilkeler ve bunların "koruyucu" özelliği önem taşıyacaktır. Bu nedenledir ki, karşılaşılan ve

karşılaşılabilecek olan çeşitli sorunların teker teker ele alınmasından önce, iş hukukunun genel karekteri üzerinde durulması yerinde olacaktır.

İş hukuku, her şeyden önce,"işçilerin korunması" hukukudur.

İş hukukunu çerçeveleyen, daha doğru bir deyişle, var oluş nedenini, açıklayan bu temel özellik, 1927 Sayılı Yasanın uygulanması ile ilgili olarak, işverenlerle ilişkilerde ve sorunların yargı mercileri önünde tartışılmasında, başlıca hareket noktalarından biri olacaktır.

İş Hukukunun bu temel özelliği, kendini, öncelikle, "iradenin bağımsızlığı prensibini ve işverenlerin sözleşme serbestisini kısıtlamasında" gösterir. Bu kısıtlama, iş yasalarının, işçi-işveren ilişkilerini düzenleyen "emredici hükümlerinin niteliğini"de işçi yararına etkilemektedir. "emredicilik", ilke olarak, işverene karşı ve işçi yararınadır; bu yönüyle, mutlak değil, nisbi bir nitelik taşır; yasa ile çizilen sınırın "altına" hiç bir zaman inilememesine karşın, sınırın "aşılarak", işçiye daha fazla haklar tanınması ve işverene daha ileri borçlar yüklenilmesi mümkündür.

Bunun yanında, iş hukukunun "sosyal kamu düzeni hükmü" niteliği taşıyan hükümleri "asgarî koşulları" belirlediği için, toplu iş sözleşmeleri ve/veya hizmet akitleri ile işçi yararına kararlaştırılan koşulların, Yasanın "amir" hükümlerine aykırılığı ileri sürülerek "geçerli olamayacağı" savunulamaz; zira, sosyal kamu düzeni hükümlerinin "azami" had için bir sınır koyması, iş hukukunun temel özelliğine aykırıdır.

Bu genel değerlendirme de, iş mevzuatının "zaman" bakımından uygulanmasında "öncelik" sorunu da göz önünde bulundurulmalıdır. Kural olarak, iş hukuku alanında yeni bir Yasa yürürlüğe girdikten sonra, mevcut hizmet ilişkileri, o ilişkinin kurulduğu anda yürürlükte bulunan iş yasası hükümleriyle değil, "yeni" çıkarılan Yasanın yürürlüğe girmesi ile idare edilir. Ancak, yeni çıkan Yasanın mevcut hizmet akdi ve/veya toplu iş sözleşmesine uygulanabilmesi için "işçi yararına ve hüküm getirmiş olması" gerekir. Aksi takdirde, mevcut sözleşme, "kazanılmış hak" sayılacağından, uyuşmazlık konusu açısından eski Yasaya tabi olmaya devam eder. Dinamik, ileriye dönük, çalışanların çalışma koşullarının geliştirilmesi amacına yönelik olması zorunlu bulunan iş hukukunun, yerleşmiş sosyal kamu düzenini geriye götürmesi, "kazanılmış" ı ortadan kaldırması düşünülemez.

Genel değerlendirmede, kuşkusuz, işçilerin doğal ve Anayasa ile tekrarlanmış "toplu pazarlık" özgürlüğünün de özel bir yeri vardır. Yasal düzenlemelerin, bu doğal ve Anayasal özgürlüğü, özünü ortadan kaldıracak şekilde zedelemesi ya da kısıtlaması düşünülemez.

Karşılaşılan ve karşılaşılabilecek olan çeşitli sorunların çözüm yollarının bulunmasında, iş hukukun genel karekterine dayalı "yorumlar"kadar, 1927 Sayılı Yasaya

hakim ve özellikle Kıdem Tazminatı müessesesinin "hukuki" niteliğini açıklayan temel düşünceler de önem taşıyabilecektir.

1927 Sayılı Yasanın gerekçesinde belirtildiği üzere, "değişiklik"te Kıdem Tazmanatı, (a) gelir güvenliği sağlayıcı, (b) iş güvenliği sağlayıcı ve keyfi işten çıkarılma işlemlerinin işçi aleyhine doğurduğu sonuçları giderici, (c) güvenlikli ve gerçek hüviyetli sendikalaşma hareketlerine yardımcı, (d) işçinin, işyerine ve işine bağlamasını sağlayıcı, olarak düşünülmüştür.

Bu düşünceler ayrı ayrı yöneltilebilecek itirazlar ne olursa olsun, Kıdem Tazminatına ilişkin uyuşmazlıklarda yasa yapıcının beliren iradesi ve amacı gözden uzak tutulamaz. Diğer bir deyişle, teker teker uyuşmazlıkların ele alınmasında ve çözüm yollarının saptanmasında, bu müesseseye tanınan "hukukî" nitelik dikkâte alınmak gerekir. İş Hukukunun dinamik ve ileriye dönük yapısını kabul ettirmede belli bir dönem sorunlarla karşılaşılsa da, iş hukukçusunun, 1927 Sayılı Yasanın tereddüt konusu hükümlerinin yorumunun işçi lehine yapılmasını sağlamada baş vurabileceği araçlar, sınırsız, bu belirtilenlerde, önemli ölçüde, sınırlıdır.

1927 Sayılı Yasanın tereddüt konusu olduğu anlaşılan unsurları, bu yayımın hazırlandığı tarihe kadar Konfederasyonumuza intikal ettirilenlerin ışığında, şöyle sıralanabilir:

(1) İşyerlerinin devir ve intikali halinde müteselsil sorumluluk:

İşyerinin el değiştirmesi halinde "eski" ve "yeni" işverenin kıdem tazminatından "müteselsil" sorumluluğunu düzenleyen 1927 Sayılı Yasa hükmü, sorumluluğun "hangi tarihte başlayacağı" hususunda tereddütlere yol açmaktadır.

1927 Sayılı Kanunun 1 inci maddesinin 3 üncü bendinde, "... Bu kanunun neşri tarihinden itibaren işyerinin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde, işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işverenin sorumlu" olacağı; "... Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrerolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse, devir mukavelesinde, aksine bir hüküm yoksa işlemiş kıdem tazminatlarından yeni işverenin sorumlu" olacağı hükme bağlanmıştır.

Bir düşünceye göre, Yasa, 12.7.1975 tarihinde yayınlanmış olmakla beraber, "işyerinin devir ve intikali halinde esas alınacak tarih" konusu, 1927 Sayılı Yasanın 8 inci maddesindeki esastan müstakil düşünülemez; sekizinci madde ile getirilen hükme göre, "devir ve intikalde ortak sorumluluğun yer aldığı" 1 inci madde 1.2.1974 tarihinden geçerlidir. Kanunun yürürlük tarihini tesbit eden söz konusu 8 inci maddede, "Kanunun 1 inci maddesinin 1.2.1974 tarihinde, diğer maddelerinin yayımı tarihinde yürürlüğe gireceği" hükme bağlandığına; işyerinin devir ve intikali konusu da 1 inci maddede düzenlendiğine göre, devir ve intikalde "esas olan tarih" Kanunun 1 inci maddesinin yürürlük tarihi olan 1.2.1974 olmak gerekir. Zira, 1927 Sayılı Yasa değişik-

liğinde, iş hukukunun "koruyucu" karekterine bağlı olarak, diğer unsurlar yanında, özellikle, "işgüvenliğinin ve gelir güvenliğinin sağlanması, keyfi işten çıkarılma işlemlerinin işçi aleyhine doğurduğu sonuçların önlenmesi" istenilmiştir.

Gerçekten, gerekçeye göre, "...bir işyerinin devir ve intikaliyle ilgili olarak kıdem tazminatının hesaplanmasına ilişkin hükümlerin uygulanması sırasında ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri de -devir ve intikal dolayısıyle işçilerin kıdem tazminatını almakta güçlüklere uğramaları vakıasıdır- Bu -sakıncaların- giderilmesi için, işyerinin devir veya intikali halinde hizmet akdinin devam edeceği ve eski ve yeni işverenin kıdem tazminatlarının ödenmesi bakımından işçilere karşı müteselsil sorumluluk altında olacaklarına dair hüküm getirilmiştir... Devir ve intikal halinde de hizmet akdinin devam etmesi, işyerinde işin devamını ve işçinin işe bağlılığının sağlanmasına hizmet ederek- üretimin kesintiye uğramamasını ve işçinin işsizlik tehlikesine karşı korunmasını sağlayacaktır. İşverenlerin müteselsil sorumluluğu esası ise gene işçinin -korunması- amacına yönelik olarak kıdem tazminatı alabilmenin -güvencesini- teşkil edecektir..."

Bu görüşlerdeki genel haklılık payına rağmen, Yasa'da, devir ve intikaldeki müteselsil sorumluluk açısından, "neşir tarihi"ne atıfta bulunulması, "neşir tarihinden önceki duruma" değinilmesi, sorunlara yukarıdaki görüşler çerçevesinde çözüm aranmasını zorlaştırmaktadır.

(2) Kıdem tazminatı ödemelerinde hizmet birleştirilmesi sorunu:

1927 Sayılı Yasa, kamu sektöründe, istihdam statüleri, "tüm" hizmet süresi içinde, "ister rızası ile, ister rızası dışında" değişikliğe uğramış kişilerin "tüm hizmetinin değerlendirilmesi" amac ve sosyal görüşten hareketle yeni bir düzenleme getirmiştir.

Buna göre, Yasanın 1 inci maddesinin 5 inci bendinde yer aldığı şekliyle, aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet süreleri birleştirilerek, kıdem tazminatının ödenmesi yoluna gidilecektir.

Bununla beraber, aynı maddenin 6 ncı bendinde yer alan, "...yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce -bu maddeye göre- kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek bir şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet sürelerinin kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmayacağı" yolundaki hüküm; Yasanın ruhuna, yasa yapıcının amacına aykırı bir biçimde yorumlanılmak istenilmektedir. Bu yorumu etkin kılmaya çalışanlara göre, "bir kimsenin kıdem tazminatına hak kazanabilmesi için, hizmet akdinin kanunda sayılan sebeplerden biri ile sona ermiş olması gerekir. Diğer bir deyişle, hizmet akdi, (a) işveren tarafından bu Kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında, (b) işçi tarafından 16 ncı madde uyarınca, (c) muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyla, (ç) bağlı bulundukları,

Kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malûllük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyla, feshedilmişse, bu sebepler vardır. Bir kamu kuruluşunda çalışan bir işçinin hizmet akdi, bu sebeplerden biri dışında feshedilmişse, "hizmet akdinin kıdem tazminatının ödenmesini gerektirmeyecek şekilde feshi" söz konusudur ve bu nedenle birleştirilebilecek, hesaba katılacak hizmet olarak değerlendirilmesi olanaksızdır."

Bu yorum biçimi, yukarıda da belirtildiği üzere, herşeyden önce, Yasa yapıcının amacına, Yasanın ruhuna, içerdiği sosyal görüşe aykırıdır.

Yasa yapıcı, herşeyden önce, "tüm" hizmetin değerlendirilebilir bir şekle sokulması amacından hareket etmiştir.

Bunun da ötesinde, gerekçede açıkça belirtildiği üzere, "memurluk ve işçilik statüsünde" geçirilmiş olabilecek hizmetlerin birleştirilir hale getirilmesi yoluyla bir "eşitlik" aramıştır. Bir yandan karşılaşılabilecek bir "eşitsizliği" giderme çabası söz konusu iken, diğer yandan yeni bir "eşitsizlik" konusu yaratma, amaç olarak ve ilke olarak bağdaşabilecek birer düşünce olamaz.

Gerçekten, gerekçenin, bu konuya ilişkin bölümü şöyledir:

"...Bilindiği üzere, kıdem tazminatına ilişkin kanun hükümleri -işçi yararına- ve -kamu düzeni- düşüncesiyle konulmuş hükümlerdir... 228 Sayılı Kanunun 1214 Sayılı Kanunla değişik 15 inci maddesi, işçilikten memurluğa geçenlerin işçilikte geçen sürelere ait kıdem tazminatını güvenceye bağlamış, fakat memurken işçi olanların memurlukta geçen sürelerine ait kıdem hakları herhangi bir kanunda düzenlenmemiştir.

Memur statüsünde belirli bir süre çalışıp da çeşitli kamu kuruluşlarında işçi statüsüne geçirilerek emeğinden yararlanılan bu kişilerin uğradıkları haksızlığın giderilebilmesi için değiştirilen madde metnine iki fıkra eklenmiş bulunmaktadır.

Getirilen bu fıkralarla- istihdam statüleri tüm hizmet süresi içinde, ister rızası ile ister rızası dışında değişikliğe uğramış kimselerin -tüm- hizmetinin değerlendirilmesi sağlanmış olacaktır... Böylece 228 Sayılı Kanunun 1214 Sayılı Kanunla değişik 15 inci maddesi ile T.C. Emekli Sandığına tabi olanların emekliye ayrıldıklarında emekli ikramiyesi ve kıdem tazminatı olarak elde etmiş bulundukları hak ile eşitlik sağlanmakta, yani hizmet birleştirilmesi suretiyle 506 Sayılı Kanuna göre yaşlılık ve malûllük aylığı olarak işinden ayrılan işçilerin de daha önce memurluk statüsünde geçen hizmetlerinin kıdem tazminatı bakımından bir kayba uğratılmaksızın değerlendirilmesi sağlanmaktadır..."

Memur açısından ne hizmet akdi, ne de bunun İş Kanunu açısından feshi söz konusu olamayacağına, istifaen ayrılma halinde hizmet sürelerinin değerlendirilmesinin

mümkün olacağına göre, aynı olanağın, -evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatını ödenmesini gerektirmeyecek biçimde sona ermeden söz edilerek, işçilere tanınmaması, Anayasanın "eşitlik" ilkesine uygun değildir; hakkaniyete de aykırıdır. Kaldı ki, kişinin hizmet ilişkisine kıdem tazminatına hak kazanamayacak bir biçimde son verilmiş olmasına rağmen yeniden aynı işe alınmış olabilir; bu "af" niteliği taşır; yahut 1317 Sayılı Yasa ile değişik 274 Sayılı Sendikalar Kanununun 20 nci maddesinin 5 nci fıkrasına göre göreve iade söz konusu olabilir; nihayet, istifaen ayrılma halinde tazminat ödeme, toplu iş sözleşmesi veya hizmet akdi ile kararlaştırılmış bulunabilir. Bütün bu ve benzer durumlarda, 228 Sayılı Kanunun 1214 Sayılı Kanunla değişik 15 inci maddesinin sağladığı olanaklardan yararlanabilenlerle, 1927 Sayılı Yasada yer alan hükmün "dar yorumu" sonucu yararlanamayacak olanlar arasında son derece ciddi bir "eşitsizlik" meydana gelmiş olur.

Bununla beraber, sorunun, nihai ve kesin çözümünde yeni bir yasal değişiklik kaçınılmaz görünmektedir; bunun gerçekleştirilmesi tarihine kadar, yargı mercileri önünde yapılacak tartışmalarda, belirtilenler yanı sıra, Anayasanın 151 inci maddesinden yararlanma yollarının araştırılması isabetli olabilecektir.

(3) Birleştirilen hizmette farklı statü ödentileri ve tazminat hesabı:

1927 Sayılı Kanunun tereddüt yarattığı görülen bir hükmü de 7 nci bendde yer almaktadır.

Bu hükme göre, "... bu tazminatın T.C.Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısım için ödenecek miktar. yaşlılık ve malûllük aylığının başlangıç tarihinde T.C.Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz..." Hüküm, Emekli Sandığı Kanununa tabi bir hizmette çalıştıktan sonra, Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek tazminat miktarını düzenlemektedir.

Uygulama sorunu olarak Konfederasyonumuza intikal ettirilenlerin değerlendirilmesinde, kıdem tazminatının "Emekli Sandığı Kanununa tabi hizmet süresine ait kısmına isabet eden miktar" konusunda tereddütler olduğu ortaya koymuştur.

Buna göre, (a) en son aldığı ücret esas alınmak suretiyle mi, Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre belirlenecek meblağ ödenecektir, yoksa (b) Emekli Sandığı Kanununa tabi hizmetten ayrıldığı andaki maaşı mı esas alınacaktır, yahut (c) yaşlılık veya malûllük aylığının başlangıç tarihinde yürürlükte bulunan Emekli Sandığı Kanununa göre, aynı hizmet yılına tekabül eden bir memurun alabilecek olduğu ikramiye ne idiyse, bu kişiye ödenecek olan da o kadar mı olacaktır?

Yasanın bu bölümüne ilişkin gerekçede, Yasa yapıcının amacı şu sözlerle açıklanmıştır:

"...Ancak tüm hizmet süresi içinde T.C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen süreler için hesaplanacak kıdem tazminatının miktarı, halen bu Sandığa tabi olanlara ödenmekte olan emeklilik ikramiyesi tutarından fazla olmaması gerektiğinden ileride yapılabilecek değişiklikleri de kapsaması için T.C. Emekli Sandığı Kanununun, kişinin emekli olmak suretiyle kıdem tazminatına hak kazandığı tarihte yürürlükte bulunan hükümlerine atıfta bulunulmuştur..."

Gerekçeden izlenilebildiği kadarıyla, Yasa koyucu, öncelikle, bu suretle yapılacak ödemelerin, "T.C. Emekli Sandığına tabi olanlara ödenmekte olan emeklilik ikramiyesi tutarından fazla olmaması gerektiğini" belirtirken, "ileride" yapılabilecek değişiklikleri de "kapsaması" düşüncesiyle hareket etmiştir.

Gerekçe ve Yasada "... yaşlılık ve malûllük aylığının başlangıç tarihinde T.C.Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümleri"nden söz edildiğine göre, ilk bir bakışta, bu suretle ve Emekli Sandığı ile irtibatlı belirli süre için yapılacak ödemenin yukarıda (c) bendinde belirttiğimiz şekilde yapılmak gerektiği sonucuna varılmaktadır. Diğer bir deyişle, yaşlılık ve malûllük aylığının başlangıç tarihinde, Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre, Emekli Sandığına tabi ve hizmet süresi aynı olan bir kimsenin Emekli Sandığından alacağı ikramiye ne olacaksa, yapılacak ödemenin de o kadar olabileceği sonucuna varılmaktadır. Bu durumun ise, iş yasasının "yerleşmiş" kıdem tazminatı hesabına esas "ücret" kavramına uygun olmadığı açıktır.

(4) Değişik ücret sistemlerinde kıdem tazminatı hesabı:

Kıdem tazminatının hesaplanmasının "son" ücret üzerinden yapılacağı açık olmakla beraber, parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi, ücretin "sabit" olmadığı hallerde ne suretle hareket edileceğinin ve özellikle, 1927 Sayılı Yasanın 1 inci maddesinin 11 inci bendinde yer alan ve "son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapılması" durumunu düzenleyen hükmün tereddüt yarattığı belirtilmiştir.

Yasa yapıcı, maddeden açıkça anlaşıldığı üzere, "sabit" kabul edilebilir ücret ile "sabit kabul edilemeyen" ücret arasında bir fark gözetmiş ve ücret, "parça başına, akort, götürü yahut yüzde usulü üzerinden" ödemekte ise, bunlar açısından hesaplama değişikliği getirmiştir. Buna göre, "sabit kabul edilmeyen bir ücret ödeme" söz konusu ise, kural olarak, kıdem tazminatı, son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin, o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret üzerinden hesaplanacaktır. Gene bu çeşit "sabit kabul edilmeyen ücretlere" son bir yıl içinde bir artış meydana gelebileceğini düşünen kanun koyucu, bu halde, tazminata esas ücretin daha yüksek olabileceğini kabul ile ve bunu teminen, "...son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde (yani zammın yapılmasından işten ayrılmaya kadar geçen süre içinde)

çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır." demiştir. Bunun "sabit" nitelik taşıyan ücretle irtibatlı olması düşünülemez; zira, yükseltilen o ücret, esasen "sabit" son ücret niteliği kazanmış olacaktır.

Burada akla gelen bir diğer sorun da şudur: Ücretin parça başı, akort götürü veya yüzde usulü ile ödendiği müesseseler olabilir ve buralarda, hizmet akitleri yahut toplu iş sözleşmeleriyle- "kıdem tazminatı hesabına esas son ücret olduğu kabul edilen ...TL. üzerinden hesaplama yapılır" şeklinde hükümler sevkedilmiş bulunabilir. Bu takdirde, iş mevzuatının "zaman" bakımından uygulanmasında "öncelik" kuralına avdet ile, yeni çıkan yasanın, mevcut hizmet akdi ve/veya toplu iş sözleşmesine uygulanabilmesi için "işçi yararına bir hüküm getirmiş olup olmadığına" bakmak ve aksi söz konusu ise, kazanılmış hak kavramından hareket etmek gerekli olacaktır. Zira, başında da belirtildiği gibi, sosyal kamu düzeni hükmü niteliğindeki iş yasası hükümlerinin geriye dönük, kazanılmış'ı ortadan kaldırıcı biçimde yorumlanması düşünülemez.

(5) Belirlenen "tavan" ve bunun bağlayıcılığı sorunu:

1927 Sayılı Yasa ile kıdem tazminatı miktarına asgari ücretin katlanması suretiyle getirilen "tavan" ve bunun "bağlayıcılığı" bir diğer tereddüt konusudur.

Açıklamanın başlarında, iş hukukunun genel karekteri üzerinde durulurken belirtildiği üzere, iş kanununun sosyal kamu düzeni niteliği taşıyan hükümleri işçi lehine ancak "asgari şartları" belirler, azami had için bir sınır koyamaz.

Öte yandan bu nitelikteki hükümlerin "emredici" karakterinin "mutlak" değil, "nisbi" olabileceği gözden uzak tutulamaz.

Yargıtayın bugüne kadar ortaya koyduğu görüşlerde aynı düşüncenin paylaşıldığı görülmektedir.

Uygulamada, işveren çevreleri, 931 ve 1475 sayılı Yasanın değişiklik yapılmadan önceki dönemlerinde "emredicilik" ve "bağlayıcılık" açısından, ileride "sınır" ile ilgili olarak öne sürülebilecek görüşlere benzer iddiaları savunmuşlardır. Örneğin, "15 gün" esasının bağlayıcı ve emredici olduğu; kıdem tazminatına hak kazanmada asgari sürenin "altına inilemeyeceği",; "istifa" halinde tazminat ödenmesinin kararlaştırılamayacağı ,aynı esaslardan hareketle savunulmuş, "emredici" olduğu öne sürülen bu hükümlere "aykırı sözleşme yapılamayacağı" belirtilmiştir.

Yargıtay ise bu iddialara itibar etmemiştir.

Örneğin, Yargıtay 9 uncu Hukuk Dairesi, iş yasaları içinde yer alan Sendikalar Kanununun 19 uncu maddesi ile ilgili bir kararında şu görüşe yer vermiştir: Sendikalar Kanununun 19 uncu maddesinde tesbit edilen tazminattan daha f[illegible] hak

bahşeden bir hükmün (toplu iş sözleşmesine veya hizmet akdine) konulmasına kanuni ve hukuki hiçbir engel yoktur; zira, anılan maddenin "emrediciliği" mutlak olmayıp, nisbi niteliktedir ve bu yüzden de işçi yararına aşılması mümkündür. (yargıtay 9. H.D., 22/12/1969, 10072/11806)

Yargıtayın aynı dairesinin bir başka kararında aynı görüş şu şekilde anlatılmıştır;

"İş Kanunlarına ait hükümlerin, kural olarak, nisbi nitelikte emredici hükümler olduğu şüphe dışıdır... İş Kanununda öngörülen haklar işçi için asgari olup bir "taban" teşkil eder; bu tabanın üstüne çıkılabilir fakat altına inilemez. Bir başka deyişle, kamu düzeninin sınırlayıcı etkisi, kural olarak sadece işveren için söz konusudur. Tarafların, toplu iş sözleşmesine (hizmet akdine) işçi yararına olarak kanundakinden farklı hükümler koymaları caiz ve bu hükümler geçerlidir..." (Yargıtay 9. H.D., 10.4.1970 gün, 101/3487 sayılı kararı)

Yüksek mahkeme, aynı şekilde, vermiş olduğu kararlarla hizmet akitlerine ve toplu iş sözleşmelerine, kanuni kıdem tazminatı esası "üstünde", "işçi yararına" bazı düzeltici hükümler konabileceğini (Yargıtay 9. H.D., 14.5.1971 gün, 1945/11758 sayılı kararı); kanuni üç yıllık sürenin azaltılabileceğini (Yargıtay 9. H.D., 10.11.1967 gün, 8383/10362 sayılı kararı) İş sözleşmesinin işçi tarafından bozulması durumunda dahi, ona kıdem tazminatı verilebileceğini (Yargıtay 9. H.D. 22.3.1971 gün, 12700/4669 sayılı kararı) belirtmiştir.

Yüksek mahkeme, iş sözleşmesinin "eki" niteliğinde gördüğü ve işverenin tek yanlı irade bildirimiyle kaldırılmasına cevaz verilmeyen "işyeri iç yönetmelikleriyle" de işçi yararına Kanunda öngörülenden daha fazla hak tanınmasına engel bulunmadığını kabul etmektedir. (Yargıtay 9. H.D. 22.2.1971 gün, 384/2367 sayılı kararı)

Özetlemek gerekirse; Türk-İş hukukuna hakim görüş, iş kanunlarında yer alan hükümlerin emredicilik karekterinin, işçi yönünden, mutlak olmayıp nisbi olduğudur. Kanunla tesbit edilen haddin altına inilemez; fakat işçi yararına üstüne çıkılması mümkündür.

Türk iş hukukuna ve iş yasalarına hakim ilke, düşünce ve uygulama bu olma beraber, 1927 sayılı Yasa, ilk defa olarak, kıdem tazminatında "asgari"yi değil, "azami"yi; "tavanı" gösterme yolunu seçmiştir.

Burada akla gelen ilk soru; Türk iş hukukunun yerleşmiş prensiplerinin bu yeni düzenleme ile, terkedilip, terkedilmeyeceği sorusudur. Tüm ilkeler tatbikat unutulacak, bu yeni anlayış "egemen" mi olacaktır?

Kanımızca, bu görüşün egemen olması mümkün değildir. Zira sorun, her şeyden önce, Türk işçilerine Anayasa ile tanınmış bir diğer hakkın, hür toplu pazarlık hakkının ihlâli sorunudur.

Türk Anayasasının 47 nci maddesi, işçilere, işverenlerle olan münasebetlerinde, "iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek" amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma ve grev haklarını tanımıştır.

Bu anayasal hakkın kullanılma şeklini gösteren 275 Sayılı Toplu İş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu, "serbest toplu pazarlık" hakkını getirmiştir. 275 Sayılı Kanuna hakim olan esaslar, bünyesinde bazı eksiklikler taşımakla beraber, kural olarak Türkiye tarafından Anayasanın 65 inci maddesine göre tasdik edilerek yürürlüğe sokulan Uluslararası Çalışma Teşkilâtının "toplu sözleşme hakkının korunmasına ilişkin" 98 sayılı sözleşmesine uygundur.

İşçilerin, Anayasadan doğan haklarının kullanılmasını, iş hukukuna ait tüm ilke ve prensipleri alt üst ederek sınırlamak, geçerlilik tanınabilecek bir düzenleme değildir ve uygulamada, bu hükmün Anayasaya aykırılığı kesinlikle savunulabilecektir. Anayasa mahkemesine, genel olarak, hakim olan görüş, iş hukukunun temel ilke ve prensiplerine, iş yasalarına aykırı değildir. Bu nedenledir ki, bu yolda yapılacak bir başvurmanın, Türk Anayasa mahkemesinde son derece ciddi bir şekilde ele alınacağına muhakkak nazarıyla bakılabilir.

(6) Vergilendirme Sorunu:

1927 Sayılı Yasanın 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 inci maddesinin 7 nci fıkrasını değiştiren ve (24) aylık istisna getiren hükmünün çok çeşitli şekilde yorumlanması mümkün olmakla beraber, istisnadan yararlanma hakkının, Yasanın yayını tarihinde "doğmadığını" kabul etmek mümkün görünmemektedir.

Bu durum, Yasanın yayını tarihinden sonra, kıdem tazminatı farklarının alacak olanlar ve nihayet 1.4.1975 tarihinde SSK'dan (25) yılını doldurmuş olmakla işyerinden ayrılıp Yasanın yayını tarihi olan 12.7.1975 sonrasına kadar müstehak bulundukları tazminatları kendilerine ödenmeyenler bakımından, (24) aylık istisnadan yararlanmada tereddütlere yol açacağa nazaret görünmektedir. Uygulamada başkaca eşitsizlikler de doğabilecektir.

Belgeler
bölümü
1

Dönem : 4
Toplantı : 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 66

1475 Sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü Maddeleri İle 98 nci Maddesinin VII nci Bendinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, İşçinin Kıdem Tazminatının 15 Günden 30 Güne Çıkarılmasına; Adana Milletvekili Alparslan Türkeş ve 2 Arkadaşının, 1475 Sayılı İş Kanununun 14 ncü Maddesinin Birinci Fıkrasının Değiştirilmesine; İstanbul Milletvekili Engin Ünsal'ın, 1475 Sayılı İş Kanununun 14 ncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifleri ile Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan Komisyonları Raporları (1/136, 2/25, 2/187, 2/199)

1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı (1/136)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi
Başkanlığı
Sayı : 71 - 1804/2979

21 . 5 . 1974

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 20 . 5 . 1974 tarihinde kararlaştırılan «1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygıyle arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısı gerekçesi

I - 1 nci ve 4 ncü maddelerin gerekçesi :

Bilindiği üzere, kıdem tazminatına ilişkin kanun hükümleri «işçi yararına» ve «kamu düzeni» düşüncesiyle konulmuş hükümlerdir. Değişen yaşama koşulları, işçilerin iş ve gelir güvenliği konusundaki gelişmeler ve toplu iş sözleşmelerinde ifadesini bulan yeni eğilim ve gereksinme kanunî sürelerde bir yükseltilme yapılmasını gerektirir duruma gelmiştir.

Devletin iş hukuku mevzuatı yoluyle çalışma hayatına müdahalesinin anasebebinin işverenlerden daha zayıf durumda bulunan işçi grupunu korumaya yönelik olduğu açıktır.

Kıdem tazminatı müessesesinin işçilerin gelir ve iş güvenliğini sağlayıcı ve keyfî işten çıkarılma işlemlerinin işçi aleyhine doğurduğu sonuçları giderici niteliği yanında, güvenlikli ve gerçek hüviyet-

li bir sendikalaşma hareketine yardımcı ve hatta büyük katkıda bulunabileceği de günümüzde kabul edilegelen bir gerçektir.

Maddenin eski şekliyle yürürlükte olduğu dönemde her tam yıl için 15 günlük ücret karşılığının kıdem tazminatı olarak verilmesi biçimindeki uygulama, değişen yaşam ve çalışma koşulları bakımından yetersiz kalmaya başlamıştır.

Bu durumu kanıtlayan somut örnekler geçmiş dönem içinde imzalanmış olan toplu iş sözleşmelerinde de kendini göstermeye başlamış bulunmaktadır. Bu dönem içinde imzalanmış toplu iş sözleşmelerinin büyük bir çoğunluğunda kıdem tazminatı süresinin 15 günlük ücretin üzerinde tespit edilmiş olduğu görülmektedir.

Madde metninde yapılan değişiklik bu gereksinme ve gerekliliğin bir sonucu olarak belirli kanunî nedenlerle hizmet akdinin sona erdiği durumlarda kıdem tazminatını 15 günlük ücret tutarı yerine 30 günlük ücret tutarına çıkarmaktadır.

Kıdem tazminatına hak kazanmak için maddenin eski şeklinde öngörülen «3 yıldan fazla çalışmış olma» şartının yapılan değişiklikte bir yıla indirilmiş olması işverenlerin sıradan ve önemsiz sebeplerle işçilerin işlerine son vermelerini frenleyici bir etkiye sahip olacağı gibi, ayrıca işçinin daha erken bir sürede kıdem kazanması yoluyle o işverine bağlanması ve nitelikli işçi olma yolundaki amaç ve çabasının çeşitli iş değiştirmeleriyle kesintiye uğramamasını da sağlayacaktır.

Bu amaca yönelik olarak getirilen değişikliğin temelinin, özellikle hizmet akdinin devamlılığı ve işçinin işyerine ve işine bağlılığını sağlama esasına dayandığı düşünüldüğünden; kıdem tazminatına hak kazandıracak bu bir yıllık sürenin, sadece işyerinde fiilen çalışılan süreleri değil, işçinin istirahat, grev, izin ve diğerleri gibi hizmet akdinin askıda kaldığı bütün durumları da kapsayacağı açıktır. Zira aslolan hizmet akdinin başlaması ve devamıdır. Yukarıda anılan askıda kalma durumları ise zaten hizmet akdini sona erdiren hukukî nedenler değillerdir.

Kaldı ki, çağımız iş hukukundaki en modern eğilim, işçinin durumunu sadece çalıştığı sürece değerlendirme sisteminden uzaklaşıp, onu bir işyerine bağlılığı açısından değerlendirme yoluna girmiştir.

Bir işyerinin devir veya intikaliyle ilgili olarak kıdem tazminatının hesaplanmasına ilişkin hükümlerinin uygulanması sırasında ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri de devir ve intikal dolayısıyle işçilerin kıdem tazminatını almakta güçlüklere uğramaları vakıasıdır. Bu sakıncanın giderilmesi için, işyerinin devir veya intikali halinde hizmet akdinin devam edeceği ve eski ve yeni işverenin kıdem tazminatlarının ödenmesi bakımından işçilere karşı müteselsil sorumluluk altında olacaklarına dair hüküm getirilmiştir. Ancak işyerini devreden işverenlerin yıllarca sonra işyerinde çalışanların kendi çalıştırdıkları devre ile ilgili olmayan devreden sorumlu olmamaları için sorumlulukları, işçileri çalıştırdıkları devre ile sınırlanmıştır.

Devir ve intikal halinde de hizmet akdinin devam etmesi işyerinde işin devamını ve işçinin işe bağlılığının sağlanmasına hizmet ederek üretimin kesintiye uğramamasını ve işçinin işsizlik tehlikesine karşı korunmasını sağlayacaktır. İşverenlerin müteselsil sorumluluğu esası ise yine işçinin korunması amacına yönelik olarak kıdem tazminatını alabilmenin güvencesini teşkil edecektir.

Çeşitli hukukî düzenlemelerle, kamu kuruluşlarında çalışmakta olan belirli grup kişilerin işçi ve memur statülerinden hangisine dahil olacaklarının tayin olunması ve bu konuda çeşitli değişiklikler yapılması vakıası da madde değişikliğinde dikkate alınmıştır.

Uygulamada karşılaşılacak zorlukları önlemek bakımından kamu kuruluşlarının kapsamı ayrıca açıklanmış bulunmaktadır.

228 sayılı Kanunun 1214 sayılı Kanunla değişik 15 nci maddesi işçilikten memurluğa geçenlerin işçilikte geçen sürelere ait kıdem tazminatını güvenceye bağlamış, fakat memurken işçi olanların memurlukta geçen sürelerine ait kıdem hakları herhangi bir kanunda düzenlenmemiştir.

Memur statüsünde belirli bir süre çalışıp ta çeşitli kamu kuruluşlarında işçi statüsüne geçirilerek emeğinden yararlanılan bu kişilerin uğradıkları haksızlığın giderilebilmesi için değiştirilen madde metnine iki fıkra eklenmiş bulunmaktadır.

Getirilen bu fıkralarla istihdam statüleri tüm hizmet süresi içinde ister rızası ile ister rızası dışında değişikliğe uğramış kişilerin tüm hizmetinin değerlendirilmesi sağlanmış olacaktır.

Ancak tüm hizmet süresi içinde T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen süreler için hesaplanacak kıdem tazminatının miktarı, halen bu sandığa tabi olanlara ödenmekte olan emeklilik ikramiyesi tutarından fazla olmaması gerektiğinden ileride yapılabilecek değişiklikleri de kapsaması için T. C. Emekli Sandığı Kanununun kişinin emekli olmak suretiyle kıdem tazminatına hak kazandığı tarihte yürürlükte olan hükümlerine atıfta bulunulmuştur.

Böylece 228 sayılı Kanunun 1214 sayılı Kanunla değişik 15 nci maddesi ile T. C. Emekli Sandığına tabi olanların emekliye ayrıldıklarında emekli ikramiyesi ve kıdem tazminatı olarak elde etmiş bulundukları hak ile eşitlik sağlanmakta, yani hizmet birleştirilmesi suretiyle 506 sayılı Kanuna göre yaşlılık veya malullük aylığı alarak işinden ayrılan işçilerin de daha önce memurluk statüsünde geçen hizmetlerinin kıdem tazminatı bakımından bir kayba uğratılmaksızın değerlendirilmesi sağlanmaktadır.

İşçilerin kıdem tazminatlarının 15 günlük ücret tutarı yerine 30 günlük ücret tutarına yükseltileceği hususunun 1.2.1974 günü Millet Meclisinde okunan hükümet programı ile kamuoyuna açıklanmış bulunması; bu tarihle, tasarının kanunlaşıp Resmî Gazete'de yayınlanışı arasında geçen süre içinde işten çıkarılarak kendilerine 15 günlük ücret tutarında kıdem tazminatı ödenmiş olan işçilerin, yanlış ve haksız bir uygulamaya uğramış olabilecekleri ihtimalinin de dikkate alınması; böyle bir hükmün getirilmesini gerekli kılmıştır. Bu nedenle kanun tasarısının 1.2.1974 tarihinden geçerli olmak üzere yayını tarihinde yürürlüğe girmesi esası kabul edilmiştir.

Kıdem tazminatının ödenmesinde uygulanacak ücretin tanımı yürürlükteki 1475 sayılı İş Kanununun 26 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında düzenlenmiştir. Sistematik bakımdan bu tanımın yerinin 14 ncü madde olması düşünülerek 26 ncı maddenin 2 nci fıkrası kaldırılarak bu fıkra 14 ncü maddeye ilâve olunmuştur.

II. - 2 nci maddenin gerekçesi :

1475 sayılı Kanunun 24 ncü maddesi toplu işçi çıkarma halini düzenlemiş bulunmaktadır. 3008 sayılı İş Kanununda bulunmayan bu madde 31.1.1950 tarih ve 5518 sayılı Kanunun 3 ncü maddesiyle İş Kanunumuza eklenmiştir.

Her düzenleme bir zorunluluğun ifadesidir. 1936 yılında ihtiyaç duyulmayan bir düzenleme sosyal ve ekonomik hayatın zorlaması sonucu 1950 de İş Kanunumuza girmiştir. Bu madde ile toplu işçi çıkarmak zorunda kalan işverenlere, koşullarının elverişliliği nedeniyle tekrar işçi alınmasına gerek duymaları halinde eski işçilerden isteyenleri tekrar işe almak mecburiyeti yükletilmiş ve bu mecburiyet 6 aylık bir süre ile sınırlanmıştır. Bu suretle 6 aylık süre içinde kendisine elverişli bir iş bulamayan işçilere iş temin etmenin yanında, işçinin alıştığı işyeri ve işte çalışmasına olanak hazırlanmıştır. Aradan geçen 24 yıl içinde ekonomik ve sosyal kavramlar büyük bir anlam değişikliğine uğramıştır. Diğer taraftan İş Kanununun sosyal muhtevasının yeterince anlaşılamaması nedeniyle Kanunun 13 ncü maddesi kötü niyetle kullanılagelir olmuştur. Sadece işletmenin ekonomik gereksinmeleri nedeniyle işçinin işten çıkarılması gerektiği hallerde kullanılması gereken 13 ncü madde, başka amaçlarla da kullanılınmaya başlanılmıştır. Çağımızda «Devlet benim» anlayışı nasıl çok gerilerde kalmışsa «İşletme benim» anlayışı da yeni bir işletme anlayışına dönüşmek zorundadır. Sanayi devrimi yıllarının oluşturduğu hukuk ve işletme anlayışının çağımızda kalan artıklarıyle ekonomik ve sosyal düzenin yürütülmesi sadece çalıştırılanların insanca yaşama onurluluğuyle değil çalıştıranların insanca yaşama onurluluğuyle de bağdaşamaz.

Anayasamızın 41 nci maddesi «İktisadî ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir» ve 42

nci maddesi de «Çalışma herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadî ve malî tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmayı destekler; işsizliği önleyici tedbirler alır.» demektedir.

Gerek içinde yaşadığımız çağın ve gerekse Anayasamızın belirttiği sosyo - ekonomik görüş içinde hiçbir işverenin sadece arzu etmediği için işçiyi işinden çıkarma hakkı olmaması gerekir.

İşçi çıkarma ancak işyerinin ekonomik zorunluluğuna dayandığı sürece yapılmalıdır ve 13 ncü maddenin gerçek anlamı da budur.

Yukarıdanberi belirtilen anlayış çerçevesi içinde 24 ncü madde yeniden düzenlenmiştir.

İşyerini, emek ve sermayenin bütünleşerek sosyal ve ekonomik hayatı toplumun mutluluk ve esenliğine yönelmiş olarak gören bu anlayış, ne sermayenin emek üzerinde ne de emeğin sermaye üzerinde hâkimiyet kurmasını kabul etmemektedir. Bu suretle işinden çıkarılan işçi bu çıkarılışın haklı olduğuna ve gerektiğinde işyerine tekrar dönebileceğine inanacaktır. Bu çıkarma nedeniyle de işverenine karşı kötü duygular beslemeyecektir. İşveren de işyerine aynı işçiyi almakla işletmeye yabancı birini değil, oraya alışmış işyerinin çalışma koşullarını bilen kendisine bu sebeplerle daha yararlı bir işçi almış olacaktır.

III. - 3 ncü maddenin gerekçesi :

İş Kanununun 24 ncü maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak 98 nci maddenin VII nci bendinde de değişiklik yapılmıştır.

IV. - 1475 sayılı İş Kanununun 26 ncı maddesinin ikinci fıkrası 14 ncü maddeye aktarılmış olduğundan fıkranın 26 ncı maddeden çıkarıldığı belirtilmiştir.

V. - Yürürlük maddesidir.

VI. - Yürütme maddesidir.

İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, İşçinin Kıdem Tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılması hakkında Kanun teklifi (2/25)

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Geçen Dönem 15 . 6 . 1973 gününde Millet Meclisine sunduğum «İşçinin Kıdem Tazminatının Yılda 15 günden 30 güne çıkarılması hakkındaki Kanun teklifim» Dönemin sona ermesiyle kadük olmuştur.

Teklifimin İçtüzüğün 78 nci maddesi gereğince yenilenmesini rica ederim. Saygılarımla.

İstanbul Milletvekili
Reşit Ülker

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

«İşçinin Kıdem Tazminatının Yılda 15 günden 30 güne çıkarılması hakkında yasa önerim» gerekçesiyle birlikte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla rica ederim.

15 Haziran 1973
İstanbul Milletvekili
Reşit Ülker

C. H. P. İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in «İşçi Kıdem Tazminatının Yılda 15 günden 30 güne çıkarılması hakkında Yasa Önerisi» gerekçesi

1475 sayılı ve 25 Ağustos 1971 günlü iş yasasının 14 ncü maddesinde işçinin çalıştığı iş 3 yıldan fazla olmak şartı ile işe başladığından itibaren her tam yıl için 15 günlük tutarında tazminat verilmesini öngörmektedir.

Basın İş Kanununun 6 ncı maddesinde kıdem tazminatı bir ay esas alınmak suretiyle kabul edilmiştir. Böylece; iki ayrı kanunda ayrı esaslar kabul edilmiş bulunmaktadır.

Uygulamada kıdem tazminatının toplu sözleşme yoluyle daha uzun bir süre için kabul edildiğine rastlanmaktadır. Özellikle üç yıllık çalışma şartını bir yıla indiren, 15 günlük ücret tutarını 60 günlüğe kadar artıran ve işçinin isteği ile işten ayrılması halinde, 5 - 10 yıl çalışması şartıyle tazminata hak kazanmasını düzenleyen toplu sözleşmeler vardır. Böylece sosyal hukuk Devletinin gereği olarak işçiye biraz daha fazla güvence sağlanması kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu nedenle, kıdem tazminatını yılda 15 günlük ücret tutarından yılda 30 günlük ücret tutarına değiştirilmesini teklif ediyorum.

İşçinin Kıdem Tazminatının Yılda 15 günden 30 güne çıkarılması hakkında Yasa önerisi

MADDE 1. — 25 Ağustos 1971 gün ve 1475 sayılı İş Yasasının 14 ncü maddesinin birinci fıkrasındaki «Üç yıldan fazla çalışmış olmak şartı ile işe başladığından itibaren her tam yıl için işçiye 15 günlük ücreti tutarında tazminat verilir» ibaresi «işe başladığından itibaren her üç tam yıl için işçiye 30 günlük ücreti tutarında tazminat verilir» biçiminde değiştirilmiştir.

MADDE 2. — Bu Yasa yayını tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Yasa hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Adana Milletvekili Alparslan Türkeş ve 2 arkadaşının, 1475 sayılı İş Kanunun 14 ncü maddesinin birinci fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/187)

17 . 4 . 1974

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıda sunmakta olduğumuz kanun teklifinin ilgili makamlarca incelenmesine delâletlerinizi rica ederiz.

Saygılarımızla.

Adana Milletvekili	Ankara Milletvekili	Yozgat Milletvekili
Alparslan Türkeş	*Mustafa Kemal Erkovan*	*Ali Fuat Eyüpoğlu*
M. H. P. Genel Başkanı	M. H. P. Genel Sekreteri	M. H. P. Genel Sekreter Y.

Ülkemizde 1936 yılında yürürlüğe giren 3008 sayılı İş Kanunundan bu yana, iş yerlerimizde çalışanlarla, çalıştıranlar arasında iş tanzimini sağlamaktadır. Sanayi hareketimiz ve değişen dünya şartlarına uyularak çalışma mevzuatımızda zaman zaman değişiklikler yapılmıştır. 1963 yılında çıkarılan 274 ve 275 sayılı kanunlarla, işçiler sendikalaşma ve toplu pazarlık gücüne sahip olmuşlardır. İhtiyarî üyelik ve güçlü sendikacılığı sağlamayan bu kanunlar, ancak toplu işçi çalıştıran iş yerlerinde etkiza uygulama olanağı bulmuştur. Sendikalaşma imkânından yoksun işçilerin işverenlere karşı hiçbir sosyal güvenliği yoktur. 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi iş-

çinin bir işyerinde kıdem tazminatına hak kazanmak için 3 yıl gibi uzun bir zaman getirmiştir. Devlet hayatı içinde özel sektör dediğimiz kesimde kalifiye olmayan vasıfsız ve orta vasıftaki işçilerden 3 senesini doldurmuş çok az işçiye rastlanmaktadır. Üç senesini doldurmaya az bir zamanı kalan vasıfsız ve orta vasıftaki işçi sudan bahanelerle işinden atılmakta ve işverenler kıdem tazminatı ödeme külfetinden kendilerini kurtarmaktadırlar.

Ayrıca, işçinin her tam yıl çalışmasına karşılık 15 günlük gibi sembolik bir tazminat sosyal güvenlik garantisi olmamaktadır. Yarınından emin işçi, huzurlu ve verimli işçidir. Bugünkü şartlarla her yıl için öngörülen 15 günlük kıdem tazminatı işçiyi yarınına endişe ile bakmasına vesile olmaktadır. Ayrıca işçi işverenin emrinde 21 nci asırda modern bir köle olarak kullanılmaktadır. Çalışanlara şahsiyetini kazandırmak Devletin başta gelen görevidir. Emek sermaye arasında dengeyi, huzur ve güveni sağlamakla kalkınma savaşında daha emin ve daha hızlı hedefe ulaşılacaktır.

Bir başka konu ise, eşitlik ülkesinin sağlanmasıdır. İşveren işçiyi dilediği zaman sokağa atmak hakkına sahip olmakta ve bundan ötürüde kanunî bir sorumluluk taşımamaktadır. İşveren işçiyi istemeyip işinden uzaklaştırdığı gibi işçide istemediği bir işverenin işinden istifa ederek ayrılma hakkına, sosyal güvenlik tazminatını alarak sahip olması gerekir. Aksi halde eşitlik ilkesi sağlanmamış olur.

Yukardaki sebeplerden dolayı,

a) İşçinin bir iş yerinde kıdem tazminatına hak kazanması için 3 yıllık sürenin bir yıla indirilmesi.

b) Her tam yıl için 15 günlük kıdem tazminatının 30 güne çıkarılması ve toplu iş sözleşmeleriyle sendikaların işçiler için sağladığı kıdem tazminatı artışlarının 30 günün üstüne ilâve edilmesi.

c) İşçi çalışmak istemediği bir işyerinden istifa ettiği tarihte hizmeti bir yıldan fazla ise her tam yıl için hak ettiği kıdem tazminatının işverence ödenmesinin sağlanması.

KANUN TEKLİFİ

1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 1. — Hizmet akdinin 17 nci maddenin 2 numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında işveren tarafından veya 16 ncı maddenin 1 ve 2 numaralı bentlerinde gösterilen sebeplerle işçi tarafından veyahutda muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle veya istifa dolayısıyle feshi halinde bir yıldan fazla çalışmış olmak şartıyle işe başladığından itibaren her tam yıl için işçiye 30 günlük ücreti tutarında tazminat verilir. Toplu iş sözleşmesi ile alınan haklar buna ilâve edilir.

Madde 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

İstanbul Milletvekili Engin Ünsal'ın, 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi (2/199)

T. B. M. M. Başkanlığına

1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Saygılarımla.

6 . 5 . 1974

İstanbul Milletvekili
Engin Ünsal

GEREKÇE

1475 sayılı İş Yasasının 14 ncü maddesi işçinin iş güvenliğini sağlayan kıdem tazminatı ile ilgilidir. Kıdem tazminatına hak kazanabilmek için işçinin işyerinde üç yıl süre ile çalışmış olması öngörülmektedir. Ancak, işyerinde üç yılı doldurun işçiler hizmet akitlerinin 17 nci maddenin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında işveren tarafından veya 16 ncı maddenin I ve II numaralı bentlerinde gösterilen sebeplerle işçi tarafından veyahut da muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle feshi halinde bu tazminata hak kazanabilmektedirler.

Bugün dinamik bir yapı kazanmış olan endüstriyel ilişkiler ortamında işçinin iş güvenliğini sağlayan unsurlardan kıdem tazminatına hak kazanabilmesi için üç yıllık bir bekleme süresine tabi tutulmasının bir anlamı kalmamıştır. Gene kanunda öngörülen deneme süresini işçi 30 gün içinde tamamlamakta ve işyerine sürekli hizmet akdi ile bağlanmaktadır. Öyleyse, hizmet akdinin süreklilik kazandığı tarihten itibaren işçinin iş güvenliği başlamalıdır.

Denebilir ki, işçinin işyerine tam intibakı ve yeteneklerini verimliliğini ortaya koyması belirli bir zamana ihtiyaç duyurabilir. Bu görüşü de dikkate alarak kıdem tazminatını bir hak olarak işyerinde bir yıl çalışmış kimselere tanımak kanunun ve getirdiği güvencenin gerçeğe uygunluğunu sağlayacaktır.

Ayrıca, kıdem tazminatının her çalışılmış bir yıl için 30 günlük ücreti üzerinden hesabedilmesi zorunluluğu toplumun içinde bulunduğu ekonomik koşulların gereğidir.

Kusuru olmadığı halde işinden çıkarılan işçinin hemen iş bulma olanağı yoktur. Yeni bir iş buluncaya kadar geçecek olan süre mutlaka dikkate alınmalı ve parasal değerlendirilmesi iyi yapılmalıdır. Kıdem tazminatının her yıl için 30 gün olarak tespiti işçinin iş güvenliğini sağlayıcı yeni bir faktör olacaktır.

1475 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinde belirtilen kıdem tazminatı işverenlerin işçiye karşı şahsi bir borcudur, fakat bu husus kanunda belirtilmemiştir. İşverenler bu şahsi borçlarını üçüncü şahıslara; örneğin sigorta şirketlerine devretmenin yollarını arayabilirler. Böyle bir davranış işveren karşısında ekonomik yönde güçsüz olan işçinin daha da güçsüzlenmesi anlamını taşıyacaktır. Öyleyse, kıdem tazminatını ödeme külfetini üçüncü şahıslara devreden anlaşmaların hükümsüz sayılması gerekir.

Ayrıca bu tazminatın işçinin işyerinden kendi isteği ile ayrılması halinde de ödenmesi işçinin o işyerinde geçen hizmetlerini değerlendirilmesi anlamını taşıyacaktır.

Kanunda işçi yararına bu değişikliklerin yukarıdaki nedenlerle yapılması zorunludur.

1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun tek'ifi

MADDE 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 14. — Hizmet akdinin 17 nci maddenin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında işveren tarafından veya 16 ncı maddenin I ve II numaralı bentlerinde gösterilen sebeplerle işçi tarafından veya muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle veyahut da işçinin işyerinden kendi isteği ile ayrılması dolayısıyle feshi halinde bir yıldan fazla çalışmış olmak şartıyle işe başladığından itibaren her tam yıl için işçiye 30 günlük ücreti tutarında tazminat verilir.

Altı aydan fazla süreler yıla tamamlanır.

İhtiyarlık sigortası bakımından bağlı bulundukları kurum veya sandıklardan aylık veya toptan ödeme almak amacıyle hizmet akdini fesheden işçilerde yukarıdaki fıkrada yazılı bulunan tazminata hak kazanır. İşçinin bu fıkra hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için ihtiyarlık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden aktedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler göz önüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali, yahut diğer bir surette işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi işyerindeki hizmetlerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Kıdem tazminatı ise bu intikal devresindeki işverene aittir. İşyeri intikali ile beraber devam ettiği takdirde kıdem tazminatı hilâfına hüküm olmadıkça yeni işverene aittir.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı ödenmez.

İşçinin ölümü halinde bu tazminat tutarı kanunî varislerine ödenir.

Bu süre hizmet akitleri ve toplu iş sözleşmeleri ile artırılabilir.

Kıdem tazminatı işveren için şahsî bir borç olup, işvereni bu sorumluluktan kurtarmak için özel ve tüzelkişilerle yapılacak anlaşmalar geçersizdir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Sağlık ve Sosyal İşleri Komisyonu 5 . 6 . 1974
Esas No. : 1/135, 2/25, 2/187, 2/199
Karar No. : 4

Yüksek Başkanlığa

Çalışma Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan, 1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinin değiştirilmesi hakkında, kanun tasarısı, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, işçinin kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılması hakkında kanun teklifi, Adana Milletvekili Alpaslan Türkeş ve 2 arkadaşının, 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinin 1 nci fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ile İstanbul Milletvekili Engin Ünsal'ın, 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri komisyonumuza havale olunmakla, hükümet adına Çalışma Bakanı ile diğer bakanlık temsilcileri ve teklif sahipleri de hazır oldukları halde gerekli incelemeler yapıldı.

Tasarı ve tekliflerin aynı mahiyette olması sebebiyle komisyonumuzca birleştirilerek müzakereye ve kapsam itibarıyle de daha şümullü olduğu nazarı itibare alınarak tasarının görüşmelere esas alınmasına karar verilmiştir.

Görüşmelere esas alınan tasarının gerekçesinde de ifade edildiği üzere, Anayasamızın 41 nci maddesi ile iktisadî ve sosyal hayat, adalet, tüm çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış sağlanması amacına göre düzenlenir ve yine yasanın 42 nci maddesi ile de çalışma herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, iktisadî ve malî tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmayı destekler, işsizliği önleyici tedbirleri alır. denilmek suretiyle gerek içinde yaşadığımız çağ ve gerekse Sosyo - Ekonomik açısından işçiyi işveren işinden keyfî olarak çıkarmak gibi bir hakkı olması gerektiği saptanamaz.

Bu durumda çağımızda «devlet benim» anlayışı nasıl çok gerilerde kalmışsa «işletme benim» anlayışında yeni bir anlayışa dönüşmesi zorunlu hale gelmiş bulunmaktadır.

İşte bütün bu sebeplerle; işçinin sosyal ve ekonomik açıdan daha uygun bir düzeye getirilmesi amacıyle 15 günlük kıdem tazminatının 30 güne çıkarılmasını öngören 1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddenin VII. bendi ve 26 nci maddenin 2 nci fıkrasının kaldırılması ile oluşan yasa değişikliği hakkında gerekçede kısaca izah olunan hususlar komisyonu-

muzca da yeterli görülerek prensip itibariyle kabul edilmiş ve maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Birinci maddenin müzakeresi esnasında maddeye açıklık getirmek ve tatbikatta muhtemel yanlış anlamalara meydan vermemek amacıyle,

Maddedeki her tam yıl için 30 günlük öngörülen kıdem tazminatının bir yılı aşan süreler için de ödenmesi kabul edildiğinden bu sürelerin de aynı oran üzerinden hesaplanması suretiyle fıkraya ilavesi öngörülmüştür.

1475 sayılı İş Kanununun işçinin kendi isteği ile ayrılması halinde kıdem tazminatı verilmesi öngörülmekte ve yapılan değişiklikle işçinin kendi isteği ile ayrılması halinde çalıştığı her tam yıl için 10 günlük kıdem tazminatı alması uygun görülerek maddeye bu husus eklenmiştir ancak, bu tazminatın hak edilmesinde kanunun 13 ncü maddesindeki ihbar önerilerine uyulması şart kılınmıştır.

Yine madde metnindeki müteselsilen kelimesi tatbikatta telafisi mümkün olmayan sonuçlar verebileceği gözönüne alınarak madde metninden çıkarılmıştır.

İşçinin ölümü halinde birinci bendin dördüncü fıkrasından yararlanılması için belge aranmaması gerektiği kanısına varılarak metne işçinin ölümü halinde bu şart aranmaz hükmü ilâve edilmiştir.

İşçilerin kamu kesiminde muhtelif işyerlerinde geçen hizmetlerinin kıdem tazminatı bakımından birleştirilmesini öngören fıkraya hizmetlerin T. C. Emekli Sandığında ve Sosyal Sigortada geçmesi halinin yanına bu hizmetlerin sadece Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak geçmesi halinde ibaresi eklenmiştir.

Tatbikatta bazı işverenlerin işçilerin kıdem tazminatlarını sigorta şirketlerine sigorta ettirdikleri görülmektedir; işverenin şahsî borcu olarak kabul edilen kıdem tazminatlarını kanunun öngördüğü amaca aykırı olduğu kabul edildiğinden kıdem tazminatlarının sigorta ettirilemeyeceği hükmü ilâve edilmiştir.

Tasarının ikinci çerçeve maddesiyle değişikliğe tabi tutulan 1475 sayılı Yasanın 24 ncü maddesi tasarı metninde olduğu gibi aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 3 ncü çerçeve maddesiyle değişikliğe tabi tutulan 98 nci maddesinin VII bendinde yapılan değişiklikteki tekerrürü halindeki para cezasının 2 katına çıkarılması hükmü tatbikatta bazı yanlış anlamlara sebebiyet vereceği ve zaten işçi başına 1 000 lira ağır para cezasının isteme amacı temin edeceği gözönünde bulundurularak bendin metinden çıkarılması uygun görülmüş ve bu değişikle kabul edilmiştir.

Çerçeve dördüncü maddeyle getirilmiş bulunan tasarının 26 ncı maddesinin 2 nci fıkrası 14 ncü maddeye aktarılmış bulunduğundan Komisyonumuzca bu madde tasarı metinde olduğu gibi aynen kabul edilmiştir.

Yürürlük ve yürütmeye taallûk eden 5 ve 6 ncı maddeler aynen kabul edilmiş olup yapılan bu değişikliklerle tasarı Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

İşbu raporumuz öncelikle görüşülmek üzere havalesine de uyularak Plan Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü	
Kastamonu	Adıyaman	Bingöl	Gaziantep
S. Tığlı	*K. Tabak*	*M. C. Ezman*	*O. Tokuz*
İçel	İstanbul	İzmir	Kahraman Maraş
N. Baş	*E. Ünsal*	*Y. Çakmur*	*H. Evliya*
Kastamonu	Konya	Sakarya	Samsun
V. İlhan	Bazı hususlarda söz hakkım mahfuzdur	(Muhalefet şerhim eklidir)	*F. Uysal*
	M. Demirtaş	*K. Durukan*	

Ankara

F. Pehlivanlı

MUHALEFET ŞERHİ

1475 sayılı Yasanın 14, 854 sayılı Yasanın 20 nci maddesini tadil amacı ile hazırlanan tekliflerde parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde kıdem tazminatına esas ücretin tespitinde geriye doğru bir yıllık kazancın çalışılan sürelere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalamanın saat ücretli işçilerle parçabaşı işçiler arsında parçabaşı işçileri aleyhine bir durum yaratacaktır.

Şöyleki :

Aynı ücretle çalışan saat ücretli ve parçabaşı işçisine aynı Toplu İş Sözleşmesi ile sağlanan zamana rağmen zam uygulamasından 2 ay sonra emekli olduklarında saat ücretli işçi zamlı ücreti üzerinden, parçabaşı işçisi ile 10 ay zamsız ücreti 2 ay zamlı ücreti ile yıllık kazancı o yılki çalışma günlerine bölünmek suretiyle bulunacak ortalama üzerinden kıdem tazminatı alacaktır. Bu hal esasen ücrette güvencesi olmayan parçabaşı işçisinin büyük kaybına sebebolacaktır. Bu sebeple ilgili fıkraların : Kıdem tazminatının hesaplanması son ücreti üzerinden yapılır.

Parçabaşına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde, işçi ücretine yapılan zam veya terfi tarihi ile tazminat ödeme tarihi arasında işçiye ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminat hesabına esas tutulur.»

Şeklinde tanzimi gerektiği görüşündeyim.

Saygılarımla.

30 . 5 . 1974
Sakarya Milletvekili
Kenan Durukan

Bütçe Plan Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bütçe Plan Komisyonu
Esas No. : 1/136, 2/25,
2/187, 2/199
Karar No. : 9

7 . 6 . 1974

Millet Meclisi Başkanlığına

Komisyonumuza havale buyurulan «1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısı» Çalışma Bakanı ve Maliye Bakanlığı temsilcilerinin de katıldığı toplantıda incelendi, görüşüldü :

1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi, kıdem tazminatına ilişkin hususları düzenlemektedir. Sosyal barışın sağlanması, işçi - işveren arasında uyumlu ve adaletli bir sistemin kurulmasıyle sağlanabileceğine göre, çağımızın değişen koşulları içinde işçilerin iş ve gelir güvenliği konusundaki gelişmeler ve Toplu İş Sözleşmelerdeki yeni eğilimlerin gereği olarak, kıdem tazminatına ilişkin, yasa sürülerinin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Maddenin yürürlükteki şekli, her tam yıl için 15 günlük ücret karşılığı tutarında kıdem tazminatı uygulaması, değişen yaşam koşulları bakımından yetersiz kalmaya başlamıştır. Madde yeni şekliyle, belirli yasal nedenlerle hizmet akdinin sona erdiği durumlarda kıdem tazminatı, 15 günlük ücret tutarı yerine 30 günlük ücret tutarına yükseltilmekte, ayrıca kıdem tazminatına hak kazanma süresi, 3 yıldan 1 yıla indirilmektedir. Bu bir yıllık sürenin, yalnız fiilen çalışma sürelerini değil aynı zamanda hizmet akdinin askıda kalacağı bütün durumları kapsayacağı açıktır. Aslında, hizmet akdinin askıda kalma durumları akdi sona erdiren yasal nedenle değildir.

Bir işyerinin devir veya intikali halinde kıdem tazminatı hesabında meydana gelen aksaklıkları gidermek amacıyle yeni ve eski işverenin zincirleme sorumlu olacaklarına dair hüküm getirilmiştir. Ancak, eski işverenin sorumluluğu, işçileri çalıştırdıkları devre ile sınırlanmıştır.

Kamu kesiminde çalışan belirli grup kişilerin işçi ve memur statülerinden hangisine girecceği. madde değişikliğinde dikkate alınmış ve uygulanmadaki aksaklıkları önlemek bakımından kamu kuruluşlarının kapsamı açıklanmış bulunmaktadır.

İşçilikten memurluğa geçenlerin, işçilikte geçen sürelerine ait kıdem tazminatları güvence altına alınmış, fakat memurken işçi olanların memurlukta geçen hizmetlerine ait kıdem hakları herhangi bir yasada düzenlenmemiştir. Bu haksızlığı ortadan kaldırmak gayesiyle madde metnine iki yeni fıkra eklenmiştir.

İşçilerin kıdem tazminatlarının 15 günlük ücret tutarı yerine 30 günlük ücret tutarına yükseldiği hususu 1 . 2 . 1974 günlü Millet Meclisinde okunan Hükümet Programı ile kamuoyuna açıklanmıştır. Bu tarihle tasarının kanunlaşıp Resmî Gazetede yayımlanan tarihleri arasında geçecek süre içerisinde 15 günlük ücret tutarında kıdem tazminatı ödenerek işten çıkarılan işçilerin, haksız uygulamaya uğramış olacakları dikkate alınarak, tasarının 1 . 2 . 1974 tarihinden geçerli olmak üzere yayım tarihinde yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

Kıdem tazminatının ödenmesinde uygulanacak ücretin tanımı İş Kanununun 26 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında düzenlenmiştir. Kanun tekniği bakımından fıkra 14 ncü maddede düzenlenmiş ve 26 ncı maddeden çıkarılmıştır.

1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesi toplu işçi çıkarma durumunu düzenlemiş bulunmaktadır. Her düzenleme bir zorunluğun gereğidir. İçinde bulunduğumuz çağın koşulları ve Anayasamızın sosyal ve ekonomik görüşleri, hiçbir işverene kanunla düzenlenmiş durumlar dışında işçiyi işinden çıkarma hakkı tanımamaktadır. Ancak, ekonomik zorunluluk hallerinde uygulanması icabeden 13 ncü madde hükümleri, başka amaçlarla da kullanılmaya başlanmıştır. Bu yeni görüş açısıyle 24 ncü madde yeniden düzenlenmiştir.

Toplumun mutluluk ve esenliğini sağlamak için, emek ve sermayenin ahenk içinde bulunmaları gerekir. İşçi, zorunlu haller nedeniyle, işten çıkmak durumunda kaldığı iş yerine, gerektiğinde bir zorlukla karşılaşmadan dönebileceğine inanmalıdır.

İşçinin bu inancı, işverene karşı iyi duygular beslemesine yol açacak ve neticede sosyal barışa bir adım daha atılacaktır.

İş Kanununun 24 ncü maddesinde yapılan değişikliklere uygun olarak 98 nci maddenin 7 nci bendinde değişiklik yapılmıştır.

1475 sayılı İş Kanununun 26 ncı maddesinin 2 nci fıkrası 14 ncü maddeye aktarılmış olduğundan bu fıkra 26 ncı maddeden çıkarılmıştır.

Yukarıdaki özetlenen hususları kapsayan tasarı, önhavalesi uyarınca Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonuna havale olunmuştur.

Komisyon; İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in İşçi kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılması hakkında, Adana Milletvekili Alpaslan Türkeş ve iki arkadaşının 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinin 1 nci fıkrasının değiştirilmesi hakkında ve İstanbul Milletvekili Engin Ünsal'ın 1475 sayılı iş kanununun 14 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri, tasarı ile aynı mahiyette olmaları nedeniyle birleştirilmiş ve görüşmelerde tasarı esas alınmıştır.

Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu, gerekçede izah edilen hususları prensip olarak kabul etmiş ve maddelerlerin müzakeresine geçilmiştir.

Tasarının 1 nci maddesine; maddeye açıklık getirmek gayesiyle her tam yıl için 30 gün olarak öngörülen kıdem tazminatının bir yılı aşan süreleri içinde ödenmesi kabul edilmiş ve artık sürelerin oran dahilinde hesaplanarak bulunması hususu fıkraya eklenmiş, işçi kendi isteği ile ayrılması halinde çalıştığı her tam yıl için 10 günlük kıdem tazminatı alması uygun görülmüş ve bu husus maddeye eklenmiştir. Ayrıca müteselsil kelimesi tatbikatta aksaklıklar doğuracağı gerekçesiyle madde metninden çıkarılmıştır.

İşçinin ölümü halinde 1 nci bendin 4 ncü fıkrasından yararlanılabilmesi için şart aranmaz hükmü eklenmiştir.

İşçinin kamu kesiminde muhtelif işyerlerinde geçen hizmetlerinin kıdem tazminatı bakımından birleştirilmesini öngören fıkraya «Sadece Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak geçmesi halinde» ibaresi eklenmiştir.

İşverenin şahsi boreu olarak kabul edilen kıdem tazminatlarının Sigorta edilemeyeceği hükmü ilâve edilmiştir.

Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 3 ncü maddesi; 98 nci maddenin 7 nci bendinde yapılan değişiklikle, tekrarı halinde para cezasının 2 katına çıkarılması hükmü yanlış anlamlara yol açacağı düşüncesiyle, bu bendin metinden çıkarılması uygun görülmüştür.

Tasarının 4, 5, 6 ncı maddeleri aynen kabul edilerek öncelikle görüşülmek üzere Komisyonumuza havale olunmuştur.

Çalışma hayatında meydana gelen aksaklıkları gidermek gayesiyle hazırlanan bu kanun tasarısını olumlu bulan komisyonumuz görüşmelerde Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonunun değiştirişini esas alınarak maddelerin müzakeresine geçilmiş ve 1 nci madde ile değiştirilmesi öngörülen 14 ncü maddenin 4 numaralı fıkrasının 3 ncü prağrafı metinden çıkarılarak, 11 numaralı paragrafı «Kıdem tazminatının hesaplanması son ücret üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur; Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı taktirde tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesap edilir. Şeklinde değiştirilerek, tasarının ikinci maddesi aynen, üçüncü madde, Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonunun değiştirişine uyularak aynen, tasarının 4, 5 ve 6 ncı maddeleri ise tasarıdaki şekliyle aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

MİLLET MECLİSİ BÜTÇE PLAN KOMİSYONU

Başkan Sivas *A. Durakoğlu*	Başkanvekili ve bu rapor Sözcüsü Tekirdağ *Y. Alpaslan*	Kâtip Eskişehir *A. A. Köksal*
Adana S. Kılıç İmzada bulunamadı	Ağrı *C. Erhan*	Artvin T. Altunkaya İmzada bulunamadı
Aydın *M. Ş. Koç*	Elâzığ *H. Buz*	Erzurum *R. Danışman* Söz hakkım mahfuzdur
Gaziantep *Y. Öztürkmen*	Giresun *İ. E. Kılıçoğlu*	Giresun *O. Yılmaz*
Gümüşhane T. Yücel İmzada bulunamadı	İstanbul *M. Tüzün*	İzmir Y. Ergenekon İmzada bulunamadı

İzmir
Ç. Karagözoğlu

İzmir
A. K. Önder

Kars
K. Okyay

Kayseri
C. Cebeci

Kütahya
A. M. Ablum
İmzada bulunamadı

Malatya
M. Delikaya

Malatya
H. Gökçe

Manisa
H. Okçu
İmzada bulunamadı

Ordu
B. Taranoğlu
İmzada bulunamadı

Tokat
H. Abbas

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinin değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem Tazminatı

«Madde 14. — Bu Kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin :

1. — İşveren tarafından bu Kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. — İşçi tarafından bu Kanunun 16 ncı maddesi uyarınca,

3. — Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. — Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malûllük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması halinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince geçen her tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden aktedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. İşyerinin devri veya herhangi bir surette el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren müteselsilen sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle sınırlıdır.

İşçinin birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır.

SAĞLIK VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinin değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı

Madde 14. — Bu kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin :

1. — İşveren tarafından bu Kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. — İşçi tarafından bu Kanunun 16 ncı maddesi uyarınca,

3. — Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. — Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malûllük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması halinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince geçen her tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

İşçinin kendi isteği ile işten ayrılması halinde işçiye çalışılmış her tüm yıl için 10 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. İşçinin bu haktan yararlanması 13 ncü maddedeki ihbar önellerine uyması şartına bağlıdır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. İşyerinin devri veya herhangi bir surette el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak işyerini devreden işveren-

BÜTÇE PLAN KOMİSYONU DEĞİŞTİRİŞİ

1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin 7 nci bendinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı

Madde 14. — Bu kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin :

1. İşveren tarafından bu kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,
2. İşçi tarafından bu kanunun 16 ncı maddesi uyarınca,
3. Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle,
4. Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malûllük aylığı yahut toptan ödeme almak amaciyle;

Feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması halinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince geçen her tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasıllarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. İşyerinin devri veya herhangi bir surette el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle sınırlıdır.

İşçinin birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malûllük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden, son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri, kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malûllük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye [illegible]ez.

Hükümetin teklifi

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden, son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri, kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması son ücret üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

13 ncü maddenin (e) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında, 26 ncı maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve parayla ölçülmesi mümkün akdî ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen haklar, hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir.»

Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonun değiştirişi

lerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle sınırlıdır.

İşçinin birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden, son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri, kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması son ücret üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Bütçe Plan Komisyonunun değiştirişi

Kıdem tazminatının hesaplanması son ücret üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur; ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesabedilir.

13 ncü maddenin (C) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 26 ncı maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve parayla ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen haklar, hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatı işveren için şahsi bir borç olup işveren bu sorumluluğunu özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

Hükümetin teklifi

MADDE 2. — 1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İşten çıkarmanın sonucu

«Madde 24. — İşverenler bu Kanunun 13 ncü maddesinde belirtilen şartlara uyarak işine son verdiği veya 16 ncı maddesinin III ncü bendi gereğince iş akdini feshederi işçilerin yerine, çıkma veya çıkarma tarihinden itibaren 6 ay içinde başka işçi alamaz. Bu süre içinde işyerine aynı nitelikteki iş için yeniden işçi almak isteyen işveren durumu uygun araçlarla yayınlar ve işçinin kaydettirdiği adresine noter aracılığı ile duyurur. Tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde işyerine başvurmayanların bu hakkı düşer.

17 nci maddenin I ve III ncü bentleri gereğince işten çıkarılan işçiler hakkında da, 6 aylık süre içinde işten çıkarmayı gerektiren sebepler ortadan kalkmış ise, birinci fıkra hükmü uygulanır.

Bir işyerinin aynı şartlarla işletilmesi veya işletmeye başlanması yahut mevsim ya da kampanya nedeniyle yeniden çalışmaya geçmesi hallerinde de bu madde hükmü uygulanır. Mevsim ve kampanya işlerinde çalışan işçiler için noter tebligatı hükmü uygulanmaz.

Bağlı bulunduğu emeklilik mevzuatı gereğince yaşlılık ya da emeklilik yaşını doldurmuş ve aynı zamanda yaşlılık veya emeklilik aylığına hak kazanmış olan işçiler hakkında bu mad-

Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonun değiştirişi

13 ncü maddenin (C) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında, 26 ncı maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve parayla ölçülmesi mümkün akdi ve Kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen haklar, hizmet âkitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatı işveren için şahsî bir borç olup işveren bu sorumluluğunu özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

MADDE 2. — 1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İşten çıkarmanın sonucu

Madde 24. — Tasarının 24 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hükümetin teklifi	Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonun değiştirişi
denin tekrar işe alınma zorunluluğuna ilişkin hükümleri uygulanmaz. İşlerine son verilen işçilerin sayısı 10 ve daha fazla olduğu takdirde işveren, yeni bir işe yerleştirilebilmeleri için, bunların isimlerini ve niteliklerini çıkarma tarihinden en az bir ay önce ilgili İş ve İşçi Bulma Kurumu örgütüne bildirmek zorundadır.»	
MADDE 3. — 1475 sayılı İş Kanununun 98 nci maddesinin VII nci bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. «VII - 24 ncü madde hükümlerine aykırı olarak işyerine yeni işçi alan işverenler, işten çıkardığı her işçi için 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına ve tekrarında daha önce verilen para cezasının iki katı,»	MADDE 3. — 1475 sayılı İş Kanununun 98 nci maddesinin VII nci bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. VII. — 24 ncü madde hükümlerine aykırı olarak işyerine yeni işçi alan işverenler, işten çıkardığı her işçi için 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına,
MADDE 4. — 1475 sayılı İş Kanununun 26 ncı maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.	MADDE 4. — Tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 5. — Bu kanunun 1 nci maddesi 1 . 2 . 1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.	MADDE 5. — Tasarının 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 6. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.	MADDE 6. — Tasarının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

20 . 5 . 1974

	Başbakan Yrd.		
Başbakan	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
B. Ecevit	*N. Erbakan*	*O. Eyüboğlu*	*İ. H. Birler*
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
S. A. Emre	*Ş. Kazan*	*H. Işık*	*O. Asiltürk*
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
T. Güneş	*D. Baykal*	*M. Üstündağ*	*E. Çevikçe*
Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı	Güm. ve Tekel Bakanı	Gıda-Tar. ve Hay. Bakanı
F. Adak	*S. Cizrelioğlu*	*M. Türkmenoğlu*	*K. Özal*
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı	Sanayi ve Tek. Bakanı	En. ve Tab. Kay. Bakanı
F. Güley	*Ö. Sav*	*A. Doğru*	*C. Kayra*
Turizm ve Tan. Bakanı	İmar ve İskân Bakanı	Köy İşleri ve Koop. Bakanı	Orman Bakanı
O. Birgit	*A. Topuz*	*M. Ok*	*A. Şener*

Genç. ve Spor Bakanı
M. Y. Mete

1475 Sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü Maddeleri ile 98 nci Maddesinin VII nci Bendinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, İşçinin Kıdem Tazminatının 15 Günden 30 Güne Çıkarılmasına; Adana Milletvekili Alparslan Türkeş ve 2 Arkadaşının, 1475 Sayılı İş Kanununun 14 ncü Maddesinin Birinci Fıkrasının Değiştirilmesine; İstanbul Milletvekili Engin Ünsal'ın, 1475 Sayılı İş Kanununun 14 ncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifleri ile Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan Komisyonları Raporları (1/136, 2/25, 2/187, 2/199)

Bütçe Plan Komisyonu Raporu

Millet Meclisi
Bütçe Plan Komisyonu *16 . 6 . 1975*
Esas No. : (1/136, 2/25, 187, 199)
Karar No. : 9'a 1 nci ek

Millet Meclisi Başkanlığına

Millet Meclisinin 20.5.1975 tarihli Gündeminin «Kanun Tasarısı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler» bölümünün 2 nci sırasında yer almış olan (1475 Sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinin değiştirilmesi hakkında Kanun Tasarısı 1/136, 2/25, 187, 199 Sıra Sayısı 66) Komisyonumuzun yeniden teşekkülü nedeniyle bir kere daha tetkik edilmesi gerektiği neticesine varılmış bu nedenle İçtüzüğün 45 nci maddesi uyarınca Komisyonumuza geri alınmasına karar verilmişti. Bu karar bir yazıyle Millet Meclisi Başkanlığına arz olunmuş ve Başkanlıkça 20.5.1975 günü Genel Kurula sunulmuş. Genel Kurulun tasvipleriyle Tasarı Gündemden çıkarılarak Komisyonumuza yeniden havale buyurulmuştu.

Komisyonumuzda yeniden ele alınan Tasarı, ilgili Bakanlık temsilcilerinin de hazır bulunduğu oturumlarda incelendi ve görüşüldü.

Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşmelerde söz alan üyeler, Tasarının önemine işaretle, iş hayatımızı yakından ilgilendiren ve geniş bir işçi kesimine hitap eden değişiklik önerisinin, gerek işçi ve gerekse işveren açısından enine boyuna tartışılması ve incelenmesi gerektiğini belirtmişler ve bunun yanında sosyal hukuk devleti anlayışı içinde işçi haklarını azamî derecede korurken, işverenleri de bir yerde altından kalkamayacakları derecede ağır mükellefiyetlere sokmadan her iki kesimin hak ve imkânları doğrultusunda bir düzenlemenin gerekliliğine işaret etmişlerdir. Bu görüşmeler neticesinde ortaya atılan yeni fikirleri de değerlendirmek ve tasarının mükemmel bir şekilde Komisyonumuzdan geçmesini temin gayesiyle konunun bir Alt Komisyonda görüşülmesinde yarar olacağı düşünülmüş ve üç kişilik bir Alt Komisyon kurulmuştur.

Alt Komisyon kısa sürede çalışmalarını tamamlamış ve düzenlediği yeni metni bir raporla Başkanlığa sunmuş ve gerek yeni verilmiş önergeler ve gerekse Alt Komisyon raporu doğrultusunda çalışmalara devamla maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Tasarının başlığı, Komisyonumuzca tasarıya yeni eklenen bir geçici madde nedeniyle «1475 Sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleriyle 98 nci maddesinin 7 nci bendinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı» şeklinde değiştirilmiştir.

Komisyonumuzun daha önce kabul ettiği çerçeve 1 nci maddeye bağlı «Kıdem tazminatı» başlıklı 14 ncü ve çerçeve 2 nci maddeye bağlı «İşten çıkarmanın sonucu» başlıklı 24 ncü maddeleri, Alt Komisyon Raporu ve Komisyon üyelerinin yeni önerileri doğrultusunda düzenlenerek değiştirilmiştir.

Komisyonumuz bu defa Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonunun 3 ncü maddesi yerine Tasarının 3 ncü maddesini aynen kabul etmiştir.

Tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

14 ncü maddenin son fıkrası ile tesis edilen fonailişkin kanun çıkıncaya kadar, işverenlerin kıdem tazminatlarını doğrudan doğruya ödemelerine devam etmelerini düzenleyen bir geçici madde eklenmiştir.

Yürürlük ve yürütme ile ilgili Tasarının 5 ve 6 ncı maddeleri de aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan Aydın *İ. Sezgin*	Başkan V. Adıyaman Söz hakkım mahfuzdur *A. Ünsal*	Bu raporun Sözcüsü Ankara *H. T. Toker*
Kayseri *H. Nakiboğlu*	Aydın *M. Ş. Koç* Muhalifim İmzada bulunamadı	Giresun Muhalifim Muhalefet şerhim eklidir *O. Yılmaz*
Gümüşhane T. Yücel İmzada bulunamadı	İçel *İ. Göktepe*	İstanbul Muhalefet yazısı eklidir *A. N. Ölçen*
İstanbul *M. Parlar*	İstanbul Muhalefet yazısı eklidir *M. Tüzün*	Kars Muhalefet şerhim eklidir *K. Okyay*
Kayseri *C. Cebeci*	Kocaeli *S. Akay*	Kütahya *İ. Ersoy*
Kütahya *M. Ersoy*	Malatya *M. Delikaya* Muhalif İmzada bulunamadı	Malatya Muhalifim Muhalefet şerhim eklidir. *H. Gökçe*
Malatya Söz hakkım saklıdır *A. Karaaslan*	Manisa H. Okçu İmzada bulunamadı	Manisa *G. Sevilgen*
Niğde *H. Özalp*	Ordu *B. Taranoğlu*	Samsun *D. Kitaplı*
Sivas *V. Bozatlı*	Sivas Muhalefet şerhim eklidir *A. Durakoğlu*	Tekirdağ Y. Alpaslan İmzada bulunamadı

Tokat
H. Abbas

Trabzon
Ö. Çakıroğlu

Ortak Karşı Oy Yazısı

Aşağıdaki nedenlerle tasarıya karşıyız.

1. — Tasarıya verilen yeni şekil ile özel sektörde ve kamu sektöründeki işçiler arasında ayrıcalık yaratılmıştır.

2. — Kıdem tazminatı için fon tesisi zorunlu değildir.

a) İşçi çıkarmaya araç olmaması,

b) İşçi haklarının güvence altına alınması,

c) İşverenin yararlarına konu yapılmaması hallerinde bir yerde tazminat alacak işçinin hakkına güvence olabilirdi.

Nitekim bu amaçla ancak işveren sorumluluğu altında işveren tarafından ödenen fon kurulması, komisyonca kabul edilmiş ve fakat önemli olan diğer hususlar açıkta bırakılmıştır :

3. — Kurulan fon, işçi haklarını güvenceye bağlamanın ötesinde, işverene kredi ve avans vermek için kullanılmamasını öngören önerimizin reddi ile fon, işverenin aşırı güçlenmesinin aracı haline getirilmiştir.

4. — Kıdem tazminatı ve bunun için kurulacak fon esasları 1475 sayılı Yasada gösterilmesi gerekirken, kıdem tazminatı ödemeleri, için fonun nasıl tesis edileceği geleceğe ertelenen bir yasa konusu olarak muallâkta bırakılmıştır.

Fon tesisinin ayrı bir kanunla düzenlenmesi yolunu tercih etmek; doğru değildir. Kıdem tazminatını düzenleyen Kanun, bunun aracını, işleyişini de birlikte getirmeliydi.

5. — «Kötü hal» gerekçesi ile sınırları çizilmemiş, kötüye kullanılması mümkün olan bir hüküm ile kıdem tazminatından mahrumiyet maddeleştirilmiştir.

Bu durum, bir hakkın bertaraf edilmesine açık kapı bırakmış ve her zaman işçi aleyhine işleyecek olan bir hüküm haline getirilmiştir. Komisyonca geri alınan ve alt komisyonca incelenerek Bütçe Plan Komisyonunda tekrar müzakere edilen Kıdem Tazminatı Kanun Tasarısı bu haliyle tek yanlı bir tutum altında maddeleştirilmiştir.

İşçinin «kötü halinde» işverence ne yapılacağını belirten maddenin 1475 sayılı Kanundan kaldırılarak bu defa bununla ilgili maddeye ve gerçek kriterlere yer verilmemesi işverenin keyfî uygulamalarına yol açabilecektir.

«Fon» adındaki malî müessese, mahiyetini büyük ölçüde kaybettiğinden belirttiğimiz diğer hususlarla birlikte muhalifiz.

İstanbul *A. Nejat Ölçen*	Sivas *A. Durakoğlu*	Aydın *Ş. Koç*
İstanbul *M. Tüzün*	Giresun *O. Yılmaz*	Kars *K. Okyay*
Malatya *H. Gökçe*	Malatya *M. Delikaya*	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinin değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı

«Madde 14. — Bu Kanuna tâbi işçilerin hizmet akitlerinin :

1. — İşveren tarafından bu Kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. — İşçi tarafından bu Kanunun 16 ncı maddesi uyarınca,

3. — Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle,

4. — Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması halinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince geçen her tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. İşyerinin devri veya herhangi bir surette el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren müteselsilen sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle sınırlıdır.

İşçinin birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa tâbi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden, son kamu kuruluşu işvereninice kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri, kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tâbi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktarı, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması son ücret üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

13 ncü maddenin (e) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında, 26 ncı maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve parayla ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı kanuni mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen haklar, hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir.»

Bütçe Plan Komisyonunun değiştirişi

1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin 7 nci bendinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem Tazminatı

Madde 14. — Bu Kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin :

1. — İşveren tarafından bu kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. — İşçi tarafından bu kanunun 16 ncı maddesi uyarınca,

3. — Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. — Bağlı bulundukları, Kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı, yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devamı etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali, yahut herhangi bir surette bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren işyerinin devri veya herhangi bir surette el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak, işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki işçinin aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır. Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir surette el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

İşçinin birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası hükmünden bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmiyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmeti süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, Genel Katma ve Özel Bütçeli İdareler ile 463 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 2. — 1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İşten çıkarmanın sonucu

«Madde 24. — İşverenler bu kanunun 13 ncü maddesinde belirtilen şartlara uyarak işine son verdiği veya 16 ncı maddesinin III ncü bendi gereğince iş akdini feshedenin yerine, çıkma veya çıkarma tarihinden itibaren 6 ay içinde başka işçi alamaz. Bu süre içinde işyerine aynı nitelikteki iş için yeniden işçi almak isteyen işveren durumu uygun araçlarla yayınlar ve işçinin kaydettirdiği adresine noter aracılığı ile duyurur. Tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde işyerine başvuranlarının bu hakkı düşer.

17 nci maddenin I ve III ncü bentleri gereğince işten çıkarılan işçiler hakkında da, 6 aylık süre içinde işten çıkarmayı gerektiren sebepler ortadan kalkmış ise, birinci fıkra hükmü uygulanır.

Bir işyerinin aynı şartlarla işletilmesi veya işletmeye başlanması yahut mevsim ya da kampanya nedeniyle yeniden çalışmaya geçmesi hallerinde de bu madde hükmü uygulanır. Mevsim ve kampanya işlerinde çalışan işçiler için noter tebligatı hükmü uygulanmaz.

Bağlı bulunduğu emeklilik mevzuatı gereğince yaşlılık ya da emeklilik yaşını doldurmuş ve aynı zamanda yaşlılık veya emeklilik aylığına hak kazanmış olan işçiler hakkında bu maddenin tekrar işe alınma zorunluluğuna ilişkin hükümleri uygulanmaz.

İşlerine son verilen işçilerin sayısı 10 ve daha fazla olduğu takdirde işveren, yeni bir işe yerleştirilebilmeleri için, bunların isimlerini ve niteliklerini çıkarma tarihinden en az bir ay önce ilgili İş ve İşçi Bulma Kurumu örgütüne bildirmek zorundadır.»

MADDE 3. — 1475 sayılı İş Kanununun 98 nci maddesinin VII nci bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«VII - 24 ncü madde hükümlerine aykırı olarak işyerine yeni işçi alan işverenler, işten çıkardığı her işçi için 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına ve tekrarında daha önce verilen para cezasının iki katı,»

MADDE 4. — 1475 sayılı İş Kanununun 26 ncı maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 5. — Bu Kanunun 1 nci maddesi 1 . 2 . 1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

(Bütçe Plan Komisyonunun değiştirişi)

13 ncü maddesinin (c) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 26 ncı maddenin 1 nci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdî ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu madde belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akidleri veya toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece, yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olunmak kaydıyle Devlet veya en az % 51 hissesi Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.

MADDE 2. — 1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İşten çıkarmanın sonucu

Madde 24. — İşverenler bu Kanunun 16 ncı maddesinin III ncü bendi gereğince iş akdini feshederken işçilerin yerine çıkma tarihinden itibaren 6 ay içinde başka işçi alamaz.

Bu süre içinde işyerine aynı nitelikteki iş için yeniden işçi almak isteyen işveren durumu uygun araçlarla yayınlar ve işçinin kaydettirdiği adresine noter aracılığı ile duyurur. Tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde işyerine başvurmayanların bu hakkı düşer.

17 nci maddenin II nci bendinin (b) fıkrası ve III ncü bendleri gereğince işten çıkarılan işçiler hakkında da 6 aylık süre içinde işten çıkarmayı gerektiren sebepler ortadan kalkmış ise, birinci fıkra hükmü uygulanır.

Bir işyerinin aynı şartlarla işletilmesi veya işletmeye başlanması yahut mevsim ya da kampanya nedeniyle yeniden çalışmaya geçmesi hallerinde de bu madde hükmü uygulanır. Mevsim ve kampanya işlerinde çalışan işçiler için noter tebligatı hükmü uygulanmaz.

Bağlı bulunduğu emeklilik mevzuatı gereğince yaşlılık ya da emeklilik yaşını doldurmuş ve aynı zamanda yaşlılık veya emeklilik aylığına hak kazanmış olan işçiler hakkında bu maddenin tekrar işe alınma zorunluluğuna ilişkin hükümleri uygulanmaz.

İşlerine son verilen işçilerin sayısı 10 ve daha fazla olduğu takdirde işveren, yeni bir işe yerleştirilebilmeleri için, bunların isimlerini ve niteliklerini çıkarma tarihinden en az bir ay önce ilgili İş ve İşçi Bulma Kurumu örgütüne bildirmek zorundadır.

MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — 14 ncü maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatının işveren tarafından doğduğu tarihten doğruya ödenmesine devam olunur.

MADDE 5. — Tasarının 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Tasarının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Belgeler
bölümü
2

Dönem : 4
Toplantı : 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 65

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan Komisyonları Raporları (1/135)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi Başkanlığı
Sayı : 71-1805/2978

21 . 5 . 1974

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 20 . 5 . 1974 tarihinde kararlaştırılan «854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygiyle arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının

gerekçesi

1475 sayılı İş Kanununun kıdem tazminatına ilişkin 14 ncü maddesinde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısının, bu kanuna tabi işçiler lehine getirdiği hükümlerin aynen ve aynı gerekçe ile 854 sayılı Deniz İş Kanununa tabi gemi adamlarına da uygulanmasını sağlamak ve böylece her iki İş Kanununun aynı konuyu düzenleyen hükümleri arasında birlik ve paralellik kurmak amaciyle bu kanun tasarısının hazırlanması da gerekli ve zorunlu görülmüştür.

Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Sağlık ve Sosyal İşler
Komisyonu
Esas No. : 1/135
Karar No. : 5

5 . 6 . 1974

Yüksek Başkanlığa

Çalışma Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan, 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısı Komisyonumuza havale olunmakla Hükümet adına Çalışma Bakanı ile ilgili Bakanlıklar temsilcileri de hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu:

1475 sayılı Yasanın 14 ncü maddesindeki kıdem tazminatına ait değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısı ile bu kanuna tabi işçilerin de mezkûr yasa önerisiyle tanınan haklardan aynen yararlanmalarını öngören tasarı Komisyonumuzca prensip itibarıyle kabul edilerek maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

1475 sayılı İş Kanununa tabi iş kollarında çalışanları güvence altına alan kıdem tazminatlarına ilişkin 14 ncü maddede yapılan yasa değişikliğine paralel olarak 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinde yapılmasını zorunlu kılan değişikliği kapsayan birinci çerçeve maddenin de Komisyonumuzca, 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak yeniden düzenlenmiş madde ve bu yeni şekliyle kabul edilmiştir.

Yürürlük ve yürütmeye taallûk eden 2 ve 3 ncü maddeler tasarı metninde olduğu gibi aynen kabul edilmiştir.

İşbu raporumuzun, öncelikle görüşülmesi temennisiyle Plan Komisyonuna sevk edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
Kastamonu	Adıyaman	Bingöl
S. Tığlı	*K. Tabak*	*M. C. Ezman*
Gaziantep	İçel	İstanbul
O. Tokuz	*N. Baş*	E. Ünsal
İmzada bulunamadı		İmzada bulunamadı
İzmir	Kahraman Maraş	Kastamonu
Y. Çakmur	*H. Evliya*	*V. İlhan*
Konya	Sakarya	Samsun
Bazı hususlarda söz hakkım mahfuzdur	(Muhalefet şerhim eklidir)	*F. Uysal*
M. Demirtaş	*K. Durukan*	
	Ankara	
	F. Pehlivanlı	

MUHALEFET ŞERHİ

1475 sayılı Yasanın 14, 854 sayılı Yasanın 20 nci maddesini tadil amacı ile hazırlanan tekliflerde parça başına, akort götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde kıdem tazminatına esas ücretin tespitinde geriye doğru bir yıllık kazancın çalışılan sürelere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalamanın saat ücretli işçilerle parçabaşı işçiler arasında parçabaşı işçileri aleyhine bir durum yaratacaktır.

Şöyleki :

Aynı ücretle çalışan saat ücretli ve parçabaşı işçisine aynı toplu iş sözleşmesi ile sağlanan zamma rağmen zam uygulamasından 2 ay sonra emekli olduklarında saat ücretli işçi zamlı ücreti üzerinden, parça başı işçisi ile 10 ay zamsız ücreti 2 ay zamlı ücreti ile yıllık kazancı o yılki çalışma günlerine bölünmek suretiyle bulunacak ortalama üzerinden kıdem tazminatı alacaktır. Bu hal esasen ücrette güvencesi olmayan parça başı işçisinin büyük kaybına sebep olacaktır. Bu sebeple ilgili fıkraların:

Kıdem tazminatının hesaplanması son ücreti üzerinden yapılır.

Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde, işçi ücretine yapılan zam veya terfi tarihi ile tazminat ödeme tarihi arasında işçiye ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminat hesabına esas tutulur.

şeklinde tanzimi gerektiği görüşündeyim.

30 . 5 . 1971

Saygılarımla
Sakarya Milletvekili
Kenan Durukan

Bütçe Plan Komisyonu Raporu

Millet Meclisi
Bütçe Plan Komisyonu
Esas No: 1/135
Karar No : 8

7 . 6 . 1974

Millet Meclisi Başkanlığına

Komisyonumuza havale buyurulan (854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı) Çalışma Bakanı ve Maliye Bakanlığı temsilcilerinin katıldığı toplantıda incelendi, görüşüldü :

Bilindiği gibi 1 . 2 . 1974 günü Meclislerde okunan Hükümet Programında işçilerin kıdem tazminatlarının hesaplanmasında 15 gün esasının değiştirileceği ve bu sürenin 30 gün olarak tespit edileceği belirtilmiştir.

1475 sayılı İş Kanununun kıdem tazminatına ilişkin 14 ncü maddesinde değişiklik yapılmasını öngören kanun tasarısı, bu kanuna tabi işçiler lehine hükümler getirirken 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin aynen kalması eşitlik ilkesini zedelemektedir.

Yukarıda izaha çalışılan gerekçe doğrultusunda iş kollarında birliği sağlamak gayesiyle 1475 sayılı Yasaya paralel olarak 854 sayılı Yasada değişiklik yapılmasını öngören tasarının Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu değiştirişi esas alınmak suretiyle maddelerin müzakeresine geçilmiş ve 1 nci madde ile değiştirilmesi öngörülen 20 nci maddenin 4 numaralı bendin 3 ncü paragrafı metinden çıkarılması ve 12 nci paragrafın da (Kıdem tazminatının hesaplanması son ücret üzerinden yapılır. Sefer, parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur. Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesap edilir.) şeklinde değiştirilmek suretiyle; 2 ve 3 ncü maddeler ise aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Sivas *A. Durakoğlu*	Başkan V. ve bu rapor sözcüsü Tekirdağ *Y. Alpaslan*	Kâtip Eskişehir *A. A. Köksal*
Adana S. Kılıç İmzada bulunamadı	Ağrı C. Erhan İmzada bulunamadı	Artvin T. Altunkaya İmzada bulunamadı
Aydın *M. Ş. Koç*	Elâzığ *H. Buz*	Erzurum Söz hakkım mahfuz *R. Danışman*
Gaziantep *Y. Öztürkmen*	Giresun *İ. E. Kılıçoğlu*	Giresun *O. Yılmaz*
Gümüşhane T. Yücel İmzada bulunamadı	İstanbul M. Tüzün İmzada bulunamadı	İzmir Y. Ergenekon İmzada bulunamadı

İzmir
C. Karagözoğlu

İzmir
A. K. Önder
İmzada bulunamadı

Kars
K. Okyay

Kayseri
C. Cebeci

Kütahya
A. M. Ablum
İmzada bulunamadı

Malatya
M. Delikaya

Malatya
H. Gökçe

Manisa
H. Okçu
İmzada bulunamadı

Ordu
B. Taranoğlu
İmzada bulunamadı

Tokat
H. Abbas

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı :

Madde 20. — Bu Kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akitlerinin :

1. İşveren tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin 1 nci bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. Gemi adamı tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin II nci ve III ncü bentleri uyarınca,

3. Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya gemi adamlarının ölümü veya 14 ncü maddenin 4 ncü bendi sebebiyle son bulması halinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince geçen her tam yıl için işverence gemiadamına 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir.

Gemi adamlarının kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın ayni işverenin bir veya değişik gemilerinde ve hizmetinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. Geminin de-

SAĞLIK VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem Tazminatı :

MADDE 20. — Bu Kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akitlerinin :

1. İşveren tarafından bu Kanunun 14 ncü maddesinin 1 nci bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. Gemi adamı tarafından bu Kanunun 14 ncü maddesinin II nci III ncü bentleri uyarınca,

3. Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. Bağlı bulundukları, Kanunla kurulu Kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Fesedilmesi veya gemi adamlarının ölümü veya 14 ncü maddenin 4 ncü bendi sebebiyle son bulması halinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince geçen her tam yıl için iş verence gemi adamına otuz günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir 1 yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

İşçinin kendi isteği ile işten ayrılması halinde işçiye çalışılmış her tüm yıl için on günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir işçinin bu haktan yararlanması 16 ncı maddedeki ihbar önellerine uyması şartına bağlıdır.

BÜTÇE PLAN KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı :

Madde 20. — Bu kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akitlerinin :

1. İşveren tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin 1 nci bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. Gemi adamı tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin II nci ve III ncü bentleri uyarınca,

3. Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle.

4. Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya gemi adamlarının ölümü veya 14 ncü maddenin 4 ncü bendi sebebiyle son bulması halinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince geçen her tam yıl için işverence gemi adamına otuz günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir 1 yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

Gemi adamlarının kıdemleri hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik gemilerinde ve hizmetinde çalıştıkları süreler gözönüne de

Hükümetin teklifi

vir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi halinde gemi adamının kıdemi, işverenlerin gemilerinde ve hizmetlerinde geçen akit sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Geminin devri veya herhangi bir surette el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren müteselsilen sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle sınırlıdır.

Gemi adamının birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği sürelerinin toplamı üzerinden, son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin, evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona er-

Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonunun değiştirişi

Gemi adamlarının kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik gemilerinde ve hizmetinde çalışlıştıkları süreler gözönüne de alınarak hesaplanır. Geminin devir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi halinde gemi adamının kıdemi, işverenlerin gemilerinde ve hizmetlerinde geçen Akit sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Geminin devri veya herhangi bir surette el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle sınırlıdır.

Gemi adamının birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği sürelerinin top-

Bütçe Plân Komisyonunun değiştirişi

alınarak hesaplanır. Geminin devir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi halinde gemi adamının kıdemi, işverenlerin gemilerinde ve hizmetlerinde geçen akit sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Geminin devri veya herhangi bir surette el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle sınırlıdır.

Gemi adamının birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği sürelerinin toplamı üzerinden, son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini

Hükümetin teklifi

mesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının, hesabında dikkate alınmaz.

Ancak bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet sürelerine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi; genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması son ücreti üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi, ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

16 ncı maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile, bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin, hesabında 29 ncu maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve parayla ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı kanunî mirasçılarına ödenir.

Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonunun değiştirişi

lamı üzerinden, son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin, evvelçe bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi; genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması son ücreti üzerinden yapılır. Sefer, parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi, ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

16 ncı maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile, bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında, 29 ncu maddenin bi-

Bütçe Plân Komisyonunun değiştirişi

gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi; genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması son ücret üzerinden yapılır sefer, parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur; ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesabedilir.

16 ncı maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile, bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında, 29 ncu maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete

Hükümetin teklifi	Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonunun değiştirişi	Bütçe Plân Komisyonunun değiştirişi
Bu maddede belirtilen haklar, hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir.	rinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve parayla ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur. Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı kanunî mirasçılarına ödenir. Bu maddede belirtilen haklar, hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir. Kıdem tazminatı işveren için şahsî bir borç olup işveren bu sorumluluğunu özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.	ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve parayla ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de göz önünde tutulur. Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı kanunî mirasçılarına ödenir. Bu maddede belirtilen haklar, hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir. Kıdem tazminatı işveren için şahsî bir borç olup işveren bu sorumluluğunu özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.
MADDE 2. — Bu kanun, 1 . 2 . 1974 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.	MADDE 2. — Tasarının ikinci maddesi aynen kabul edilmiştir.	MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 3. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.	MADDE 3. — Tasarının üçüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.	MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

20 . 5 . 1974

Başbakan
B. Ecevit

Devlet Bakanı
İ. H. Birler
Millî Savunma Bakanı
H. Işık
Maliye Bakanı
D. Baykal
Ticaret Bakanı
F. Adak
Gıda - Tarım ve Hay. Bakanı
K. Özal
Sanayi ve Tek. Bakanı
A. Doğru
İmar ve İskân Bakanı
A. Topuz

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
N. Erbakan
Devlet Bakanı
S. A. Emre
İçişleri Bakanı
O. Asiltürk
Millî Eğitim Bakanı
M. Üstündağ
Sağ. ve Sos. Y. Bakanı
S. Cizrelioğlu
Ulaştırma Bakanı
F. Güley
En. ve Tab. Kay. Bakanı
C. Kayra
Köy İş. ve Koop. Bakanı
M. Ok
Gençlik ve Spor Bakanı
M. Y. Mete

Devlet Bakanı
O. Eyüboğlu

Adalet Bakanı
Ş. Kazan
Dışişleri Bakanı
T. Güneş
Bayındırlık Bakanı
E. Çevikçe
Güm. ve Tekel Bakanı
M. Türkmenoğlu
Çalışma Bakanı
Ö. Sav
Turizm ve Tan. Bakanı
O. Birgit
Orman Bakanı
A. Şener

Dönem : 4
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 65'e 1nci Ek

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan Komisyonları Raporları (1/135)

Bütçe Plan Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bütçe Plan Komisyonu
Esas No. : 1/135
Karar No. : 8 nci ek

16 . 6 . 1975

Millet Meclisi Başkanlığına

Millet Meclisinin 20 . 5 . 1975 tarihli gündeminin «Kanun tasarı ve teklifleriyle komisyonlardan gelen diğer işler» bölümünün 1 nci sırasındaki (854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı 1/135; S. Sayısı : 65) Komisyonumuzun yeniden teşekkülü nedeniyle bir kere daha tetkik edilmesi gerektiği neticesine varmış, bu nedenlede İçtüzüğün 45 nci maddesi uyarınca Komisyonumuza geri alınmasına karar verilmişti. Bu karar bir yazı ile Millet Meclisi Başkanlığına arz olunmuş ve Başkanlıkça 20 . 5 . 1975 günü Genel Kurula sunulmuş, Genel Kurulun tasvipleriyle tasarı gündemden çıkarılarak Komisyona yeniden havale buyurulmuştur.

Adı geçen kanun ile 1475 sayılı İş Kanunu ayni esasları düzenlediği nedeniyle Komisyonumuzda birlikte görüşülmüştür;

1475 sayılı İş Kanunda yapılan tüm değişiklikler 854 sayılı Deniz İş Kanununa da yansıtılacak şekilde maddelerin düzenlenmesi için Divana yetki verilmiş ve Divan, ilgili temsilcilerle birlikte madde metinlerini yeniden düzenlemiştir.

Tasarının başlığı, yeni eklenen bir geçici madde nedeniyle «854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı» şeklinde değiştirilmiştir.

Komisyonumuzun daha önce kabul ettiği «Kıdem tazminatı» başlıklı 20 nci madde yeni öneriler doğrultusunda düzenlenerek değiştirilmiştir.

20 nci maddenin son fıkrası ile tesis edilen fona ilişkin kanun çıkıncaya kadar, işverenlerin, kıdem tazminatlarını doğrudan doğruya ödemelerine devam etmelerini düzenliyen bir geçici madde eklenmiştir.

Yürürlük ve yürütme ile ilgili tasarının 2 ve 3 ncü maddeleri de aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Başkan Aydın *İ. Sezgin*	Başkan V. Adıyaman Söz hakkım mahfuzdur *A. Ünsal*	Bu raporun Sözcüsü Ankara *H. T. Toker*
Kayseri *H. Nakiboğlu*	Aydın *M. Ş. Koç* İmzada bulunamadı Muhalifim	Giresun Muhalifim Muhalefet şerhim eklidir *O. Yılmaz*

Gümüşhane
T. Yücel
İmzada bulunamadı

İçel
İ. Göktepe

İstanbul
Muhalefet yazısı eklidir
A. N. Ölçen

İstanbul
M. Parlar

İstanbul
Muhalefet yazısı eklidir
M. Tüzün

Kars
Muhalefet şerhi eklidir
K. Okyay

Kayseri
C. Cebeci

Kocaeli
S. Akay

Kütahya
İ. Ersoy

Kütahya
M. Ersoy

Malatya
M. Delikaya
İmzada bulunamadı
Muhalif

Malatya
Muhalifim
Muhalefet şerhim eklidir
H. Gökçe

Malatya
A. Karaaslan

Manisa
H. Okçu
İmzada bulunamadı

Manisa
G. Sevilgen

Ordu
B. Taranoğlu

Samsun
D. Kitaplı

Sivas
V. Bozatlı

Sivas
Muhalefet şerhim eklidir
A. Durakoğlu

Tekirdağ
Y. Alpaslan
İmzada bulunamadı

Tokat
H. Abbas

Trabzon
Ö. Çakıroğlu

Ortak karşı oy yazısı

Aşağıdaki nedenlerle tasarıya karşıyız.

1. Tasarıya verilen yeni şekil ile özel sektörde ve kamu sektöründeki işçiler arasında ayrıcalık yaratılmıştır.

2. Kıdem tazminatı için fon tesisi zorunlu değildir.

a) İşçi çıkarmaya araç olmaması,

b) İşçi haklarının güvence altına alınması,

c) İşverenin yararlarına konu yapılmaması hallerinde bir yerde tazminat alacak işçinin hakkına güvence olabilirdi.

Nitekim bu amaçla ancak işveren sorumluluğu altında işveren tarafından ödenen fon kurulması, komisyonca kabul edilmiş ve fakat önemli olan diğer hususlar açıkta bırakılmıştır;

3. Kurulan fon, işçi haklarını güvenceye bağlamanın ötesinde, işverene kredi ve avans vermek için kullanılmamasını öngören önerimizin reddi ile fon, işverenin aşırı güçlenmesinin aracı haline getirilmiştir.

4. Kıdem tazminatı ve bunun için kurulacak fon esasları 1475 Sayılı Yasada gösterilmesi gerekirken, kıdem tazminatı ödemeleri için fonun nasıl tesis edileceği geleceğe ertelenen bir yasa konusu olarak muallakta bırakılmıştır.

Fon tesisinin ayrı bir kanunla düzenlenmesi yolunu tercih etmek; doğru değildir. Kıdem tazminatını düzenleyen kanun, bunun aracını, işleyişini de birlikte getirmeliydi.

5. «Kötü hal» gerekçesi ile sınırları çizilmemiş, kötüye kullanılması mümkün olan bir hüküm ile kıdem tazminatından mahrumiyet maddeleştirilmiştir.

Bu durum, bir hakkın bertaraf edilmesine açık kapı bırakmış ve her zaman işçi aleyhine işleyecek olan bir hüküm haline getirilmiştir. Komisyonca geri alınan ve altkomisyonca incelenerek Bütçe Plan Komisyonunda tekrar müzakere edilen Kıdem Tazminatı kanun tasarısı bu haliyle tek yanlı bir tutum altında maddeleştirilmiştir.

İşçinin «kötü halinde» işverence ne yapılacağını belirten maddenin 1475 sayılı Kanundan kaldırılarak bu defa bununla ilgili maddeye ve gerçek kriterlere yer verilmemesi işverenin keyfi uygulamalarına yol açabilecektir.

«Fon» adındaki malî müessese, mahiyetini büyük ölçüde kaybettiğinden belirttiğimiz diğer hususlarla birlikte muhalifiz.

İstanbul Milletvekili	Sivas Milletvekili	Aydın Milletvekili	İstanbul Milletvekili
A. N. Ölçen	*A. Durakoğlu*	*Ş. Koç*	*M. Tüzün*
Giresun Milletvekili	Kars Milletvekili	Malatya Milletvekili	Malatya Milletvekili
O. Yılmaz	*K. Okyay*	*H. Gökçe*	*M. Delikaya*

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı :

Madde 20. — Bu kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akitlerinin :

1. — İşveren tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin 1 nci bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. — Gemi adamı tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin II nci ve III ncü bentleri uyarınca,

3. — Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. — Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya gemi adamlarının ölümü veya 14 ncü maddenin 4 ncü bendi sebebiyle son bulması halinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince geçen her tam yıl için işverence gemi adamına 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir.

Gemi adamlarının kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden aktedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik gemilerinde ve hizmetinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. Geminin devir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi halinde gemi adamının kıdemi, işverenlerin gemilerinde ve hizmetlerinde geçen akit sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Geminin devri veya herhangi bir surette el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren müteselsilen sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle sınırlıdır.

Gemi adamının birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği sürelerinin toplamı üzerinden, son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin, evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi; genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması son ücreti üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi, ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

16 ncı maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile, bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında, 29 ncu maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve parayla ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

BÜTÇE PLAN KOMİSYONU DEĞİŞTİRİŞİ

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı :

Madde 20. — Bu kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akidlerinin :

1. İşveren tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin 1 nci bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. Gemi adamı tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin II nci ve III ncü bentleri uyarınca,

3. Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı, yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya gemi adamının ölümü veya 14 ncü maddenin 4 ncü bendi sebebiyle son bulması hallerinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence gemi adamına 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

Gemi adamlarının kıdemleri hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik gemilerinde ve hizmetinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. Geminin devir veya intikali, yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde gemi adamının kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren geminin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları gemi adamını çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki gemi adamının aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır.

Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

Gemi adamının birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. Gemi adamın ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına yada toptan ödemeye hak kazanan gemi adamına, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında gemi adamının hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık, veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Sefer, parça başına, akord, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

(Hükümetin teklifi)

Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı kanuni mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen haklar, hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir.

MADDE 2. — Bu kanun, 1 . 2 . 1974 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

(Bütçe Plan Komisyonunun değiştirişi)

Ancak son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, gemi adamının işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

16 ncı maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 29 ncu maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilaveten gemi adamına sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgari ücretin 30 günlük tutarının yediboçuk katından fazla olamaz.

Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanuni mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akidleri veya toplu iş sözleşmeleri ile gemi adamı lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren, özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece, yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olunmak kaydıyle Devlet veya en az % 51 hissesi Devlete ait bir banka veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.

GEÇİCİ MADDE — 20 nci maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen Fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatının işveren tarafından doğrudan doğruya ödenmesine devam olunur.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Belgeler
bölümü
3

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

1475 Sayılı İş Kanununun 14 ve 24 üncü Maddeleri ile 98 inci Maddesinin VII nci Bendinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile ilgili Millet Meclisi Görüşmeleri (1)

(1) Millet Meclisi, Tutanak Dergisi Dönem 4, Cilt 13, Toplantı: 2, 94 üncü Birleşim, 26 . 6. 1975, S. 246 - 291

— 1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılmasına; Adana Milletvekili Alparslan Türkeş ve 2 arkadaşının, 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinin birinci fıkrasının değiştirilmesine; İstanbul Milletvekili Engin Ünsal'ın, 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri ile Sağlık ve Sosyal İşleri ve Plan komisyonları raporları (1/136, 2/25, 2/187, 2/199) (S. Sayısı : 66 ve 66'ya 1 nci ek) (1)

BAŞKAN — Biraz önce Danışma Kurulu kararı ve tavsiyesi gereğince aldığımız karar üzerine gündemin 18 nci sırasında yer alan 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısının görüşmelerine başlıyoruz.

İlgili Komisyon ve Hükümet lütfen yerini alsın efendim.

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş) — Sayın Başkan, 19 ncu sıradakini öne alalım, çünkü bunlar birbirine bağlıdır, ikisi aynı mealdedir.

BAŞKAN — Sayın Bakan, biz 18 nci ve 19 ncu sıradakileri, eski gündemimize göre sıralamıştık, böyle bir teklif karşısında yüksek heyetimiz bir karar aldığı takdirde 19 ncu sıradakini görüşmeye başlayabiliriz.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN NAKİBOĞLU (Kayseri) — Efendim, esas kanun 1475 sayılı Kanundur. Diğer 854 sayılı Kanun, ona bağlı bir kanundur. Tensip buyurulursa 1475 sayılı Kanunun evvel müzakere edilmesi, bilâhara öbürüne geçilmesi daha normal, daha faydalı olur.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Çalışma Bakanının ve Komisyon Sözcüsünün ifade buyurdukları taleple ilgili, 19 . 6 . 1975 tarihini taşıyan Sayın Çalışma Bakanının bir önergesi de vardı, bu önergeyi okutup oylarınızı istihsal ettikten sonra varılan karara göre, 18 ile 19 arasında bir takdim - tehir yapmak suretiyle, halen gündemimizin 19 ncu sırasında yer alan kanun tasarısını görüşme imkânını bulacağız.

Önergeyi okutuyorum, efendim.

Millet Meclisi Başkanlığına

Millet Meclisi gündeminin 19 ncu sırasında bulunan 1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleriyle 98 nci maddesinin VII nci bendinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısının, Millet Meclisinde öncelikle görüşülmesini saygı ile arz ederim.

Ahmet Tevfik Paksu
Çalışma Bakanı

BAŞKAN — Gündemin 19 ncu sırasında yer alan 1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin VII nci bendinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkındaki kanun tasarısının ilk sıraya alınmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, raporun okunup okunmaması hususunu oylarınıza sunuyorum. Raporun okunmasını kabul edenler...

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Sayın Başkan, olmaz.

BAŞKAN — Sayın Kaptan, ters bir usul mü uygulayacağız? Evvelâ müspet olanı oyluyorum.

Raporun okunmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Rapor okunmayacaktır.

Kanunun tümü üzerinde söz isteyenler?

FAİK KIRBAŞLI (Burdur) — Şahsım adına söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Peki efendim.

Millî Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Emre.

SÜLEYMAN ARİF EMRE (İstanbul) — Hayır efendim, Sayın Gündüz Sevilgen Beye yetki verdim.

BAŞKAN — Peki Sayın Emre.

Şahısları adına tasarının tümü üzerinde söz isteyen arkadaşlarımız; Sayın Ali Sanlı, Sayın Sabri Tığlı, Sayın İdris Arıkan, Sayın Kırbaşlı.

Buyurun Sayın Sevilgen.

---

(1) 66 ve 66'ya 1 nci ek S. Sayılı basmayazılar tutanağın sonuna eklidir.

M. S. P. GRUPU ADINA M. GÜNDÜZ SEVİLEN (Manisa) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

Müzakeresini yapmakta olduğumuz 1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun tasarısı üzerinde, Millî Selâmet Partisi Grupunun görüşlerini arz etmek için huzurlarınızdayım. Yüce Meclisi ve değerli Başkanımızı şahsım ve grupum adına hürmetlerimle selâmlarım.

İç çevrelerinde, işçiler ve işveren arasında kıdem tazminatı adıyla anılan bu değişiklik teklifi, sadece kıdem tazminatını düzenlemekle kalmamakta, çalışma hayatımıza çok büyük tesirleri olacak yeni teklifler de getirmektedir. Onun için Meclislerimizde bu tadilat teklifinin enine boyuna bütün yönleriyle incelenmesi, gerek suretî zâhirede ve gerekse ilk bakışta görünmeyen bütün yönlerinin dikkatle gözden geçirilmesi gerektiğine kanîim.

Değerli arkadaşlarım, önce bu kanun ne gibi değişiklikler ve yenilikler getirmektedir? Bunu tamamen ortaya sermemiz, sonra da her birisi hakkında görüşlerimizi bildirmemiz faydalı olacaktır. Ancak öncelikle bir husus tespit edilmeli ve diğer arkadaşlarımız da bu temel görüşte birleşerek değişiklik teklifini müzakere etmelidirler. Yoksa bir tarafı yapalım derken, diğer bir tarafı yıkmak veya bir tarafa bazı imkânlar temin edelim derken, iş hayatında içinden çıkılması mümkün olmayacak zorluklar ve buhranlar meydana getirmek mümkün olabilir.

Çalışma hayatı bir bütündür. Memur, işçi, esnaf, çiftçi, sanatkâr, tüccar, müteşebbis hepsi bu bütünün parçalarıdır. Aralarında mutlâka güzel bir ahengin, hak ve adalet ölçülerine bağlı münasebetlerin bulunması zaruridir. Keza işçi, işveren, işyeri, iş emek, sermaye, müteşebbis arasında da, aynı ahenk ve aynı hak ve adalet ölçülerine dayalı münasebetler olmalıdır. İş Kanununda da ve diğer mevzuatta da bir değişiklik yapılırken, bu temel görüşten hareket etmek zarurî ve mecburî olmalıdır.

Kıdem tazminatının anahedeflerini evvelemirde tespit etmekte fayda görüyorum. Bir defa kıdem tazminatının, işçiyi işine bağlamak; ikinci olarak, işçiye çalışma emniyetini sağlamak; üçüncü olarak da, sık sık işçi değiştirilmesinden ileri gelen iş selâmetinin haleldar olmasına mani olmak gibi büyük faydaları vardır. Ayrıca kıdem tazminatının ödenmesinde, gerek işçi bakımından garanti temin etmek ve gerekse işveren bakımından ödeme kolaylığını sağlamak da, bu hüküm yeniden tedvin edilirken gözönünde bulundurulacak hususlardandır.

Muhterem arkadaşlarım, bu kanun tasarısıyle getirilmek istenen değişiklikleri şöylece sıralamak mümkündür;

Kıdem tazminatının miktarı, senede 15 günden 30 güne çıkarılmaktadır;

Kıdem tazminatını hak etme süresi, üç yıldan bir yıla indirilmektedir;

Her sene başına 30 günlük kıdem tazminatının kanunun neşir tarihinden itibaren değil de, işçilerin işbaşı tarihinden itibaren geçerli sayılması sağlanmaktadır;

Kıdem tazminatı miktarında bir tavan getirilmektedir, ancak toplu sözleşme ve hizmet akitleriyle, bu tavana kadar yükseltilebileceği hükmü sakli tutulmaktadır.

Kıdem tazminatını, işverenin ödemesinde bir tıkanıklık veya sıkıntı olursa, işçi lehine bir teminat unsuru olarak fon tesis edilmekte, ancak işverenin bunu sigorta ettiremeyeceği hükmü getirilmektedir.

Kamu sektöründe kıdem tazminatında süreklilik getirilmektedir. Eskiden herhangi bir sebeple işveren iş hacmini daraltmak mecburiyetinde kaldığında, toplu işçi çıkarmalarında tatbikedilmekte olan, çıkarılan işçilerin yerine 6 ay müddetle yeni işçi almama hükmü yeniden düzenlenmektedir. Bu esasa uymayan işverenlere cezaî hüküm olarak para cezası konmaktadır. Kıdem tazminatının en son ücret üzerinden olacağı da tabiî hükme bağlanmakta, tazminatın değişik ödeme şekillerine göre nasıl hesaplanacağı tarif edilmektedir.

İşyerinin devre esnasındaki eski ve yeni işverenlerinin mesuliyet hudutları tespit edilmektedir. Kanunun birinci maddesi için yürürlük tarihi 1 . 2 . 1974 olarak tespit edilmektedir. Böylece, umumiyetle işçileri memnun edecek ve işverenlerin de itiraz etmeyecekleri şekilde hak ve adalet ölçülerine uygun değişiklikler getirilmektedir. Kıdem tazminatlarının, sene başına 15 günden 30 güne çıkarılması, son senelerin bütün iktidarları tarafından işçilerimize vaat edilmiştir. Bu konuda bütün siyasî teşekküllerimiz arasında ittifak hasıl olmuştur. İşçilerimizin uzun zamandır bekledikleri bu artış, şayanı şükrandır ki, işverenlerimiz tarafından da anlayışla karşılanmıştır. Artık bu konunun daha fazla beklemeye ve geçikmeye tahammülü kalmamıştır. Bunun işçilerimize verilmesinin bir hak olduğu hakkında bir ittifak olduğuna göre, esasen birçok işyerlerinde toplu sözleşmelerle bu sürenin 30 güne çıktığı da bir realite olduğuna göre, elbet bu meselenin biran evvel çözülmesinde bü-

yük faydalar vardır. Böylece işyerlerinin bazılarında 15 gün, bazılarında daha fazla, bazılarında 30 gün olarak meydana çıkan farklı tatbikatlar da önlenmiş olacaktır. Bu sebepten dolayı, şu anda sözcülüğünü yapmakta bulunduğum partimin, «kıdem tazminatının 30 güne çıkarılmasına karşı olduğu» tarzında, bir muarızımız siyasî parti mensuplarının asılsız iddiaları, Meclis kürsüsünden bir kere daha reddedilmiş olmaktadır.

Millî Selâmet Partisi, başlangıçtan beri kıdem tazminatlarının 30 güne çıkarılmasına taraftar olmuştur. Gene söylenenlerin hilafına bu kanun tasarısının çıkışını Millî Selâmet Partisi engellememiştir. Bu kanun tasarısının görüşülemediğini elbet şimdi anlatacak değiliz. Ama şunu belirtmekte fayda görüyoruz; geçen yasama döneminin sonuna doğru, Millî Selâmet Partisinin aksiyonu ile gelen bazı teklifler görüşülmesin diye, iktidar olduğu halde ortağımız siyasî parti Meclisteki engellemeler yapmamış olsa idi bu kanun tasarısı çıkalı şimdiye kadar bir seneye yaklaşmış olacaktı.

Millî Selâmet Partisi aleyhine bu çeşit asılsız ithamlarda bulunanlara derim ki; muarızınız da olsa, muhalifiniz de olsa başkalarına düşüncelerinin hilâfına görüşler izafe etmek, iftira etmek mugalata yapmak hiç kimseye menfaat sağlamaz, sonunda üstlerinde ancak müfteri sıfatı kalır.

Kıdem tazminatını hak etme süresinin üç yıldan bir yıla indirilmesi, her ne kadar kıdem mefhumuna zıt düşmekte ise de, istisna kabilinden de olsa bir kısım işyerlerinde sık sık işçi değiştirmek suretiyle işin sevk ve idaresi bakımından da doğru olmayan bir durum ortaya çıkmaktadır.

Bir kısım işverenlerin, kıdem tazminatından kaçmasını önleyici bir tedbir alması, yani işçilerimizin iş emniyetinin sağlanması bakımından bu sürenin bir seneye inmesinin faydalı olacağına kani bulunuyoruz ve bu değişikliği de müspet karşılıyoruz.

Teklif edilen değişikliğe göre, 14 ncü maddenin sondan ikinci fıkrasında; «30 günlük sürenin hizmet akitleri ve toplu sözleşmelerle artırılabileceği» hükmü getirilmiştir. Bu hüküm bu sürenin ilânihaye artırılabilme imkânını sağlar. Çoğu kere işveren, toplu sözleşmelerle greve gidilmemesi için, kendine ne kadar ağır da gelse bazı tekliflere boyun eğer, o zaman, bundan bir müddet sonra, yine değişik, işyerlerinde farklı tatbikatlar doğacak, bunun meydana getireceği yeni tepki ve baskılar, belki ilerde kanunda bir değişiklik yapma zarureti meydana getirecektir. Bir kanun değişikliği ile 30 günün yeniden artırılması, bir fasit daire meydana getirecektir. Böyle bir hüküm bir hakkın suiistimaline kapı açabilir. Onun için kıdem tazminatına behemahal bir üst hudut getirilmelidir. Bu üst hudut değişik şekillerde getirilebilir. Ya meselâ bu süre ancak şu kadar artırılabilir, daha fazla artırılamaz denilebilir veya 10 günlük tazminat miktarı toplu sözleşmelerle artırılamaz denilebilir veya Emekli Sandığında olduğu gibi tazminat miktarı şu kadar ayı aşamaz denilebilir.

Filhakika kıdem tazminatı, memur emeklilerinin Emekli Sandığından aldıkları emekli ikramiyelerine muadildir. Nasıl ki orada bir hudut var, burada da muhakkak bir hudut olmalıdır.

Kanunda bu hudut en güzel ve âdil bir şekilde tespit edilmiştir. Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük yüzde tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı; İş Kanununa göre tespit edilmiş bulunan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının 7,5 katından fazla olamaz denmek suretiyle hem bir üst hudut getirilmekte, hem bu üst hudut bugün aşağı - yukarı birinci derecede Devlet memurunun maaşı seviyesinden yüksek tutulmakta ve hem de asgarî ücret arttıkça bu miktarın artması da sağlanmış olmaktadır. Ayrıca, şayet hizmet akitleri veya toplu sözleşmelerle kıdem tazminatı süresi 30 günden fazla olarak tespit edilmişse aynı nispette bu tavanın artmasına da imkân sağlanmaktadır. Bu hükmü de müspet mütalaa etmekteyiz.

Gene 14 ncü maddenin değişik son bölümü, işverenin kıdem tazminatlarını sigorta ettiremeyeceği hükmünü getirirken, bir de fon teşkilini, yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm gibi hallerde kıdem tazminatının bu fondan karşılanacağı hükmünü getirmektedir.

Bir kısım arkadaşlarımızın istediği gibi fon teşkil edilemeyecek olursa, o zaman, maddî müzayakaya düşen veya iflas eden bir işveren işçilerinin kıdem tazminatlarını ödeyemez duruma gelince işçinin bu hakkı ne olacaktır? İşçi bu hakkını nereden alacaktır? Yoksa işyerini işçilere pay etmek mi düşünülmektedir? Şayet böyle birşey düşünülürse o işyerinin, hele iflâs durumundaki işyerinin yeni sahipleri işletme sermayesini nereden bulacaklardır? O zaman da çıkış yolu işyerini devletleştirmek mi olacaktır? Yok eğer böyle bir şey düşünülmemişse o zaman fon teşkiline neden karşı çıkılmaktadır? Bunun manasını anlamakta güçlük çekiyoruz. Halbuki, işyeri ve işverenin durumuna bakmaksızın işçilerimizin kıdem tazminatı hakları teminat altında bulundurulmalıdır. Bunun için

de muhakkak bir müessese geliştirilmesi düşünülmelidir. Hem işveren sonunda tazminatları ödemek için zorlanmasın, hem işçinin hakkı teminat altına alınmış olsun. Akdin infisahında defaten ödemek yerine, akdin devamı süresince her ay belli nispetlerde tazminat priminin bir fonda toplanıp kıdem tazminatlarını o fondan ödemek en uygun yol olacaktır. İleride bu fon belki müstakil bir müessese haline getirilebilir. Ama başlangıçta, büyük personel ve kırtasiye masraflarına boğulmamak için, mevcut müesseselerden istifade edilebilir. Bunun için de değişik alternatifler düşünülebilir. Meselâ bu fon Sosyal Sigortalar Kurumunda toplanabilir veya bir bankada toplanabilir. Kanun tasarısı bu fonun % 51'den fazlası Devletin olan bir banka veya herhangi bir kurumda toplanmasını, bu hususun bir kanunla düzenlenmesini derpiş etmektedir.

Burada bir hususa da işaret etmek istiyorum. Fon teşkiliyle ilgili hususlar ileride bir kanunla düzenleneceğine göre, bu kanunu hazırlayacak olan ilgililere tavsiye mahiyetinde birkaç şey söylemek istiyorum.

Kanunda fonun, % 50'si Devlete ait bir banka veya kurumda, teşkili düşünülmüştür. Bu bankanın yatırımcı bir banka, hususiyle sanayie dönük bir banka olması faydalı olacaktır kanaatindeyim. Zira bu fonda çok yüksek meblağlarda para toplanacaktır. Bu paranın bir kurumda veya bir ticarî bankada atıl bir şekilde durdurulması veya memleket kalkınmasında işe yaramayacak bir şekilde kullanılması yazık olur. Bu para sanayi yatırımlarına tevcih edilirse, hem bu paralar en iyi bir şekilde değerlendirilmiş olur ve hem de işçilerimiz memleket kalkınmasına çok büyük bir katkıda daha bulunmuş olurlar. Sanayileşmemiz için çok büyük bir finansman kaynağı temin edilmiş olur. Hatta isteyen işçilerimiz, tazminatlarını, kurulmuş sanayi teşebbüslerinin hisse senetleri olarak da alabilirler. Böylece daha kârlı da olabilirler.

Bu konuda söyleyeceğim bir ikinci husus da, fon teşkilini düzenleyen kanunun bir an evvel hazırlanarak Meclislerde süratle görüşülüp kanunlaşmasını temin etmektir. İlgililerden bu hususta istical göstermelerini ve bu hayırlı müessesnin, iş hayatımız bakımından çok faydalı olacağına inandığımız bu müessesenin bir an evvel kurulmasını sağlamalarını istirham ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bu kanun kamu sektöründe çalışan işçilerin işyeri değiştirmeleri halinde kıdemlerinde sürekliliği sağlamaktadır. Değişik kamu kuruluşu işyerlerinde çalışan işçilerimiz, son çalıştıkları kamu kuruluşundan kıdem tazminatlarını toptan alabileceklerdir. Ancak, özel sektörde çalışan işçilerimiz için şu anda böyle bir imkân sağlanamamaktadır. Bu ise işçilerimiz arasında, özel ve kamu sektöründe çalışmış olmalarından doğan bir farklı muameleye sebep olabilir. Biz kamu kuruluşlarında çalışan işçilerimiz için kıdem sürekliliğini tasvip ediyoruz, ancak aynı hakkın özel sektörde çalışanlar için de sağlanması gereğine inanıyoruz. Ancak şu anda buna imkân olmadığını da takdir ediyoruz. Fon teşkiliyle bu imkânın da doğabileceğini, kanunun çıkıp çalışan bir müessese olduğu görüldükten sonra, faydası ortaya çıktıktan sonra bugün itiraz eden arkadaşlarımızın dahi, o zaman bu imkânın doğmasından dolayı memnun olacaklarına inanıyoruz. Fon müessesesi iyi bir şekilde çalışmaya başladıktan ve bu açıkça görüldükten sonra, kanunda özel sektörde çalışanlara da kıdem sürekliliğini tanıyacak ufak bir değişikliğin yapılması mümkündür. Fon teşkiliyle daha birçok meselenin kendiliğinden halledileceğini zaman gösterecektir.

İş Kanununun 24 ncü maddesinde yapılan değişiklik, işçinin elinde olmayan sebeplerle iş akdinin feshi halinde, zarurî sebepler ve sağlık sebepleriyle fesholması halinde, bu sebepler ortadan kalkarsa, altı ay içinde işçinin tekrar işine dönmesini imkân dahiline sokmaktadır. Bu husus da müspet mütalaa ediyor ve uygun görüyoruz. Toplu işçi çıkarmalarında veya işçinin elinde olmayan sebeplerle akdin feshi halinde altı ay müddetle çıkarılan işçinin yerine işçi alınmaması ve şayet alınacaksa, usulüne uygun olarak işçiye haber vererek, gene onun eski işine dönmesi prensibine uymayan işverenler için para cezası konulmasını uygun görüyoruz. Tadilât kanununun 3 ncü maddesiyle getirilen bu hükmü müspet mütalaa ediyoruz.

Kıdem tazminatının, değişik ücret şekillerine göre nasıl hesaplanacağına dair olarak getirilmiş hükümleri de isabetli buluyoruz. Bu mevzudaki tedvin tarzını, meseleye çok iyi bir şekilde sarahat getirmiş olması bakımından uygun görüyoruz.

İşyerinin devri halinde, işçinin kıdem tazminatından eski ve yeni işverenin mesuliyetlerinin hudutlarının tespitini de uygun buluyoruz. Bilhassa devir esnasında eski işverenin mesuliyetinin, işçiyi çalıştırdığı süre ve miktarla sınırlı olmasını hükme bağlamasını da tasvip ediyoruz.

Kanunun yürürlük maddesindeki, 1 nci madde hükümlerinin 1 . 2 . 1974 tarihinden itibaren geçerli olması kaydını da, hükümetlerin devamlılığı açısından ve vatandaşın, devlet adamına ve hükümetlerine güvenmesini, onların vaatlerinin ve taahhütlerinin bir değeri olduğuna inanması açısından uygun buluyoruz. Geçmiş hükümetler mademki programlarında bu hususta vaatte bulunmuşlar ve bu vaatlerinin gerçekleşebilmesi için gerekli girişimlerde bulunarak kanun tasarısı sevk etmişlerdir. Mesele artık efkârı umumiyeye mal olmuştur. Şu andaki Hükümet de öyle sanırız ki, kanunun bazı maddelerinde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra geçmiş hükümetin görüşünü paylaşmaktadır. O halde kanunun yürürlük tarihinin 1 . 2 . 1974 olmasını da uygun mütalaa ediyoruz.

Ayrıca, belki, az da olsa, bazı işyerlerinde kıdem tazminatı arttırılmasında işçilerimizin mağdur olacakları bazı muameleler yapılmış olabilir. Böylece bu tip mağduriyetler de kısmen telâfi imkânı bulmaktadır.

Değerli arkadaşlarım, öyle bazı meseleler vardır ki, bunun istismar mevzuu yapılması doğru olmaz. Bunlardan birisi de işçi meseleleridir. Hususen kıdem tazminatı konusunda, adeta Meclislerimizdeki bütün siyasî teşekküllerin ittifakı mevcuttur. Hal böyle iken, bazı arkadaşların, bunu şöyle veya böyle istismar konusu yapması çok çirkin bir şeydir. Bilhassa bunu, bir şehrimizde genel greve teşebbüs eden bir grup politikacı sendikacının, genel grev sebebi olarak kullanması da çok daha çirkin bir şeydir ve hatta bazı parlamenterlerin bu kanunsuz davranışı, bu kürsüden tasvip ve tahrik etmesi, gene çok çirkin bir şeydir.

Bir başka konu da, Bütçe Plan Komisyonunda bu mesele son defa görüşülürken, alt komisyonun bir teklifi vardı. «Kıdem tazminatının evvelce 12 aylık kısmı vergiden muafken, bu kere 24 ayı vergiden muaf olsun» diye bir teklif olmuştur. O zaman bir siyasî parti mensubu arkadaşlarımız karşı çıkmışlar ve böylece bu teklif metine alınmamıştır. Birkaç gün sonra, bir de bakıyoruz, aynı partiye mensup arkadaşlarımız, adâletin ile aynı konuda bir teklifte bulunuyorlar. Bunu samimiyetle bağdaştırmaya imkân yoktur. Böyle hassas ve mühim konularda meseleleri istismar mevzuu yapmak, onları oy hesâplarına alet etmek doğru değildir ve bu davranışlar kimseye bir fayda getirmez. Onun için böyle basit ve samimiyetten uzak davranışları terk etmek gerektiği kanaatindeyim.

Değerli milletvekilleri, 1475 sayılı İş Kanununda değişiklikler yapılması hakkındaki Kanunun, eskiye nazaran getirmek istediği yenilikler hakkındaki görüşlerimizi arz etmiş bulunuyoruz. Yukarıda mufassalan belirttiğimiz hususlardan dolayı Millî Selâmet Partisi Grupunun bu kanun tasarısına müspet oy kullanacağını belirtir, bu kanunun işçilerimize, işverenlerimize, iş hayatımıza ve topyekûn milletimize hayırlar getirmesini dileyerek, Yüce Meclisi hürmetle selâmlarım. (A.P., M. S. P. C. G. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sevilgen.

Söz sırası, Demokratik Parti Grupu adına Sayın Altınsoy'da, buyurun efendim.

D. P. GRUPU ADINA MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

1475 sayılı Kanunun 14, 24 ncü maddelerinin değiştirilmesi ve 98 nci maddesinin VII nci Bölümünün değiştirilmesine dair Kanun tasarısı hakkında Demokratik Parti Grupu adına görüşlerimizi arz etmeye çalışacağız.

Muhterem arkadaşlar, yeni kanun tasarısı birtakım değişiklikler, daha doğrusu yenilikler getirmektedir.

Ezcümle; kıdem tazminatına esas olan müddetin 15 günden 30 güne çıkarılmasını;

Kıdem tazminatı için esas olan 3 yıl hizmetin 1 yıla indirilmesini:

İşçilikten memurluğa geçişte eski hakkın tanınmasını;

Tazminatın sigorta edilememesini;

İşyeri değiştirilmesinde eski işverenle yeni işverenin müteselsilen mesul olmasını, ilzam olmasını ve buna benzer bazı yenilikleri öngörmektedir.

Ancak, kanunun bu haline rağmen, gerek işçi kesiminden, gerek işveren kesiminden çeşitli itirazlar belirmektedir.

İşçi yönünden vaki olan itiraz, işçi kesiminin itirazı; tazminatın başlangıcının 1.2.1974 tarihi değil işe başlama tarihi olması; tazminata istihkakta bazı kolaylıklar gösterilmesi, bu nedenle de kanunun işverenleri, patronları himaye eden bir kanun olduğu yolundadır, bu şekilde itirazlar gelmektedir. Bu işçi kesiminin bir kısmının itirazları.

İşveren kesimine gelince: İş verenler de 30 günlük tazminatı fazla bulmaktalar; toptan ödemeyi, sermaye çevresinin yıkımı olarak telakki etmekteler. Netice olarak da, kamu, özel ve tüzel kişilik sahiplerinin hepsinin, cümlesinin mahfını hazırlayan bir kanun olarak nitelemekte işveren çevresi.

Aslında bizim kanımızca gerek işveren çevresi, gerek işçi çevresi meseleyi fazla ilzam etmektedir.

İşveren çevresinden bu itirazlar gelmiş olmasına rağmen, şu ana kadar, bilhassa son bir iki yılda yapılan toplu sözleşmelerde, daima 30 gün tazminata esas olarak alınmıştır. Bu kanun tasarısının Meclislere sevk edilmesi de bir hayli zaman aldığı için, bu polemiğe uygun işveren çevresinde toplu sözleşmeler yapıla gelmiştir; ama kanunun müzakeresi başladığı sırada da sırf bir şeyler koparabilmek için işveren çevresinden yeni itirazlar vaki olmaktadır. Bu bakımdan bu tenkitlerin ve itirazların fazla ciddî olmadığı izlenimi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Aslında, kanun mümkün olduğu kadar işveren işçi ahengini temin etmeye matuf bir gayretle hazırlanmıştır; ama kanımızca yine de tam ve kâmil değildir.

Her iki kesimin de şikâyetçi olması, kanunun telifçi bir kanun olduğunun da delili olmak gerekir.

Muhterem arkadaşlar, işçi ve işveren kesiminin karşılıklı ithamları ağırdır. Ancak, Yüce Parlamento şüphesiz, baskı gruplarının tesiri altında değildir. Her şeyden evvel kendi inancı, kendi vicdanı istikametinde karar verecektir; ama bu demek değildir ki, demokrasinin kabul ettiği baskı gruplarından da büsbütün haberdar olmayacak. Elbette ki baskı gruplarının haklı, taleplerine Yüce Parlamento da dikkatle eğilecektir ve fakat her halükârda kendi kanaati, kendi vicdanı iktizası ne istikamette ise, oyunu o istikamette kullanacaktır.

Muhterem arkadaşlar biz Demokratik Parti Grubu olarak 30 günlük müddetin hak ve nasafet kaidelerine uygun olduğu kanaatindeyiz. Esasen biraz evvel de arz ettim; bütün itirazlarına rağmen işveren kesimi esasen bunu kabul etmiş durumdadır.

Toptan ödemenin sermaye çevresi için yıkım olacağı bir vakıadır. Bilhassa orta derecedeki işletmeler için toptan ödemenin hayli külfet olacağını ve hatta bir bakıma da yıkım olacağını kabul etmek mecburiyetindeyiz. Bilhassa tazminatın, son müstehak olunan ücret esasından hesap edilmiş olması, gerçi 7,5 katını geçemez vesaire gibi birtakım tahditler konmuş olmasına, rağmen, her halükârda 20 ile 25 sene çalışmış bir işçi için, bugünün rayiçlerine göre 60 - 70 bin liradan aşağı olmadığı düşünülürse, birkaç işçi çalıştıran küçük işletmelerde dahi, bu rakamın dahi büyük bir meblağ olduğunu, işvereni hakikaten sarsacağını nazarı itibara almak lâzım gelir. Bu bakımdan kanunun getirmiş olduğu bir fon tesisi, her şeyden evvel küçük işletmeyi himaye bakımından bir yenilik ve bir garanti teşkil etmektedir. Ayrıca büyük işletmeler içinde, toptan ödemelerde büyük meblağlar ödenmesine mani olmak bakımından faydalıdır. Ayrıca başka bir faydası olduğu kanaatindeyiz; mütehassısların yaptığı hesaba göre, bugünkü rayiçlere göre ve bugünkü işçi adedine göre yapılan hesaplarla, 10 sene sonra bu meblağın 90 ile 100 milyar lira arasında bir para olacağı hesap edilmektedir. Bu kadar büyük bir meblağın bir fonda toplanmasının, eğer iyi kullanılırsa yurt kalkınmasında çok büyük bir faktör olacağını da hatırdan çıkarmamak lâzımdır. Başka türlü tasarrufa alışmış olan memleketimizin, bilhassa işveren çevresini, bu tarzda mecburî ve zarurî bir tasarrufa, hem işçiyi hem işvereni alıştırmak bakımından da faydalı olduğu mütalaasındayız. Ancak biz burada bir hususa iştirak edemiyoruz. Kanunda bir fon teşkil edileceği ve bunun sermayesinin % 51'i Devlet tarafından ödenmiş olan bir bankaya yatırılacağı, fon tesisi için de ayrıca bir kanun çıkarılacağı öngörülmektedir.

Muhterem arkadaşlar, bu «kanunla düzenlenir» sözüne biraz takılmak istiyoruz. Anayasanın emri olan bazı müesseseler vardır, kanunla bu müesseselerin çalışması ve birçoklarının da kurulması kanunla düzenlenecek diye Anayasada emir verilmişti, bu emre rağmen iki dönem Meclisten bu kanunların çıkmadığı bir vakıadır. En son hatırlarda olan bir şey var, biraz evvelki müzakerelerde hemen görüşülmesi için, tatilden evvel görüşülmesi için sıraladığınız ve kabul buyurduğunuz 22 kanun içersinde bir MEYAK kanunu vardır. Bu MEYAK kanununda memurlardan kesilen paraların bir kanunla düzenleneceği emredilmiş olmasına rağmen, bir başka kanunla, senelerden beri memurlardan bu para kesilmiş, olmasına rağmen, görüyorsunuz hâlâ MEYAK kanunu adı ile maruf olan kanun çıkarılamamıştır. Bu devrede de çıkarılacağından bendeniz çok şüphe etmekteyim. Çünkü hacimli bir kanundur, hele müddetleri de kısaltırsak, çıkmaması mukadder olan kanunlardan birisi olacaktır. Şimdi korkarız ki, burada da «kanunla düzenlenir» dediğimiz bu fon, bu şekilde kesilmeye başlayınca, sermayesinin % 51'i Devlet tarafından temin edilmiş bir bankada toplanacak deyince ve hele mütahassısların söylediği gibi 10 yıl içerisinde 100 milyara yakın bir para olacağına göre, ticarî sahada büyük faizlerle para işleten millî bankalarımızın iştahını kabartacaktır, bunun arkasından da pek de hoş olmayacak bir takım talepler, rekabetler doğacaktır her şeyden evvel.. Para üzerinde bu tarzda

spekülasyona vesile olacak bir fonun pek hayır getirmeyeceği kanaatindeyiz. Biz, eğer mümkünse, bu kanunun içerisinde bu fonun nasıl tesis edileceğini ve müstakil bir fon müessesesinde, kendisi için kurulacak bir müessesede evvelâ toplanmasını uygun buluyoruz. Şimdilik bir bankada kalarak bilâhara bu fon tesis edildiği takdirde, geriye kalan şeyin kısa zamanda tahakkuk etmeyeceğine, hele büyük miktarda paranın toplandığı bir anda da, artık bunun kanununun Meclislere gelmemesi için birtakım yeraltı faaliyetlerinin bulunacağını şimdiden hatırlatmak istiyoruz.

Bu bakımdan bu husus sarahate kavuşturmak lâzım, «bir kanunla düzenlenir» deyip geçiştirmenin bence doğru olmadığı kanaatindeyim. Biz Demokratik Parti Grubu olarak bu toplanacak fonun, Demokratik Partinin proğramında mevcut olan ve daima müdafaasını yaptığı, halka açık anonim şirketler yoluyla yurt kalkınmasına, memleketin sanayileşmesine yatırılmasında fayda mülâhaza etmekteyiz. Bu, büyük bir meblağ olacaktır, büyük bir güç olacaktır..

Bu gücün bir taraftan yurt kalkınmasında, sanayileşmesinde kullanılması, bir taraftan da işçinin tazminatını almasında garanti olacak ciddî bir müessese haline gelmesi ancak bu kanunun içerisinde sarih hükümlerle mümkün olur. Bir başka bahara talik ettiğimiz takdirde, «bir kanunla düzenlenir» dediğimiz takdirde, bundan evvelkilerde olduğu gibi, biraz evvel misalini verdiğim gibi, iyi neticeler vermeyecektir.

Dikkat buyurun arkadaşlar, şimdi bir kısım memurlar MEYAK Kanunu çıkmadığı için zorla kendilerinden kesilen paraların kesilmemesi için direnmeye başlamışlardır. İnşallah talihsizlik olmaz; ama bir talihsizliğe uğrar da bu dönemde de, şu 5 Temmuza kadarki müddette de MEYAK Kanununu çıkaramazsak, korkarım ki Kasım ayına kadar birçok memur kesiminde bu parayı ödeyip ödememekten dolayı bazı direnişler, bazı nahoş hâdiseler olacaktır.

Önümüzde böyle bir misal, suimisal varken yeniden bir başka değişiklik, yeniden bir başka teşevvüş yaratmamak, yeniden işveren işçi arasında yeni ihtilâflara sebep verecek bir hükmü bu kanuna getirmeyelim derim. Bunu iki üç maddelik sarih hükümlerle bu kanunun içerisine zikretmek mümkündür. Sonradan gelişen şartlara göre eğer tanzim etmek lâzım geliyorsa, bu kanuna istinaden yönetmelikler çıkartmak suretiyle bu müesseseyi kurmak lâzım. Her halükârda fon müessesesinin müstakil bir müessese olarak bu kanunun içine koymakta zaruret var. İmkân bulursak bu hususta hazırladığımız önergeleri de Yüce Meclise zamanı gelince, kanunun o maddesi görüşülürken takdim edeceğiz. İltifat edilirse zannediyorum kanuna daha mükemmel olma imkânı tanımış olacağız.

Genel hatlarıyle, lâzım olan bir kanundu, çıkarılması hakikaten geç de kalmıştır. Çıkarılmasında, kanunlaşmasında fayda mülâhaza ettiğimiz bir kanundur.

Demokratik Parti Grupu olarak, kanunun tümü üzerinde müspet mütalaadayız, ancak arz ettiğimiz bazı değişikliklerin olmasını da ayrıca temenni ediyoruz.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Altınsoy.

Sıra Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına sayın Durukan'da, buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA KENAN DURUKAN (Sakarya) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

Uzun bir süreden beri kamuoyunda eleştiriye açık bulunan 1475 sayılı İş Yasasının 14, 24 ve 98 nci maddelerini değiştirmeyi amaçlayan ve kıdem tazminatı değişikliği diye adlandırılan konuda, Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini arz etmek üzere söz almış bulunuyorum. Bu vesile ile Yüce Heyetinizi Grupum adına saygı ile selâmlarım.

Değerli milletvekilleri, huzurlarınızdaki teklif, geçen dönem 21 Mayıs 1974 tarihinde Millet Meclisi gündemine gelmiş ve fakat görüşülme olanağı bulunamamıştı. Tasarı bir yıl bir gün sonra Meclis gündeminin birinci sırasına geldiği zaman, 22 Mayıs 1975 günü Cephe Hükümetince geri alınıp Plan Komisyonuna gönderilmiştir. Sebebini araştırdığımızda; Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun bir talimatının olduğu anlaşılmıştır. İşveren Konfederasyonu yayınladığı muhtıralar ve mektuplarla bir kısım sebepler ileri sürüyor ve netice olarak da, tasarının Plan Bütçe Komisyonunda yeniden görüşülmesinin fevkalâde yararlı olacağını ileri sürüyordu. Gerçekten tasarının Meclis gündeminden alınıp, yeniden Plan Bütçe Komisyonunda görüşülmesi, hiç değilse bu safhaya kadar İşveren Konfederasyonu açısından fevkalâde yararlı olmuştur.

İşveren Konfederasyonu Cephe Hükümetinden ne istiyordu?

1. Kıdem tazminatı için bir fon kurulmalıdır.
2. Ödenecek kıdem tazminatı bir tavanla sınırlandırılmalıdır.

3. İşverenin çıkardığı işçinin yerine 6 ay şartına bağlı olmaksızın ve çağrıda bulunmaksızın değişik işçi alınabilmelidir.

4. Kıdem tazminatı ödemesi için işçinin en az 3 yıl çalışma şartı konulmalıdır.

Değerli milletvekilleri, Plan Bütçe Komisyonuna geri alınan tasarı, daha evvelce Ecevit Hükümetinin hazırladığı ve komisyonlardan geçerek Yüce Meclisin gündemine gelen tasarı idi.

Biraz evvel konuşan Millî Selâmet Partisi Sözcüsü, bir yıldan beri Türkiye'de Kıdem Tazminatı tasarısı üzerinde, Millî Selâmet Partisinin iktidarda iken o tasarıyı Meclis gündemine getirmiş olmasına rağmen, tasarının görüşülmesini engellemek yolunda gösterdiği tüm çabaları saklama endişesini burada bir kez daha ifade etmek ihtiyacını ve zorunluğunu duymuş, arkasından da Millî Selâmet Partisinin kıdem tazminatını işçiler yararına çıkarmanın çabası içinde olduğunu söyleyerek, aksini söyleyenleri müfteri olarak ilân etmiştir.

Aslında, Millî Selâmet Partisi Sözcüsü, iftirayı burada itiraf etmek cesaretini gösterebilmiştir. Millî Selâmet Partisi Sözcüsü, biraz sonra sıralayacağım nedenlerle, Ecevit Hükümetinin Millet Meclisi gündemine kadar getirdiği tasarı üzerinden işverenlere nasıl ödünler verdiği ortaya çıkınca, Millî Selâmet Partisinin kıdem tazminatı konusundaki suiniyeti, hüsnüniyetsizliği ortaya çıkacak, maskesi düşecektir. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

Değerli milletvekilleri, kıdem tazminatının, bilim çevrelerinde, radyoda, televizyonda, basında ve ilgililer arasında yapılan eleştiri ve tartışmaları sonunda pek çok noktalarda odaklaşmalara rastlamaktayız.

1936 yılında saptanan ve 39 yıldır uygulamada olan «1 yıllık hizmete 15 günlük kıdem tazminatı» hükmünün, Türk ekonomik ve sosyal yapısının çok gerisinde kaldığı bilinen bir gerçektir.

Hele, toplu iş sözleşmeleriyle bu sürelerin çok aşıldığı, hatta 30 günlük ücretin de üstüne çıkıldığı bilinen bir gerçektir.

1936'larda kıdem tazminatı hükmü getirilirken de, 1963'te özgür sendikacılık, toplu iş sözleşmesi, grev hakları getirilirken de Türk ekonomisinin bu yüke dayanmayacağı iddia olunmuştu; ama Türk işçisi ve iyi niyetli Türk iş adamları, bu hakları iyi kullanarak ekonomimize ve sanayimize canlılık ve güçlülük kazandırmışlardır.

Değerli arkadaşlarım, kıdem tazminatının gerçek tarifini yaparsak, bu konudaki tartışmalara son vermekten başka, tazminatın 1 yıllık hizmete karşılık 30 günlük ücret tutarına çıkarılmasının gerekliliği ve haklılığı daha bariz şekilde ortaya çıkacaktır.

Bir kere, kıdem tazminatı ücret değildir. Hele, işverenin işçilere bir lütfu olarak asla kabul edilemez. Kıdem tazminatının kanun koyucu tarafından tarifi daha önce de yapılmıştır; kanun koyucu, bu ödeme için, «işçilerin yıpranma karşılığı» deyimini kullanmıştır. (Zabıt ceridesi Cilt 23, Dönem VIII, Birleşim 4, S. Sayısı : 126.)

Gerçekten, işçilerin işyerlerinde ürettikleri her mala emekleri geçmektedir. Giderek bu emek, kıdemleri ölçüsünde birikmektedir. Bu bakımdan kıdem tazminatına, «birikmiş emek karşılığı» demek de doğru olacaktır. Bu tarife, genellikle işverenlerimiz karşı çıkmaktadır. Onlara göre kıdem tazminatı, işverenin işçiye bir lütfudur.

Meseleye modern işletmecilik açısından bakıldığında da, işletmelerde girdilerin «emek», «sermaye», «doğal kaynaklar» ve «organizasyon» olmak üzere dört anagrupta toplandığı bilinmektedir. Sermaye payının bir kısmını makine, teçhizat, bina ve saire teşkil etmektedir. Bunların yıpranmaları karşılığı olarak amortisman ayrılır. Bu amortismanlar, işletmeyi ve işveren, birçok gider bakımından da, müessesenin hayatiyeti bakımından da korur.

Bir işletme girdisi olarak kabul edilen emeğe ise, bu yönden öngörülen yegâne koruyucu tedbir kıdem tazminatıdır. Nasıl ki makine giderek eskiyor, bitiyorsa; aynı süreçte emek de benliğini üretim içine katarak bitmektedir. Emeğin eksilen, yıpranan kısmı istihsalin içine dahil olmaktadır. O halde, kıdem tazminatı, üretim içinde, giderek kaybolan bu emek payı olarak görülmelidir. Kıdem tazminatı böylece ne bir ücret, ne bir sosyal yardım, hele hele ne de bir lütuf olarak asla kabul edilemez. İşçiler, iş yerinde birikmiş emek karşılığını ve yıpranma paylarını, işten çıkarıldıklarında ya da emekli olduklarında alabilmektedirler. Alacakları bu birikmiş emek karşılıkları ile yeni hayatlarını kuracaklardır. Her işçinin gönlünde emekli olduğunda başını sokabileceği bir ev hayali yatmaktadır.. Bugünkü ekonomik sosyal şartların sağlamaya elvermediği hayallerini gerçekleştirmeyi düşünen işçinin, eline verilecek paranın günün koşulları karşısında değerini, asgarî değerini bu değişiklikle saptayacağız.

Ayrıca, ülkemizde millî gelir dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesi için alınan, alınması gereken tedbirlerin birisi de, işçilerin birikmiş emeklerini ve

yıpranma paylarını bir yıllık hizmet karşılığında 30 günlük ücret seviyesine çıkarmak gerekecektir. Böylece sanıyorum ki, İşverenler Konfederasyonunun kıdem tazminatlarının bir sınırla sınırlandırılması istekleri karşısında, ülkemizin ekonomik ve sosyal gerekleri, işçilerimizin durumları kıdem tazminatının yasa ile asgarî sınırının çizilmesini gerektirecektir. İşyerlerinin kârlılık ve verimlilik ölçüsünde de, toplu iş sözleşmeleri ile elbete yeni düzenlemeler sendikalarca yapılacakır.

Değerli millevekilleri, 22 Mayıs 1975 arihinde Cephe Hükümeinin İşverenler Konfederasyonuna ödün vermek üzere geri aldığı tasarı aslında Cumhuriyet Halk Partisinin seçim öncesi bütünü ile çalışandan, işçiden, çiftçiden, köylüden, esnaf ve sanatkârdan, hasılı tüm yoksul halktan yana olmayı taahhüt ettiği tedbirlerin küçük bir parçasını teşkil etmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi seçim bildirgesinde demokratik işçi haklarına getirilen tüm kısıntıları kaldıracağını, çalışma hayatını düzenleyen kanunlarda zamanın ve uygulamanın çıkardığı aksaklıkları, eksiklikleri kısa zamanda işçi, toplum ve rejim yararına gidereceğini, tüm çalışanların haklarına demokratik planda yeni boyutlar kazandıracağını beyan etmiştir. Seçim bildirgesinde Cumhuriyet Halk Partisi ayrıca, işçilerin haksız veya kasıtlı olarak işten çıkarılmasını önleyici yasal tedbirler alınacağı taahhüdünde de bulunmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi seçim bildirgesinin bir başka bölümünde, «Kıdem tazminatı bir yıla, yarım aylık yerine bir yıla, bir aylık üzerinden hesaplanacaktır» taahhüdünü açıkça belli etmiştir.

Değerli milletvekilleri, şimdi Cumhuriyet Halk Partisi kıdem tazminatını 15 günden 30 güne çıkıyor diye işçinin en büyük güvencesi olan bu tazminatı bir fon tesisi ile işverenler lehine ve işçiler aleyhine değiştirilmesne asla razı olmayacaktır. Hele hele, bu fonun devlet teminatı altında tesisi ve tesis ile ilgili hususların Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilip düzenlenmesine asla katılamazdı.

Nitekim, Bütçe Plan Komisyonuna getirilen bu şekildeki Alt Komisyon raporuna karşı, Cumhuriyet Halk Partili üyelerin yaptığı uyarılarla, ancak işveren sorumluluğunda ve işvereenler tarafından fon tesis olunabileceği değişikliği sağlanabilmiştir.

Şimdi, Yüce Mecliste fonun sakıncaları ortaya çıkınca, sayın milletvekillerinin fon tesisine karşı koyacaklarından emin olmak istemekteyiz.

Değerli milletvekilleri, işverenlerimizin hâlâ sosyal Sigortalar Kurumuna 3 milyara varan prim borçları varken, yeni bir kapı daha ihdas edip, bu defa kıdem tazminatı fonuna yeni borçlar yaratmanın ötesinde, özellikle küçük ve orta boy şirketlerin Sosyal Sigortalar Kurumu prim bildirgelerinden de sabit olduğu üzere, işçilerin ve aile fertlerinin kazançlarını asgarî hadlerde göstermektedirler. Emeklilik çağı geldiğinde ise, yüksek ücretler gösterilerek Sosyal Sigortalar Kurumundan yüksek emeklilik maaşı sağlanmaktadır. Bu durumda kurulması düşünülen fon, iyiniyetli olmayan işverenler açısından fona para yatırma yerine, fondan para çektirme vasıtası olarak kullanılabilecektir.

Kamu kesimi işvereninin ödeyeceği primler ise, işçilerin kıdem tazminatını karşılamaya asla yeterli olmayacaktır. Kısa zamanda yeni formüller aranarak kıdem tazminatı ya devletin sırtına yüklenecek, ya da kıdem tazminatı müessesesi, tamamen ortadan kaldırılmak tehlikesiyle karkşı karşıya kalacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, işçi aleyhine, kıdem tazminatı müessesesi aleyhine olan bu konuda uyarı görevini yapacaktır ve maddenin görüşülmesi sırasında da görüşlerini açıklayacaktır.

Değerli milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi, tasarının 2 nci maddesiyle işçiye işgüvenliği sağlamak ve işçinin haksız ve kasıtlı olarak işten çıkartılmasını önleyici yasal tedbirler alınmasını öngören düşüncesine paralel olarak, işverenin işten çıkardığı işçileri işyerine, altı ay süreyle aynı vasıfta işçiye yeniden ihtiyaç duyulması halinde noter aracılığıyle işine davet zorunluğu getirmişken, Cephe Hükümeti, evvelce imza koyan Millî Selâmet Partisinin, kabul eden Millî Selâmet Partisinin iştirakiyle ve teşvikiyle, ismine uygun olarak, işveren cephesinin isteğiyle bu maddeyi de değiştirmiş çe 1475 sayılı Yasanın 13 ncü maddesine göre işverenin işten çıkardığı işçi yerine, istediği işçiyi alma imkânı sağlamıştır. Tasarıda göstermelik olarak 16 ncı maddenin 3 ncü bendine göre zorlayıcı sebeplerle işçinin iş akdini feshetmesinden sonra iş akdini fesheden işçiyi altı aylık süre içinde noter aracılığıyle davet zorunluğunu muhafaza etmişlerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi bu maddede de, İşveren Konfederasyonunun muhtırasına uygun olarak verilen ödüne karşı çıkacaktır.

Cephe Hükümetini teşkil eden partilerin sözcüleri çeşitli toplantılarda bu yasa ile ilgili olarak çok çeşitli beyanlarda bulunmuşlardır. Hele bir sayın bakanın basına yansıyan, «İşçiler platonik aşk çocukları da diğerleri hilkat garibesi mi?» şeklindeki beyanı, Cephe Hükümetinin, hiç değilse o sayın bakanın men-

subolduğu partinin işçilere, kanun himayesine muhtaç, emeği ile geçinen insanlara karşı ne ve nasıl düşündüğünü ortaya koyması bakımından ibret vericidir. Biraz evvel buradan Millî Selâmet Partisi Sözcüsünün TÜRK - İŞ'in İzmir'de uyguladığı lokal bir direniş hakkında kullandığı ağır sözler de düşünülünce, Millî Selâmet Partisinin ve ortağı Cephe Hükümetinin işçiler hakkındaki düşüncesini gerçekten ortaya koyması bakımından çok ibret vericidir. İşçiler elbette bu sözleri değerlendireceklerdir.

Şimdi Türk kamuoyunun ve tüm çalışanların gözleri ve kulakları Yüce Meclise çevrilmiştir. Bu yasa ile siyasî partilerin yeri daha iyi anlaşılacaktır. Kimin fakirden, kimin fukaradan, işçiden, köylüden, halktan yana olduğu, kimin aracıdan, tefeciden, vurguncudan, vergisini vermeyen, iyiniyetli olmayan patrondan yana olduğu anlaşılacaktır.

Basına ve kamuoyuna yansıdığı kadarıyle işverenler, kuruluşuna yardım ettikleri Cephe Hükümetinden istedikleri ödülü alabilecekler mi? Çalışanlar, emeği ile geçinenler bu yasanın oluşma tarzını bütün çıplaklığıyle izledikten sonra yine aldatılabilecekler mi? Akla gelebilecek yüzlerce sorunun cevabı, bu yasanın Yüce Meclisten geçişiyle ortaya çıkacaktır.

Değerli milletvekilleri, İşverenler Konfederasyonu kıdem tazminatının bir tavanla da sınırlandırılmasını istemişlerdi. Cephe Hükümeti bu isteği de yerine getirmiştir. Önce dokuz bin lira ile sınırlanmak istenmiş, Plan Komisyonunda bunu aşma imkânı olmadığından, hiç değilse asgarî ücret ayarlandıkça bunun da değişebilmesi önerisi ve uyarısı üzerine asgari ücretin 7,5 katı hükmü getirilmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi kıdem tazminatının hukukî tarifinden anlaşılacağı üzere, üretime katılan, emeğin amortismanı niteliğindeki yıpranma payının da bir tahditle adaletsizliğe ve eşitsizliğe karşı bulunmaktadır..

Konuyu özetlersek :

Cumhuriyet Halk Partisi kıdem tazminatının bir yıllık hizmet için 15 günden 30 güne çıkarılmasından yanadır.

Cumhuriyet Halk Partisi kıdem tazminatı için fon tesisini gerekli ve zorunlu görmemektedir, aksine kıdem tazminatının bugünkü güvencesini ortadan kaldırıcı nitelikte görmektedir, hatta giderek müesseseyi tehlikeye düşüreceği görüşündedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, İş Kanununun 13 ncü maddesine göre işten çıkarılan işçilerin 6 ay süre ile işçiye ihtiyaç duyulması halinde aynı işçinin işe alınmasını zorunlu görmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, tasarıda bulunmamasına rağmen geçtiğimiz dönemde büyük ölçüde istismara sebebiyet verdiğinin anlaşılmış olması ile kötü hal gerekçesi ile akdin feshinde tazminat ödeme zorunluğunu ortadan kaldıran, tezgaha ve üretime yapışan işçi canının, işçi kanının bedeli olan kıdem tazminatının 17 nci maddenin 2 nci bendinin dahi sınırları yeniden tespit edilerek kıdem tazminatı hakkının güvence altına alınmasından yanadır. Bu konularla ilgili önerilerimiz Yüksek Başkanlığa sunulmuştur. Maddelerin müzakeresi sırasında görüşlerimizi ayrıca açıklayacağız.

Değerli milletvekilleri, şimdi bir üzüntümü ve bir endişemi de ifade etmek istiyorum.

Bu kanunun müzakeresine geçmeden önce bir Danışma Kurulu Kararı münakaşa edildi ve karara bağlandı. Cephe Hükümetini teşkil eden partiler Yüce Meclisin sabah 10.00'dan gece 10.00'a kadar çalışmasını önerdiler. Bunun mümkün olmayacağını savundu muhalefet partilerinin sözcüleri ve şimdi gerçekten Türkiye için çok önemli bir yasa görüşülürken Cephe Hükümetini teşkil eden partilerin temsilcileri Mecliste çoğunlukta değildirler. Düşünüyorum ve soruyorum; nasıl yasa çıkaracaksınız?

Hepinize saygılar sunarım. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Durukan.

Söz sırası Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına sayın Oğuz'da. Buyurunuz efendim.

C. G. P. GRUPU ADINA TALÂT OĞUZ (Mardin) — Muhterem Başkan, değerli arkadaşlarım; 1475 sayılı Yasanın 14, 24 ve 98 nci maddelerinin tadili ile ilgili tasarı ve teklifler üzerinde Cumhuriyetçi Güven Partisi Millet Meclisi Grupunun görüşlerini ve düşüncelerini arza çalışacağım.

Sözlerime başlamadan evvel grupum adına ve şahsım adına Yüce Parlamentoya saygılar sunarım.

Değerli milletvekilleri, evvelemirde kıdem tazminatı mefhumunu iş hukuku alanında belirlemekte ve bunu ifade etmekte yarar görmekteyim. İş hayatımızda gelişen ve değişen hayat koşulları karşısında işçilerin günbegün artan sorunları muvacehesinde yeni yeni tedbirler almak, yeni yeni yasalar getirmek ihtiyacı ve zarureti hâsıl olmuştur.

Kıdem tazminatı müessesesinin 45 senelik bir mazisi mevcuttur Türk İş Hukukunda. Geriye doğru gittiğimiz takdirde 1936 tarihinde çıkan ve bir yıl sonra meriyete giren 3008 sayılı İş Kanununun

13 ncü maddesinde bu müessese yer almak suretiyle tarifi yapılmıştır.

Bu kanunun 13 ncü maddesine göre, iş akdine dayanarak 5 yıldan fazla bir işyerinde çalışan bir işçiye iş akdinin kanunda gösterilen sebeplerle feshi halinde, kıdem tazminatı verilmesini öngörmekte idi.

Kıdem tazminatı iş hayatımızda muayyen safhalardan ve aşamalardan geçmek suretiyle safha safha, yeni yeni manalar ve ifadeler kazanarak İş Hukukunda yerini almıştır.

Evvelemirde 3008 sayılı İş Kanunda işsizlik tazminatı olarak belirlenen kıdem tazminatı, 3008 sayılı İş Kanunundan sonra, 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası mefhumu olarak nazarı itibare alınmış ve 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40. ncı maddesinde ihtiyarlık sigortasından yararlanmak isteyen şahıslara 3008 sayılı İş Kanununun 13 ncü maddesinde yazılı bulunan kıdem tazminatının verilmesi şeklinde bir hüküm yer almıştı.

İş hayatımızın daha ileri gitmek suretiyle safahatını tetkik ettiğimiz takdirde, bu kanun 1950 senesinde bazı sebeplerle yürürlükten kaldırılmıştı. Bundan sonra 931 sayılı İş Kanunu meriyete giriyor, 1969 senesinde, yine kıdem tazminatı müessesesi bu kanunda muhafaza ediliyor. Bu kanunun hükümlerine göre de muayyen bir müddetle işyerinde çalışan bir şahsın, ölümü veya iş akdinin muayyen sebeplerle feshi halinde kıdem tazminatının verilmesini öngörüyordu.

931 sayılı İş Kanununun biçim yönünden Anayasa Mahkemesince iptali üzerine, 1475 sayılı Yasa yürürlüğe giriyor ve şimdi değiştirilmeye konu olan ve müzakere konusu bulunan bu yasa üzerinde fikirlerimizi serdetmeğe çalışacağız.

Değerli milletvekilleri, bir ülkenin, bir memleketin kalkınmasında işçilerimizin katkılarının çok fazla olduğu ve iş hayatımızda, isdihdam alanında yapılan istatistiklere göre 16,5 milyon işçi çalışmaktadır Türkiye'nin iktisadî ve sosyal alanında. Bu işçilerin hizmetlerinin, emeklerinin büyük olduğu izahtan varestedir.

Bu bakımdan değişen hayat koşulları karşısında, sosyal hukuk devletinin anlayışı içinde işçilere ne kadar imkân tanırsak, ne kadar olanak tanısak, öyle tahmin ediyorum ki az olduğu kanısındayım. Çünkü bütün ülkelerin kalkınmasında işçilerin, gerek bedene dayanan, gerek fikre dayanan emekleri çok büyüktür. Bunlara muhalefet olarak, iktidar olarak yardımcı olmak siyasî hukukî ve hatta sosyal bir vazifemizdir.

Değerli arkadaşlarım, yabancı mevzuatı tetkike tabi tuttuğumuz takdirde, gerek Batı ülkelerinde olsun, gerek Doğu ülkelerinde olsun ve gerekse tarafsız ülkelerde olsun kıdem tazminatının Türkiye'de işçilere tanımış olduğu imkân daha fazla, daha geniş tutulmuştur.

Kıdem tazminatı, Türk iş hukukunda yasal bir hak olduğu halde, kanunlarla belirlendiği halde, yabancı ülkelerde toplu iş sözleşmeleriyle kabul edilmiştir. Yabancı ülkeler olsun ve Batı ülkeleri dışında bulunan devletler olsun, bu tazminatı, bu müesseseyi işten çıkarılma tazimnatı olarak kabul etmişlerdir.

Bu bakımdan, getirilen müessese iş hayatımıza sosyal ve iktisadî yönden çok katkıda bulunacak bir müessesedir. Kanunun tümü itibariyle, gerek biçim yönünden, gerek kanun tekniği yönünden ve gerekse işçilere tanınması gereken haklar yönünden güzel hazırlanmıştır. Cumhuriyetçi Güven Partisi Millet Meclisi Grupu olarak kanuna müspet oy kullanacağımızı ifade etmek isteriz.

Değerli milletvekilleri, işçi kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılması milliyetçi partiler Hükümetinin programında işçiler lehine yer almış hükümlerden biridir. Bu kanunun bugün görüşülmesinden memnunluk duymaktayız. İktisadî hayatımızı buhranlara sürükleyecek ölçüsüzlüklere gidilmeden ve kanunun özü zedelenmeden, işçiye bu kanunla sağlanan haklar yok edilmeden, âdil ve dengeli şekilde kanunun bir an önce çıkarılmasını arzu etmekteyiz.

Hemen ifade edeyim ki, toplu sözleşmelerle kıdem tazminatı birçok hallerde 15 günün üstüne çıkarılmıştır. Bu kanunla, 30 günlük kıdem tazminatının kanunî bir statüye bağlanarak genelleştirilmesi söz konusudur. Kıdem tazminatının çalışılan her yıl için 30 gün üzerinden tespiti işçiler lehine atılmış önemli bir adım teşkil edecektir.

İşçi emeklileri, işçi dul ve yetimleriyle ilgili olarak son günlerde çıkardığımız kanunla birlikte, bu kanunun sosyal devlet anlayışı yönünden atılmış yeni ve ileri bir adım teşkil edecektir. Bu adımı atarken, iktisadî kalkınmayı köstekleyecek ölçüsüzlüklerden uzak durmalıyız.

Değerli milletvekilleri, kendi arzusu ile işten ayrılan işçinin yerine, 6 ay süre ile işçi alınmaması gibi, iş ve çalışma hayatını sarsacak aşırılıkları düzelt-

mekle Komisyon ciddî bir hizmet yapmıştır. Türk işçisinin meşru haklarını ve refahını savunmak zevkli bir vazifedir. Bunun yanı sıra, Türkiye'de teşebbüsü yok edip, işsizlik yaratacağını, sosyal adalete ve işçiye hizmet edilmiş olamayacağını belirtmek isteriz. Hem kıdem tazminatı konusunda işçinin durumunu iyileştirmeliyiz, hem de sonunda işçiye zarar verecek, işsizlik doğuracak yatırımı ve üretimi baltalayacak, millî kalkınmaya zarar verecek mübalâğalardan uzak, dengeli bir kanun çıkarmalıyız.

Kanunun tümü üzerinde şimdilik söyleyeceklerimiz bu kadardır. Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu, kanunun gecikmeden çıkmasını istemektedir.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Millet Meclisi Grupu olarak saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Oğuz.

Söz sırası, Adalet Partisi Meclis Grupu adına Sayın Yavaş'ta, buyurun efendim.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Sayın Başkan, Cemil Yavaş bey rahatsız olduğu için grup adına Feyzullah Değerli konuşacak.

BAŞKAN — İfadenizi bir belge niteliğinde kabul ediyorum.

Buyurun sayın Değerli.

A.P. GRUPU ADINA FEYZULLAH DEĞERLİ (Tokat) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; işçi kıdem tazminatı konusunda Adalet Partisi grupunun görüşlerini arz etmek üzere karşınızda bulunuyorum.

Memleketimizde ve hemen bütün dünyada işçi, işveren milletlerin her manada kalkınmasında, güçlenmesinde büyük bir önem taşıyan, ruhla ceset gibi etle tırnak gibi ayrı ayrı ifadesi hemen mümkün olmayan mühim bir meseledir.

Bu kürsüde birçok arkadaşlarımız bazı düşüncelerle kimin işçiden yana olduğunu, kimlerin işverenden yana olduğu şeklinde beyanlarda bulunuyorlar. Bu, bu kürsüde de oluyor, memleket sathında da oluyor, âdeta birtakım menfaatler, çıkarlar, politik menfaatler uğruna memleket sınıf sınıf parsellenmek isteniyor. «Ben işçiden yanayım» öbürü kalkacak «ben işverenden yanayım, diğeri» kalkacak «ben esnaftan yanayım», öbürü kalkacak «ben talebeden yanayım», diğeri «köylüden yanayım».. Böyle diye diye bu memleketi nereye sürükleyeceğimizin evvelâ farkında olmamız lâzımdır.

İşveren - işçi, Türkiye'nin kalkınmasında dahile karşı, harice karşı güçlü olmasında her ikisi öz evlât gibi mülâhaza, mütalaa edilmeli, her ikisinin hakkı verilmelidir. Yoksa böyle kavgalar, birtakım sınıf müdafaası yapmalar belki bunun müdafaasını yapanlara geçici zaman içerisinde bazı menfaatler, bazı imkânlar sağlar; ama memleketi felâkete götüdeceğinden topyekün millete telafisi mümkün olmayan zararlar açar.

Türkiye'de işçinin de, işverenin de kanunlar karşısında hakları vardır; ama bu hakların neler olduğunu bilerek o haklar çerçevesinde işçinin de, işverenin de hakkını alması lâzımdır, hakkının müdafaa edilmesi lâzımdır.

Türkiye'de bir işçi sömürücülüğü almış yürümüştür. Sendikacılık büyük bir kuruluştur, güzel bir kuruluştur, fakat bugün sendikalarda işçilerimizi, birtakım düşünce sahipleri gibi onların sırtından geçinmeğe alışmışlardır ve birçokları bu işçilerin kanını emen bir durum haline gelmiştir. Saltanatlarından yanlarına varılmıyor. Sendikalar işçilere hak ettikleri hakları vermiyor. Yani, mutlaka biz bir şey savunacağız derken, devamlı, nereden çok menfaat görüyorsak oraya ağırlığımızı koymamamız gerekir. Sendikacılar da bugün eleştirilmeğe, murakabe edilmeğe muhtaç olan müesseselerdir. Kimdir bunların murakıpları? Kime karşı sorumludur bunlar? Hasta gidiyor işçi gidiyor tulumu ile, yağlı elbisesi ile hastaneye gittiği zaman ona basit bir nazarla bakılıyor ve tedaviye bile lüzum görmeden «bir şey yok, bir şey yok» deyip kapı dışarı ediliyor; ama bu sendikaların ve bu işçinin sırtından geçinenlerin oturduğu yere, gezdiği yere, gittiği yere, yediğine ve altındaki arabasına baksanız, son derece işçi savunucusu gibi görünüyor; fakat hem savunur görünüyor, hem de işçiyi rahatlıkla emiyor. Bunlar bir defa son derece murakabeye muhtaç. Sendikacılık bir başıboşluk olarak almış yürümüştür.

BAHİR ERSOY (İstanbul) — Öyleyse bir önerge verin.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Bir araştırma önergesi verelim, altından kimler çıkar görürsünüz.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Verelim.

BAŞKAN — Sayın Tığlı, müdahale etmeyin efendim.

BAHİR ERSOY (İstanbul) — Getir öyleyse önergeyi.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Beyler kim çıkarsa çıksın, yani Ahmet çıkar, Mehmet çıkar, A. Partisi, B. Partisi, C. Partisi, kim çıkarsa çıksın; haksızlığın altında kim varsa o ezilsin.

BAHİR ERSOY (İstanbul) — Getir önergeyi.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Getir önergeyi sen ver önergeyi sen ver.

BAHİR ERSOY (Sstanbul) — İddia sahibi sizsiniz, getirin.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Cesaretiniz varsa getirin.

BAŞKAN — Sayın Tığlı, müdahale etmeyin.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Madem ben bunu konuşurken bu hususta haklılığı ortaya koyduğumu kabul ettiniz, bunun bir önergeye ihtiyacı olduğunu duydunuz, buyurun yazın önergeyi verin.

BAHİR ERSOY (İstanbul) — Beyefendi, iddia sahibi sizsiniz, önergeyi yazın getirin.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Cesaretle getirin, destekleriz. Getiremezsiniz onu, cesaretiniz varsa getirin.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Beyler, siz getirin bizim cesaretimiz yoksa...

BAŞKAN — Sayın Değerli, karşılıklı konuşmaya imkân vermeyin, ifade buyurun efendim.

ÖNDER SAV (Ankara) — Beyyine külfetini ters çeviremezsiniz, hukukta bir kural vardır.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Arkadaşlar, madem müdahale ediyorsunuz; burada az çok 8 - 9 ay kadar bir iktidarda bulundunuz. Şu savunduğunuz işçiler hakkında hangi meseleyi getirdiniz, neyi çıkarabildiniz?

ALİ SANLI (Burdur) — İşte bunlar.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Geldiği günden beri sabote ediyorsunuz.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Niye çıkarmadınız?.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Biz verdik, ama siz sabote ediyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Tığlı, rica ederim... Sayın Değerli, çok rica ederim, siz pas verirseniz tabiî karşılığı gelecek. Onun için siz fikirlerinizi ifade edin. Ben onlara ihtar ediyorum efendim.

ALİ SANLI (Burdur) — Kıdem tazminatını bilmiyor ki...

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin efendim, tamamlasın.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Siz iktidarsınız, bulun çoğunluğu çıkarın diyorsunuz bize. Siz iktidardınız bulup da çoğunluğu niye çıkaramadınız; bizim sabotemizle niye kaldınız ortada?.. (C.H.P. sıralarından «Ortaklarına sor» sesleri)

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Ortaklarımız ihanet etti, ne yapalım? Şimdi sizin ortağınız oldu. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Tığlı, uslup meselesi efendim; size sual sormuyor öyle ifade ediyor.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Türkiye'de gerek işçi, gerek işveren, gerek köylü, gerek çiftçi, gerek fukara karşısında hak iddia edeceğiniz, menfaat götürdüğünüz, iyilik götürdüğünüz, hizmet götürdüğünüz bir tek köylü, bir tek çiftçi, bir tek işçi bulamazsınız. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAHİR ERSOY (İstanbul) — Öyleyse seçim kararı verin. (Gürültüler)

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Türkiye'de baştan başa ne varsa, işçiye de imkân dahilinde, köylü de ne gördüyse Demokrat Parti ve onun devamı olan Adalet Partisi iktidarında görmüştür. (Gürültüler)

ÂDİL ALİ CİNAL (Trabzon) — Seçime, seçime,

BAŞKAN — Sayın Değerli, Heyeti Umumiyeye ve Başkanlığa hitap ediniz, çok rica ederim.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Sayın Başkanım, susturun da.. Müdahale ediyorlar.

BAŞKAN — Nasıl sustarayım? Siz cevap alacakmış gibi konuşuyorsunuz, siz diyorsunuz. Başkanlığa hitap edin, Heyeti Umumiyeye hitap edin de, yine aynı şeyleri söylemiş olursunuz.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Türkiye'de evvelâ boşta gezenlerin işçi olma hakkını ona temin etmenin yolunu aramak lâzımdır. Kaç bin tane işçimiz var, kaç bin tane işsiz olanımız var? İşçiler bugün az çok hakkını müdafaa edecek ve hakkını arayacak, birtakım yerlerde imkân sağlayacak fırsatlara ve kanunî haklara sahip olmuşlardır. Ama bugün binlerce işsiz vardır. Ne devlet kapısından, ne özel sektörden, hiç kimseden hak talep edecek durumu yoktur. Çünkü hiç bir işçilik vasfını haiz değildir. Sokakta. Ankara'da...

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Kıdem tazminatıyla ne ilgisi var bunun sayın Başkan?

BAŞKAN — Sayın Tığlı...

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Bunu ben anlatmayayım mı beyefendi?

BAŞKAN — Tasarının tümü üzerinde düşüncelerini grupu adına ifade ediyorlar, dinleyin lütfen efendim.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Yani memlekette işsizlik durumunu, işçiye iş bulma durumunu anlatmayalım. Yani mütemadiyen bir yere mi yüklenelim?

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Hayır, onu anlatın ama...

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — Halit Narin duymasın, maaşını keser.

SÜLEYMAN ÇAĞLAR (Manisa) — Nedir yani? Sana ne oluyor? (A.P. ve C.H.P. sıraları arasında karşılıklı gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Çağlar... Sayın Tığlı rica ederim efendim. Yalandan mesele çıkarmaya lüzum yok efendim, hatip fikirlerini ifade ediyor.

Sayın Değerli rica ederim...

HÜSEYİN SUAT SUNGUR (Bursa) — Sayın Başkan, müdahalâ eder misiniz?... Lütfen sükuneti temin edin.

BAŞKAN — Müdahele ediyorum efendim. Müdahalenin başka şekli oluyor mu efendim? Sayın Tığlı'dan 8 - 10 defa rica ettim, cevap vermeyiniz dedim, sayın Değerliden de rica ettim; cevap alacak bir üslup içinde konuşmayın dedim.

HÜSEYİN SUAT SUNGUR (Bursa) — Sayın Başkan, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Konuşmasını bitirsin de bir müracaat...

HÜSEYİN SUAT SUNGUR (Bursa) — Sükûneti temin edin efendim.

BAŞKAN — Rica ederim, arkadaşımız konuşmasını bitirsin ondan sonra bir müracaat varsa ona göre düşünelim.

Devam buyurun sayın Değerli.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Arkadaşlar, memleketini seven, vatanperver olan insanlar, memleketin menfaatine olan her meseleyi samimiyetle savunur. Siz, bir işçiyi savunurken, işvereni de savunmaya, işçinin lehine olarak kabul etmeye mecbursunuz. Nasıl işveren olmazsa işçi olarak? Siz.. (C.H.P. sıralarından «Mavi boncuk» sesleri) Mavi boncuğa lüzum yok beyefendi, siz mavi boncuk zaten dağıtmazsınız ki, veçheniz belli, hedefiniz belli, karakteriniz belli, yönünüz belli. Siz memleketi böleceksiniz, işçi - patron kavgasını getireceksiniz, birbirine kırdıracaksınız. Köylü, şehirli bulanık suda balığı avlayacaksınız, ama Türk milleti size o balığı avlatmayacaktır. (A.P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Sayın Başkan, hatip hazırlıksız çıkmıştır. Baştan sona kadar zırvalamaktadır, hadise ondan meydana geliyor.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Zırvalayan senin babandır, ben değilim, ben değilim.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — O söz senin sülalene yaraşır.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Terbiyeni muhafaza et, Ben hazırlığı yapmışım da çıkmışım; fakat bırakmıyorsunuz ki, gelelim konuya.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Hazırlıksız çıkmışsın, acizsin, mesele ondan doğuyor.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Aciz senin sülalendir. Ben aciz değilim.

BAŞKAN — Rica ederim, sayın Değerli.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Ben bu milletin huzuruna çıkmışım, bu noktaya gelmişim.

BAŞKAN — Çok rica ederim beyefendi..

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Onursuz, onursuz.

BAŞKAN — Rica ederim beyefendi, müdahale etmeyin lütfen. Lütfen müdahale etmeyin, ne demek bu yani?

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Benim şahsıma söyle, onursuz adam.

BAŞKAN — Ne demek o, siz sataşma yapıyorsunuz.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Hazırlıksız çıkıp çıkmamasını senin gibi düşünenlerdir.

BAŞKAN — Çok rica ederim.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Ne söylersen cevap alırsın.

BAŞKAN — Sayın Değerli, bir dakikanızı rica edeyim.

Sayın Şimşek, hatibin hazırlıklı çıkıp çıkmaması size ne kazandırır.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Olay çıkarıyor sayın Başkan.

BAŞKAN — Çok rica ederim, ama bu şekilde Meclisin mehabetine yakışmayacak bir şekilde müdahale ederseniz, sizi tecziye etmek zorunda kalırım. Çok rica ederim.

Sayın Değerli, sizden de çok rica ediyorum birkaç defa da ısrar ettim, «siz, siz» diye hitap ederken arkadaşlarımız belki de kendilerine hitap ediliyor intibaına kapılıyorlar. Rica ediyorum, Başkanlığa ve Heyeti Umumiyeye hitap ediniz ve bu şekilde konuşmanızı bitiriniz efendim.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Muhterem arkadaşlar...

ADİL ALİ CİNEL (Trabzon) — Ahlâksız.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Ahlâksız, senin gibi düşünendir. Terbiyenizi muhafaza ediniz.

BAŞKAN — Sayın Cinel rica ederim, rica ederim.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Bak, burada ne söylediğini duyuyorum.

BAŞKAN — Sayın Cinel, sayın Cinel.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Ahlâksız senin gibi düşünendir.

BAŞKAN — Sayın Değerli, müsade edin efendim.

Sayın Cinel...

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Ben konuşma yaparken...

BAŞKAN — Bir dakika efendim.

Sayın Cinel, böyle arkadaşlarımız oturdukları yerden, milletvekillerine yakışmayacak şekilde, İçtüzüğümüzde disiplin cezasına yol açacak bir durum yaratmayın, çok rica ediyorum. Ben, Başkanınız olarak kendimi mümkün olduğu kadar bu yola gitmemeye zorluyorum, ama bu demek değildir ki, arkadaşlarımız kuralların dışına çıksınlar, birbirlerini zedeleyici, birbirlerini kırıcı ve hiç de hoş olmayan bir üslûba kendilerini kaptırmasınlar. Çok rica ediyorum, cevap istemiyorum. Sayın Değerli haklı olarak âni çıkışlara, hatip elbette cevap verir. Ben her ikisini de uygun bulmuyorum. Sizden tekrar rica ediyorum lütfen tamamlayın efendim. Lütfen tamamlayın, mademki işçilerimizin lehine olduğunu bütün partilerimiz kabul ediyor.

HALİL KARAATLI (Bursa) — Tecziye etmeyecek misiniz?

BAŞKAN — Beyefendi, tecziye edip etmeme benim bileceğim bir şey, benim takdirimde kalan bir şey, niye müdahale ediyorsunuz?

Sayın Değerli devam edin, lütfen.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, burada herkes samimî düşüncelerini ifadeye hürdür. Biz burada konuşurken ve daha henüz, «memleketimizde işçi ile işvereni beraber mütalâa etmek lâzım, haksızlık nerede ise oraya birlikte yüklenmek lâzım, işçiden yanayım, köylüden yanayım, işverenden yanayım dersek Türkiye'mize zarar verir» şeklinde ifademi sürdürüp, hazırlık noktalarına gelene kadar muhterem arkadaşlarımız, kendilerine hiç bir sataşıcı lâf etmediğim halde, oradan müdahalelerde bulundular. Binaenaleyh, konuşma hakkımızı ihlâl ettiler burada.

BAŞKAN — Devam buyurun efendim, müddetinizi ben hesaplıyorum.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Arkadaşlar, memleketimiz için işverenin de işçinin de faydalı olduğuna inanmamız gerektiğine inanan bir insan olarak söylüyorum: Eğer «işverene lüzum yoktur, işçiye lüzum vardır» derseniz, o zaman işçiye başka bir isim bulmanız icabedecektir. Öyle ise her işveren belki de işçi olarak işveren durumuna gelmiştir. Binlerce işçi, belki binlerce işveren durumuna gelmiştir. Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında, sosyal yapısında, harice ve dahile karşı millî bakımdan güçlü ve kuvvetli olmasında, her ikisinin de büyük önem taşıdığını ifade etmek istiyorum. Diyoruz ki, elimizden geliyorsa, bizler, binlerce boşta gezen, işçi vasfını almamış, henüz hiçbir sıfata dâhil olmayan; Ankara'nın Ulus meydanında, İstanbul'un Eminönü meydanında, sabahtan bin tane işçiye yüz tane işveren gider de, «gel ben seni çalıştıracağım» derse orada işçi hakkını müdafaa edemez, işçi alın terini alamaz. Çünkü bin işçiye yüz tane işveren düşmüştür. Siz eğer orada bin tane işçiye bin tane işvereni mecbur ederseniz, o zaman o işçi alnının terini de, emeğinin karşılığını da alacak ve sözünü işverene de geçirecek ve istediği hakka da sahip olacaktır.

Binlerce insan hiç bir hakka sahip değildir, işsizdir. Bunlara iş bulmak için ya devlet olarak imkân sağlayacaksınız, yatırımlara gideceksiniz; işçi istihdamını genişleteceksiniz, ya özel teşebbüsün yaptığı tesisler genişleyecek, yatırımlar çoğalacak, işçi istihdamı artacaktır. Böylelikle işçinin hem maddî, hem ailevî, hem sosyal refaha kavuşmasına destek olacaksınız. Sadece bir istikamete yönelmek suretiyle işçiyi patronla döğüştürmenin, burada konuşan kişiye «Sen işçiden yanasın, Halit Narin duymasın» diye sataşmanın manası yok. Kim duyarsa duysun. İşçinin alınterini hangi maksatlarla olursa olsun ihmal eden, ketmeden, zayi eden, hakkını vermeyen insan, gerçek insan değildir. Çalıştığı yerde, ekmek yediği yerde orada memlekete, devlete hizmet edeceği yerde, hangi müesseseden olursa olsun ihanet düşünen insan da en kötü insandır. Öyle ise hem işçiyi, hem işvereni kardeş etmenin, herbirine hakları insanî yönden vermenin münasebetleri tesis etmenin, kaynaştırmanın yolunu aramak lâzımdır.

Biz Mecliste böyle sınıfları birbirine bölerek, tabanda da aynı bölünmeler meydana gelirse, belki siz, işverenlerden yanasınız diye işvereni bir tarafa devrederseniz; siz de işçiden yanasınız diye siz de o zümreyi alırsınız; öbürü köylüye sahip çıkar, diğeri talebeye sahip çıkar... Peki ne olacak bu memleketin hali sonra?

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Size sormalı.

BAŞKAN — Sayın Değerli, üç dakikanız var, lütfen tamamlayın efendim.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Bunların tamamı milleti, devleti meydana getirir. Ayrı ayrı bunları mütalaa etmek mümkün değildir. Bu işin sözünü yapmak da davanın gerçek savunuculuğunun ifadesi değildir.

Ben demin ifadede bulundum, diyoruz ki; bu işin lâfını yapmaktan öte, bu işin gerçeğine yanaşmak ve burada onu kanun hükmü altına almak esastır ve hiçbir zaman işçiyi dışarda, köylüyü birtakım menfaatler uğruna istismar edenler, onların haklarını ne dün, ne bugün vermemiştir. Vermeleri de aslında onların hesabına gelmez. Öyle bir zihniyet, öyle bir düşünce var ki, memleketin fukara kalması, yoksul kalması, sefil kalması, onların aslında sermayeleridir. Zengin olmalarını, işçinin işveren durumuna geçmesini o zihniyet asla istemez. Türkiye'de fukaralık, yoksulluk, sefalet alsın yürüsün ki o istismarcılar, o yoksulluk fukara simsarları onları istismar ede ede, kendileri büyük merhaleler, büyük şöhretler, büyük mevkiler kapsınlar. İşte bu zihniyete meydan vermeyeceğiz. Komünizme giden bu yolu açık tutmayacağız. Yatırımları artıracağız, işçi - işveren münasebetini tesis edeceğiz; köylü, işçi, fukara ayırımı yapmayacağız ve Türkiye'de bir kardeşlik, bir birlik meydana getireceğiz. (C. H. P. sıralarından anlaşılamayan müdahaleler ve gülüşmeler.)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, rica ederim.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Bakın «birlik» diyorum, «işçiyi, patronu birleştireceğiz» diyorum, «kardeş yapacağız» diyorum, müdahale ediyorsunuz. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar ve gülüşmeler) Demek ki, siz bunların böyle olmasını istemiyorsunuz. «işçi kalsın, onları sömürelim, istismar edelim» diyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Değerli, rica ederim efendim.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Devamla) — Türk işçisi de biliyor, Türk köylüsü de biliyor, maneviyatına, milliyetine, devletine bağlı olan bu millet hiçbir zaman dinini, fukaralığını sömürterek mel'un emellere meydan vermeyecektir. Bu millet işçisiyle, köylüsüyle bir olan millettir. Yarası olanlar gocunur. «işçi zengin olacak» diyorum bağırıyorsunuz; demek ki zengin olmasını istemiyorsunuz.

Saygılar sunarım. (A. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Değerli.

Gruplar adına konuşmalar bitmiştir, şahısları adına söz isteyen arkadaşlarıma söz veriyorum; buyurun Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Burdur) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; kıdem tazminatı konusu, Ecevit Hükümeti tarafından ortaya atıldığından bu yana birçok serüven geçirmiş ve büyük gürültüler koparılmıştır. Tasarının serüvenini biliyorsunuz, bunun ayrıntılarına girmek istemiyorum.

Kıdem tazminatı, iş hayatına 3008 sayılı Yasa ile girmiş, çeşitli değişiklikler ve uygulamadaki içtihatlarla zenginlik kazanmış bir kavramdır, 935 sayılı Yasada tanımlanmış, mahiyeti belirlenmiştir.

Sermaye sözcüleri, gerçekte 1962 yılından beri bu tazminatın bir işsizlik güvencesi olduğunu, ekonomik büyümeyi önlediğini ileri sürerek kurtulmak için sigorta tesisi, sosyal sigortalarca ödenecek tazminat, fon tesisi gibi kurumlar önermişler ve nihayet devlete yüklemek istemişlerdir.

Değerli milletvekilleri, kıdem tazminatına ilişkin bu tasarı, bu biçimi ile yasalaştığı takdirde, işçiler aleyhine atılmış, son kapitalist hükümetin geri bir adımı olacaktır. Kıdem tazminatı bir işsizlik güvencesi değildir, doğrudan doğruya bir yıpranma payıdır; İşçinin yıpranmasının karşılığıdır. İnsana saygılı bir düzende makine araç ve gereçlerin yıpranması karşılığı bir kısım fonun amortisman adı altında kâr - zarar bilançosundan düşülürken, işçinin de kıdem tazminatı yoluyle yıpranmasının karşılanması, asgarî müşterek sosyal devlet anlayışıdır.

Kıdem tazminatının belirgin niteliği, işçiyi işinde tutma güvencesidir. İşçinin geleceğe güven duymasını, işinden ayrıldığı zaman önemli bir maddî desteğinin bulunduğunu belirler. Sendikalar, en azından işçinin iş başında kalmasını sağlamak için bu girişime karşı çıkacaklardır; nitekim, çıkmışlardır da. İzmir'de düzenlenen demokratik uyarının tekrar bütün Türkiye'de tekrarlanacağından bahsedilmektedir. Sadece iki yılda bir toplu sözleşme yapmak ve enflasyonist konjonktürde eriyen ücret zamlarıyle işçiyi tatmin etme değildir sorunları. Türkiye'nin geri bırakılmışlığı karşısında işsizliğin kol gezdiği toplumumuzda işçinin işi başında tutulması vazgeçilemeyecek bir sosyal güvencedir.

Kıdem tazminatı yükümlülüğü, kanunen, işverene ait olması gerekir. Bu yükümlülüğün kısmen de olsa riskinden kurtaran fonlar tesisi, işvereni iş sözleşmelerini bozmakta tam olmasa bile, belirli ölçüde sorumsuz bırakacak demektir. Oysa bu yükün işveren sırtında kalması tam çalışmayı kolaylaştıracağı gibi, Anayasada öngörülen çalışma hayatının kârlılık içinde geçmesi ilkesi de içtenlik kazanmış olacaktır.

Değerli milletvekilleri, gerçekçi olarak söylenmelidir ki, işçi için kıdem tazminatı dışında geçerli bir iş garantisi uygulanan yasalar içinde bulunmamaktadır.

Soruna batılı açıdan bakmak da yanlıştır. Batı, sanayileşmiş, işsizlik sorununu çözümlemiş, işçi sınıfı siyasal karar organlarında yerini almış ve bu tür haklar kurumlaşmıştır. Ayrıca işsizlik sigortası da önemli bir güvencedir. Bunun için Batıdan farklı bir kıdem tazminatı doğaldır.

Bu yasada fon tesisi ile asıl amaç, kapitalist piyasa ekonomisinin en önemli unsurlarından biri olan işletmeye kaynak sağlamaktır. Kıdem tazminatları ödenmesi, ancak belirli koşullarda muhtemel olan tazminatlardır. Oysa sanki her durumda tazminat ödenecekmiş gibi, şirket gelirinin bir kısmının vergi dışı tutularak primlerle bir fonda toplanması ve banka ilişkileri aracılığıyle kendilerine ek kaynaklar, yani krediler yaratılması düşünülmektedir.

Zaten kâra dönük piyasa mekanizmasında, kendisine dönük yararlar görmedikçe sermaye sözcülerinin böyle bir öneriye girişmesi beklenemezdi. Sanayi kesiminde üç milyona yakın işçi bulunduğu düşünülürse, ortaya çıkacak dev kaynağın piyasa mekanizmasına nasıl bir yarar sağlayacağı kolaylıkla anlaşılabilir. Asıl çözüm yolu önemli bir vergi kaybına yol açacak bu yola hiç başvurulmaksızın, işverenlerin modern teknolojiye uygun olarak daha verimli çalışıp, üretime katkıda bulunmak suretiyle bu sancılarını da ortadan kaldırmasıdır.

Geçmiş Demirel hükümetleri döneminde de, Maliye Bakanlığının bir kararıyle grup sigortası aracılığıyle işverenler, kendilerini güvence altına almayı ve işçileri her zaman işyerinden kovmak imkânına bir ölçüde kavuşmuşlardır. Grup sigortası primlerinin vergi muafiyeti kapsamına alınmasıyle bu girişim desteklenmişti.

Şimdi daha açık ve kesin bir tavır alınmıştır ki, bunu yadırgamadık. Bu Hükümetin hangi sosyal güçlerin desteğinde olmasının güzel bir yanıtıdır. İşverenler bu yolla hem işçiler lehine getirilmiş bir garantiyi ortadan kaldırmakta, hem de vergi kaçırmaktadırlar. İşçiler için önemli ve büyük bir kayıp da kıdem tazminatının son ücret üzerinden değil, fonda yıllara göre birikmiş primin ödenmesi ile doğacak miktar kaybıdır.

Örneğin; bir işçinin birinci yıl ücretinin 1200 lira, ikinci yıl ücretinin 1 400 lira, üçüncü yıl 1 600 lira ve dördüncü yıl için 1 800 lira olduğu kabul edilirse, son ücret üzerinden 7200 lira alması gerekirken, fonda biriktirme uygulaması halinde 6 000 TL.'sı olacaktırki, uzun yıllar çalışan işçiler için önemli bir miktar kaybı olacaktır; işçiler arasında büyük huzursuzluğa sebebiyet verecektir.

Değerli milletvekilleri, 931 sayılı Yasanın 14 ncü maddesinin görüşülmesi sırasında işçilerin gelişi güzel çıkarılmasının önlenmesi, iş hayatının kararlılık ve güvenlik içinde yürümesinin amaçlandığında birleşilmiştir. Bugün şartlar geriye işletilmektedir. Gerçekte işçilerin kıdem tazminatını yine işçiler ödemektedir. İşverenlerin ödemesi görünürde bir ödemedir.

Şöyle ki; Ücreti yüksek bir işçi işten atıldığı zaman yerine düşük ücretli bir işçi alınmakta ve böylece yeni alınan işçiye az ücret verilmek suretiyle ödetilmektedir. Örneğin 150 TL. alan bir işçi atılıp yerine 50 lira karşılığında ücret alan bir işçi alındığında günlük 100 liralık fark 1 ayda 3 000 lira ve yılda 36 000 TL. eder ki, bu fark asgarî 15 - 20 yıllık bir işçinin kıdem tazminatı tutarıdır. Bu nedenle sadece işveren çıkarları için bir kaynak yaratmak ve işçiyi her an işten atabilme olanağı sağlamaktan başka bir amacı olmayan fon tesisini, işçiler aleyhine «MC» nin attığı yeni, önemli bir geri adım sayıyorum.

Yapılacak yasa değişikliği daha çok sendikasız işçileri ilgilendirmekte ve bir anlamda kıdem tazminatı konusunda doğan farklılığı ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bunun ileri ve sosyal adalet, eşitlik gibi kurallarla uygun bir davranış olduğunda kuşku yoktur; fakat bu Ecevit Hükümeti sırasındaki çizgidir. Toplu sözleşme olanaklarından yararlanan işçiler için bu haklar büyük ölçüde zaten gerçekleşmiştir. Ayrıca gazeteciler için bu ayrıcalık 1952 yılından beri uygulanmaktadır. Ne var ki kıdem tazminatı konusunda işçilerin asıl sorunu, bu hakkın yeterli bir güvenceye sahip bulunmayışından doğmaktadır. Asıl ileri adım, işçinin kusurlu eylemiyle işinin sona erdirilmesinden başka, birikmiş payını elinden alan ve makable teşmil edilen kıdem tazminatının ödenmesinin kaldırılmasıdır.

İşçi, kusurlu eylemi sonucu işinden atılmakla zaten cezalandırılmaktadır. Bunun dışında, yıllarca emek verdiği işyerinden yıpranma payının elinden alınarak kovulması, çağdaş iş hukuku anlayışıyle bağdaşmamaktadır. Hiç bir gerekçe, yıllar boyu yıpranmışlık payının, birikmiş emeğin elinden alınmasını haklı gösteremez. Kusurlu eylemin karşılığı sadece

işten atılma olmalıdır. Kıdem tazminatı - birikmiş emek karşılığıdır, kusurluluk bunu etkilememelidir.

Örnek olsun diye arz edeyim; Bir işçi işine 3 gün gelmediği veya bir işçi işverenin başka işçisine gözdağı verirse ihbarsız, tazminatsız hemen işten atılabilmektedir. Bugüne kadar hiç bir iş mahkemesi gözdağının ne olduğunu açık seçik karara da bağlayabilmiş değildir. İşinden atabilirsiniz, gerekirse ihbar ödeneğini de ödemeyebilirsiniz; ama kıdem tazminatını elinden almanın hiç bir mantığı ve adaleti yoktur. Bunu saklı tutan bu yasa, cephenin işçiler için düşündüklerini göstermektedir.

BAŞKAN — Sayın Sanlı, iki dakikanız vardır; ona göre konuşmanızı ayarlayınız efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bu yasada getirilen tavan ülkemizin koşullarıyle de bağdaşmamaktadır. Türkiye'de ücretler fiyat artışlarına göre otomatik ayarlanan bir oynak merdiven sistemine bağlı değildir. Perakende fiyat indeksleri veya resmî hayat pahalılığı indekslerine göre ücretler kendiliğinden artmamaktadır. Batı'da bu, sisteme bağlanmıştır. Bu nedenle asgarî ücretlerin sabit kalması halinde bu tavan işçinin aleyhine olacaktır. Ülkemizde bir indeksleme düzeni yoktur ve üstelik de yüksek oranda enflasyon vardır. Ayrıca asgarî ücretlerin işçiler yararına değişmesi, işverenler ile bütünleşen siyasî iktidarlar nedeniyle olanak dışıdır. Özellikle gazeteciler, kimya sanayii, sanatçılar, petrol sanayii, bazı yüksek ücret düzeyi bulunan işkollarında dahi, bugünkü düzenleme aleyhlerine olacaktır.

Değerli milletvekilleri, yasa Ecevit Hükümetinin sunduğu teklifin amaçlarını ortadan kaldırıcı, işverenlerin çok uzun süreden beri çıkâyetçi olduğu konuları özlemleriyle bağdaştırır biçimde hazırlanan bu tasarıyı olumlu bulmuyoruz.

İşveren Sendikaları Başkanı Halit Narin'in emriyle İzmir valisi değişirken, aynı örgütün istekleri doğrultusunda yasa çıkarılmasını da yadırgamıyoruz. Hükümetin tırmanma politikasının bu ürünü de, işçi sınıfı üzerinde kendisini gösterecektir.

Yüce Meclise saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sanlı.

Söz alma sırasına göre buyurun Sayın Tığlı.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli milletvekilleri; konuşmama başlamadan evvel hepinizi saygı ile selâmlarım.

Değerli milletvekilleri, son bir iki yıl içinde Türk kamuoyunda bu kanunun üzerinde yapılan lehte ve aleyhte münakaşalar nihayet bugüne kadar geldi ve bugün Millet Meclisi kürsüsünde bu kanun üzerinde herkes görüşlerini söyleyecek ve herkesin, Türk kamuoyunun, tüm işçilerin, tüm sendikacıların, işverenlerin sabırsızlıkla beklediği bu kanun, kısmet olursa çıkacak ve bekleyenler görecekler ki bu kanun büyütüldüğü kadar, gösterildiği kadar korkulu değildir; iddia edildiği kadar da Türkiye'de büyük iflâslara, büyük çöküntülere sebep olmayacaktır. Ama nedense bu kanunun çıkmasını istemeyenler, bu kanun çıkarsa Türkiye'de sanayi çöker, iflâs eder, bu tazminatlar ödenemez teraneleriyle iki senedir Türk kamuoyunu işgal etmişlerdir.

Ecevit Hükümeti tarafından getirilen bu kanun, eğer Ecevit Hükümetinin ortaklarının samimiyetsizlikleri olmasaydı, inatlıkları olmasaydı, bugüne kadar bu kanun çoktan çıkmış, bitmiş ve işçiler haklarını almış olacaklardı. (A. P. sıralarından «hayırlı olsun» sesleri.) Hayırlı olsun, uğurlu olsun, aynı ortak şimdi sizin tabii.

Bu kanun o zaman sevk edildi, görüşüldü, ama o günün Hükümet ortakları Bütçe Plan Komisyonunda bu kanuna karşı çıktılar ve bu kanun bazı değişikliklerle Meclis kürsüsünde bir seneden fazla bekledi ve kanunun görüşülmesine her sıra geldiği zaman da, nedense bu kanuna karşı olanlar, o günün muhalefeti, bugünün iktidarı, Meclisteki çoğunluğun olmaması için büyük gayret gösterdi ve bunda bugüne kadar da muvaffak oldu, ama artık bundan vazgeçilmenin imkânı olmadığını, bu hakkı vermemenin imkânsız hale geldiğine inananlar, kendi Hükümet Programlarına da bunu, inanmadıkları halde koydular ve bugün kanunu anagayesinden bir hayli uzaklaştırmış olarak çıkartma gayreti içindeler.

Sayın milletvekilleri, evvelâ bunu fon getirmek, tavan getirmek ve vergi muafiyetini kaldırmak suretiyle bu kanunla neyi yapmak ve kime hizmet etmek istiyoruz? Bugün bu kanun toplu sözleşme düzeni ile yapılan toplu sözleşmelerle değerini bir hayli kaybetmiştir. Bugün sosyal hayata inanan, toplu sözleşmeye inanan işverenler kendiliklerinden, daha bu kanun çıkmadan işçilerin kıdem tazminatlarını 30 gün, onun daha çok üstüne birtakım işkollarında 40 gün, 45 gün, 60 gün, 70 gün, 75 gün gibi rakamlar vermeyi kabul etmişlerdir. Bugüne kadar işçilerin kıdem tazminatlarından ötürü iflâs eden bir tek işyeri yoktur Türkiye'de. Bundan sonra da olmayacaktır. Çünkü işveren işçiyi alırken, ücretini verirken toplu sözleşme masası, toplu sözleşme pazarlığında kıdem tazminatı-

nın günlerini saptarken zaten maliyetine geleceği intikal ettirmekte, işçiye ödenen kıdem tazminatını üretilen malların fiyatında, zaten onu tüketen halk, Türk halkı ödemektedir. Bu kanunla getirilmek istenen fon, hiç bir fayda getirmeyecek, üstelik kıdem tazminatının temelinin zedelenmesinde ve fona dayanarak birtakım hileli iflâsların olmasına sebep olacaktır. Kanun görüşülürken bazı sözcülerin buradan işçi sendikalarını, «işçilerin kanını emmekle, işçileri sömürmekle» itham etmelerinin sebebini ben bir türlü anlayamadım. Eğer bu isyan, işçi sendikalarına karşı olan bu isyan, bu ağır itham son İzmir direnişi ile ilgili ise, o zaman bu direniş, sendikaların haklarını savunmadaki direniş, anlaşılan, sizi, geri alamayacağınız, ispat edemeyeceğiniz iftiraları etmeye kadar isyana getirmiştir... (A. P. sıralarından, «ne demek, ne iftirası, nereden anladın» sesleri, gürültüler.)

Burada işçi sendikalarının, işçilerin kanını emdiğini... (A. P. sıralarından, «Yalan mı» sesleri.) İşçileri istismar ettiğini iddia etmek, işçi sendikalarına karşı duyulan bir isyanın neticesidir.

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — İspat edin.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Eğer böyle bir isyanınız yoksa söylemezdiniz bunu. Bunu söylemek kolaydır, bunu ispat etmek vardır...

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — İftira ediyorsun, ispat et.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — «Bunu ispat edin» dediğiniz zaman havada kalırsınız, müfteri olursunuz, düzme raporlarla, sahte raporlarla ortada kalırsınız sonra Sabri bey.

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Zatiâlinizi kast ediyorum.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Cesaretiniz varsa, gücünüz varsa, inanıyorsanız... (A. P. sıralarından, gürültüler.)

BAŞKAN — Sayın Tığlı, rica ederim karşılıklı konuşmayalım.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — İnanıyorsanız, sendikalar hakkında bir Meclis Araştırmasına gidersiniz, getirirsiniz, biz bunu burada destekleriz... (A. P. sıralarından gürültüler.)

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Zatiâliniz getirin... (A. P. sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Sayın Keskin, rica ederim.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Eğer benimle ilgili soracağınız bir hesap varsa...

BAŞKAN — Sayın Tığlı, vaktiniz dolmuştur, lütfen bağlayınız.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Bir hesabınız varsa ben onun hesabını verdim. O iftirayı atanlar hesap versinler. Onlar Türk mahkemelerinin önünde mahkûm oldular, o hesabı onlar versinler. Varsa cesaretiniz getirin buraya...

FEYZULLAH DEĞERLİ (Tokat) — Neden kovuldun Türk - İş'ten... (Gürültüler.)

BAŞKAN — Son cümlenizi ifade edin efendim.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Kimi Türk - İş'ten kovdular?... (A. P. sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Devam edin efendim, devam edin ve bağlayın efendim.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Teşekkür ederim.

Onu size fısıldayan gelsin burada söylesin cesareti varsa... Kimin suflörü iseniz o gelsin.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın Sayın Tığlı, son cümlenizi ifade buyurun.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Bitti mi efendim?...

BAŞKAN — Bitti efendim, iki dakika da fazla oldu.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Teşekkür ederim. Maddeler üzerinde görüşlerimizi söyleyeceğiz. Biz tavana karşıyız, fona karşıyız, vergi meselesine karşıyız, sırası geldiği zaman maddeler üzerinde ayrıca görüşlerimizi belirteceğiz.

Çok teşekkür eder, saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tığlı.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Bu yasanın Bütçe Plan Komisyonunda görüşülmesi esnasında bazı noktaî nazarla muhalefet şerhi koymuştum. İzin verirseniz genel görüşme esnasında izah edeyim veya madde esnasında izah edeyim.

BAŞKAN — Sayın Ölçen, kanun tasarısının tümü üzerindeki müzakere şu anda tamamlanmış bulunuyor. İlgili gördüğünüz madde görüşülürken, zatiâliniz bir söz talebinde de bulunduğunuza göre, aleyhte söz talebinde de bulunduğunuza göre bunu değerlendirmeye çalışırım.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Bir hususu daha arz etmeme izin verir misiniz Sayın Başkanım? Yukarıda Bütçe ve Plan Komisyonu çalışma halindeydi. Oradaki çalışma nedeniyle buraya katılıp genel görüşme esnasında söz isteme olanağı bulamadım, onu da arz ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Muhterem arkadaşlarım, kanun tasarısının tümü üzerindeki müzakereler bitmiştir. Maddelere geçil-

mesi hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

1 nci maddeyi okutuyorum.

1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ile 98 nci maddesinin 7 nci bendinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı

Madde 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı :

Madde 14. — Bu Kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin:

1. — İşveren tarafından bu kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. — İşçi tarafından bu kanunun 16 ncı maddesi uyarınca,

3. — Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. — Bağlı bulundukları, Kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de oran üzerinden ödeme yapılır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren işyerinin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak, işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki işçinin aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır. Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

İşçinin birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmeti süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, Genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

13 ncü maddenin (c) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olarak ücretin hesabında 26 ncı maddenin 1 nci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdî ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475

sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akidleri veya toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehinde değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece, yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyle Devlet veya en az % 51 hissesi Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Made üzerinde söz isteyenleri okuyorum.

ÖNDER SAV (Ankara) — Grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Sav, buyurunuz efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA ÖNDER SAV (Ankara) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Ben, Adalet Partisi grup sözcüsü değerli arkadaşım gibi, kıdem tazminatı müessesesi ile uzaktan yakından hiçbir ilgisi olmayan sözler sarf edip, zamanınızı alacak değilim.

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu olarak inancımız, diğer parti gruplarının da teknik konularda bizim gösterdiğimiz duyarlılığı göstermeleridir. Çalışma hayatı konularından bihaber, iş hukukunun «i» harfini bilmeyen, işçi - işveren ilişkileri nedir bilmeyen, bunların hangi anlama geldiğini, çalışma hayatında ne gibi değerler taşıdığını kavramayan arkadaşlarımızın grup sözcüsü olarak bu kürsüye çıkmaları, gönderilmeleri gerçekten bizim çok yadırgadığımız bir husus oldu. Bunu Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına belirtmekte yarar görüyorum.

HÜSEYİN ABBAS (Tokat) — Senin gibi.

BAŞKAN — Sayın Sav, kendi görüşlerini ifade buyurursanız daha isabetli olur tahmin ederim. (A.P. sıralarından, «Ne alâkası var bunların? Senin bakanlığını da gördük» sesleri.)

FEYZULLAH DEĞERLİ (Tokat) — Sen bakanlık yaptın; işçi ne demek, iş ne demek bilmiyorsun daha.

BAŞKAN — Rica ederim efendim, rica ederim... Sayın Değerli rica ederim, burası imtihan yeri değildir efendim.

Sayın Sav, rica ederim, siz kendi düşüncelerinizi ifade ediniz efendim.

ÖNDER SAV (Devamla) — Sizin düşüncelerinizi, sizin nasıl değerlendirdiğinizi Yüce Meclis zabıtları gösterecektir.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Tokat) — İşçilik yapan biziz, işveren biziz.

BAŞKAN — Sayın Sav, rica ediyorum... Sayın Değerli siz de görüşmenizi yaptınız efendim.

ÖNDER SAV (Devamla) — 1475 sayılı İş Yasasının kıdem tazminatına ilişkin 14 ncü maddesinin, Ecevit Hükümetinin programına uygun olarak değiştirilmesi için, yasa tasarısı 21 Mayıs 1974 tarihinde Hükümet tarafından Yüce Meclise gönderildi. Komisyonlarda gerekli incelemeler yapıldıktan sonra 7 Haziran 1974 tarihinde yasa tasarısı Meclis gündemine girdi. Bu yasa tasarısı kıdem tazminatını 1 yıla 15 günlük ücret yerine 1 yıla 30 günlük ücret olarak artırmaktan başka birçok yenilikler getiriyor.

Grup sözcüsü olarak tasarının tümü üzerinde konuşan Sayın Durukan arkadaşımız bunlara değindiği için ben tekrarlamayacağım. Ancak, tasarının Meclis gündemine girmesine kadar hükümetin o zamanki ortağı Millî Selâmet Partisi kanadına mensup bakanlıkların da görüşü alınmış, komisyonlarda bu partinin sözcüleri bulunmuş ve bu tasarıya karşı çıkmamış oldukları halde, tasarı Meclis gündemine girdikten sonra Sayın Erbakan, yasa tasarısının işverenlere tahammül edilmez yükler getirdiğinden bahisle, tasarının geri çekilmesini istemiştir. Ancak, bu istek zamanın Başbakanı Sayın Ecevit ve zamanın Çalışma Bakanı benim tarafımdan olumlu karşılanmamıştır.

Sayın Erbakan'ın tasarıyı geri çekme isteğinin, Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneğinin, hepinizin kutularına atılan 11 Haziran 1974 tarihli şu telgrafının kutuya atıldığı güne raslaması çok ilginçtir.

Bu telgrafta, bu büyük iş çevreleri ne istiyorlardı? «Ülke kalkınması ve sanayimizin gelişmesi bakımından kıdem tazminatı konusunun dikkatle ve titizlikle ele alınıp incelenmesinde sayısız yararlar vardır» denildikten sonra diğer bazı isteklerin yanında, «yapılacak değişikliklerin makabline teşmil edilmemesi, kıdem tazminatının bir fonda ödeme imkânına kavuşturulması» konuları vardı.

Kıdem tazminatı müessesesine yeni giren «fon» kelimesi ne Milliyetçi Cephe Hükümetini oluşturan partilerin buluşudur, ne de o zamanki ortağımız olan Millî Selâmet Partisinin buluşudur; bu tamamen, işçi adına kıdem tazminatını ödemek zorunda olan büyük iş çevrelerinin, Milliyetçi Cepheyi oluşturan partilere empozesidir.

Cumhuriyet Halk Partisinin tasarıda, Millî Selâmet Partisinin istediği şekildeki değişikliğe yanaşmaması, zamanın Çalışma Bakanı olarak benim bu tasarıyı sonuna kadar savunacağımı belirtmem ve Millî Selamet Partisinin de illâ bir fon teşkilinde direnmesi üzerine, kıdem tazminatının, Millî Selamet Partisi - Cumhuriyet Halk Partisi ortaklığı döneminde çıkması mümkün olmadı.

Görülüyor ki, bu konuda hiç konuşmaması gereken parti Millî Selâmet Partisidir. Hem engelleyeceksiniz, hem gelip kürsüden kıdem tazminatından yana olduğunuzu söyleyeceksiniz.. Millî Selâmet Partisinin, çalışma hayatı konularına, sendikacılığa, sendikalara, kıdem tazminatına bakış açısının ne olduğunu bugün öğreniyor değiliz.

Geçen yıl Çalışma Bakanlığı bütçesi görüşülürken, Millî Selâmet Partisine mensup bir parlamenter bakınız ne demişti: «Bence sendikacılık, grev ve lokavt, uygar dediğiniz basın dünyasının hem kendi başına, hem de taklitçiliğin sonucu bizim başımıza belâ ettiği müesseselerden biridir.»

Hem sendikacılık için «Uygar dünyanın bize belâ ettiği müessese» diyeceksiniz, hem de işçilerin kültürel, sosyal, ekonomik gelişmeleri için kurulmuş olan sendikalar gerçeğini çiğneyerek, burada gelip işçiden yana nutuklar atacaksınız. Bunu kimseye yutturamazsınız.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Manisa) — Bir sen yutarsın.

ÖNDER SAV (Devamla) — Kıdem tazminatı değişikliği Demirel Hükümeti programına da alındı. Nedense Milliyetçi Cepheyi oluşturan partilerin hükümeti, kıdem tazminatını sadece bir yıla 15 günlük süre olarak görmekte direnmiş, 15 günlük süreyi 30 güne çıkartan müessese olarak benimsemiştir. Oysa müessesenin, 15 günü 30 güne çıkarmanın ötesinde getirdiği birçok yenilikler vardır.

İşçilerin bir yıldan beri dikkatle izledikleri tasarının bir an önce yasalaşacağı beklenirken, Cepheci Partilerden oluşan çoğunluğa sahip Plan Komisyonu, tasarıyı ansızın gündemden çekmiş bulunmaktaydı. Elimizdeki şekil Plan Komisyonundan huzurunuza gelen şekil olmuştur.

Burada, birtakım teknik eksikliklerin yanında, kıdem tazminatı müessesesini kökünden yaralayacak değişiklikler de var. Maddenin 13 ncü bendinde «asgarî ücretin 30 günlük tutarının 7,5 katından fazla olamaz» lâfı, kıdem tazminatı lâfı, kıdemli ve mesleğinde uzmanlaşmış işçilerin aleyhine bir değişiklik oluyor.

15 nci benddeki «madde» tabirinin, «maddede» olarak düzeltilmesi gerekiyor. Bütçe Plan Komisyonu maddeye başlıca değişiklik olarak fon tesisini getirmiş ve aynen «İşveren sorumluluğu altında ve sadece, yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olunmak kaydıyle, % 51 hisseden fazlası Devlete ait bir bankada veya kurumda kıdem tazminatıyla ilgili bir fon tesis edilir, fon tesisiyle ilgili hususlar kanunla düzenlenir» ibaresi, Bütçe Plan Komisyonunda maddeye monte edildi. Bir hususun kanunla düzenlenmesi, Demokratik Parti Sözcüsü Sayın Altınsoy arkadaşımızın da çok yerinde belirttiği gibi, bir kanuna atıf yapılarak sağlanamaz. Ancak Anayasa, bir hususun düzenlenmesini kanuna bırakabilir. Bir kanun kendi bünyesi içinde bir hususu çözümleyebilecek durumda iken, bunu bir başka kanuna bırakmanın anlamını çözmek mümkün değildir. Bu, hukukun genel prensiplerine, kanun yapma tekniğine de aykırıdır, arkasında siyasal amaçlar yatan bir değişikliktir, bir atıftır.

Fonla ilgili olarak akla gelen birçok soru cevapsız kalmaktadır, bir başka kanuna atıf yapıldığı için cevapsız kalmaktadır. Fon nasıl yaratılacak? Belli bir oranda prim mi esas alınacaktır? Doğmuş olan kıdem tazminatı miktarı mı esas alınacaktır? % 51'i Devlete ait bankada... Prim esas alınacak ise, % 51'i Devlete ait banka, bir sigorta müessesesi olarak da mı çalışacak, ya da bankacılık yanında o bankanın omuzlarına sigortacılık yükü de mi getirilecek? Prim oranı ne olacak? Aktüarya hesaplarını kim yapacak, karşılıkları kim hesaplayacak? Bunlar bankacılığın ötesinde, sigortacılık tekniğini ilgilendiren hususlardır.. Fonun kurulduğu anda doğmuş olan kıdem tazminatı karşılıkları da, acaba bu fondan mı ödenecektir? Sorumluluğunu yerine getirmeyen, işçilerin kıdem tazminatı karşılıklarını fona yatırmayan işverenlerden, bu yükümlülüklerinin yerine getirilmesi nasıl istenecektir? Banka esas görevini bırakıp, borçlarını ödemeyen işverenleri mi takip edecektir? Aynen Sosyal Sigortalar Kurumunda olduğu gibi, prim borcu yüzbin-

leri bulan işverenlerin takibi ile de banka mı uğraşacaktır?

BAŞKAN — Sayın Sav, iki dakikanız vardır.

ÖNDER SAV (Devamla) — Ne kadar efendim?

BAŞKAN — İki dakikanız vardır, ona göre toparlayınız efendim.

ÖNDER SAV (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Bütün bu hususlar, fonun tesisinden söz edip, kaderini geleceğe bırakamıyacağımız konulardır. Fon hangi bankada tesis edilirse edilsin, zihinlerdeki soruların ve kuşkuların kaldırılması mümkün değildir. Sosyal Sigorta fonlarının geliri az da olsa, riski yok denecek kadar az alanlarda işletilmesi, bütün dünyanın benimsediği bir gerçektir. Bu riski ve fonun başına gelecek tehlikeyi düşünerek, Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımız Komisyonda, «bu fondan işverenlere kredi ve avans verilemez» şeklinde önerge vermişlerdi. Bu önergenin benimsenmeyişi, böyle bir fonun cepheci partilerce nasıl değerlendirilmesinin düşünüldüğünün ilk işaretleriydi. Fonda, bankanın öz varlığı ile toplanan gelirlerin çok ötesinde, milyarları bulan paralar pek çabuk birikecektir. Bu milyarlar büyük sermaye piyasasına, uzun vadeli fon yaratmaktan öteye yarar sağlayamayacaktır. Bankada işçiler adına kesilip toplanan paralar, tekrar büyük iş adamlarına kredi olarak verilip yeni olanaklar sağlanacaktır. Kısacası, işverenlerin işçiler adına sol ceplerinden çıkan para, kısa bir süre sonra sağ ceplerine kredi olarak girecektir. Fon, işçilerin kendi yarattığı değerlerden aldığı payın azalması sonucunu doğuracak, emek - sermaye ilişkisini egemen güçler lehine iyice bozacak bir gelişmedir. Böylece işçiler, işverenler karşısında esasen çok güçsüz olan işçiler daha da güçsüzlüğe itilecek, işverenler daha da güçlendirilecek.

Sonuçta; emek ile sermaye arasında kurulması düşünülen barış zedelenmiş olacaktır. Tasarı, huzurunuzdaki şekliyle yasalaşacak olursa, bu olumsuz gelişmeye olur diyenleri Türk işçi hareketi hiçbir zaman affetmeyecektir.

BAŞKAN — Sayın Sav lütfen bağlayın, süreniz bitmiştir efendim.

ÖNDER SAV (Devamla — Bağlıyorum efendim. Fonun başlangıçtaki tesis ediliş amaç ve ilkeleri saptırılacak, kıdem tazminatı müessesesi de iyileştirilemeyecek yaralar alacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bütün bu sakıncalar ortada iken, böyle sorumsuz ve geleceği karanlık bir değişikliğe, işçilerin tamamen aleyhine olacak böyle bir değişikliğe olur diyemiyeceğiz.

Saygılar sunarım aziz arkadaşlarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sav.

Millî Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Gündüz Sevilgen, buyurun efendim.

M. S. P. GRUPU ADINA M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Manisa) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Müzakeresini yapmakta olduğumuz kanunun 1 nci maddesi hakkındaki görüşlerimizi hülâsâten arz etmek ve Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcülerinin bu arada parti grupumuza ve partimizin Genel Başkanına yaptıkları ithamlara da, kısaca belgelerle cevap vermek için huzurlarınızdayım.

Değerli arkadaşlarım, önce bir değerli arkadaşımız, sanıyorum eski Çalışma Bakanı Önder Sav, Erbakan'ın bu tasarıyı geri çekmek teşebbüsünde bulunduğunu ifade ettiler. Öncelikle bu hususa cevap vermek istiyorum. Acaba bu değerli arkadaşımız, bu konuda elinde herhangi bir vesikaya istinadenmi böyle konuşuyorlar, yoksa sadece ve sadece, öteden beri adetleri olduğu veçhile, iftira ve tezvir kampanyasına bir yeni katar daha mı eklemek istiyorlar? (M. S. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

Değerli arkadaşlarım, herhalde bu iftira ve tezvir kampanyası dizisine bir yeni halka eklemek istiyorlar olmalı ki, Millî Selâmetin elinde yine sayın Cumhuriyet Halk Partisi mensubu olan, Millet Meclisi Başkanı Sayın Kemal Güven'in imzasını taşıyan bir vesika vardır. Bu vesikada, grupumuz sormuş sayın Meclis Başkanımıza, Meclis Başkanı: «Millet Meclisi gündeminin ikinci sırasında yer alan 1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleriyle, 98 nci maddesinin 7 nci bendinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun tasarısı Başkanlığımıza intikal etmiş ve Hükümetçe geri gönderilmesi istenmemiştir. Bilginizi rica ederim.» Kemal Güven Meclis Başkanı böyle diyor. (M. S. P. ve A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, dilerseniz, bu iftiralarınızın bir başka şekilde de vesikalarla ne derece gerçekten uzak olduğunu ispata her zaman hazırız.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Hükümet istemedi, Erbakan istemedi.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Oturduğunuz yerden konuşmak her zaman adetiniz; ama her zaman da haksız çıkıyorsunuz ne edelim, her za-

man mahçup oluyorsunuz ne edelim? Bu sizin kaderiniz galiba. (M. S. P. ve A. P. sıralarından «Bravo» sesleri,, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, bir defa Millî Selâmet Partisi, başlangıcından itibaren kıdem tazminatı mefhumuna karşı çıkmadığı gibi, C. H. P. - M. S. P. Koalisyonu esnasında hazırlanıp komisyonlardan geçen ve Meclis gündemine kadar gelen kanunun esas ruhuna katiyen muhalefet etmemiştir.

EROL ÇEVİKÇE (Adana) — Senin haberin yok ki hiçbir şeyden. Sen nereden bileceksin?

BAŞKAN — Sayın Çevikçe, rica ederim efendim, rica ederim.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Yalnız, her şeyden sadece sizin mi haberiniz olacak?

Değerli arkadaşlarım, ancak, Millî Selâmet Partisi istismara karşıdır. İşçinin de tarafınızdan istismar edilmesine fırsat ve vesile vermemek istemektedir. (M. S. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

Bilhassa, sizin tarafınızdan, bu kanunun ruhunu da zedeleyen, tatbikatta da birçok güçlükler çıkaracak olan, çalışma hayatımızı altüst edecek olan bazı hususlar derpiş edildiği için, bu hususlara karşı çıkılmıştır. Bunlardan bir tanesi de, bilhassa işçinin kıdem tazminatı hakkını haleldar etmeyecek, teminat altında bulunduracak bir fon teşkili konusunda, Millî Selâmet Partisi Grupunun sözcüleri ve mensupları her zaman bu fikirlerini açık açık beyan etmişlerdi. Bu fon tesisi hakkındaki fikirlerimizi, bu madde vesilesiyle bir kere daha izah etmek fırsatı doğduğu için de ayrıca memnunuz.

Değerli arkadaşlarım, ben bir hususu daha merak ediyorum: Acaba, Cumhuriyet Halk Partisinin sayın yöneticileri, 10 ayı tecavüz eden iktidarları döneminde fakirden yana, yoksuldan yana, işçiden yana bula bula sadece kıdem tazminatı mı bulmuşlardı?

Değerli arkadaşlarım, hani siz işçiden, fakirden yanaydınız da, vergi politikasında, o 10 aylık iktidar döneminde, Millî Selâmet Partili milletvekilleri ve bakanları bas bas bağırdıkları halde, vergi politikasında en ufak bir girişimde bulunmadınız?

Faize niçin karşı çıkmadınız? Faizin müdafii oldunuz. Özellikle sizin, bugün müdafiiliğini yapmak istediğiniz iktisadî sistemin, sosyalist görüşün dahi faize karşı olmasına rağmen, âdeta kendi kendinizi inkâr edercesine, en çok faizden yana siz olmadınız mı? (A. P. ve M. S. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Şimdi iktidardasın şimdi yapsana.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, memleketin kalkınması, sanayileşmesi ve binleri, yüzbinleri bulan işsizler ordusuna iş bulunması için Millî Selâmet Partisinin bakanları, Millî Selâmet Partisi Grupu milletvekilleri, çır çır çırpınırken siz neredeydiniz? Sadece sabotaj yapmak, sadece engellemekten başka ne yaptınız? (A. P., M. S. P. ve C. G. P. sıralarından «Bravo» sesleri alkışlar, C. H. P. sıralarından gürültüler)

En az geçim indirimi konusunu da o zaman düşünmemiştiniz.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Dediklerinizden ibaretsiniz, şimdi yapın.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — En az geçim indirimi konusunu da o zaman düşünmemiştiniz. Diğer işçilerimiz için, köylülerimiz için, küçük esnaf ve sanatkârımız için hiçbir mesele o zaman aklınıza gelmemişti, sadece kıdem tazminatı aklınıza gelmişti.

ORHAN ÜRETMEN (Balıkesir) — Şimdi yapın, şimdi.

BAŞKAN — Sayın Üretmen, rica ederim.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Onun için, şimdi buna dört elle sarılıyorsunuz değil mi?

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Erbakan'ın kurduğu fabrikalara kaç işçi aldınız siz?

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Ama değerli arkadaşlarım, bir hususu daha burada belirtmekte fayda görüyorum. Siz, işçiden yana, sadece işçiyi istismar etmek için oluyorsunuz. (M. S. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

Yoksa, sizin işçiden yana olduğunuz da gerçek değildir; burada da samimiyetten uzaksınız, burada da sahte hareket ediyorsunuz. (A. P., M. S. P. ve C. G. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, şunu arz edeyim ki, siz ne kadar, ne söylerseniz söyleyiniz, gerek partime, gerek şahıslarımıza, gerek ortaklarımıza ne söylerseniz söyleyiniz, bu cephe, bu Hükümet...

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Samimiyetsiz adam, siz diyorsunuz. «Mason» diyordunuz.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Oturduğun yerden konuşup durma, gelir burada konuşursun.

BAŞKAN — Sayın Çakmur, rica ederim.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Samimiyetsiz adam, «Mason» diyordunuz. Seni Manisalılar tanır.

seni samimiyetsiz adam, «Mason» diyordunuz. Bu kürsüden diyordunuz, samimiyetsiz adam seni.

BAŞKAN — Sayın Çakmur, rica ederim efendim.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Bir defa dinlemeyi öğren, dinlemeyi öğren. Sizi terbiyeye davet ediyorum, edebe davet ediyorum. Sizin seviyenize düşmek istemiyorum.

Değerli arkadaşlarım...

BAŞKAN — Sayın Sevilgen, Sayın Sevilgen bir dakikanızı rica edeyim.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Buyurun efendim.

BAŞKAN — Sayın Çakmur, hiç ilgisi olmayan bir istikâmete müzakereleri sevk etmeyelim, rica ediyorum.

Sayın Sevilgen, sizden de bir ricam olacak.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Buyurun efendim.

BAŞKAN — Dışarıdan yapılan müdahale istikâmetine değil, Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi ortaklığını değil de, madde üzerindeki görüşünüzü ifade edin ve böylece konuyu dağıtmayalım. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Hay hay Sayın Başkanım, ikazınıza teşekkür ederim, madde üzerindeki görüşlerimi arza devam edeceğim. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Devam buyurun, rica ederim.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Yalnız, şu hususu bir kere daha bütün açıklığı ile belirtmek istiyorum ki; gerek Millî Selâmet Partililer, gerek Millî Selâmet Partisi Grupu, gerek Millî Selâmet Partisinin şu anda ortaklık yaptığı Hükümet, ortaklariyle beraber hepsi, sizden çok daha fazla işçiden yanadır, fakirden yanadır, yoksuldan yanadır ve dar gelirliden yanadır. (A. P., M. S. P. ve C. G. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Ama, bunu sizin gibi istismar maksadiyle değil, haktan yana olduğu için, hakkı temin etmek için, işçilerin hakkını, işçilerin menfaatlerini korumak için yapmaktadır, istismar etmemektedir değerli arkadaşlarım.

Değerli arkadaşlarım, bir de şu meseleye işaret etmekte fayda görüyorum. Bu kanun 7 Haziranda, Hükümet tarafından Meclise verilmiş, ondan sonra meclisler tatil oldu; arkasından da ne yapalım ki, Sayın Genel Başkanımız, o Hükümetin Başkanı olduğu halde, dışta ve içte en fazla itibar sahibi olduğu bir devrede Hükümeti bırakıp gitmiş ve ondan sonra da araya uzun bir hükûmetsizlik devresi girmiş.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — İtibarsız ortağı olduğu için gitti.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Bu uzun Hükümet buhranı zamanında, 6-7 ayı tecavüz eden bu uzun Hükümet buhranı zamanında, ne Hükümet var, ne şu masalarda oturacak komisyonlar var; elbette bu kanunun görüşülmesine sizin tabirinizle «Olanak» kalmamış, bu olanaksızlığı yine sizin tabirinizle siz yaratmışsınız değerli arkadaşlarım. Bu kanun görüşülememişse, yine sizin yüzünüzden görüşülememiş; iktidarı bırakıp kaçmışsınız, Hükümeti bırakıp kaçmışsınız onun için görüşülememiş (M. S. P. ve A. P. sıralarından, («Bravo» sesleri alkışlar) Ama işte milletin gerçek temsilcileri, bu aziz milletin % 67 oyuna sahip olan gerçek temsilcileri, bugün bu kanunu çıkarmak istiyorlar, işçinin menfaatini işçinin hakkını korumak istiyorlar. İşte sizin telâşınız bundan.

ORHAN ÜRETMEN (Balıkesir) — Gerici, yeşil başlı...

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Sizin sıkıntınız bundan, bunu anlamıyor değiliz, belki biraz hak da veriyoruz; ama değerli arkadaşlarım biraz insaflı olunuz, biraz itidalli olunuz, sinirlerinize, asabınıza biraz hâkim olunuz. Meseleleri daha güzel bir üslup içerisinde, daha...

BAŞKAN — Sayın Sevilgen bir dakikanız var, lütfen bağlayın (M. S. P. sıralarından «Bağlıyor» sesleri)

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Tamam değerli Başkanım.

Son olarak, bir de sizin üzerinde çok büyük bir hassasiyetle durduğunuz bir konu hakkında da bir açıklama yapmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, fon teşkilinden ne diye bu kadar ürküyorsunuz, ne diye böyle sıkıntıya düşüyorsunuz? Kaldı ki bu fon, işçinin kıdem tazminatı hakkını daha çok garanti altına alan müessese de değil mi? Ancak siz, okuduğunuzu anlamadığınızı zannetmiyoruz, okuduğunuzu anlayacak kadar kabiliyet ve üstün vasıflara sahip olduğunuzu kabul ve takdir ediyoruz; ama ne yapalım ki metni okuyor, metindeki ifadelerin tamamen zıttını gelip burada söylüyorsunuz. Değerli arkadaşlarım, siz âdeta metinde ifadesini bulan fon teşkilinden bahsetmiyorsunuz da, kendi kafalarınızda, kendi hayallerinizde bir acaip fon mefhumu uydurmuşsunuz, onu gelip bu-

rada anlatıyorsunuz. Size diyen var mı ki, «Fonu Devlet yüklenecek» size diyen varmı ki, «Kıdem tazminatını devlet sırtına alacak?» Değerli arkadaşlarım, metni okuyunuz, göreceksiniz ki, bu fon işveren tarafından tesis edilecek; burada devletin bir tek kuruşu dahi bu fona gitmeyecek. Bu gayet sarih bir şekilde maddede hükmünü bulmuş; ama ne yapalım ki, sizin anlamadığınızı zannetmek dahi istemiyoruz ama, ne yapalım ki siz sadece muhayyilenizde ve zihninizdeki bir fon mefhumundan ter ter tepiniyor, âdeta... (C. H. P. sıralarından gürültüler)

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — «Tepinmek» ne demek. Kim tepiniyor be?.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Bunu millete âdeta büyük, korkunç bir şey gibi empoze etmeye çalışıyorsunuz.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Sayın Başkan, lütfen sözünü düzeltsin «Tepinmek» ne demek?

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu fon iş hayatını gerçekten çok güzel bir seviyeye, düzene koyacak...

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Akalın, rica ederim müdahale etmeyin.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Hem işçinin hakkını garanti altına alacak, hem de işvereni sonunda, defaten ödeyeceği bir şeyi senelere, günlere sarih olarak ödeme imkânı verdiğinden dolayı, bir kolaylık tesis edecek müessesedir. Bundan bu kadar çekinmeyiniz, korkmayınız...

BAŞKAN — Sayın Sevilgen lütfen bağlayınız efendim, son cümlenizi ifade edin.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Bağlayacağım.

Değerli arkadaşlarım, öyle zannediyorum ki, bu fon tesis edilip de güzelce çalışmaya başladıktan sonra, bundan en fazla memnun olması gereken sizlersiniz. Çünkü, biz zannediyoruz ki, siz işçiden yanasınız, siz fakirden yanasınız, siz yoksuldan yanasınız; onların menfaatine olan bir meselede nasıl muhalefet edersiniz değerli arkadaşlarım?

Değerli arkadaşlarım, son bir meseleyi daha tespit ettikten sonra huzurlarınızdan ayrılacağım. Hiçbir toplulukta genelleme mevzuubahis olamaz. Her topluluğun mutlaka istisnaları olur. Hiçbir topluluğu toptan namusludur, toptan haysiyetlidir, toptan dürüsttür, toptan şudur, toptan budur diye kabul etmek mümkün değildir. Sendikalarda da «Sendikacıların hepsi şöyledir, hepsi böyledir» tarzında bir iddia ile burada konuşan bir değerli arkadaşımızın ifadelerini çürütmeye kalkmanın aceleciliğini ve telâşını da anlayamadım. Ancak, elimde bir vesika var, müsaade ederseniz onu da arz edivereyim.

BAŞKAN — Sayın Sevilgen, Sayın Sevilgen, bizim müsaade etmemizle iş olmuyor. Ben gerekli toleransı gösterdim.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Sayın Başkan, son cümlemi söylüyorum.

BAŞKAN — İkaz da ettim, lütfen son cümlenizi söyleyin, lütfen.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Hay hay Sayın Başkanım.

Son cümlemi arz ediyorum. Bir sendikanın kongresinde, kongre üyelerine takdim edilen bir raporda görülüyor ki, bu sendikanın eski genel başkanı geçmiş senelere ait onbin lira borçludur, 8-9 senedir bu borcunu ödememiştir. Yeni genel başkanı da üç senelik bir zaman entervali içerisinde sendikaya 240 küsur bin lira borçlanmıştır, zimmetindedir. Bu borcun da nasıl ödeneceğini anlamak mümkün değildir.

Değerli arkadaşlarım, gördüğünüz gibi, hiçbir topluluğu böyle istisnasız belli bir düzeyde kabul etmeye imkân yok. Her topluluk içerisinde bazı sakat ve yanlış tatbikatlar olabilir. Onun için siz de konuşmalarınızda mümkün mertebe genellemeden uzak kalarak, istisnaları da düşünerek, sonunda mahçup olma ihtimalini de düşünerek genel tabirler kullanmayınız. Haysiyetsiz insanlar her tarafta bulunabilir.

BAŞKAN — Müddetiniz bitmiştir Sayın Sevilgen.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli arkadaşlarıma, 1 nci madde üzerinde Milli Selâmet Partisi Grupunun müspet mütalaasını arz ederken, bu konuda müspet rey kullanacağımızı da belirtiriz.

Hepinizi hürmet ve muhâbbetle selâmlarım. Teşekkür ederim. (M. S. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sevilgen.

Buyurun Sayın Erverdi.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Sayın Başkan, Gurupumuza birtakım sataşmalar ve suçlamalarda bulunuldu. Hükümetimiz tarafından yapılma-

mış şeyler izafe edilerek töhmet altında tutulduk. İçtüzüğün 70 nci maddesine göre söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Erverdi, bir hususu öğrenmek isterim. Gerek Gurupunuzun sözcüsü Sayın Sav, gerek Millî Selâmet Partisi sözcüsü Sayın Sevilgen Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Koalisyonuyla ilgili, bizim de bilmediğimiz, yabancı olduğumuz bazı iddialarda bulundular. Bu iddialar karşılıklı oldu. Bunun dışında grupunuza, partinize hangi hususlarda sataşma oldu?

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Efendim, bizim işçiden yana olmadığımızı, işçiyi istismar ettiğimizi; fakirden yana olmadığımızı fakiri istismar ettiğimizi ve Hükümetimiz esnasında herhangi bir girişimde bulunmadığımızı, Koalisyon esnasında kendilerinin birtakım şeyler getirdiğini, bizim kanadın bunları önlediğini; Cumhuriyet Halk Partisinin daima istismar ettiğini, milleti birbirine kattığını, haddizatında hilâfı hakikat olan ve bize izafe edilen asılsız birtakım iddialarda bulundu. Bunları açıklamak, cevaplamak istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Erverdi, bu iddialar karşılıklı oluyor. Bunun dışında ben bir sataşma tespit edemedim. Eğer ısrar ederseniz oylarım.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Lütfedersiniz.

BAŞKAN — Israr ediyorsunuz?..

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Evet, ısrar ediyorum.

BAKAN — Sayın Sevilgen'in konuşmaları sırasında Cumhuriyet Halk Partisi Grupuna sataşıldığı, Grup Başkanvekili Erverdi tarafından ifade edilmektedir. Başkanlığınız böyle bir kanaate varmadığından, Sayın Erverdi ısrar etmişlerdir.

Sataşma olup olmadığını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. (C. H. P. sıralarından gürültüler.)

Muhterem arkadaşlarım, eğer usulüne uygun bir itiraz vâki olursa derhal yeniden tespite giderim. Fakat arkadaşlarımın oturduğu yerden kendi arzuları istikâmetinde itiraz etmiş olmalarını bir nevi şey diye kabul ediyorum, kelimeyi de tam ifade etme imkânını da bulamadım şu anda ama, buradan, arada büyük bir fark olup olmadığı hususu göze çarpıyor, insan tespit ediyor. Arada çok büyük bir fark var. O bakımdan itiraz olursa... Var mı efendim itiraz?... (C. H. P. sıralarından «Var» sesleri)

Peki efendim, sayıma itiraz vardır. (M. S. P. sıralarından «Oyladınız Sayın Başkan» sesleri)

ŞENNER BATTAL (Konya) — Sayın Başkan şahsım adına söz istemiştim.

BAŞKAN — Sayın Battal, ne bakımdan şahsınız adına söz istemiştiniz?

ŞENER BATTAL (Konya) — Efendim, madde üzerinde şahsım adına söz istedim.

BAŞKAN — Daha sizden evvel gruplar adına da var, şahısları adına da var. Benim tespitime göre ve arkadaşlarımın da tespitine göre şahısları adına 7 nci sıradasınız, Sayın Battal.

ŞENER BATTAL (Konya) — Şimdi o halde, usulî bakımdan oylamaya itiraz, 5 kişi ayağa kalkar der ki, sayım hatası...

BAŞKAN — Sayın Battal, ben Başkan olarak ifade ettim, «Eğer sayıma usulüne uygun şekilde itiraz ederseniz, bunu nazarı itibara alırım» dedim.

ŞENER BATTAL (Konya) — İhsası rey olmaz ki Sayın Başkan.

BAKAN — Nasıl ihsası rey efendim? Bir arkadaşımız, iki arkadaşımız itiraz etti diye ben onu nazarı itibara alamam. Ama belki İçtüzüğü çok daha yakından tetkik etmeyen arkadaşlarımız ısrar ediyor. Bunların sayısı, İçtüzükteki itiraz sayısını bulmadığı için de nazarı itibara almadım.

Çok rica ederim bilerek itiraz ediniz. Sayıma nasıl itiraz olunur? Saymadan itiraz olunur mu? Sayacaksınız ki ona itiraz edesiniz.

Şu halde oylamaya geçerken söz isteme talebi değil bu, oylamaya itiraz.

Şimdi, Adalet Partisi Grupu adına Sayın Kırbaşlı, buyurunuz efendim. (A. P. sıralarından alkışlar)

A. P. GRUPU ADINA FAİK KIRBAŞLI (Burdur) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Adalet Partisi Grupu adına görüşlerimizi beyan etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Kanunun konuşulmaya başladığı andan şu ana kadar geçen bütün müzakereler şu hususu açıkça ortaya koymuştur: Öyle bir hava yaratılmıştır ki, partiler bir yarış havası içerisinde bu kanunu mütalaa etmişler, hatta daha da ileri giderek bir açık artırma havasına bürünerek her parti kendi yönünden işçiye daha fazla yaklaşma, onun haklarını daha fazla siyanet etme gibi bir yarış, bir artırma içerisine girmişlerdir.

Türk ekonomisinin, iktisaden geri kalmış memleketler ekonomisi içerisinde bulunduğu ve alacağımız her iktisadî ve sosyal tedbirin, ekonominin bu vasfına ve bu bünyesine uyması lâzım geldiği hakkındaki kanaat, indî bir kanaattir.

Bunun dışında alacağımız her tedbir; sadece tedbir alan, isteyen kesimi, partiyi, iktidarı değil; bütün memleketi perişan edebilir, zedeleyebilir, hatta bunun reaksiyonları karşısında kimse duramaz, dayanamaz hale gelebilir.

Bu bakımdan, teknik olduğu kadar açık yürekli ve biraz da samimî, hatta Parlamentoya yakışır bir vakur ve ciddiyet içerisinde meseleyi burada ele almamız lâzım gelmektedir.

Memleket meselelerinin doktrin açısından çözülmesine memleketimizin tahammülü yoktur. Meclisin huzuruna getirilmiş olan her mesele Türkiye'nin kendi bünyesine, sosyal ve ekonomik bünyesine uygun olarak çözülmeye, ondan ihtilât yaratmadan, iktisadî gelişmeyi yavaşlatmadan, sosyal grupları birbirine düşürmeden, sosyal barışı ve sosyal güvenliği zedelemeden çözülmeye mecburdur.

Hiç kimse bu kürsüden «Ben sizden daha fazla sendikacıyım, ben sizden daha fazla işçi babasıyım» diyemez.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Sebep? Niye diyemez?

FAİK KIRBAŞLI (Devamla) — Evet efendim, söylenmiştir, zatiâliniz yoktunuz.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Hiç kimse de bu kürsülerden sendikacıların işçinin...

BAŞKAN — Sayın Tığlı, rica ediyorum efendim.

FAİK KIRBAŞLI (Devamla) — Türkiye Anayasası ve Türkiye Cumhuriyetinin yapısı buna müsait değildir.

Türkiye'de sosyal barışın ve sosyal güvenliğin temini, bunların bir denge içerisinde meselelerinin çözülmesine bağlıdır.

Türkiye'de işçi de vardır, işveren de vardır. İşveren hem devlettir, hem özel teşebbüstür. Türkiye karma ekonomi düzeni içerisinde meselelerini sadece özel teşebbüs açısından, sadece devlet sektörü açısından çözemez.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — İşveren devlet değildir, işveren devlet olamaz.

FAİK KIRBAŞLI (Devamla) — Evet, devlet de işverendir Türkiye'de, okuyun kanunları.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Devlet işveren olur da, işveren devlet olamaz.

FAİK KIRBAŞLI (Devamla) — Kanunları okuyunuz. Devlet adına, işveren devlet adına imza etmektedir. Daha bundan on, onbeş gün evvel Ankara Karayolları Bölge Müdürü devlet adına imza etmiştir. Devlet işveren durumundadır, bunun münakaşasını her zaman yapabiliriz.

Şu halde, Türkiye'de sosyal barış ve sosyal güvenlik ve iktisadî kalkınmanın teminatı; bunların akılcı bir yolla, idrakle bir muvazene içerisinde, birbirlerinin hakkını yemeden çözülmesine vabestedir.

Anayasamız açısından da bu böyledir. Sosyal hukuk devleti anlayışı içerisinde hem emek ve hem de sermaye himayeye muhtaçtır. Başka bir deyimle; sosyal, hukukî ve iktisadî denge ekonominin vazgeçilmez bir prensibidir.

İşçi haklarına saygılı bir devlet anlayışı, aynı kesimin menfaatlerinin devamını sağlayan sermaye ve işverenlerin de haklarını koruyup, düzenlemesini gerekli kılan bir anlayış içerisinde olmaya mecburdur.

Bunların dışında, Türkiye'de bir gerçek daha vardır, unutulan bir gerçek. Çalışanların hakkına saygılı olmak, çalışmak isteyen, emek arz eden, yani gizli veya açık işsizleri de, bu büyük istihdam problemini de düşünmek mecburiyetini bize yüklemektedir.

Bugün manzara şudur: Ne garip tecellidir ki, bugün 80 ilâ 100 lira yevmiyeyi az bulup greve giden kesimlerin ötesinde, her gün, her birimize, asgarî ücretle çalışmaya razı milyonlarca adamdan 5 - 10 kişi müracaat etmektedir. Türkiye'nin çözmesi lâzım gelen mesele budur. Eğer bunun, doktrin münakaşası yapılırsa, en son Birleşmiş Milletlerin aldığı karar şudur: «Emek arz eden herkes işçidir» Eğer işçinin meselesini çözecekseniz, işsizin meselesini de çözünüz. Onun hakkında da buraya getirin. Birleşmiş Milletler kararı var. Denge budur, bunu bu denge içerisinde çözmeye mecbursunuz. Biz, «İşçinin hakkı verilmesin» demiyoruz; ama bir taraftan muayyen bir kesimin müdafaasını yaparken, aynı tarif içerisinde bulunan en az 5 - 6 milyon, 8 milyon adamın da haklarının ne şekilde çözüleceğini ve korunabileceğini de buraya getirmeye mecbursunuz.

BAŞKAN — Sayın Kırbaşlı, iki dakikanız vardır, sözlerinizi ona göre tamamlayın efendim.

FAİK KIRBAŞLI (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Burada Adalet Partisi olarak biz, işçilere 1 nci maddede verilmiş olan, hesabı, kitabı muayyen prensiplere bağlanmış olan kıdem tazminatına yüzdeyüz inanıyoruz, savunuyoruz.

Burada, sosyal güvenliğin büyük bir teminatı olan ve işçinin her zaman için normal ve devamlı bir kaynaktan tazminat almasını sağlayacak olan fon

teşkili hususundaki muhalefet partilerinin tenkitlerine katılamıyoruz.

Bugün için dünyanın her tarafında bu türlü sosyal güvenlik tedbirleri bir karara, bir esasa, bir tatbikata bağlanmıştır. En son bir misalini vermek istiyorum. Meselâ, Fransa iki ay evvel, orada alınan bir kararla, üçlü bir cotisation, yani işçi, işveren ve devletin iştirakiyle kurulacak büyük bir fondan bütün işçilerin, emekçilerin istifade etmesini sağlayacak bir kanun tasarısını meclise sevk etmiş bulunmaktadır.

Biz yeniden hiç bir şey keşfedecek değiliz. Bugün dünyada bunun esasları vardır, tatbik edilen durumlar vardır. Bunun, tazminatın 30 gün olması, tavanının şu olması, bu olması benim kanaatime göre önemli değildir, tazminatı ödeyebilmek önemlidir, sarsmadan bunu işçiye verebilmek önemlidir. Bunun da teminatı, bu fonu kurmaktır.

Bu fon kurulduğu takdirde; ama fonun kuruluşunda, prensip kararında ittifak edersek, bir kanunla bunun nasıl düzenleneceği de ayrıca ittifakla, yine yüksek huzurunuzda konuşulur, karara bağlanır.

Benim kanaatime göre, 1 nci maddenin teminatı bu fondur. Fona karşı çıkmak, işçinin, alacağı tazminatı devamlı, müstakar ve emin olarak bir kaynaktan almasına karşı çıkmak demektir.

Bu bakımdan...

BAŞKAN — Sayın Kırbaşlı, bağlayın efendim.

FAİK KIRBAŞLI (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Fon tesisi ile ilgili hususlarda Adalet Partisi ısrarlıdır, ısrarında haklıdır; hakkı, işçilerin istikballerinin bu fonda teminat altına alınmasında görmektedir.

Bu yönden hepinize saygılar sunarım. (A. P. ve M. S. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kırbaşlı.

Demokratik Parti Grupu adına Sayın Altınsoy, buyurun.

D. P. GRUPU ADINA MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Muhterem Başkan, değerli arkadaşlarım;

Demokrasilerde baskı grupları vardır. Baskı grupları organize müesseselerdir. Organize oldukları için de seslerini duyururlar. Ancak, parlamentolara baskı gruplarının tesiri, sadece haklı isteklerini gerçekleştirmek istikametinde olması gerekir. Sendikalar, işçi teşekkülleri, işveren birlikleri baskı gruplarıdır. Burada muhterem sözcü arkadaşlarım, baskı grupu olduğu için, organize bir müessese olduğu için, haklı saydıkları isteklerini Parlamentoya duyurma gücüne sahip oldukları için, işçi teşekküllerine muhabbet mektupları yazdılar; ama kabul etmek lâzımdır ki, Türkiye de sigortaya tabi olmuş sosyal haklardan istifade eden, işi olan işçinin sayısı 1,5 milyon civarındadır; ama yine istatistiklerin söylediğine göre Türkiye de açık işçi sayısı 1 800 000 dir. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri) Türkiye de gizli işsiz sayısı 6,5 milyonun üstündedir. Bunlar organize olmadıkları için, seslerini duyuramadıkları için, haklı isteklerini Yüce Parlamentoya kadar getiremedikleri için, onlara muhabbet mektubu yazmaya kimse lüzum hissetmemiştir.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Tokat) — Adresleri yok, bulamazlar onları.

AİZMİ YAVUZALP (Niğde) — Adres bul da yollayalım.

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Ben kimseyi tenkit etmiyorum, umumî söylemeye çalışıyorum. Bu kadarla işaret etmekle de iktifa edeceğim.

Meselemiz birinci maddedir. Zaten kanunun dörtte üç buçuğunu da birinci madde teşkil etmektedir. Tümü üzerinde görüşlerimizi arz ederken, esasen birinci maddede mevzuubahis olan pek çok değişikliklere değinmeye çalışmıştık. Yalnız bir hususu tekrar, tekrar huzurunuzda arzetmekte fayda mülâhaza etmekteyiz. Bu da, birinci maddenin son fıkrası olan fon teşkili meselesidir.

Biz Demokratik Parti grupu olarak fon teşkiline karşı değiliz. Fon teşkilinin faydalı bir müessese olacağı da kanaatindeyiz. Ancak bu kanuna getirilen, bu maddeye konan tarzına karşıyız. Çünkü, burada mahiyeti ve şümulü belli olmayan bir fondan bahsediliyor ve atiye talik edilen bir kanun çıkmasından da bahsediliyor. Bu, evvelemirde kanun tekniğine uygun değildir. Ayrıca şimdiye kadar sarih misalleri vardır. Bu şekilde atiye talik edilen kanunlardan hiç birisi zamanında çıkıp faydalı olamamıştır. Buna işaret etmek istiyoruz. Bu hususta bir değişiklik önergesi de hazırlamış, Yüce Başkanlığa takdim etmek üzere bekletiyorduk. Ancak, burada konuşmaların ışığı altında ve Sayın Komisyon Sözcüsü ile özel olarak görüşmemde öyle anlıyorum ki, bir değiştirge önergesi ile de bu işin içinden çıkmak mümkün olmayacaktır. Çünkü, kanunun sistematiğine bir değiştirge önergesi ile yine de yarım yamalak kalacak bir fon tesisini koyduğumuz zaman, kanunun zaten sakatlanmış olan sistematiğini büsbütün sakatlamış olacağız. Onun için ben bir başka istirhamda bulunacağım. Fon teşkili doğrudur, zarurîdir, yapılmasına taraftarız, an-

cak bu şekli ile konmasında ileride tatbikatta büyük zararlar görülecektir. Birkaç sene içerisinde 90 - 100 milyara baliğ olacak bir büyük potansiyeli, bir büyük ekonomik gücü şimdiden bu kanunda madde halinde getirmek suretiyle iyi kullanmakta memleketin geleceği için büyük yarar vardır. Bu bakımdan, ileride çıkacak bir kanuna atfetmek suretiyle bu işin içinden çıkmanın faydalı olmayacağı kanaatindeyiz. Kanunun sistematiğinin bozulmaması için şümulünü, mahiyetini, ne zaman, nasıl kesileceğini genel hatlarıyle tarif edecek, teferruatını ve idaresini bir tüzük veya yönetmelikle mümkün hale getirebilecek şekilde kanunun yeniden yazılması için Komisyonun kanunu geri almasını teklif ediyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Altınsoy.

Gruplar adına başka söz isteyen?.. Yok.

Şahısları adına söz isteyen arkadaşlarımızdan Sayın Sanlı söz sırasını Sayın Ölçen'e vermiş bulunuyor.

Sayın Ölçen, buyurunuz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, saygı değer üyeler;

Gerçekte, 1475 sayılı Yasayı değiştiren yasadaki 1 nci madde ile 14 ncü maddeyi değiştiren ve fon kurulmasını öngören teklif, yasa tasarısı, ciddî firmalar tarafından üzüntüyle karşılanabilir. Ben ciddî firma derken, Gümüş Motor Firmasını kastetmiyorum, bunu bilhassa açıklamak isterim.

Ciddî firma, sırtını devlete dayanmayan, kendini devlete taşıtmayan firmadır; ama burada bir anımı sizlere arz ederek sözlerime başlamak istiyorum.

100 metre derinlikte derin su kuyuları, yüzbinlerce, milyonlarca lira harcanarak Devlet Su İşleri, Toprak Su Genel Müdürlüğü tarafından açıldığı zaman, bu kuyular birer motorla teçhiz edildi ve bu motorun imalatçısı Gümüş Motor idi; ama bu motorların hepsi kurulduğu anda parçalandılar. Bugün yüzlercesi çalışmıyor. Ben bu motor fabrikasını kuran zatın, Sayın Necmettin Erbakan'ın, bu firmadan vazgeçerek Milli Selâmet Partisini kurması karşısında fazla şaşırmadım; ama ben istiyorum ki, eğer kendisi burada maneviyattan ve ciddî firmalardan sözcüleri bu kürsüye çıkartıyor ise, evvelâ Devlet Su İşlerine, Toprak Su Genel Müdürlüğüne borcu olan paraları ödemeli veya kırılmış olan motorları yenisiyle değiştirmelidir.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Tokat) — Bunun onunla ne alâkası var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şununla alâkası var : Burada maneviyattan bahsetmenin, burada ciddiyetten bahsetmenin ne alâkası varsa o ciddiyetle, o maneviyatla alâkası var Sayın Feyzullah Beyefendi.

HÜSEYİN ABBAS (Tokat) — Hepsi yalan.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şimdi, tabiî, bakır motor olmuştur; ama ben Gümüş Motor ismini burada ifade etmek istiyorum.

HÜSEYİN ABBAS (Tokat) — Söylediklerinin hepsi yalan.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ödeyiniz parayı öyle konuşunuz, alınız gümüş motorları, kurşun motor getiriniz. Ben razıyım.

Ciddî firma, devlete sırtını dayayarak, arz ve talep dengesinin bozulmasından, fiyatları artırıp spekülasyon yapan firma değildir. Ciddî firma, maliyet hesabında ihtiyat akçesini ayıran, amortismanını ayıran ve ödeyeceği kıdem tazminatını ayırıp bir tarafa rezerve eden firmadır. Dolayısıyle böyle yaptığı zaman, hiç biriniz işvereni koruduğunuzu zannetmeyiniz. Böyle hareket eden ciddî işveren zaten bunun maliyetini tüketiciden, yani bizlerden, bu arada sizlerden de çıkartır; ama böyle yapmazsa, tüketiciden de çıkartmayarak sadece fiyatları artırmakla yetinir ve fon kurulmasını sizlere telkin ederek fonu kurdurtur ise ve fonun kurulmasını da ileride kanun çıkartılarak kurulacak diye gelecek yıllara erteletir ise, o takdirde ne siz ciddî firmadan yana olabilirsiniz, ne ciddî firmalar sizden yana olabilir. Bunu ifade etmek istiyorum.

KORKUT ÖZAL (Erzurum) — Eski hesapları açarsan sen de zararlı çıkarsın Nejat Bey.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ciddî firma sizi galiba gücendirdi. Ciddî firmalardan bahsetmeyelim, şimdi ciddî olmayan firmalardan bahsedelim.

Ciddî olmayan firma bu fondan son derece memnun kalır, sizin memnun kaldığınız kadar.

Bakınız neden memnun kalır aziz arkadaşlarım? Evvelâ şunu ifade etmek isterim ki, sırtını devlete dayayan firmalar, devleti işveren, özel sektör haline getirebilir, ama gerçekte, eğer ciddî firma, arz ve talep dengesine ve piyasa mekanizmasına tahammülü olan firma piyasada yaşamak istiyor ise, tazminatı, kıdem tazminatını önceden öngörür ve hesabına kaydeder. Bir kıdem tazminatını finanse edecek fon nasıl kurulacak, ne zaman kurulacak, kaynağı nasıl sağlanacak ve o kaynak kimden, ne oranda sağlanacak?.. Eğer sizlere, İşveren Sendikaları Konfederasyonu ta-

rafından gönderilen tebliğde, raporda 10 yılda 95 milyar lirayı bulacak ise, kıdem tazminatının toplamı olan bu 95 milyar lirayı kim ödeyecek? Eğer ödeyemeyen firma var ise, işveren var ise, o takdirde fonun teşekkül edeceği veya etmesi gereken bankada bu parayı tahsil etmek için hukukî araçlar ne olacaktır? Bunların hepsini bir tarafa bırakıyorsunuz ve gelecek yıllarda bu fonun işveren sorumluluğunda kurulmasını öngören muhayyel bir banka veya kurum tasavvur ediyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Ölçen, bir dakikanız var, lütfen bağlayın.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Eğer gerçekten bir fon kurulacak ise ve gerçekten bu fon işveren tarafından finanse edilecek ise, iki hususun bu yasada, 14 ncü maddede belirtilmesi lâzım gelir idi.

1. — Fon Merkez Bankasında kurulmalıdır. Merkez Bankasında kurulması teklifimizden kaçındınız.

2. — Merkez Bankasında kurulacak fon, özel sektöre hiç bir şekilde avans, kredi veyahut herhangi bir yan ödemede bulunmamalıdır. Bununla ilgili önergemizi oylamadan kaçındınız.

3. — Bu fon teşekkül ettiği andan itibaren, bu fona katkı vazifesini göremeyen firmalardan, işverenlerden bu fon hangi aletlerle tahsil edilecektir? Dolayısıyle fonda ödemesini yapamayanın kıdem tazminatı kimin tarafından ödenecektir? Başka işverenler tarafından mı? Yani bu fonda işverenler birbirlerinin sigorta hizmetini görecekler midir? Bunda da sarahata ermek gerekir idi.

Sayın Başkan bana müsamaha ile bakmıyorlar, birkaç dakikam kaldı zannediyordum, ama öyle sanıyorum ki ciddiyetten bahsetmek lâzım geldiği zaman, ciddiyetten kimlerin bahsetmek hakkına sahip olduğu bu yüce çatı altında daha rahatlıkla ortaya çıkıyor.

Size saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ölçen.

Yalnız bir hususu ifade etmek isterim. Eğer saate bakmış olsaydınız, beni bu açıklamayı yapma zorunda bırakmazdınız. Çünkü, iki katına yakın müddet kullandınız; ben vazifemi ihmal ettim, ben sizlerden özür dilerim, Heyeti Umumiyeden. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri).

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, bu tarizinize bir teşekkürle karşılık vermek isterim. Aslında bendeniz, özür dilemek istemiştim.

BAŞKAN — Mesele yok efendim, Esasa müessir bir şey değil,

Komisyon adına Sayın Toker, buyurun efendim.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Görüşmekte olduğumuz konu cidden önemli bir konu. Çalışma hayatının bir bölümü yeniden düzenleniyor. Sosyal politika alanına giren bir parçayla ilgili bir tasarı. Bu sebeple, üzerinde elbetteki çok şey söylenebilir. Siyasî tarafı ağırlık taşıdığı için de istismar konusu da yapılabilir.

Bu konunun istismar konusu yapılabilmesinin ve üzerinde çok şey söylenebilmesinin iki sebebi var. Birincisi; bizatihi konunun tabiatından ileri gelen tarafı, diğeri de Türkiye'deki, ülkemizdeki şartlar.

Sevgili arkadaşlarım, gerçekte bu konuyu tartışmak da zordur. Doğruları ortaya koyabilme de bizim ülkemizin şartları bakımından oldukça güç ve biraz da cesaret işidir. Özellikle, böyle sosyal güvenlikle, sosyal politika ile ilgili konular bir bütün halinde, bir denge içinde tutarlı bir halde gelmedikçe, parçalar halinde geldikçe; lastik gibi enine boyuna sündürülebilir.

Şimdi, ekonomik gelişme olduğu için Türkiye'de, şartlar değiştiği için diyoruz, yeniden kıdem tazminatı müessesesini düzenleyelim.

Değerli arkadaşlarım, doğru; ekonomik gelişme oldukça, şartlar değiştikçe yeniden düzenlemelere gidilir; ama bu şartlar ne? Bu şartları evvelâ kim takdir edecek? Bu şartlara göre yeni düzenleme ile ilgili tedbirler ne olacak ve bu tedbirler neye istinat ettirilerek getirilecektir ve kim getirecek? Önemli olan taraf bu.

Bence bu bir yarışma mevzuu olmamalıdır. Bütçe Komisyonunda da ariz amik söylemişimdir. Nitekim bakınız, Hükümet tasarı sevk etmiştir. Hükümet tasarısı ile, Sosyal İşleri Komisyonunda kabul edilen metinle, bilâhara Bütçe Komisyonunda kabul edilen metin arasında da farklılıklar vardır. Görülüyor ki, bu bir takdir işidir; bir sosyal politika, genel görüş meselesidir.

Bundan önce, malumunuz olduğu üzere, Heyeti Umumiyede İşçi Emeklilik Kanununu da müzakere ettik. Orada da biliyorsunuz, bundan önceki Hükümet tarafından sevk edilmiş bir tasarı vardı ve tüm işçilere seyyanen % 25 oranında bir zam getiriyordu. Sonra Sosyal İşler Komisyonunda bu yine seyyanen % 40'a çıkarıldı, getirilen zam. Bilâhara Bütçe Ko-

misyonunda, Cumhuriyet Halk Partili arkadaşımın da iştirak ettiği bir altkomisyonda, tabanda daha fazla oranda olmak üzere, tavanda azalan bir nispette yeni bir düzenlemeye gidildi ve işçiye de, işverene de makul ölçüler içinde prim kondu. Hiç bir zaman demedi ki, «vahu şu kadar emekli işçimiz var, bu emekli işçiler uzun süreden beridir toplumda sıkıntı içinde kalmışlardır, bunlara çok daha fazla ücret verelim. İşverenin primini biraz daha artıralım, mevcut işçinin primini de biraz daha artıralım.» denmedi. Bir makul çizgide birleşildi, anlaşıldı; akıl, duygulara hakim oldu, duyguları frenledi, Sosyal Sigortaların imkânları nazarı itibare alındı ve bir neticeye ulaşıldı.

Şimdi bu konuda böyle. Meseleyi sadece bir işveren - işçi meselesi olarak görmek de doğru değil. Bu evvelâ bir denge meselesi, bir kaynak meselesi ve bir hesap - kitap meselesi. Çoğu defa çok iyi niyetle atılacak bir adımda aşırılık olursa, hak için yeni haksızlıkların, adalet için de yeni adaletsizliklerin doğacağı aşikârdır, örnekleri de vardır.

Ülkede bir kere her vatandaşın gelir imkânına sahip olması bizim için başta gelen meseledir. Sadece gelire sahip olmak değil, sahip olunan gelirin de devamlılığı ve teminat altında kalması da önemlidir. Bugün takdir buyurursunuz, hepiniz biliyorsunuz, yüzbinlerce insanımız işsizdir, iş bulma imkânından mahrumdur. Ne de olsa işte Türkiye'de yatırımlar yapılır, program ve planlara göre kalkınma vardır. Buna göre günün birinde iş ümidi de doğabilir düşüncesiyle sabır içindedirler. Bu itibarla, herhangi bir düzenlemeyi yaparken, bu insanların ümidini de kırmamalı veya zayıflatmamalıyız.

Değerli arkadaşlarım, kıdem tazminatı, şunu ifade edeyim ki, Batıda olduğu gibi evvelâ bir müessesedir. Sadece şu kadar güne çıkarılması, şu kadar verilmesi meselesi değildir. İşgüvenliği ile ilgilidir, çalışma şevki ile ilgilidir, çalışma barışı ile ilgilidir. Tazminattan şu veya bu kadar alma derecesinde, o tazminatın behamahal işçiye ödenmesi gibi bir teminat altında bulunmasıyle de ilgilidir.

Gerek komisyonda, gerek alt komisyonda bu düşünceler içinde çalışma yapılmıştır. Şunu açıklıkla ifade edeyim ki, hiç kimseden talimat alınmamıştır. Öyle bir tenezzülün içerisinde olmadığımızı açıkça ifade etmek isterim.

Arkadaşlarım beyan ettiler, doğrudur; kıdem tazminatı bir lütuf değildir; ama ancak yasa ile düzenlendiği ve yasa ile doğan bir hak olduğu bir gerçektir. Nitekim, burada da bir düzenleme yaparak 15 günü 30 güne çıkarıyoruz ve «üç yıl» kaydını kaldırmak suretiyle, bir yıl işçilik yapmış olana da yasa ile kıdem tazminatı hakkını vermiş oluyoruz.

Değerli arkadaşlarım, mesele sadece hür teşebbüs meselesi de değildir. Bugün Türkiye'de büyük ölçüde işçilerimiz kamu teşebbüslerinde çalışmaktadır. Bildiğiniz gibi, kamu teşebbüslerinin kaynakları sadece çalışanların değil, tüm ülkede yaşayanların, işçisinin de, köylüsünün de, çiftçisinin de, memurunun da hakkı olan kaynaklardır ve sadece üretimle ilgili müesseseler değildir bunlar. Aynı zamanda yeni yatırım yapmak, yeniden iş imkânları yaratmak gibi bir vazife ile karşı karşıya bulunan ve kaynak yaratma durumunda olan kuruluşlardır. Bunları da nazarı itibara almak mecburiyetindeyiz.

Şimdi, biz komisyon olarak şu düşünce ile hareket ettik: İşçinin bir kıdem tazminatı olsun, tamam. 30 güne çıksın, tamam. Ama, işçi kıdem tazminatına şu veya bu sebeple hak kazandığı zaman, bu kıdem tazminatını behemehal alabilsin. E, alamaz mı? Almayacağı ahval yok mudur? Vardır arkadaşlarım. Bugüne kadarki uygulamada görülmüştür. Tam kıdem tazminatına şu kadar işçinin hak kazandığı bir sırada işveren iflâs edebilir, konkordato ilân edebilir. Onun artık kıdem tazminatı almak için başvuracağı başka bir merci yoktur. İflâsta veya ilân edilmiş konkordatoda kendisine ne düşüyorsa onunla yetinmek mecburiyetindedir.

Malî müzayaka içerisinde olabilir. Biz sadece Ankara ve bilhassa İstanbul'da, Sakarya'da veya Kocaeli veya İzmir'deki sermaye sahibi büyük işletmeleri düşünmeyelim arkadaşlarım. Bugün Anadolu'nun birçok kasaba ve şehirlerinde 5 - 10 - 15 işçi çalıştıran, hünerini, emeğini, sanatını ve ufak sermayesini bir araya getirmiş insanlarımız var, atelye sahipleri var. Dar kredi imkânıyle çalışan insanlarımız var. Hatta bu atelyeler, bu işyerleri bir bakıma bir nevi öğretim müesseseleri gibi çalışmaktadır. Birçok insanımıza ayrıca hem iş vermekte, hem ekmek vermekte, hem hüner sahibi, sanat sahibi yapmaktadır. Bunları da günün birinde sıkıntıda bırakmak doğru değildir.

Bir örnek vereyim: Bugün belediyeleri, büyük şehir belediyelerini biliyorsunuz değerli arkadaşlarım; üç ay, dört ay, bırakınız kıdem tazminatını, aylık ücretlerini vermekten acizdirler. İşçiler kıdem tazminatına müstahak kalırsa, bu kıdem tazminatını nereden alacaktır?

Değerli arkadaşlarım, bir diğer husus, Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımızın, yahut Cumhuriyet Halk Partisinin üzerinde durduğu halk sektörü, ki biz bunu daha önce sermaye piyasasını teşvik, tanzim ve menkul kıymetler borsası tesisi kanunu ile halka açık anonim şirketler şeklinde öngörmüştük, bunlar açıldığı zaman, halkın, bugün Türkiye'nin az gelişmiş olmasından dolayı henüz menkul değerler, gayrimenkul değeri kadar kıymetli değil halkımızın nazarında. Daha çok, parasını gayrimenkule yatırıyor. Bir hisse senedi, onun için bir toprak kadar, bir daire kadar, bir ev kadar değerli görünmüyor. Bu insanlarımızın tasarruflarını çeşitli yatırımlara sevk edecek şekilde hisse senedi almasını da ya teşvik edebiliriz, yahut da önleyebiliriz değerli arkadaşlarım.

Bunların hepsini hesap ederek bir fon tesisini uygun gördük. Fon tesisi hususunda arkadaşlarım çeşitli endişeler ileri sürdüler. Henüz fon ile ilgili kanun ortada yok. Ben istirham ederim, arkadaşlarım bu endişeleri fon tesisi ile ilgili kanun geldiği zaman ileri sürsünler ve zannediyorum ki, fon tesisi ile ilgili kanun da çeşitli komisyonlardan geçecek ve Heyeti Umumiyede müzakere edilecektir. Elbetteki şimdiden bunların nazarı itibara alınmasında, yahut söylenmesinde, zabıtlara geçmesinde ilerde faydalı olması bakımından da bir fazla taraf da görmüyorum. Fonun tesisinin düşünülmesi, sadece bu uygulamadaki meydana çıkmış olan aksaklıklara, işçinin kıdem tazminatını tehlikeye sokan sebeplere ve iyi niyetlere istinat ettirilmiştir. Bunu böylece arz etmek isterim.

Şimdi, değerli arkadaşlarım sınır meselesi üzerinde durdular. 9 000 liraya varan bir sınır meselesi. Gerek fon meselesinde, gerek sınır meselesinde Bütçe Komisyonundaki tüm partilere mensup arkadaşlarımızın, iyi niyetle ve büyük bir gayretle katkıda bulunarak, en iyiye yakınını tedvin etmek için yardımcı olduklarını burada arz etmek benim için vazife olur ve kendilerine şükran borçlu olduğumu da ifade etmek isterim.

Sınır meselesinde de, sayın Sav'ın önerisi üzerine bunu bir esasa bağlamak düşünülmüş ve asgarî ücret, 1475 sayılı İş Kanununa göre en az iki yılda bir Çalışma Bakanlığı tarafından, mahsus komisyonuyla incelenip ilân edildiğine göre, bu asgari ücretin 7,5 katı diye bir kayıt konmuştur. Böylece 9 000 liralık bir sınır tespit edilmiştir.

Bunu getirişimizin sebebi şudur:

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de aile şirketleri var, kollektif şirketler var. Türkiye'de ekonomikman güçlü olup da, vergiden çeşitli şekilde varlığını kaçıran kimseler var. Bakıyorsunuz, aile efradından birisini müdür yapıyor, bir diğerini muhasebeci yapıyor, bir diğerini işletmeye tayin ediyor. Bunlara 25 000, 40 000, 50 000 lira gibi ücretler tayin ediyor; gerçekte bu ücretler ödenmiyor; fakat gider olarak kaydediliyor. Sonra, bu ücretlere göre kıdem tazminatı tahakkuk ettiriliyor. Sonra, bildiğiniz üzere kıdem tazminatı sadece çıplak ücretle de ilgili değildir. Bu 9 000'in üzerine (ücret olarak ödenen kıdem tazminatının üzerine) ayrıca, ücretten gayrı sosyal haklar, para ile ifadesi mümkün olanlar, paraya çevrilerek kıymetlendirilmesi mümkün olanlar da ilâve edilmektedir.

Böylece birçok aile şirketleri, kollektif şirketlerde 1,5 milyon, 2,5 milyon gibi meblâğlar kıdem tazminatı şeklinde ödenmiş gibi gösteriliyor.

BAŞKAN — Sayın Toker bir dakikanızı rica edeyim; iki dakikanız var.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Devamla) — Bitiriyorum sayın Başkan.

İşçilerin emekliliği konusunda da bir tavan, bir sınır koyduk ve tasarıda zannediyorum 4 000 lira idi, sonra Bütçe Komisyonunda bu 6 000 liraya çıkarıldı ve tavan zannediyorum hiç kimseyi rahatsız etmedi.

Eğer uygulamadaki bu aksaklıklar olmasa böyle bir sınıra ihtiyaç duyacağımızı da alklımızdan geçirmeyi dahi düşünemezdim.

Değerli arkadaşlarım, bunlar tamamiyle iyi niyetle getirilmiştir ve zannediyorum ki, tavanı 9 000 lira olan ücret, Türkiye'de geniş ölçüde, işçiden çok 50, 100, 500, 1 000 kişiyi ilgilendiren bir husustur. Ekonomikman güçsüz dediğimiz kimseler için de bir kıstas olmalıdır. Değerli arkadaşlarım, bugün devletin birinci derecedeki insanı 6 250 lira üzerinden 15 güne tekabül eden kıdem tazminatı almaktadır, emeklilik ikramiyesi almaktadır.

Bu itibarla, herhangi bir art düşüncenin eseri olmadan, herhangi bir talimatın, tembihatın tesiri altında kalmadan, iyi niyetle bir şeyler yapabiliriz düşüncesi içinde ve uzun tartışmalar sonunda getirdiğimiz bu iki yeni müesseseyi ihtiva eden maddenin; zannediyorum ki, arkadaşlarımın biraz işi abartarak söyledikleri gibi «işçi yararına değil efendim» şeklinde ifade ettiklerinin tamamiyle tersine, işçinin yararına; ama bunun dışında iyi niyetli olmayan kimselerin, kıdem tazminatından yararlanmak gibi düşüncelerinin hakikaten aleyhine hükmü ifade etmektedir.

Benim maruzatım bu kadar, teşekkür eder, saygılar sunarım. (A. P., M. S. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Toker.

Söz sırası sayın Tığlı'da.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Söz sıramı sayın Güneş'e veriyorum sayın Başkan.

BAŞKAN — Peki sayın Tığlı.

Buyurun sayın Güneş.

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bu kıdem tazminatı ile ilgili konuda birçok şeyler söylendi. Ben burada konunun yeni baştan teknik ayrıntılarına girecek değilim. Yalnız ileriye sürülen öyle deliller var ki, Türkiye'de demokratik düzen hakkında, vatandaş hakkında, seçmen hakkında düşüncelerimizin ne kadar derin bir uçurum şeklinde, birbirinden ayrı olduğunu gösteriyor, bunların belitilmesinde fayda var. Çünkü kıdem tazminatı gibi sosyal ve ekonomik veçhesi oldukça ağır basan bir konuda, düşüncelerimizin gerçekte büyük bir demokrasi ve sosyal düzen felsefesi farkına dayandığı anlaşılıyor. Bunlardan birkaçını belirtmek isterim.

İşçilere bir hak verilecek, «Herkes işçinin hakkını savunmak iddiasında bulunuyor» dendi. Bu istismar konusu olmaktadır.

Değerli arkadaşlarım, demokratik bir ülkede yaşıyoruz. Burada milletvekilleri, kendileri için önemli saydıkları sosyal kuşakların haklarını savunurlar. İstismardan söz edebilmek için vatandaş, seçmen ve işçi için, «Eh! İşte bu fakir fukaranın aklı ermez. Bunların hakkını savunuyorsunuz, hakkını savunuyor göstermeye çalışıyorsunuz, bunlar da bu istismara kapılıyorlar.» denirse, bu vatandaşa karşı bir defa büyük bir saygısızlıktır. (C. H. P. sıralarından alkışlar.) Türkiye'de bu çok işitilmiştir. Benim bildiğim, bir zamanlar şimdi mirasçısı olduğunu iddia ettiğiniz parti böyle sözler söylemezdi. Çünkü onların vatandaşa çok daha fazla saygısı vardı. Onun için onların temsilcisi olarak da meydana çıkmanız isabetli değil.

Ben size siyasette istismar nedir, söyleyeyim :

Muhalefetteyken, yapmayacağınız yüzde yüz aşikâr olduğu halde, getirirsiniz bütçede katsayıyı 11'e çıkaralım dersiniz. İnanmadığınız ve iktidara geldiğiniz zaman yapmayacağınız halde bunu söylemek, yani yalan söylemek, istismar budur siyasette, yoksa vatandaşın hakkını kendi siyasî felsefesine göre dile getirmek değil.

İkinci istismar nedir? Açık açık Senato 5 Temmuzda tatile girmeye karar verdiği ve bu kanun çıkmayacağı halde, işçiye kıdem tazminatı çıkartıyoruz gibi bir hava ile burada bu saatlere kadar münakaşa ettirmektir. Bunlara «siyasette istismar» derler. Yahut; böyle bir kanunun çıkmasını, daha önceki hükümetler zamanında C. H. P. - M. S. P. zamanında böyle bir kanun çıkmasın diye elinden geleni yapıp, ondan sonra bunu «Cumhuriyet Halk Partisi çıkartmadı» demektir.

Vatandaşı kandırmak mümkün müdür, değil midir bilmiyorum ;fakat bildiğim kadarıyle Cenabı Hak'kı kandırmak mümkün değildir. Bu da siyasetin dincisi. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

Bir noktaya daha değinmek isterim. Burada Cumhuriyet Halk Partili hiçbir hatip «işçi babası» olmak iddiasında değildir; çünkü işçiler çoluk çocuk değildir. Biz olsak olsak işçilerin haklarını savunan insanlar olabiliriz. Onun bunun babası olmak demokraside kimseye yaraşmaz.

Ha olabilir; bazı siyasî partilerin veya kişilerin birtakım kendilerini etki altında bırakan babaları olabilir. Bunun örneklerini görmemiş değiliz. Vali tayin ettiren, fonlar kurduran insanlar olabilir. Onlara baba derler, para babası derler, siyasî partilerin babaları derler. Ama biz işçilerin babası değiliz.

İBRAHİM BEHRAN EKER (Balıkesir) — Sizin de babalarınız var.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Bizim de babalarımız var mı? Bizim de babalarımız Türkiye'nin işçileridir.

BAŞKAN — Sayın Alver, rica ederim, sayın Eker.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Yüzbinlerin hakkını savunmayı...

BAŞKAN — Sayın Güneş, bir dakikanız var; ona göre konuşmanızı bağlayın efendim.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Bir dakikalık konuşayım.

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Sizin de babalarınız var.

BAŞKAN — Sayın Alver rica ederim.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Rica ederim.

Türkiye'deki açık işsizlik ile bunun arasında ne ilişki var? Yani Hükümete mensup değerli arkadaşım bu fon kuruldu, bundan böyle Türkiye'de açık işsizlik kalmayacak mı demek istiyor, ne alâkası var ki konunun. Yıllardan beri, uzun yıllar iktidarda bulundunuz, memlekette karışıklık dışında, işsizliği azaltan ne tedbir aldınız da...

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Terbiyesiz herif.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Eşek.

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Eşek sensin.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Eşekoğlu eşek.

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — «Eşek» diyor sayın Başkan.

BAŞKAN — Rica ederim efendim. Birbirinize aynı şekilde hitap ediyorsunuz, sonra da şikâyetçi oluyorsunuz. Rica ederim. Oturun lütfen efendim.

Hocam son cümlenizi lütfen, rica ediyorum.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de işsizliğin... (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen oturalım efendim.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — ... Gizli - açık işsizliğin, Türkiye'de üç - beş kişinin sermayesini artırmakta görenler, ne sosyal dengeyi savunuyorlar, ne sosyal düzeni savunuyorlar. Bunu savunan insanlar, Türkiye'de sadece gayrimeşru kazançların ve çıkarcı bir düzenin savunucusu oluyorlar.

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Bir zamanlar Celâl Bayar'ın lehinde konuşuyordun.

BAŞKAN — Rica ederim efendim, lütfen hatibi dinleyelim.

Karşılıklı ithamlarda bulunuyorsunuz, sonra da şikâyetçi oluyorsunuz. Rica ederim efendim lütfen oturun, sayın Alver.

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Küfür ediyor sayın Başkan, dinliyor musunuz?

BAŞKAN — Dinliyorum efendim, ben duyuyorum. Aynı şekilde mukabele ediyorsunuz birbirinize, aynı şeyleri söylüyorsunuz.

Sayın Güneş, lütfen son cümlenizi ifade edin efendim.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Bitirmeye çalışıyorum efendim, bir sükûnet olsa bitireceğim zaten.

Öyle anlaşılıyor ki, kıdem tazminatı hakkında, fon kurarak ve sosyal dengeden bahsederek bu ülkede... (A. P. ve C. H. P. arka sıralarında karşılıklı tartışmalar.)

BAŞKAN — Son cümlenizi ifade edin sayın Güneş.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Efendim... Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Hepsini, hepsini nazarı itibara aldım, aynı şeyleri söylemek istemiyorum, bir cümle ile ifade edin efendim.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Sayın Başkanım, değerli arkadaşlarıma son sözümü söylemek istiyorum, zabıtlara geçmesi bakımından. Orada birbirlerine mukabele ederlerken beni nasıl dinleyecekler?

BAŞKAN — Sayın Güneş bir cümleyle rica ediyorum.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Öyle anlaşılıyor ki, kıdem tazminatı fonu tesis etmek, sosyal dengeden, hakları birbirine eşitliğe götürmekten söz edenler, aslında bugün Türkiye'nin bozuk düzenini ve kısa bir sürede kâşaneler kuracak kadar para düzenlerin, kazananların haklarını... (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Ülman rica ederim efendim, lütfen oturun efendim. Karşılıklı konuşmalar yüzünden bir cümleyi ifade etmek imkânını bulamadık.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Vallahi bulamadım efendim.

HALÛK ÜLMAN (İstanbul) — Sayın Başkan, arkadaşlarımı yatıştırıyorum.

BAŞKAN — Siz yeni geldiniz efendim. Onlar deminden beri karşılıklı devam ediyorlar artık.

Sayın Güneş lütfen devam ediniz.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Kâşane açacak kadar servet sahibi olmaları ve bazı babalara Türkiye'nin sosyal kaderini terk etmeyi tercih ediyorlar. Cumhuriyet Halk Partisi, fonlar kurarak, bu yolla yeni kaynakları para babalarına aktararak, Türkiye'de işsizliğe çare bulunacağı kanaatinde değildir. Bütün bunların çaresinin nasıl bulunacağını da Cumhuriyet Halk Partisi kendi seçim bildirgesinde göstermiştir. Bu sosyal düzenle, çok seneler daha bu sözleri burada söylersiniz ama, her defasında sayınız eksilerek ve sesiniz kısılarak söylersiniz.

Saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

BAŞKAN — Birinci maddenin tümü üzerindeki müzakereler sona ermiştir. Şu ana kadar birinci madde ile ilgili 12 değişiklik önergesi gelmiş bulunmaktadır. Bunları sırası ile okutacağım ve bilâhara aykırılık derecelerine göre de işlem yapacağım.

Şimdi, saat 21.10'a kadar ve 21.10'da toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati : 20.55

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 21.10

BAŞKAN : Başkanvekili İ. Etem Kılıçoğlu

DİVAN ÜYELERİ : Enver Akova (Sivas), İlhami Çetin (Yozgat)

BAŞKAN — 94 ncü Birleşime devam ediyoruz. İkinci oturumu açıyorum. Muhterem arkadaşlarımın yerlerini almalarını rica ederim.

1 nci madde üzerindeki önergeleri sırasiyle okutuyorum.

Meclis Başkanlığına

«İşçinin kendiliğinden veya kusurlu eylemi nedeniyle işine son verilmesi halinde dahi, kıdem tazminatı saklı tutur.»

Yukarıdaki fıkranın 14 ncü maddenin başlangıcı kısmına yerleştirilmesini ve 1 - 2 nci fıkraların kaldırılmasını arz ve teklif ederiz.

Burdur	İzmir
Ali Sanlı	Kemal Önder
İzmir	İstanbul
Remzi Özen	A. Bahir Ersoy

Sakarya

Kenan Durukan

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinin sondan bir önceki fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Kayseri	Kocaeli
Hayrettin Nakiboğlu	Sedat Akay
Trabzon	Manisa
Mehmet Özgür	Gündüz Sevilgen

Kayseri

Cemal Cebeci

«İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyle Devlet veya kanunla kurulu kurumlarda veya % 50 hisseden fazlası Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.»

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 66 sıra sayılı tasarının 15 paragrafıyle 16 ncı pragrafı arasına,

«İşçilere ödenen kıdem tazminatından vergi kesilemez» hükmünün bir pragraf olarak eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Sakarya	Kastamonu
Kenan Durukan	Sabri Tığlı
İstanbul	İstanbul
A. Bahir Ersoy	Engin Ünsal
İstanbul	İstanbul
Abdullah Baştürk	Emin Sungur

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 66 sıra sayılı tasarının 1 nci maddesinin 18 nci paragrafında yer alan,

«Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine değiştirilebilir« hükmünün,

«Bu maddede belirtilen haklar, hizmet akidleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Sakarya	Kastamonu
Kenan Durukan	Sabri Tığlı
İzmir	İstanbul
Alev Coşkun	Abdullah Baştürk
İstanbul	İstanbul
A. Bahir Ersoy	Engin Ünsal

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 66 sayılı tasarının 1 nci maddesinin 18 nci bendindeki «Bu madde» olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Ankara	Kastamonu
Önder Sav	Sabri Tığlı
Sakarya	İstanbul
Kenan Durukan	A. Bahir Ersoy
İstanbul	İstanbul
Abdullah Baştürk	İlhan Özbay

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 66 sıra sayılı tasarının 1 nci maddesinin 16 ncı paragrafında yer alan,

«Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının her yıl için nazara alınacak miktarı, 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz» hükmünün tasarıdan çıkarılmasını arz ve talep ederiz.

Sakarya	Kastamonu
Kenan Durukan	Sabri Tığlı
İstanbul	İstanbul
A. Bahir Ersoy	Abdullah Baştürk

İstanbul
Reşit Ülker

İstanbul
Engin Ünsal

İstanbul
İlhan Özbay

Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 66 sayılı tasarının 1 nci maddesindeki,

«İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydiyle Devlet veya en az % 51 hissesi Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren kıdem tazminatiyle ilgili bir fon tesis edilir. Fon tesisiyle ilgili hususlar kanunlar düzenlenir» şeklindeki son iki fıkranın madde metininden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Ankara
Önder Sav

Kastamonu
Sabri Tığlı

Sakarya
Kenan Durukan

İstanbul
A. Bahir Ersoy

İstanbul
Abdullah Baştürk

İstanbul
Reşit Ülker

İstanbul
İlhan Özbay

İstanbul
Engin Ünsal

Sayın Başkanlığa

İş Kanununun 14 ncü maddesini değiştiren tasarının 2 nci fıkrasına aşağıdaki cümlenin eklenmesini teklif ederiz.

Yozgat
Mustafa Asri Ünsür

Kırşehir
Memduh Erdemir

Bursa
Hüseyin Suat Sungur

İstanbul
İhsan Toksarı

Isparta
Mustafa Cesur

«Kıdem tazminatı 3 yıldan fazla çalışmış olmak şartiyle ödenir.»

Sayın Başkanlığa

İş Kanununun 14 ncü maddesini değiştiren tasarının «Kıdem tazminatiyle ilgili 30 günlük süre hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir» fıkrası yerine aşağıdaki fıkrayı teklif ederiz.

Bursa
Hüseyin Suat Sungur

Yozgat
Mustafa Asri Ünsür

Kırşehir
Memduh Erdemir

İstanbul
İhsan Toksarı

Isparta
Mustafa Cesur

«Kıdem tazminatının süresi ve miktarı hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle değiştirilemez.»

Sayın Başkanlığa

İş Kanununun 14 ncü maddesini değiştiren tasarının 1 nci maddesinin sigorta ettirme yasağını ve fon tesisini öngören son üç fıkrasının tasarıdan çıkartılarak yerine aşağıdaki fıkranın konulmasını teklif ederiz.

Bursa
Hüseyin Suat Sungur

Yozgat
Mustafa Asri Ünsür

Kırşehir
Memduh Erdemir

İstanbul
İhsan Toksarı

Isparta
Mustafa Cesur

«Bu kanuna göre ödenecek kıdem tazminatları kurulacak bir fondan karşılanır. Fonun kuruluşu, kıdem tazminatını hak ediş sebeplerinden hangilerini karşılayacağı ve bunlar için yapılacak tahsisat ile ödemelerin bu kanunda gösterilen miktarın ne kadar olacağı, fonun yönetimi, tahsil edilecek prim tutarı, ödemelerin şekli ve fonla ilgili diğer hususlar Bakanlar Kurulunca bir tüzükle düzenlenir. Bu tüzük, kanunun neşri tarihinden itibaren 6 ay içinde çıkartılır.»

Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan yasa tasarının 1 nci maddesindeki fon kurulmasına ilişkin sondan bir önceki paragraf ile fon kurulması ile ilgiil hususların yasayla düzenlenmesini öngören son paragrafın tasarıdan çıkarılmasını öneririz.

Saygılarımızla.

Balıkesir
Necati Cebe

Balıkesir
Orhan Üretmen

Muğla
Halil Dere

Antalya
Fahri Özçelik

Trabzon
Âdil Ali Cinel

Burdur
Osman Aykul

Sayın Başkanlığa

1475 sayılı Yasanın 14 ncü maddesini değiştiren madde 1'in sonuna aşağıdaki fıkranın eklenmesini saygiyle rica ederiz.

«Fon, işverene kredi, avans ve buna benzer bir işlem için geri ödeme vasıtası olarak kullanılamaz.»

İstanbul
Ali Nejat Ölçen

İstanbul
Metin Tüzün

İstanbul
Engin Ünsal

İstanbul
İlhan Özbay

İstanbul
A. Doğan Öztunç

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına -

1475 sayılı İş Kanunu tasarısının 1 nci maddesine aşağıdaki fıkranın konmasını öneririz.

İstanbul	Kastamonu
Reşit Ülker	Sabri Tığlı
Muğla	Adana
Ali Döğerli	Mehmet Can
İzmir	Balıkesir
A. Kemal Önder	Orhan Üretmen

«Kıdem tazminatları Gelir Vergisinden müstesnadır.»

BAŞKAN — Bu önergeleri aykırılık derecesine göre yeniden okutacağım ve gerekli işlemi yapacağım.

(Sakarya Milletvekili Kenan Durukan ve altı arkadaşının önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önerge sahiplerinden Sayın Durukan buyurunuz efendim.

KENAN DURUKAN (Sakarya) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Grup adına tasarının tümü hakkında yaptığımız konuşma sırasında arz etmiştim. Kamuoyunda bilinen ve söylenen şudur: İşçilerin bir yıllık hizmetleri karşılığında, 1475 sayılı Kanuna göre verilmekte olan 15 günlük kıdem tazminatı, bir yıllık hizmet karşılığında 30 güne çıkarılacaktır. Söylenen ve kamuoyunun bildiği, üzerinde durduğu budur.

Şimdi bu gerçekleştirilirken, bununla birlikte kıdem tazminatının, işverenlerin arzuladığı istikamette, işçiler aleyhine büyük değişikliklere uğraması ihtimali ile karşı karşıyayız.

Yine, konuşmamız sırasında arz etmiştim. Kıdem tazminatı; işverenin bir işletme girdisi olarak kabul ettiğimiz tezgahının amortismanı gibi, işçinin yıpranma payıdır, işçinin üretime kattığı ve tükettiği emeğinin karşılığıdır. İşçinin emeğinin karşılığı olduğuna göre, kıdem tazminatının belli bir sınırla tespiti, üretime katılan emek açısından bir adaletsizlik, bir eşitsizlik yaratacaktır. Filhakika söylenen, bugünkü cari asgarî ücretin 1 200 lira olması ve katsayının, 7,5 olarak tespit edilmesi karşısında, kıdem tazminatının 9 000 lira gibi bir rakamla ifade edilmesidir.

Bugün Türkiye'de kıdem tazminatı ücreti bakımından da olsa, ki bu çıplak ücret değildir; kıdem tazminatına esas ücret, 1475 sayılı Yasanın 26 ncı maddesinde tarif edilen ikramiye, yemek yardımı, elbise, ayakkabı ve diğer bütün sosyal yardımlardan bir aylığa isabet eden miktar, kıdem tazminatına esas olan ücrete ilâve edilmektedir.

Böylece belki bugün için değil; ama yarın enflâsyonist baskılar altındaki Türkiye'de ücretler gittikçe yükselecek ve işçiler üretime kattıkları emek karşılığını alma olanağını kaybedeceklerdir.

Bugün Türkiye'de asgarî ücretin tespiti piyasaya göre işçi, işveren ve hükümetler tarafından, üçlü bir komisyon tarafından tespit edilmektedir. Asgarî ücretlerin günün koşullarına uydurulması sırasında, Türkiye'de büyük kıyametler koparılmaktadır. Eğer, iktidarda böylesine sermayeye dayanan bir iktidar var ise, işverenlerle işbirliği yaparak kıdem tazminatını, asgarî ücreti yükseltme yolunda yapılacak çabayı engelleyebilmek için, yeni bir faktör daha ilâve edilmiş olacaktır.

BAŞKAN — Sayın Durukan, bir dakikanız vardır efendim.

KENAN DURUKAN (Devamla) — Teşekkür ederim efendim.

Değerli milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi, kıdem tazminatının belli bir tavanla sınırlandırılmasını, arz ettiğim üzere, emeğin üretime katkısını sınırlama bakımından, bugünkü kazanılmış haklara zarar getirdiği açısından, bugün halen 9 000 liranın üzerinde ücret alan bir işçinin, kıdem tazminatının azalmasına sebebiyet vereceği cihetle, karşı bulunmaktadır. Bu önergemizin desteklenmesini rica ediyoruz.

Saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Durukan.

Önergeye komisyon katılmamıştır. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum.

(Burdur Milletvekili Ali Sanlı ve dört arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

Sayın Sanlı, önerge sahiplerinden biri olarak söz istiyorsunuz, buyurun efendim.

ALİ SANLI (Burdur) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Kıdem tazminatı konusunda, toplu sözleşmelerle haklarını alabilen işçiler konusunda, bu kanun aslın-

da bir yenilik getirmiyor. Sendikalara bağlı işçiler toplu sözleşmelerle zaten 30 günlük kıdem tazminatını garantilemişlerdir. Sendikaların, işçilerin asıl üzerinde durdukları sorun, onların bu hakkı yeterince güvenceye kavuşmamasından gelmektedir. Nitekim, bu tasarının 17 nci maddesinin 1 nci, 2 nci fıkraları bu güvenceyi ortadan kaldırır mahiyettedir. 17 nci maddenin saklı tuttuğu, işçinin kusurlu eylemi halinde, işine son verilmesi halinde, kıdem tazminatını, ihbar tazminatını ödememektedir.

Ben yasadan örnekler vererek açıklama yapmak istiyorum. Örneğin; 17 nci maddenin 2 nci bendinde yer alan, işçinin işverenin başka işçisine sataşması hali, işinden çıkarılmak sonucundan başka, ihbar tazminatından başka, kıdem tazminatını da geri almaktadır. Yani, tüm geçmiş yıpranmışlık payını ve birikmiş emeğini elinden almaktadır. İşçi zaten kusurlu eylemi sonucu işinden çıkarılmakta cezalandırılmaktadır. Bir de bunun ötesinde makabline teşmil edilerek, ta işe giriş tarihinden bu yana birikmiş emeğini almanın hiç bir gerekçesi yoktur. Bu ne hukukidir, ne mantikîdir, ne de çağdaş iş hukuk hayatında yorumlanması mümkün bir yasa maddesidir.

Nitekim kıdem tazimnatının esprisini izah ederken, Sayın Toker de dedi ki, «Bu bir lütuf değildir, bu bir haktır, yasa ile düzenlenmiştir.» Geliniz gene yasayla bu hakkı onlara tesdil edelim. Kıdem tazminatının esprisinde Yargıtay kararlarıyle de pozitifleşmiştir, yıpranmışlık payı temeli vardır. Bir de bunun ötesinde, felsefe olarak, birikmiş emek mahiyetini taşımasıdır.

Bu açıdan, (Ç) fıkrasında olduğu gibi, işçinin, işverenin başka işçisine sataşması halinde veya işyerine sarhoş gelmesi halinde işçiyi hem atıyorsunuz, hem ihbar tazminatı vermiyorsunuz, hem de o güne kadar birikmiş bütün kıdem tazminatını elinden alıyorsunuz.

Bir başka örnek daha veriyorum: İşçinin işyerinde 7 günden fazla hapisle cezalandıran ve cezası ertelenmeyen bir suç işlemesi. Bu işverene yönelik değildir, işçiye yönelik değildir. 7 güne aşkın bir hapis cezası alıyor işçi kendi eyleminden dolayı, bunun sonucunda işinden atılmaktan başka, ihbar tazminatını almamaktan başka, bir de kıdem tazminatını geri alıyorsunuz. Bu maddeyi saklı tutmanın çağdaş iş hukuku anlayışıyle, sosyal devlet anlayışıyle ve bir lütuf anlayışıyle de bağdaştırmak mümkün değildir.

Gene bir başka fıkra okuyorum, (f) fıkrası: «İşçinin işverenden izin almaksızın veya haklı bir sebebe dayanmaksızın ardı ardına iki gün veya bir ay içinde iki defa herhangi bir tatil gününden sonraki iş günü, yahut bir ayda üç gün iş günü işine devam etmemesi, «Halinde» gene, işçinin işine son veriyorsunuz, kıdem tazminatını alıyorsunuz ve ihbar tazminatını da alıyorsunuz.

İşten atılmayı kabul ediyoruz. İhbar tazminatını da vermemek mümkün olabilir; ama kıdem tazminatının hiç bir mantığı yoktur. Ceza yasalarında bile, bir eylemin geçmişe şâmil olarak uygulanması imkânı kalmamıştır, yoktur.

Bu nedenle bu önergemiz kabul edildiği takdirde, kıdem tazminatının ödenmesi konusu, kusurluluk eyleminden soyutlanacaktır. Kusurluluğu karşılığını işçiyi işyerinden kovmakla almaktadır, ihbar tazminatını ödememekle almaktadır. Kıdem tazminatını, ömrünün sonuna gelmiş 20 yıllık bir işçinin garantisi olabilecek bir büyük tutarı elinden alıyoruz ki, son derce âdil değildir.

Burada Yüce Parlamentonun buna yaklaşımını, sayın Komisyonun katılmamasına rağmen diliyor, saygılar sunuyorum . (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sanlı.

Önergeye Komisyon katılmamıştır. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum.

(Ankara Milletvekili Önder Sav ve 7 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Aynı mahiyette bir önerge daha vardır, onu da okutuyorum.

(Balıkesir Milletvekili Necati Cebe ve 5 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?..

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Her iki önergeye de Komisyon katılmıyor.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Cebe, önerge sahiplerinden biri olarak söz istiyorsunuz, buyurun efendim.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Değerli arkadaşlarım;

Kıdem tazminatı sorununu ele alan bu madde ile fon kavramının getirilmiş olması, bu Hükümetin sosyal dayanağını açıklaması, açığa çıkarması yönünden son derece ilginçtir.

Fon tesisi ile aslında işverenlerce üslenilmesi gereken bir yük, devletin sırtına bindirilmek istenmektedir. Fon, işverenler için bir kredi kaynağı, işçinin birikmiş hakkı, kazanılmış hakkı olarak tanımlayabileceğimiz kıdem tazminatının devlete yüklenmesi anlamını taşımaktadır. (A. P. sıralarından «Okumamışsın» sesleri)

Değerli arkadaşlarım, okurum rahatsızlık duydunuzsa, okumanın da ötesinde....

BAŞKAN — Sayın Cebe, devam buyurun efendim.

NECATİ CEBE (Devamla) — Evet, devam ediyorum Sayın Başkan.

Kendisine «Milliyetçi Cephe» adını yakıştıran, yerli - yabancı şirketler cephesi... (A. P. ve M. S. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, rica ederim.

NECATİ CEBE (Devamla) — Fon tesisini öngören hükümle, ödemek zorunda olduğu faturalardan birini ödemektedir. Bu Hükümetin dayandığı sosyal güçlerin kimler olduğu, hangi sosyal sınıf ve tabakalar olduğu, bugüne dek birkaç kez açığa çıkmıştır. Sayın Demirel'e yöneltilen saldırıdan sonra, işveren derneklerinin sözcüsü bu saldırıyı «Özel teşebbüse yönelmiş bir saldırı» olarak yorumlamıştır. Demek ki, Sayın Demirel adı ile, özel teşebbüs kavramı özdeşleşmiştir Türkiye'de.

BAŞKAN — Sayın Cebe, bir dakikanızı rica edeyim.

Bir şahsın bu şekilde düşünmüş olması bir caimanın fikri olarak kabul edilemez...

NECATİ CEBE (Devamla) — Sayın Başkanım, ben görüşümü açıklıyorum.

BAŞKAN — Önerge sahibi olarak önergenin üzerindeki iddialarınızı rica edeyim; mademki bütün partilerin ittifak ettiği bir konuyu kanunlaştırmak üzere gecenin bu saatlerine kadar çalışıyoruz, bir sataşmaya bir hadiseye meydan vermeyin lütfen, rica ediyorum yine düşüncelerinizi o üslup içerisinde izah edin.

NECATİ CEBE (Devamla) — Aynı Dıblan, Odalar Birliğinin son genel kurul toplantısında...

NİHAN İLGÜN (Tekirdağ) — Ne alâkası var bunun önerge ile? (M. S. P. sıralarından «Önerge üzerinde konuş» sesleri)

NECATİ CEBE (Devamla) — ... Bu Hükümetin iş çevrelerine ferahlık getirdiğini açıkça söylemiştir. Değerli arkadaşlarım; günümüzde politikaya ilgi duyan aklı başında herkes, her dürüst insanın bildiği bir gerçek vardır. O gerçek şudur: İşçi ile işverenin çıkarları çelişir; belli bir politik tutum ya işçiden, ya da işverenden yana olur; aynı zamanda her ikisinden yana olamaz. Kuzuya zarar vermeden kurdu doyuramazsınız; işçiyi sıkmadan işvereni ferahlatamazsınız. Bir ülkede işveren örgütleri sözcüsü.

BAŞKAN — Sayın Cebe, bir dakikanız var; ona göre sözlerinizi tamamlayınız. Aksi takdirde önerge sahibi olsanız bile, önergenin dışına çıktığınız anda bu hakkı kaybedersiniz. Bu bakımdan ben bir dakikanız olduğunu hatırlatıyorum, lütfen bağlayın efendim.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Yarısını sen kullanıyorsun Sayın Başkan.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Sayın Başkanım tamamlıyorum.

Bir ülkede işveren sözcüsü, bir Hükümetin işverenlere ferahlık getirdiğini açıkça söylüyorsa; aslâ kuşku yoktur ki o Hükümet, işverenden yana olan bir Hükümettir. Böyle bir Hükümet grevleri kısıtlar, işçi ücretlerini düşük tutar, kıdem tazminatlarını, tıpkı bu tasarıda olduğu gibi ele alır, işçi çıkarmayı kolaylaştırır, işçi çıkarmayı kolaylatırıcı yasalar sergiler, bunları yapar; bunları yapmadan işverene yaranamaz, büyük işveren çevrelerinin maddi ve de manevî desteğini sağlayamaz.

Değerli milletvekilleri; «devlet» adını verdiğimiz ebenin kucağında dünyaya gözlerini açan, devlet eli ile beslenen, devletçe korunan ve kollanan Türkiye sermaye sınıfı, asalaklığa iyiden iyiye alışmıştır. Kendi üzerine düşen kıdem tazminatı yükünü işte bu alışganlığı nedeniyledir ki, devletin sırtına yüklemeyi istemektedir.

BAŞKAN — Sayın Cebe müddetiniz dolmuştur, bir cümle ile bağlayınız efendim.

NECATİ CEBE (Devamla) — Önergenin aleyhinde olmayacağınıza inanıyorum. Hepinizi yürekten selâmlıyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ediyorum, Sayın Cebe.

Muhterem arkadaşlarım, iki önergeye de Komisyon katılmamaktadır. İkisi de aynı mahiyette ol-

duğu için birlikte oylayacağım. Önergeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum.

(Bursa Milletvekili Hüseyin Suat Sungur ve dört arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

ALİ SANLI (Burdur) — Sayın Başkan, Hükümete katılıp katılmadığını hiç sormuyorsunuz. Acaba Hükümet ne diyor?

BAŞKAN — Sayın Sanlı, eğer öyle bir usul olsaydı ona da riayet ederdim. Sadece Komisyona soruyorum. Zaten bir tasarıdır. Bu bakımdan bu arzunuzu yerine getiremiyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... (C. H. P. sıralarından «Anlayamadılar» sesleri)

Önerge anlaşılamadı mı efendim?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Kendileri bile oy vermiyor.

BAŞKAN — Sayın Ölçen, önerge sahiplerinin, imza sahiplerinin ellerini tutup kaldırıp müspet oy vermeye zorlayacak durumda değiliz. Önerge vermişlerdir, biz İçtüzük uyarınca önergeyi okutuyoruz. Demek ki, sarfınazar etmişler veya sahip çıkmıyorlar.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum.

(İstanbul Milletvekili İhsan Toksarı ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

Önerge üzerinde konuşmak isteyen?.. Yok.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum.

(Sakarya Milletvekili Kenan Durukan ve beş arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Bu husus daha önce Plan Komisyonunda görüşülmüş ve kanun teklifine aykırı olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Tığlı, önerge sahiplerinden biri olarak söz istiyorsunuz, buyurun efendim.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; tasarının en önemli kısımlarından birisine gelmiş bulunuyoruz.

İş hukukuyla ilgili olanlar, bu işin tatbikatında bulunanlar çok iyi bilirler; İşçilere ödenen kıdem tazminatı 15 gün iken, bu tazminatın tutarının, işçilerin hizmet yılıyla hesabı yapılarak 12 maaşının gelir vergisinden muaf tutulduğu hükmü konmuştur. Bu, bugüne kadar böylece devam edegelmiştir. İşçilere ödenen kıdem tazminatlarının 12 maaşı, 12 aylık tutarı gelir vergisinden muaftır.

Şimdi kıdem tazminatını 15 günden 30 güne çıkartıyoruz. 30 güne çıkarttığımız zaman 25 hizmet yılında 15 günlük tazminat 12 maaş tutardı, şimdi 25 hizmet yılında 30 günlük kıdem tazminatı 25 maaş tutmaktadır. Böylece işçilerin alacakları kıdem tazminatının 30 güne çıkması ile yarısından gelir vergisi kesilecektir.

Açık bir gerçek ki, işçiler çalıştıkları müddet içinde zaten her ay devlete en yüksek oranda gelir vergisini ödemektedirler. İşçilerden çok daha fazla kazanan birtakım gelir sahipleri, işçilerin ödediği vergiyi devlete ödememektedirler. Ömrünün 25 yılını devlete vergi olarak ödemiş bu insanlara, bu 25 yılının alın teri karşılığı kıdem tazminatını verirken bari vergi almayın, bunu vergi dışı tutun; onun tek sermayesi, tek dayanak noktası odur. Devletin zaten burada bir vergi kaybı olmayacaktır.

Bu öneri Bütçe Plan Komisyonunda görüşüldü, hatta şu anda Bütçe Plan Komisyonunu temsilen buna katıldığını bildiren sayın Turgut Toker, Alt Komisyon üyesi olarak 12 maaşın 24 maaşa çıkmasını bir raporla önerdi. Sonradan bunun çıkarıldığını üzülerek gördük. Gerekçede, Gelir Vergisi Kanununda yapılması gereken bir tadilmiş. Şimdi hafızalarımızı çok kısa bir zaman içinde bu Mecliste görüşülen ve hiç içinde olmadığı halde burada yapılan bir teklifle usulsüz olarak ilâve edilen, birtakım kanunlara çevirelim. 506 sayılı Kanunun içinde olmadığı halde usulsüz ilâveler yapıldı. O ilâveler yapılırken usulsüz olmuyor da; işçiden, işçinin 25 yıllık alın terinden vergi alınmaması istendiği zaman mı usulsüz oluyor?

Ben bunu sayın Toker'in nasıl izah edeceğini hakikaten merakla bekliyorum; bu mevzuda düşüncelerini de, samimi düşüncelerini de bildiğim için, bunu nasıl izah eder bekliyorum, inşallah izah eder. Ama ben inanıyorum ki, bundan evvel yapılmıştır; bu da burada, bu tasarıya ilave edilebilir, hiç bir sakıncası yoktur. Devletin gelir kaybı yoktur, çünkü bugüne kadar işçi tazminatlarından vergi alınmıyordu zaten, 12 maaşı geçmiyordu 15 günlük tazminatlarla. Son yıllarda toplu sözleşmelerle bu arttı. O bakımdan gerek Komisyondan, gerek Hükümetten ve gerek Parlamentonun çok değerli mensuplarından bu hükmün bu tasarıya konmasını istiyorum, rica ediyorum.

Yıllardan beri işçilerin ödedikleri vergi...

BAŞKAN — Sayın Tığlı, müddetiniz bitmiştir, bağlayınız lütfen.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Çok teşekkür ederim.

Bu mevzudaki son teklifimiz, Parlamentonun değerli üyelerinden bu önerimize oy vermeleridir.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Tığlı.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Sayın Başkan, aynı mahiyette benim de bir önergem var. Komisyon katılmadığına göre kısaca bir - iki dakika izahat vermeme müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Sayın Ülker, önergenizi okutmadan neden söz istiyorsunuz? Önergenizi bir defa okutalım efendim, Komisyona soralım.

Aynı mahiyette sayın Ülker'in de bir önergesi vardır, onu da okutuyorum.

(İstanbul Milletvekili Reşit Ülker ve beş arkadaşının önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkanım Komisyon adına konuşuyorum, Bütçe Komisyonunda bu konu görüşülmüştür. Kanun tekniğine aykırı olduğu iddiasıyle reddedilmiştir. Bu itibarla katılmamız mümkün değildir.

BAŞKAN — Buyurun sayın Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Değerli arkadaşlarım, kanun tekniği bakımından uygun olup olmadığı noktasının takdirini Adalet Partili arkadaşlarıma bırakırım.

Geçenlerde 10 yıl borçlanma konusunda bendeniz bu kürsüde konuştum, fikrimi muhafaza ediyorum.

İşin esasına gelince; bu teklifle bir adaletsizlik giderilmiş olacaktır. Bugün kıdem tazminatı diye işçiye verdiğimiz para, bir nevi işçinin tükenmesinin karşılığıdır; tükenmekte olan, sömürülmekte olan insanın varlığından verdiği şeye karşılıktır. Sonunda bu kıdem tazminatını aldığı veya alacağını düşündüğü zaman, işçi bununla bir emniyet, bir güven hissedер ileriye doğru ve bu toplu olan para eline geçtiği zaman da bir şeyler yapar. Meselâ evi yoksa ev alır, bir ticaret yapar, çoluk çocuğunu geçindirmeye devam edecekse veya yeni bir işe başlayacaksa ona bir kaynak olur.

Şimdi, bugün memurlara verdiğimiz benzer bir örnek var. Memur ikramiyesi... Bu memur ikramiyesi gelir vergisinden tamamen muaftır ve muaf olması doğrudur. Memur da aynı şekilde sömürülmektedir, tükenmektedir; onun karşılığında da kendisine, halk «ahir ömründe» diye ifade eder, ahir ömründe bir para verilmektedir, ondan da vergi alınmamaktadır.

İşte burada biz bu sosyal adaleti ve eşitliği sağlamak bakımından kıdem tazminatından da Gelir Vergisi alınmamasını öneriyoruz. Zannediyorum ki, değerli arkadaşlarım bu adaleti sağlayacak öneriye yardımcı olacaklardır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Ülker.

Aynı mahiyette olan iki önergeyi birleştirerek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler. Önergeler reddedilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, alınan karar gereğince çalışma süremiz dolmuştur.

YÂSİN HATİBOĞLU (Çorum) — Sayın Başkan, önergemiz var.

BAŞKAN — Sayın Hatiboğlu, ifade edeceğim.

1 nci madde üzerinde beş değiştirge önergesi daha vardır. Yalnız bu arada iki tane önerge gelmiştir. Bunlardan birisinde, sayın Aygün ve arkadaşları, kanunun görüşülmekte olan maddesinin bitimine kadar müzakerelerin devamını istemekte; diğer bir önerge de, İçtüzüğün 56 ncı maddesine dayanılarak müzakere edilmekte olan kanun tasarısının bitimine kadar müzakerelerin devamı istenmektedir. (C.H.P. sıralarından, «olmaz, olmaz» sesleri) Müsaade buyurun efendim. Hep birden ifade edersek anlaşmamız mümkün olmaz.

56 ncı madde gâyet sarih; bitirilmekte, bitirilmesi mümkün olan bir kanun tasarısı ve teklifini kapsadı-

ğından, sayın Hatipoğlu'nun bu önergesini işleme koymam mümkün değil.

İSMAİL HAKKI KÖYLÜOĞLU (Ankara) — Yarım saatte biter.

BAŞKAN — 1 nci madde üzerinde 5 değiştirge önergesi daha var sayın Köylüoğlu, 1 nci maddeyi tamamlayabilirsek, o zaman mesele kalmaz.

Şimdi, Sayın Hatiboğlu'nun önergesini 56 ncı maddenin kapsamı içinde mütalaa etmediğim için Yüce Heyetin onayına sunmayacağım. Yalnız, Sayın Aygün, 1 nci madde üzerinde beş önerge daha olduğunu ifade etmeme rağmen, ısrar ediyor musunuz efendim?

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Israr ediyorum.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Sayın Başkan, aleyhte söz istiyorum.

BAŞKAN — İsrar ediyorsunuz.

Aleyhte sayın Erverdi söz istiyor, buyurun efendim.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

Sabahleyin Danışma Kurulunun önerileri burada oylanırken, yine Adalet Partili arkadaşlarımız tarafından Danışma Kurulu önerisinin aleyhine bir önerge daha verilmiş idi. Onda, çalışma saatlerinin çok uzun olduğu, sabahleyin sat 10.00 da yapılacak toplantının iptal edilmesinin gerekli bulunduğu yolunda bir teklif geldi. Yine öğleden sonra müzakereler devam ederken, sayın önerge sahibi tarafından verilen bir önerge ile veyahut bir teklifle çalışma saatlerinin uzunluğu, yemek paydosunun verilmemiş olması, bundan sonraki çalışmalarımız sırasında ara verilmesini, bir saat tatil edilmesini önerdiler.

Şimdi ne elde etmek istiyoruz, onu birlikte tespit etmemizde fayda var.

Birlikte Danışma Kurulunda bir şeyler karar altına alındı; ama görüyoruz ki, sayın Turan Güneş'in de demin ifade ettiği gibi, ayın 5'inde bizimle birlikte Senato da tatile girecektir. Biz buradan çıkarsak bile Senatodan geçirmek olanağı mevcut değildir. Yalnızca büyük gayret gösteriyor olmaktan öteye ameli faydası olmayan birtakım girişimlerin içerisindeyiz. Saat 10.00 olmuş, yangından mal kaçırır gibi kanun tasarısı veya kanun teklifini görüşmenin birtakım kusurlarla, ayıplarla, noksanlıklarla muallel kanun çıkarmanin bu memlekete faydası yoktur. Maalesef her dönem bunu sayın Adalet Partililer «Temmuz ve Haziran kanunları» diye nitelenen, müzakeresinde selâmetle fikir serdetmek imkânı bulunmayan, yalnızca kamuoyunda «filanı çıkardın, falanı çıkardın,» şeklinde ekspres kanunlar çıkarmakla öğünen bir tutumun içerisine giriyorsunuz.

Şuradaki sayıyı söylemek istemiyorum. Sükûnetle bir meselenin müştereken halledilmesini istiyorsanız, lütfen daha evvel aldığınız kararlara saygılı olun. Bir saat içerisinde, iki saat içerisinde görüşülmesi mümkün olmayan bir kanunun sabahtan beri bir maddesi üzerinde konuşuyoruz; daha 5, 6 tane önergenin de bulunduğu sayın Başkan tarafından ifade ediliyor.

Ne istiyorsunuz? Millet biraz daha gidecek, 5 dakika, 10 dakika içerisinde birtakım şeyleri oldu bittiye getirip kabul ettireceğinizi zannediyorsanız, o zaman mukabil tedbirlerin de geleceğinden lütfen şüphe etmeyiniz, endişe etmeyiniz. Eğer meselenin Meclisin ahenk içerisinde çalışarak bir çözüm bağlanmasını istiyorsanız, bu türlü emrivakilerden vaz geçiniz.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Erverdi.

Lehte olmak üzere sayın Aygün Buyurun efendim.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Mesai saati 19.00'da bittiği zamanda da eğer görüşülmekte olan kanun maddesi müzakere ediliyor ise, bugüne kadar ki teamüldür - o madde bitene kadar uzatılması teklifi verilir. Şimdi biz birinci maddeyi müzakere ediyoruz. Birinci madde üzerinde birtakım önergeler verilmiştir; ama birinci maddenin bitimine kadar uzatma, tıpkı saat 19.00 arefesinde olduğu gibi gayet normal bir işlemdir. Şimdi müsaade ederseniz arz edeyim efendim, biz Sayın Erverdi'yi sükûnetle dinledik.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, saat 22.00'de bitmesi bizim tarafımızdan da teklif edilmiş ve Yüce Meclisten de bugün onayı çıkmıştır. Şimdi biz kararlarımıza saygılı mıyız, değil miyiz? Muhterem arkadaşlarım, 19.00'a kadar devamda nasıl aynı teklif yapılabiliyor ise ve o zaman da nasıl 19.00'a kadar mesai yapılmış olmasına saygı gösteriliyor ise, 22.00'ye kadar yapılacak olan mesaide de aynı saygı gösteriliyordu.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Yangından mal kaçırır gibi.

OĞUZ AYGÜN (Devamla) — Şimdi muhterem arkadaşlarım; «yangından mal kaçırma», oldu bittiye getirme ve mukabil tedbirleri ben değerli arkadaşımın sürçü lisan ettiğine kanaat getirerek burada

ifade etmek istiyorum. Bir defa «yangından mal kaçırma» ne demektir? Burada bir kanunu müzakere ediyoruz. Bir oldu bittiye getirme ne demektir? Kanunu müzakere eder iken bu kanun üzerinde her arkadaşımız hür iradesi ile hür fikri ile müzakerede bulunuyor, fikrini ifade ediyor.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Sabah gelmeyecek misiniz?

OĞUZ AYGÜN (Devamla) — Efendim, sayın arkadaşımın dediği gibi «sabahı da var» tabii. Ama kanunları yetiştirelim diye gayret ederken müzakere..

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Siz sabah gelmeyecek misiniz?

OĞUZ AYGÜN (Devamla) — Müsaade edin de ben konuşayım Sayın Ülker. Zatıâliniz konuşurken saygı gösteriyoruz.

Muhterem arkadaşlarım; bir müzakere sırasında ortada bırakmamak için, maddeyi bağlamak için yapılmış olan bir tekliftir bizim teklifimiz.

Şimdi kanunun bu maddesini burada muğlak bırakırsak yarın bu meseleyi yeni baştan müzakere ettiğimiz sırada, yeni birtakım tedbirler ve taktiklerle bu kanunun müzakeresi, bu maddenin müzakeresini uzatmış oluruz.

Bugün arkadaşlarımın heyecanını anlıyorum. Belki ekseriyet itibariyle Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi ve Güven Partisi ile bağımsız milletvekili arkadaşlarımızın ekseriyette oluşundan ötürü, arzu ettikleri istikamette netice alamayacakları düşünülebilir; ama, bu da bir hür iradedir. Sizin ekseriyette olduğunuz, maddeleri neticelendirdiğiniz zaman da biz saygılı oluyoruz.

Bunun için bilhassa rica edeceğim, değerli arkadaşlarım kürsüye çıktıkları zaman böyle «yangından mal kaçırma», «oldu bittiye getirme» gibi ifadelerle, burada çıkarılacak olan kanunları peşinen birtakım istihfamlar içinde bırakmasınlar.

Değerli arkadaşlarım, bir de «mukabil tedbire» işaret buyurdu Sayın Erverdi arkadaşım. Mukabil tedbir bir tehdit midir onu bilemiyorum tabii, kendi şahsına ait bir ifade tarzı; ama ben bunu siyasî bir düşünce içerisinde mütalâa etmeyeyim de fevkalade samimî bir niyet içerisinde sürçü lisan olarak mütalaa edeyim ve bundan böyle kürsü hitabetinde bilhassa hassas olunmasını rica edeyim.

Yüce Meclis önerimize hürmetkâr olursa, hiç olmazsa bir maddeyi daha geçirmiş, bir adım daha atmış, bir mesafe daha katetmiş ve burada sabahtan beri yapmış olduğumuz münakaşa ve müzakerelerde hedef göstermiş olduğumuz noktaya birazcık daha yaklaşmış oluruz.

Saygılar sunarım. (A. P. ve M. S. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Aygün.

Aleyhte Sayın Altınsoy.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Ben de söz istemiştim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Ülker, Sayın Altınsoy sizden evvel söz talebinde bulunmuştur.

Buyurun Sayın Altınsoy.

MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlar;

Ben Sayın Başkanın tutumunun aleyhinde bulunacağım. Şu anda Meclisin saati 22.11'dir. Yüce Meclisinizin aldığı karar, sat 22.00'de birleşimin kapanmasıdır. Arkadaşlarımızın uzatma önergeleri saat 22.00'ye kadar muameleye konmadığı için, şu 11 dakikada yapılan müzakere usulsüzdür. Sayın Başkanın hiç bir müzakere yapmadan, hiç bir önergeyi oylamadan yarın saat 10.00'da toplanmak üzere Birleşimi tatil etmesi lâzım gelir.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Altınsoy.

Ben saat 22.00'ye gelmeden önce cereyan eden yahut muameleye konulan takriri «kabul edenler... etmeyenler» diye bir neticeye bağlamadan «Saat 22.00'ye gelmiştir, Birleşimi kaptıyorum» diyemezdim. Tam bu sırada 2 tane önerge geldi. Bu önergelerden birisini İçtüzüğün 56 ncı maddesinin kapsamına girmediği için muameleye koymadım; Sayın Aygün'ün önergesini muameleye koydum. Katı davranmak istemedim. Aslında Sayın Altınsoy'un ileri sürdüğü mütalâada doğruluk payı vardır. Daha da ileri giderek arz etmek isterim, bu çalışma temposuna uyabilmenin zorluğu 1 - 2 gün içinde ortaya çıkacaktır; ama biz Heyeti Umumiyenin verdiği karara boyun eğip, burada bir vazifeyi yapma durumundayız. Ben Sayın Aygün'e bile önergesini geri alması için ricada bulundum. İsrar ettiler. O bakımdan lehte - aleyhte söz verdim. Bu önergeyi, yani 1 nci madde üzerindeki müzakerelerin bitimine kadar oturumun devam etmesi hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler...

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Sayın Başkan, tutumunuz yanlış.

BAŞKAN — Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kaldığımız yerden diğer önergeyi okutmak suretiyle devam ediyorum.

(Sakarya Milletvekili Kenan Durukan ve beş arkadaşının önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

Önerge üzerinde konuşmak üzere Sayın Durukan, buyurun efendim.

KENAN DURUKAN (Sakarya) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Kıdem tazminatının belli bir tavanla sınırlandırılmış olması, çalışma hayatımıza 1963 yılında giren Toplu İş Sözleşmesi hakkını bir bakıma ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Biraz evvel, kıdem tazminatına esas olacak ücretin, asgarî ücretin 7,5 katı olması şeklindeki hükmün kabul edilmesi; buna, kaldırılmasına dair verdiğimiz önergenin reddedilmiş olması, bugünkü asgarî ücrete göre kıdem tazminatını - işçinin ücreti ne olursa olsun - ancak 9 bin liralık kısmı kadar tazminat alabilecektir. Eğer bu fıkrayı da bu maddede belirtilen kıdem tazminatıyle 30 günlük süreyi toplu iş sözleşmeleriyle pazarlığa bırakıp, yasada mevcut olan, halen mevcut olan ve bu maddede belirtilen haklar hizmet akitleriyle, toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir hükmünü bu hale getirirseniz; 30 günlük süreye münhasır bırakılırsa, o takdirde her halde Sayın Sevilgen'in, hani kıdem tazminatı konusunda Sayın Sav'la yaptığı münakaşada gerçekten hüsnüniyetsizliği, gerçekten müfteriliği ortaya çıkacaktır. Daha evvelce, Ecevit Hükümeti zamanında tespit edilmiş olan, Plan Bütçe Komisyonundan geçip Meclis gündemine gelen ve sonra işverenlerin talimatiyle geri alınıp, kuşa çevrilerek işçi aleyhinde katledilen kıdem tazminatı tasarısından elbette Millî Selâmet Partisi sorumlu olacaktır.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Geri alındığını ispat et, geri alındığını.

BAŞKAN — Sayın Kazan rica ederim müdahale etmeyin efendim, müdahale etmeyin efendim. Bu kendi aranızdaki bir meseledir.

KENAN DURUKAN (Devamla) — 22 Mayıs 1975 günü, Cephe Hükümeti tarafından gündemin 1 nci sırasına gelmiş olan tasarı geriye alınmıştır.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Kim almıştır?

KENAN DURUKAN (Devamla) — Ecevit Hükümeti tarafından Meclis gündemine gelen..

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim. Sayın Durukan bir dakikanız vardır, lütfen bağlayın efendim.

KENAN DURUKAN (Devamla) — Kıdem tazminatı tasarısı Meclisin 1 nci sırasına geldiği zaman Cephe Hükümeti tarafından, işveren cephesinin talimatiyle geri alınmıştır ve Milli Selâmet Partisi Ecevit'ten koparamadığını Sayın Demirel'den koparmıştır ve Cephe Hükümeti sermaye çevrelerine ödün vermektedir. İşçiler, Türk işçisi, Türk kamuoyu haktan, hukuktan yana olanlar, sizin bu tutumunuzu affetmeyeceklerdir. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Durukan.

Muhterem arkadaşlarım, bir hususu ifade etmek isterim.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Ne kadar rahat yalan konuşuyorsunuz.

BAŞKAN — Rica ederim efendim.

KENAN DURUKAN (Sakarya) — Yalan mı doğru mu? Siz aldınız, kuşa çevirdiniz.

BAŞKAN — Sayın Kazan, Sayın Durukan rica ederim.

Muhterem arkadaşlar, verilen önergeler Komisyonca kabul edilmediği ahvalde, önerge sahiplerine söz veriyorum. Önerge sahiplerine verdiğim söz üzerinde bu şekilde devam edilirse, daha titiz davranmaya mecbur kalacağım. Çünkü, önergesi üzerinde konuşan arkadaşımın, içtüzükte tarif edilen şekilde meramını ifade etmesi icap eder.

Okunan önergeye Komisyon katılmamıştır.

III. — YOKLAMA

ALİ SANLI (Burdur) — Sayın Başkan, ekseriyet yoktur; yoklama istiyoruz. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

(C. H. P. sıralarından bir grup milletvekili ayağa kalkarak yoklama isteğinde bulundular.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, okunan ve müzakeresi tamamlanan değiştirme önergesi oylanmazdan önce, 10 sayın üye ayağa kalkmak suretiyle ekseriyetin olmadığını ve yoklama yapılmasını istemişlerdir.

Sayın M. Rauf Kandemir, Sayın Ali Sanlı, Sayın Selçuk Erverdi, Sayın Necdet Uğur, Sayın Sabri Tığlı, Sayın Reşit Ülker, Sayın Orhan Yılmaz, Sayın Hasan Vamık Tekin, Sayın Kenan Durukan, Sayın Neccar Türkcan ve bir de Sayın A. Bahir Ersoy. (Gürültüler.)

Muhterem arkadaşlarım, lütfen yoklama yapmaya imkân ve fırsat veriniz. Vazifeyi başka türlü ikmal etmemiz mümkün değil.

Muhterem arkadaşlarım, bir hususu ifade etmek istiyorum : Ad okunmak suretiyle yoklama yaptığımız takdirde, asgarî bir saatlik bir zamana ihtiyaç vardır. Eğer tensip buyurulursa bilâhara «düğmelere fazla basıldı, olmayanların yerine de yoklamaya katılındı» diye bir itiraz vaki olmazsa, vaktin de gecikmiş olmasını nazarı itibare alarak otomatik cihazla çoğunluğumuz olup olmadığı hususunu Başkanlığın teklifi olarak oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Otomatik cihazla çoğunluğumuz olup olmadığı kontrol edilecektir. («Lâmbalar yanmıyor» sesleri.) Biliyorum efendim, yanmadığını biliyorum, kontrol ediyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, elektronik cihaz şu anda çalışmamaktadır. Biraz önce aldığımız kararı, Başkanlığın takdirine bırakılırsa, müşahede üzerine çoğunluğumuz olup olmadığını tespit edelim, aksi takdirde ad okunmak suretiyle yoklama yapacağız.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Başkanlığın takdirine bırakıyoruz.

BAŞKAN — Takdiri Başkanlığa bıraktığınıza göre teşekkür ederim.

Ad okunmak suretiyle yoklama isteyen var mı?.. Yok.

Çoğunluğumuz olmadığı anlaşılmıştır. Genel Kurulun aldığı kadar gereğince, gündemin 18, 19, 22, 24 ve 25 nci sıralarındaki kanun tasarı ve tekliflerini görüşmek üzere, 27 . 6 . 1975 Cuma günü saat 10.00'da toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 22.30

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, geçen Birleşimde[2] görüşülmesi tamamlanamayan gündemin 18 nci sırasındaki, 1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair tasarının, kaldığımız yerden görüşülmesine devam edeceğiz.

Hükümet ve Komisyon yerlerini alsın efendim.

Geçen birleşimde hatırlanacağı üzere, 1 nci madde üzerinde verilmiş değiştirme önergeleri okunmuş, bilâhara aykırılık derecesine göre işleme tabi tutulmuş, bunlardan 5 tanesi görüşülememişti. Şimdi bunları aykırılık derecesine göre sıra ile okutup, işleme koyacağım.

1 nci önergeyi okutuyorum :

Kenan Durukan ve arkadaşlarının önergesi :

«Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine değiştirilebilir» hükmünün,

«Bu maddede belirtilen haklar hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Önerge üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Önder Sav ve arkadaşlarının önergesini okutuyorum.

«Görüşülmekte olan 66 sayılı tasarının 1 nci maddesinin 18 nci bendindeki, «Bu madde» tabirinin, «Bu maddede» olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.»

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu?..

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkan, bir baskı hatası vardır, doğrudur, önergeye katılıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor.

Söz isteyen?.. Yok.

Önergeyi oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Hüseyin Suat Sungur ve arkadaşlarının önergesini okutuyorum.

«Kıdem tazminatının süresi ve miktarı hizmet akitleri ve toplu iş sözleşmeleriyle değiştirilemez.»

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Koimsyon önergeye katılmıyor.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler...' Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Hayrettin Nakiboğlu ve arkadaşlarının önergesini okutuyorum.

«İşveren. sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyle Devlet veya kanunla kurulu kurumlarda veya % 50 hisseden fazlası Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.»

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkan, maddede ufak bir hata olmuş. O itibarla bu önergeye katılıyoruz.

BAŞKAN — Daha evvel Komisyon olarak bir karar almış mıydınız Sayın Toker?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Karar almadık, şu anda katılıyoruz Sayın Başkanım.

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Komisyon nerede? Koimsyonun kararı var mı?

BAŞKAN — Sayın Toker, İçtüzüğümüze göre, değiştirge önergelerine karar yeter sayısıyle katılmanız lâzım. Bu lâzimeye uymanızı rica ediyorum.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkan, biraz önceki önergeye de oynı şekilde katılmıştık. Salonda da Plan Komisyonu çoğunluğu vardır efendim.

BAŞKAN — Emsal olmaz zannederim. Bir münakaşa açmak için söylemiyorum.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, bir soru sormak istiyorum.

BAŞKAN — Ne hakkında Sayın Ölçen?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Bu önergeye Komisyon katılmış olduğu için, acaba Sayın Başkanım, teşekkül edecek olan bu fonun teşekkül etmiş olduğu yere bu özel sektör girişimlerinden fona yapılan ödemeler de dahil olacak mıdır, olmayacak mıdır? Bunun bir sarahata kavuşması lâzımdır.

BAŞKAN — Şimdi Sayın Ölçen, Komisyonun katılıp katılmadığını sorduktan sonra alacağım cevaba göre bir işlem yapmak durumundayım. Evvelâ bunu halletmemiz ve bir neticeye bağlamamız lâzım.

Sayın Toker, bir hususu daha ifade etmek istiyorum.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Buyurunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Şimdi arkadaşlarım önergenin aslını bana vermiş bulunuyorlar. Önerge, yeni İçtüzüğümüze göre, yüksek malumları olduğu üzere 5 üye arkadaşımız tarafından verilecek. İlk bakışta biraz önce ıttılalarına sunduğum önerge 5 imzayı havi. Yalnız bunlardan 4 sayın üye Plan Komisyonu üyesi. Eğer, bu 4 arkadaşım, ki Sayın Nakiboğlu ile Sayın Akay, Sayın Sevilgen, Sayın Cebeci'dir. Başka arkadaşlarım onların yerine bu önergeyi tekabbül eder ve imzayı bu şekilde tekemmül ettirirlerse önergeyi ondan sonra görüşeceğiz.

ŞENER BATTAL (Konya) — Tekabbül ediyoruz Sayın Başkan, Şener Battal olarak arz ediyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın Battal tekabbül ediyor.

YÜCEL DİRİK (İzmir) — Tekabül ediyorum.

FEHMİ CUMALIOĞLU (İstanbul) — Tekabbül ediyorum.

HAYDAR ÖZALP (Niğde) — Tekabbül ediyorum.

BAŞKAN — Şimdi muhterem arkadaşlarım, önergeyi bu şekilde tüzüğe uygun hale getirmiş bulunuyoruz ve bu durumda da karar yetersayısı tekemmül etmiş oluyor.

Komisyon önergeye katılıyor.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Ölçen, şu anda bir söz vermem İçtüzüğümüze göre mümkün değil. Arz edeyim; bir şey okunmuştur, üzerinde söz isteyen olmamıştır.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, ya sual sormama izin verinîz veya aleyhte konuşmama izin veriniz.

BAŞKAN — Mümkün değil efendim, mümkün değil. Soracağınız bir soru ile mümkün olsa bile tatmin olup olmamanız diye bir şey yok. Sadece zabıtlara geçirmekten öteye bir faydası olmayacak. Tüzüzüğe göre de mümkün değil.

Okutulan önergeye Komisyon katılıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler...

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, daha evvelden Komisyonda gerekli çoğunluk yoktu. Bu yüzden Sayın Ölçen söz almak ihtiyacını duymadı. Şimdi çoğunluk olduğu için söz almak ihtiyacını duyuyor.

BAŞKAN — Efendim, İçtüzüğü zorlamamız mümkün değil. Komisyonun önergeye katıldığını ifade ettim. Ondan sonra da oylamaya geçtim. «Önergeyi kabul edenler» dedim, arkadaşlarımız müdahale ediyorlar.

Önergeyi Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5 nci ve son önergeyi, Afi Nejat Ölçen ve arkadaşlarının önergesini okutuyorum.

«Fon, işverene kredi, avans vb. bir işlem için geri ödeme vasıtası olarak kullanılamaz».

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkanım, henüz ortada fon yok. Kanunla düzenlenecek, bir kurul kurulacak. Bu itibarla ilgili kanunda bahis mevzuu olabilir. Şu anda önergeye katılmamız mümkün değil.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmıyor.

Önerge sahiplerinden Sayın Ölçen, buyurun efendim.

Sayın Ölçen, müddetiniz beş dakikadır, ona göre konuşmanızı ayarlayın.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, saygı değer üyeler;

Aslında Merkez Bankasında bir fon teşkili mümkün olabilse idi böyle bir önergeyi vermeye gerek kalmayacak idi; ama fonun kurulması ve bir bankada veya bir kurumda kurulması, üç sakıncayı ortaya çıkaracaktır. Bu üç sakıncayı dikkatlerinize arz etmek ihtiyacını hissediyorum.

Bunlardan bir tanesi; fon, eğer özel sektörde, işverenler arasında bir nakit akımı biçiminde kullanılır ise; yani kredi veya avans olarak verilir ise, o takdirde birikcn meblâğ ekonomide enflasyonist bir etki uyandıracaktır. Eğer Merkez Bankasında kurulsa idi, o takdirde Merkez Bankasında birikcn bu fonlar piyasada emisyon hacminin azalması şeklinde bir etki uyandıracağı için, bu enflasyon tesiri ortaya çıkmayacak idi. Birinci mahzur bu.

İkinci mahzur; işverenler eğer bir bankada kurulan fonları avans veya kredi olarak kullanma olanağına kavuşurlar ise; o takdirde malî birlik kurmuş duruma geçmiş olacaklar. MEYAK gibi, OYAK gibi örneğin işverenler de «İŞVEYAK» gibi bir malî birlik içinde birleşmiş olacaklar. Giderek bunun sakıncası da, emek karşısında malî cephe durumu söz konusu olacak. Yani siyasî cepheye bir de malî cephe eklenmiş olacak.

Bu üç sakıncayı dikkatlerinize arz etmek ve takdim etmiş olduğumuz önergede mevcut olan fonun kredi veya avans gibi nakit akımına imkân verememeyecek şekilde konsolide ettirilmesini ve dolayısıyle bu nakdin malî bir kaynak olarak kullanılmasına engel olunmasını istirham ediyoruz; karar yüce heyetinizindir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

1 nci madde üzerinde verilen değiştirge önergeleri tamamlanmıştır.

1 nci maddeyi, ikinci ve dördüncü önergelerle kabul edilmiş değişiklikleriyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 1 nci madde kabul edilmiştir.

2 nci maddeyi okutuyorum.

Madde 2. — 1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İşten çıkarmanın sonucu :

Madde 24. — İşverenler bu Kanunun 16 ncı maddesinin III ncü bendi gereğince iş akdini feshetten işçilerin yerine çıkma tarihinden itibaren 6 ay içinde başka işçi alamaz.

Bu süre içinde işyerine aynı niteliktcki iş için yeniden işçi almak isteyen işveren durumu uygun araçlarla yayınlar ve işçinin kaydettirdiği adresine noter aracılığı ile duyurur. Tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde işyerine başvurmayanların bu hakkı düşer.

17 nci maddenin II nci bendinin (b) fıkrası ve III ncü bendleri gereğince işten çıkarılan işçiler hakkında da 6 aylık süre içinde işten çıkarmayı gerektiren sebepler ortadan kalkmış ise, birinci fıkra hükmü uygulanır.

Bir işyerinin aynı şartlarla işletilmesi veya işletmeye başlanması yahut mevsim ya da kampanya nedeniyle yeniden çalışmaya geçmesi hallerinde de bu madde hükmü uygulanır. Mevsim ve kampanya işlerinde çalışan işçiler için noter tebligatı hükmü uygulanmaz.

Bağlı bulunduğu emeklilik mevzuatı gereğince yaşlılık ya da emeklilik yaşını doldurmuş ve aynı zamanda yaşlılık veya emeklilik aylığına hak kazanmış olan işçiler hakkında bu maddenin tekrar işe alınma zorunluluğuna ilişkin hükümleri uygulanmaz.

İşlerine son verilen işçilerin sayısı 10 ve daha fazla olduğu takdirde işveren, yeni bir işe yerleştirilebilmeleri için, bunların isimlerini ve niteliklerini çıkar-

ma tarihinden en az bir ay önce ilgili İş ve İşçi Bulma Kurumu örgütüne bildirmek zorundadır.

BAŞKAN — 2 nci madde üzerinde gruplar adına söz alanlar, Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Önder Sav; şahısları adına; Sayın Ölçen, Sayın Tığlı, Sayın Arıkan, Sayın Kırbaşlı, Sayın Ülker.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına Hasan Tosyalı.

BAŞKAN — Cuhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına Sayın Tosyalı.

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Sav, buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA ÖNDER SAV (Ankara) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Altkomisyonda tasarının 2 nci, 1475 sayılı Yasanın 24 ncü maddesinde yapılan ve benimsenen bir değişiklik, sanıyorum metne yanlış girmiş oluyor. Maddenin üçüncü bendindeki, «17 nci maddenin II nci bendinin (b) fıkrası» «1 nci bendinin (b) fıkrası» olmak gerekir. Kanun maddesi incelendiği zaman da başka bir anlam çıkmıyor. Komisyonun bu noktaya dikkatini çekmek istiyorum. Ayrıca, arkadaşlarımla birlikte, bu yanlışlığın düzeltilmesi için bir önerge de vermiş bulunuyoruz.

Bu ufak teknik hatadan ziyade, üzerinde durmak istediğimiz hususlar başka konulara ilişkin.

Kıdem tazminatının bir fonda toplanması kadar sakıncalı bir değişiklik 1475 sayılı Yasanın 24 ncü maddesine ilişkin olarak bu ikinci madde ile getirilmek istenmiştir.

5518 sayılı Yasa 1950'de kabul edilmiş ve 1475 sayılı Yasada yer almış olan 24 ncü madde bugün 25 yaşındadır. 25 yıl çalışma hayatı için, iş hukuku için uzun bir zamandır. Hükümet tasarısı hazırlanırken geçen süre içerisinde çalışma hayatımızın, ekonomik ve sosyal düşünce ve kavramlarında kendilerini yeniledikleri, yeni boyutlar kazandığı gerçeği göz önünde tutulmuştur. Bu düşüncelerin ortaya çıkardığı gereksinme dolayısıyle 24 ncü madde yeniden düzenlenirken aynen şu ibare, «13 ncü madde de belirtilen şartlara uyarak işe son verilmesi halleri» ibaresi, 24 ncü maddenin baş kısmına eklenmiş bulunuyordu.

Geçmiş 25 senelik uygulama, işverenlerin 13 ncü maddeyi işçiler için demoklesin kılıcı olarak çalıştırdıklarının sayısız örnekleri ile doludur. Aslında, işletmenin ekonomik sıkıntı içinde bulunması halinde başvurulması gereken 13 ncü madde, her türlü amaç için kullanmaya açık bir körfez olarak elde tutulmuştur. İşverenler, ekonomik zorunluluk olmadığı halde, 13 ncü maddeyi kötü niyetle kullanır olmuşlardır. Hatta işverenler gözünü kaşını beğenmediği, yürüyüşü içine sinmediği, sırf arzu etmediği için işçilerin işine son verebilir duruma girmişlerdi bu 13 ncü madde sayesinde. Hele toplu iş sözleşmesinin imzalamasına yakın günlerde, eski işçiler çıkartılıp, daha düşük ücretle yeni işçiler alma yolları sık sık işletilmiştir. Anayasanın 42 nci maddesinde belirtilen çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi ve çalışanları koruma ilkesine bağlı kalınarak 24 ncü madde Hükümet tasarısındaki şekle sokulmuştur.

Bütçe - Plan Komisyonunca tasarı Meclis gündeminden geri alınmış ve yapılan şöyle bir değişiklikle yüz yüze bulunuyoruz? «13 ncü maddede belirtilen şartlara uyarak» ibaresi çıkartılmış, tamamen 16 ncı maddenin III ncü bendinde belirtilen hallere inhisar ettirilmiştir.

- İşçinin, çalıştığı işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durmasını gerektiren zorlayıcı sebeplerin ortaya çıkması haline kaydırılmış bulunuyor 24 ncü madde.

13 ncü maddede belirtilen şartlara uyarak da olsa işçilerin işine son verilmesi hali maddeden çıkarılmakla, Anayasanın biraz önce değindiğim 42 nci maddesinin hem lafzına hem de ruhuna uygun olarak getirilmiş olan değişiklik tamamen kaldırılmış bulunmaktadır. Mevcut 24 ncü madde de, yani 1475 sayılı Yasanın halen yürürlükte bulunan 24 ncü maddesinden çok daha ilkel, sosyal gelişmeye, iş hukukunun gelişmesine çok daha ters bir ilke benimsenmiş oluyor. 13 ncü maddenin kötü niyetle kullanılmasının devamına göz yumulmuş oluyor, işverenlere işçileri arzu etmediği için çıkarabilme, serbestçe işlerinden edebilme silahı, daha kuvvetli olarak verilmiş oluyor. İşçilerin iş güvenliği sağlanamamış, işçi kıyımına sebep olacak çok açık bir değişiklik benimsenmiş oluyor. Emek sermaye ilişkisinde ağırlık, emekten yana değil, sermayeden yana konmuş, işçilerden yana değil işverenlerden yana konmuştur. Sermayenin emek üzerindeki hâkimiyeti için sağlam bir duvar örülmeğe çalışılmıştır. Bu, gözle görülür sakıncalar ortada iken, emeğe darbe indirme gayretleri ortada iken, Komisyonca getirilmiş olan bu değişikliği Cumhuriyet Halk Partisi Grupu olarak benimsememiz, içimize sindirmemiz mümkün değildir. 13 ncü maddeye ilişkin olarak, 24 ncü maddeye, Hükümet tasarısına paralel olarak değişiklik getirilmesi için önergelerimiz hazırdır. Değişiklik önergelerimizin Yüce Meclisce kabul edilmesini diliyor, saygılar sunuyorum aziz arkadaşlarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sav.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına Sayın Tosyalı.

Buyurunuz efendim.

Müddetiniz 10 dakikadır, hatırlatıyorum.

C. G. P. GRUPU ADINA HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Sayın Başkanım, değerli arkadaşlarım; Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına 2 nci madde üzerindeki görüşlerimizi arz ediyorum.

Kıdem tazminatı konusunda Milliyetçi Partiler Hükümeti, Programında verdiği sözü sadakatle gerçekleştirmektedir. İşçiye hizmet birtakım solcu sloganlarla yapılamaz. Bugünkü iktidarımızın yaptığı gibi, emekli işçileri yoksulluktan kurtararak ve yine bugün yaptığımız gibi kıdem tazminatını 15 günden 30 güne çıkararak gerçekleştirilebilir işçiye hizmet. Biz işçinin de, işverenin de iktisadî hayattaki rolünü ve şerefli yerini gayet iyi biliyoruz, takdir ediyoruz; âdil ve dengeli bir kanun çıkarmaya çalışıyoruz. Biz yalnız bir zümrenin menfaatlerinin değil, millî menfaatin savunucusuyuz. Hakkın ve sosyal adaletin savunucusuyuz. Ne sosyal adaleti ve ne de iktisadî kalkınmayı tehlikeye düşürmeden adalet içinde kalkınmayı gerçekleştirmek istiyoruz.

10 aya yakın iktidarda kalan Cumhuriyet Halk Partisi bu Meclisten işçiler, köylüler, emekli işçiler, yoksul vatandaş kitleleri lehine hiç bir kanun çıkarmadı. Bu, milletin de, Yüce Meclisin de malumudur. Cumhuriyet Halk Partisi yapa yapa ancak 2 şey yaptı elle tutulabilir. Bir Bütçe Kanunu, bir de komünistlerin, anarşistlerin Af Kanunu. Hepsi bundan ibaret diyebiliriz. Lafla sosyal adalet olmaz. Türkiye'de sosyal adaleti ve sosyal güvenliği gerçekleştiren kanunların pek çoğu herkesin malumu olduğu üzere bugün iktidarda olan partilerin eseridir.

VECDİ İLHAN (Kastamonu) — Hangisi?. Bir tanesini söyle?.

HASAN TOSYALI (Devamla) — Bizim yıkıcı soldan farkımız şu: Biz işçinin, köylünün, yoksulun dostuyuz, destekçisiyiz; fakat teşebbüsün, yatırımın, kalkınmanın düşmanı değiliz.

Cumhuriyet Halk Partisinin tutumu, Türkiye'de yatırımı ve teşebbüsü yok edip, işsizliği büsbütün artıracak bir tutumdur. En büyük sosyal adaletsizlik işsizliktir. Vatandaşın işsiz kalmasına yok açacak, iktisadî kalkınmayı yavaşlatacak bir teşebbüs düşmanlığı işçiye hizmet değildir. Biz Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu olarak bu kanunun tümüne olduğu gibi, 2 nci maddesine de bu açıdan bakıyoruz ve destekliyoruz.

Mükemmeli ister görünenler, çok zaman, iyinin bile gerçekleşmesine engel olurlar. Cumhuriyet Halk Partisi bu kanunun çıkmasını değil çıkmamasını, hiç değilse geçikmesini ister şekilde hareket etmektedir. Plan Komisyonu, kendi arzusu ile işten çıkan bir işçinin yerine işçi alınmaması gibi bir garabeti metinden çıkarmakla isabetli bir iş yapmıştır. Plan Komisyonunun yaptığı işi, gayet doğru bir iş olarak görüyoruz. Bütçe Plan Komisyonunun 2 nci madde ile ilgili metnini kabule şayan görüyoruz ve destekliyoruz.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu olarak esas itibariyle bu metni destekliyoruz. Bu madde ile ilgili olarak verilebilecek önergeleri, mahiyetine göre değerlendireceğiz.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu, olarak 2 nci madde hakkındaki görüşlerimizi şimdilik bundan ibaret sayarak, Yüce Meclise saygılar sunarım. (A. P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tosyalı.

Millî Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Sevilgen, buyurun efendim.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Manisa) — Vazgeçiyorum efendim.

BAŞKAN — Vazgeçiyorsunuz.

Gruplar adına başka söz talebi yok.

Şahısları adına Sayın Ölçen, buyurun efendim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, saygı değer üyeler;

1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesini değiştiren 2 nci maddeyi bu haliyle, Bütçe Plan Komisyonunun huzurunuza arz ettiği haliyle kabul etmek mümkün değil. İki bakımdan kabul etmek mümkün değil.

Önce, bu yasanın özü 1475 sayılı yasanın, hem 16 ncı maddesinin, hem de 13 ncü maddesinin yürürlükte olması halinde işler. Eğer sadece 13 ncü maddeyi nazarı itibare alırsanız, bugünkü Hükümetin tasarısı böyledir veya sadece 16 ncı maddeyi nazarı itibare alırsanız, ki Hükümet tasarısını değiştiren bugünkü Komisyonun, Bütçe Plan Komisyonunun huzurunuza sunduğu tasarı böyledir, o takdirde maddenin işlemesi olanaksız. Öyle olanaksız bir madde ile işçiden veya emekçiden yana olmak son derece güç, hatta o da olanaksız. Bunu kısaca huzurlarınızda arz etmek istiyorum.

16 ncı maddenin 3 ncü bendi, işçinin çalıştığı işyerinde bir hafta süre ile işin durması halinde iş akdinin ve 13 ncü madde ise, belli süreler hizmet sonunda ihbar müddetini bildiren iş akdinin feshi ile ilgili.

Şimdi, Ecevit Hükümetinin yasa tasarısında, her iki maddeyi işler biçimde 24 ncü maddenin değişikliğinde nazarı itibare alan yasa, Millî Selâmet Partisi tarafından kabul edilmiş, ama aynı Millî Selâmet Partisi, ortaklığını değiştirdiği zaman, kendi düşüncesinden vazgeçerek, tasarıda sadece 16 ncı maddenin yer almasını, 13 ncü maddenin çıkmasını da kabul edebilmiş ve bu tasarının Bütçe Plan Komisyonunda değişmesiyle 16 ncı maddenin uygulanacak olan bendini de değiştirmeye razı olmuş, böylece nerede, hangi koşul altında işverenden yana ve 24 ncü maddenin işleyişini mümkün kılacak fikir selabetinde ne şekilde bulunmuştur, gerçekten söz konusu, tartışma konusu olabilir, ama ben burada vaktinizi almak istemiyorum.

Aslında, 24 ncü maddeyi işleyebilmek için, işletebilmek için onu son derece objektif koşullara bağlı kılmak lâzım. İşverenin işçi hakkındaki yargılarını, yasada gerçekçi ve objektif koşullara bağlı kılması lâzım. Bu objektif koşullar yasada söz konusu değil, hatta söz konusu iken çıkartılmış durumda.

İkincisi; iş akdinin söz konusu olması halinde, örneğin, çalışan işçinin işyerinin durması halinde veya duraklaması halinde işini bıraktığı zaman, 6 ay süre ile onun yerine bir başkasının istihdam edilmemesi ve bu hususun hem 16 ncı madde, hem de 13 ncü madde işleyerek bu yasa tasarısında yer alması lâzım.

Bu nedenle ikinci maddenin, yani 1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesini değiştiren 2 nci maddenin bu haliyle kabul edilmesi son derece olanaksız. Sizin huzurunuzda bu hususları, ki biliyorum bazılarınızın çoğunluk oylarıyle aksinin kabul edileceğini hiç olmazsa tarihî bir görev yapmak üzere dikkatlerinize arz ediyorum.

Teşekkür ederim. (C. H. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ölçen.

Söz sırası Sayın Tığlı'nın, buyurun efendim.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli milletvekilleri;

1475 sayılı yasanın 2 nci maddesi, yani 24 ncü maddesi bu tasarının en önemli maddelerinden birisidir. Bu madde bu şekilde kanunlaşırsa o zaman bu tasarı ile elde edilmek istenen netice hiç bir zaman elde edilemeyecek ve tamamen ters işleyecektir.

Ben, Bütçe Plan Komisyonunda bu değişikliğin bir zuhul eseri yapıldığına inanmak istiyorum. Eğer bilerek yapılmışsa, çok büyük bir yanlışlıktır, çok büyük bir hatadır, tasarıyı baştan hiç işlemez hale getirmektir. İşverenlerin, bugüne kadar 13 ncü madde hükümlerine göre işlerine nihayet verdikleri bütün işçilerin, tekrar işyerindeki şartlar düzeldiği zaman o işyerine dönme imkânlarını ortadan kaldırmaktır.

Şimdi işyerlerinden nasıl işçi çıkartılır? Evvelâ bunu görelim. İşyerlerinden işçiler, eğer suç işlerlerse, çalışırken bir suç işlerlerse çıkartılır; çalışırken, haber vermeden arka arkaya iki gün işine gelmezse çıkartılır. Bu bir ayrı maddedir. O işçinin, tek suçsuzluğu, yargı organı ile suçlu olmadığı meydana çıkana kadar tekrar o işyerine dönmesine imkân yoktur. Bir de işveren çeşitli sebeplerle işçilerin iş akitlerini fesheder. Nasıl eder? 500 işçi çalıştıran işveren der ki; «Benim işyerimdeki şartlar kötüye gidiyor, her daireden üçer beşer kişiyi çıkartacağım» 13 ncü maddeye göre tazminatını, ihbarını verir, işçiyi çıkartır. Bu hal bir müddet sonra ortadan kalkar, işyerinin durumu düzelir, yeniden işçi alma bahis mevzuu olur. İşte bu kanun o halde, işyerinin durumunun kötüye gitmesi neticesinde çıkartılan işçilerin, işyerinin durumunun düzelmesi halinde, tekrar aynı işçilerin işe alınmasını amirdir. Bir de bu halin dışında, işveren yine 13 ncü maddeye göre, birtakım, beğenmediği işçileri veyahut sendikal hareketi, hak istemeyi önleyebilmek için, işçileri - yine 13 ncü maddeye göre - hiç bir sebep göstermeksizin, tazminatını verip işten çıkartır. Bu yasa, bunları önlemekteydi. Bakınız Hükümet teklifinde ne diyor, 24 ncü maddede:

«İşverenler bu kanunun 13 ncü maddesinde belirtilen şartlara uyarak işine son verdiği veya 16 ncı maddesinin III ncü bendi gereğince iş akdini fesheden işçilerin yerine, çıkma veya çıkarma tarihinden itibaren, 6 ay içinde başka işçi alamaz.»

Böylece, bu Hükümet tasarısı, iş akdinin feshinin kötüye kullanılmasını önlemek istiyor. Bu alâkalı komisyonlardan da böyle geçti. Sonra nedense Bütçe Plan Komisyonundaki görüşmesinde, bu baştaki 13 ncü maddeyle ilgili paragraf kaldırılmış ve şu hale gelmiş:

«İşverenler bu kanunun 16 ncı maddesinin III ncü bendi gereğince iş akdini fesheden işçiler yerine çıkma tarihinden itibaren 6 ay içinde başka işçi alamaz.»

Şimdi, işçi, işyerinde çalışırken, neden kendiliğinden iş akdini fesheder; gider o işyerinden? Ya daha yüksek ücretle, daha iyi şartlarla bir başka işyerinde

iş bulmuştur veyahut işyerindeki birtakım işverenin ve işveren vekillerinin, tutum ve davranışını beğenmemiştir, o işyerinde kalmakla başının derde gireceğine inanmıştır ve bu halde o işyerinden bir daha gelmemek üzere, artık o işyerine bir daha gelmemek üzere, iş akdini fesheder ayrılır. Başka iş bulmuştur..

BAŞKAN — Sayın Tığlı, bir dakikanız var.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Peki Sayın Başkan.

Bu halde zaten bu hükmün işlemesine imkân yok. Esas işlemesi gereken hüküm, işverenin işini küçültmek veyahut başka sebeplerle, 13 ncü madde hükümlerine göre iş akdine nihayet verdiği işçilerin, işyerindeki şartların düzelmesi halinde, tekrar o işyerine alınması; böylece, 13 ncü maddeyle, akdin bozulmasında kötüye kullanılan hususun ortadan kalkması idi.

Şimdi, değerli milletvekillerinden ricamız; - zaten değişiklik önergelerimiz de var - ben Bütçe Plan Komisyonunun değerli üyelerinin de, bu yanlışlığı düzelteceklerine inanıyorum. Bilerek yaptıklarına, bilhassa yaptıklarına inanmıyorum. Böylece, iş akdinin feshinin kötüye kullanılmasını önlemiş oluruz, Hükümet teklifinde olduğu gibi ve diğer komisyonlardan geçtiği gibi maddeye şekil verirsek. Yani, vereceğimiz şekil, Hükümet teklifinde olan ve «İşverenler bu kanunun 13 ncü maddesinde belirtilen şartlara uyarak işine son verdiği veya 16 ncı madde..» kısmını ilâve etmek suretiyle, 24 ncü maddeyi Hükümet teklifi şekline getirmek suretiyle bu kanundan elde edilmek istenen neticeyi almış oluruz. Aksi halde, bu böyle geçerse, işyerlerinde, 13 ncü maddeyle işten haksız çıkartmalar, - haklı çıkartmalar zaten başka bir maddede var - keyfi çıkartmalar devam edecektir ve bu işçiler hiç bir zaman tekrar işyerine dönemeyeceklerdir. Bu hususta değişiklik önergelerimiz vardır.

Bu böyle devam ederse, iyi niyetli işverenlere bir şey denemez, ama iş yerine sendika sokmak istemeyen, iş yerinde işçinin hak almasını istemeyen kötü niyetli işverenlere en büyük primi vermiş oluruz, en büyük mükafatı vermiş oluruz.

Önergeme müspet oy vereceğiniz umuduyla saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tığlı.

2 nci maddenin tümü üzerindeki müzakereler bitmiştir. Değiştirge önergeleri vardır; önce önergeleri okutacak, sonra aykırılık derecesine göre işleme tabi tutacağım.

Muhterem arkadaşlarım. Sayın Köylüoğlu'nun Komisyondan bir sorusu vardır, okuyorum :-

«En yüksek dereceden 30 senelik bir emekli işçinin alacağı kıdem tazminatı miktarı nedir?»

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkan, malumunuz olduğu üzere, yüce heyetçe kabul edilmiş olan 1 nci maddede asgarî ücretin 7,5 katı üst sınır olarak hükümlenmiştir. Bu durumda üst sınır 9 000 lira olduğuna göre, (30 × 9 000) miktarında eline kıdem tazminatı geçecektir.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

İSMAİL HAKKI KÖYLÜOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, rakam olarak kaç yüz bin lira geçecek? Onu lütfetsinler.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Efendim, (9 000 × 30) dedim Sayın Köylüoğlu; özür dilerim Sayın Başkanım. («270 000 desenize şuna» sesleri.) Eh, işte öyle yapar.

BAŞKAN — Efendim, tatmin olma durumunda değilsiniz, soru sordunuz, cevabını aldınız. Başka bir sorunuz varsa onun cevabını isteyelim.

İSMAİL HAKKI KÖYLÜOĞLU (Ankara) — Daha ne kaldı soracak Sayın Başkan. Ben 30 sene hâkimlik yaptım, 70 000 lira aldım. Sayın Ketenoğlu 45 yıl hâkimlik yaptı, 70 küsur bin lira aldı. Helâl olsun, başka ne denir buna!...

BAŞKAN — Fakat bu sorunun dışına çıkıyor, bir kıyaslama oluyor...

Önergeleri sıra ile okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 66 sayılı tasarının 2 nci maddesinin, «İşverenler bu kanunun 16 ncı maddesinin III ncü bendi gereğince iş akdini fesheden işçilerin yerine çıkma tarihinden itibaren 6 ay içinde başka işçi alamaz» şeklindeki 1 nci bendinin,

«İşverenler bu kanunun 13 ncü maddesinde belirtilen şartlara uyarak işine son verdiği veya 16 ncı maddenin III ncü bendi gereğince iş akdini fesheden işçilerin yerine, çıkma veya çıkarma tarihinden itibaren 6 ay içinde başka işçi alamaz.»

Şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Ankara	Kastamonu
Önder Sav	Sabri Tığlı
Sakarya	İstanbul
Kenan Durukan	Abdullah Baştürk
İstanbul	İstanbul
Bahir Ersoy	Engin Ünsal
İstanbul	İstanbul
Reşit Ülker	[illegible]an Özbay

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan 1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesinin üçüncü fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Trabzon	Kocaeli
Mehmet Özgür	Şevket Kazan
Çorum	Amasya
Yâsin Hatiboğlu	Hüseyin Cahit Koçkar
	Bolu
	Harun Aytaç

17 nci maddenin, I nci bendinin (b) fıkrası ve III ncü bentleri gereğince işten çıkarılan işçiler hakkında da 6 aylık süre içinde işten çıkarmayı gerektiren sebepler ortadan kalkmış işe, birinci fıkra hükmü uygulanır.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 66 sayılı tasarının 2 nci maddesinin 3 ncü bendindeki «17 nci maddenin II nci bendinin» ibaresini, «17 nci maddenin I nci bendinin» olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Ankara	Kastamonu
Önder Sav	Sabri Tığlı
Sakarya	İstanbul
Kenan Durukan	İlhan Özbay
İstanbul	İstanbul
Abdullah Baştürk	Bahir Ersoy

BAŞKAN — Önergeleri aykırılık derecesine göre işleme koyacağım.

Birinci önergeyi okutuyorum.

(Ankara Milletvekili Önder Sav ve 7 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?...

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci önergeyi okutuyorum.

(Trabzon Milletvekili Mehmet Özgür ve 4 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

ÖNDER SAV (Ankara) — Sayın Başkan, 3 ncü önerge ile aynı mahiyette, hiç bir farkı yok.

BAŞKAN — İlgililer tetkik etmişler Sayın Sav. Aynı mahiyette görünüyor; fakat bazı farklılıklar var. İsterseniz sırayla işleme koyalım, teşekkür ederim.

ÖNDER SAV (Ankara) — Hay hay.

BAŞKAN — Şimdi okunan önergeye Komisyon katılıyor mu?...

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkan lütfederseniz, ikinci önergeyi dinleyelim ve bir yanlışlığa mahâl vermeyelim.

BAŞKAN — Bir ibare var, tekrar okutuyorum.

(Trabzon Milletvekili Mehmet Özgür ve 4 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Zannederim ki, bundan sonraki önerge de aynı mahiyettedir. Bir maddi hatanın düzeltilmesinden ibarettir, katılıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Üçüncü önergenin de aynı mahiyette olduğu ileri sürüldüğüne göre, 3 ncü önergeyi de okutalım ve hepsini aynı işleme tabi tutalım.

(Ankara Milletvekili Önder Sav ve 5 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — 3 ncü önergeye de Komisyon katılıyor mu efendim?...

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Aynı mahiyette olan 3 ncü önergeye de katılıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Komisyon, 2 nci ve 3 ncü önergeye katılmaktadır. Aynı mahiyette oldukları için birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2 nci maddeyi kabul edilen değişikliklerle birlikte, tümünü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3 ncü maddeyi okutacağım, yalnız muhterem arkadaşlarım, tasarı metninde 3 ncü madde olarak ifadesini bulan kısım yerine, Sayın Kenan Durukan ve arkadaşları, o maddenin yerine geçmek ve 3 ncü madde olmak üzere bir teklifte bulunmuşlardır. Bu önergeyi okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 66 Sıra Sayılı tasarıya aşağıdaki hükmün 3 ncü madde olarak eklenmesini, müteakip madde numaralarının birer kaydırılmasını arz ve teklif ederiz.

Madde 3. — 1475 sayılı Yasanın «izin ücreti» başlıklı 54 ncü maddesinin 3 ve 4 ncü fıkraları arasına aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Yeni fıkra :

Ancak son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, izin ücreti; işçinin izne çıktığı ayın

başı ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

Sakarya	Kastamonu
Kenan Durukan	Sabri Tığlı
İstanbul	İstanbul
Engin Ünsal	Reşit Ülker
İstanbul	İstanbul
Abdullah Baştürk	Bahir Ersoy

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmaktadır. Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?... Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Tasarıda 3 ncü madde olarak yer alacak ve tasarıdaki 3 ncü madde 4 ncü madde olacaktır.

4 ncü maddeyi okutuyorum.

Madde 4. — 1475 sayılı İş Kanununun 98 nci maddesinin VII nci bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

VII - 24 ncü madde hükümlerine aykırı olarak işyerine yeni işçi alan işverenler, işten çıkardığı her işçi için 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına ve tekrarında daha önce verilen para cezasının iki katı.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üyeleri okuyorum : C. H. P. Grupu adına Sayın Sav, şahısları adına Sayın Sanlı, Sayın Tığlı, Sayın Arıkan, Sayın Kırbaşlı.

ÖNDER SAV (Ankara) — Söz isteğimden sarfınazar ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Sav sarfınazar ettiler.

Şahısları adına söz isteyen?... Yok. Değiştirge önergesi yok.

Maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5 nci maddeyi okutuyorum.

Madde 5. — 1475 sayılı İş Kanununun 26 ncı maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?... Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum.

Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yeni madde teklifi daha vardır, bunları okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Tasarıya, aşağıdaki hususun yeni ve müstakil bir madde olarak eklenmesini arz ve teklif ederiz.

İstanbul	Niğde
Mustafa Parlar	Haydar Özalp
Trabzon	Niğde
Ömer Çakrıoğlu	Mehmet Altınsoy
Malatya	Manisa
Ahmet Karaaslan	Gündüz Sevilgen
Kastamonu	Sakarya
Hasan Tosyalı	Kenan Durukan
Kastamonu	İstanbul
Sabri Tığlı	Ali Nejat Ölçen
Aydın	İstanbul
Kemal Ziya Öztürk	F. Gülhis Mankut
İstanbul	Gümüşhane
Reşit Ülker	Turgut Yücel

Madde — Kıdem tazminatının 24 aylığını aşan fazlası ücret olarak Gelir Vergisine tabi tutulur.

BAŞKAN — Sayın Komisyon katılıyor mu?..

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkanım, bütün parti mensuplarının ve müstakil arkadaşlarımızın da imzasını taşıyan bu önergeye katılıyorum, yalnız müsaade buyurulursa redaksiyonu tarafımızdan yapılsın. Metin olarak da hazır. Emrederseniz takdim edeyim.

BAŞKAN — İkmal edelim. İkmal edildikten sonra teklifinizi yerine getireyim.

Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum.

Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gerekli redaksiyon için Komisyona verilmiştir.

Yeni bir madde teklifi daha vardır, onu okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

96 S. Sayılı tasarıya 5 nci madde olarak aşağıdaki hükmün konmasını, müteakip madde numaralarının birer kaydırılmasını arz ve teklif ederiz.

Madde 5. —

1475 sayılı İş Kanununun 109 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 109. —

Yürürlükten kaldırılan 3008 sayılı İş Kanununun 13 ncü maddesi hükümleri, haklarında uygulanmayanlar için bu kanunun 14 ncü maddesinde sözü ge-

çen «kıdem tazminatı hakkı, işçinin hizmete başladığı tarihten itibaren başlar.

Sakarya	İstanbul
Kenan Durukan	Engin Ünsal
Kastamonu	İstanbul
Sabri Tığlı	İlhan Özbay
İstanbul	İstanbul
Reşit Ülker	Bahir Ersoy

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu efendim?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmıyor. Sayın Durukan söz istiyorsunuz, önerge sahibi olarak, buyurun efendim.

KENAN DURUKAN (Sakarya) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

1475 sayılı Kanunun 109 ncu maddesiyle 3008 sayılı Yasaya göre fikir işçilerine kıdem tazminatı verilmediği bilinmektedir. 931 sayılı Yasa çıkarılırken fikir işçilerine kıdem tazminatı verilmesi öngörülmüş, ancak 1475 sayılı Kanunun 14 ncü maddesiyle ve o tarihten itibaren kıdem tazminatı yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Halbuki bu yasanın kabul edilmiş maddesiyle kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılmış olması hali işçilerin iktisap ettikleri kıdemlerinin tamamını kapsamaktadır. O güne kadar gerek toplu iş sözleşmeleriyle, gerek yasalarla kıdem tazminatı hakkında getirilen hükümler hizmete geçmiş olanların bütün hizmetlerini kapsar biçimde alındığı halde 1475 sayılı Yasanın 109 ncu maddesinde sözü geçenlerin kıdemleri, sadece 3008 sayılı İş Kanununun 13 maddesi hükümleri haklarında uygulanmayanlara bu kanunun 14 ncü maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten sonra kıdem tazminatı hakkı vermektedir. Önerimizle bu madde değiştirilerek hizmete başladıkları tarihten itibaren bu kimselerin de kıdem tazminatı alabilmeleri öngörülmektedir. Önergemiz istikâmetinde oy verilmesini saygı ile diliyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

6 ncı madde olarak kabul edilip Komisyonca redakte edilen metin gelmiştir, 6 ncı madde olarak yeniden okutup oylarınıza sunacağım.

«Madde 6. — İşten çıkarma tazminatı (İşten çıkan veya çıkarılanlara verilen tazminatlardır.) Şu kadar ki, bu suretle verilen tazminatın miktarı işten çıkan veya çıkarılanın (24) aylığını aştığı takdirde fazlası ücret olarak gelir vergisine tabi tutulur. Hizmet ifa edilmeksizin ödenen ücretler tazminat sayılmaz.»

BAŞKAN — Maddeyi yeni şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

7 nci ve yeni bir madde olarak Sayın Çalışma Bakanı tarafından yapılmış bir teklif vardır; onu okutuyorum:

Sayın Başkanlığa

Vergi muafiyetiyle ilgili olarak yeni bir maddenin kabul edilmiş olması sebebiyle, aşağıdaki maddenin de yer alması kanun tekniği gereğidir.

Teklif olarak arz ederim.

Ahmet Tevfik Paksu
Çalışma Bakanı

Madde 7. — 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Sayın Başkan, bu 7 nci madde hakkında sayın Komisyon sözcüsünden bir bilgi rica edeceğim.

BAŞKAN — Buyurun sayın Şener, Komisyondan bir açıklama istiyorsunuz.

Komisyon katılıyor mu efendim? Eğer Komisyon katılıyorsa soru sorma hakkınız mahfuzdur. Komisyon katılıyor mu efendim?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılıyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Sayın Şener, sorunuzu lütfedin.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Sayın Başkan, Gelir Vergisi Kanununun 7 nci maddesini hatılayamıyorum, ne olduğunu rica edeceğim.

FATMA GÜLHİS MANKUT (İstanbul) — Sayın Başkan, ben de bir şey sormak istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade edin efendim, bunu bir tekmilleyelim.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkanım, izahatı yerimden mi vereyim?

AHMET ŞENER (Trabzon) — Kürsüde daha iyi olur.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkanım, Yüksek Başkanlığa bir önerge verildi. Bu önergenin mahiyeti şu idi: Bugüne kadar kıdem tazminatı 15 gün üzerinden hesap edilirdi. Bu esasa göre de, 15 ayın 12 ayı, Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrası hükmüne göre gelir vergisinden muaftı.

Şimdi, verilmiş olan önerge Yüce Heyetçe kabul edilerek, kıdem tazminatı 30 güne çıktığına göre, 30 aylığın 24 aylığı gelir vergisinden muaf tutulmuş oldu. Bu 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrası hükmünü yürürlükten kaldırdığımız takdirde, çelişki arz eden yeni bir hüküm olacak. Bu itibarla bu hükmü, Yüce Meclis kabul ettiğine göre, halen 15 maaştan 12 maaşı muaf kılan 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin buna tekabül eden 7 nci fıkrasının yürürlükten kalkması lâzım gelir.

Önerge bu itibarla verilmiştir efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın Mankut, bir talebiniz mi oldu efendim?

FATMA GÜLHİS MANKUT (İstanbul) — Efendim, tatmin oldum ama, tereddüt ettiğim bir husus var: 25 nci maddenin 7 nci fıkrası tümüyle mi yürürlükten kalkacak, yoksa bu madde, tadil edilmek suretiyle mi orada muhafaza edilmesi lâzım gelir şeklinde tereddüt etmiştim. Çünkü, daha önce 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasında değişiklik yapılmasını öngören kanun teklifi Yüce Meclise verilmiş ve kanun teklifi Plan Komisyonunda birleştirilerek görüşülmüştür; yani kıdem tazminatlarının tümünden vergi kesilmemesini kapsayan bir kanun teklifidir bu.

Şimdi, kıdem tazminatlarının 24 aylığından vergi kesilmemesi öngörülerek Yüce Meclise verilmiş olduğuna göre ve evvelce 12 aylığından vergi kesilmediğine göre, acaba 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrası, 24 ay üzerinden gelir vergisi kesilmeyip, diğerlerinden kesilmesi yönünden mi tadil edilecek, yoksa tümü mü kalkacak? Eğer, tümü kalkacaksa, o zaman vermiş olduğumuz kanun teklifleri var; Yüce Meclise gelecektir; o zaman bununla nasıl bağdaştıracağız? Bu hususun açıklanmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Mankut, sorunuz Bakandan mı, Komisyondan mı?

FATMA GÜLHİS MANKUT (İstanbul) — Komisyondan soruyorum efendim.

BAŞKAN — Komisyondan soruyorsunuz.

Buyurun Sayın Komisyon.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkanım, önerge kabul buyurulduktan sonra, redaksiyon için Komisyona verildi. Yapmış olduğumuz redaksiyon, Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasının tümünü ihtiva etmektedir. Bu itibarla, tümü yeni düzenlenmekte olan ve önerge olarak kabul edilmiş bulunmakta olan hükümde mevcuttur. O takdirde, Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasının yürürlükten kaldırılması bakımından bir sakınca olmayacaktır. Ama, Sayın Mankut, Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrası şu şekilde değiştirilmiştir, şeklinde bir ibareyi daha uygun görürlerse o da mümkündür. Ama kanaatimce, tamamiyle fıkrayı ihtiva eden ve Yüce Meclisçe kabul edilmiş olan, redakte edilmiş önergeye göre, o fıkra hükmünün artık hükmü kalmamıştır. Arz ederim efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Avcı.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan, usül yönünden ifade ediyorum. Sayın üye Çalışma Bakanı olarak değişiklik önergesi, madde teklifi yaptılar. İçtüzüğümüzün bir maddesinde, Bakanlar Kurulunun tümünün imzası olmadıkça madde teklifi olmaz. Ya Maraş Milletvekili olarak teklif yapsınlar, ya da Komisyon yapsın, da, kötü bir emsal teşkil etmesin.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Biz benimseyelim efendim. Sayın Toker'in de imzası var zaten.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Ben imzalamıştım.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Tekabbül edelim efendim.

BAŞKAN — Sayın Avcı, titizliğinizi ve dikkatinizi teşekkürle karşılıyorum. Bu ifadem şunun içindir: Hakikaten şu anda Başkanınız olarak büyük bir sıkıntı içinde olduğumu ifade etmek isterim. Böyle üzerinde titizlikle ve bir yanlışlık yapmamak için, bir talebe gibi çalıştığım bu konuda, şu anda ne yap-

tığımın ve ne şekilde hareket ettiğimin dahi farkında değildim, değilim. Beni ferahlatmak üzere bu imkânı verdiğiniz için teşekkür ederim.

Eğer usulî bir şey varsa, bunu tetkik etmek üzere, birleşime 10 dakika ara veriyorum.

Kapanma saati : 16.58

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati : 17.10

BAŞKAN : Başkanvekili : İ. Etem Kılıçoğlu

DİVAN ÜYELERİ : Enver Akova (Sivas), İlhami Çetin (Yozgat)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 95 nci Birleşiminin 3 ncü oturumunu açıyorum.

Muhterem arkadaşlarım, görüşmekte olduğumuz kanun tasarısının 6 ncı maddesinden sonra Sayın Çalışma Bakanı tarafından yeni bir madde konulması teklifi ile karşı karşıya bulunduğumuz bir sırada Sayın Avcı bunun doğru olmadığını, tasarının Hükümetçe hazırlandığını ve bütün bakanların ve Başbakanın imzasından geçmesi hasebiyle böyle bir usulün doğru olmadığını ileri sürdüler.

Bendeniz de tereddüdümü ifade ettim. Arkadaşlarımla da bu ara vermede istişare ettim. Şimdi durumu Başkanlık olarak arz etmek ve istenirse bir usul meselesi de yapma kararıyle bu açıklamayı yapıyorum.

İçtüzüğümüzün 88 nci maddesinde «Kanunlarda veya İçtüzükte aksine hüküm yoksa, kanun tasarı veya teklifinde bir maddenin reddi, komisyona iadesi, değiştirilmesi veya metne madde eklenmesi hakkında, milletvekilleri, esas komisyon veya Hükümet değişiklik önergeleri verebilir.» diyor.

Şimdi, ihtilâf konusu, eğer yanılmıyorsam, Hükümet, bir bakan, Hükümet olarak böyle bir değişiklik önergesi veya yeni bir madde teklifi yapabilir mi yapamaz mı?

İçtüzüğümüzün 63 ncü maddesinde, «Hükümetin Temsili» başlığı altında şu madde yer almaktadır.

«Her görüşmenin başından sonuna kadar, Hükümet adına görüş bildirmek üzere Başbakan veya ilgili bakan veya zorunlu hallerde yetkilendirilmiş birinci derecede sorumlu daire amirlerinden bir kamu görevlisi hazır bulunur.»

Şu halde, burada sayın Bakan, Hükümeti temsil ettiğine göre, 88 nci maddeye göre yeni bir madde teklifinde bulunabilir kanaatine varılmıştır.

Arz ederim.

Eğer, bir itiraz vâki olursa, biraz önce de arz ve ifade ettiğim gibi bir usul meselesi yaparım.

Bir itirazınız var mı Sayın Avcı?

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Efendim, daha iyi olması için benim bir temennim olmuştu.

Hükümet adına görüş bildirmek başka, Hükümet adına teklifte bulunmak başka. 74 ncü maddede de sizin ifade buyurduğunuz şekilde, kanun tasarılarının bütün bakanlar ve Başbakan tarafından imza edilmesi şart olduğu için, mümkün ise bu teklifi komisyon versin dedim. Çünkü komisyon katılıyor. Hükümetin teklifi mi, bir bakanın teklifi mi, gibi ileride başka bir yerde başka kanunların görüşülmesinde sui misal olmasın, bir teamül teşekkül etmesin.

BAŞKAN — Sayın Avcı, bundan evvelki oturumda da, titizliğinizi anladığımı ifade etmiştim. Yalnız, 63 ncü made, «Hükümeti kimler temsil eder» diye tadat ediyor: «Başbakan» diyor «veya ilgili bakan veya birinci derecede bir amme görevlisi diyor. Böyle olunca; 88 nci maddedeki, «Kimler değiştirge önergesi verebilir» diye, onu da tadadi şekilde sıralamış ve Hükümeti de yeni bir madde teklifini öngören bir önerge vermeye yetkili kılmıştır» iye düşündük ve bir tereddütü izale ettik kanaatindeyim. Zatıâlinizin isteğine uygun bir işlem yapma imkânı da doğmuş bulunuyor; şöyle ki, sayın Bakanın Hükümet adına yeni madde öngören bu önergesini, komisyon benimseyecek, redakte etmek üze-

re, geri alacak ve sayın Bakanla istişare ettikten sonra, yeni bir made olarak huzurunuza gelmiş olacak ve ona göre de işlem yapacağız.

Komisyon, 7 nci maddenin şu şekilde redakte edilmesini bir önerge ile bildirmiş bulunuyor. Bunu okutuyorum ve buna göre işlem yapacağım.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Sayın Başkan bir şey sorabilir miyim?

BAŞKAN — Buyurun Sayın Şener.

AHMET ŞENER (Trabzon) — İlerideki usullere uygun olabilmesi için, arz ediyorum, «Tüzüğün 88 nci maddesine göre Hükümet önerge verir» buyurdunuz, Başkanlık Divanının beyanı bu, o kanaate varılmıştır ve arkadaşımızın da...

BAŞKAN — Şimdiye kadar da, yardımcı olmak istiyorum Sayın Şener, şimdiye kadar da tatbikat böyle olmuş efendim.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Tamam; Bütçe ve Plan Komisyonunda da öyledir.

BAŞKAN — Tatbikat böyle olmuştur; benim Sayın Avcı'nın hassasiyetini izale etmek için burada bir anlaşma olduğunu, komisyonla Hükümet adına sayın Bakanın aynı görüşü paylaştıklarını ve böyle bir tereddütün şu anda olmadığını ifade ediyorum; yoksa 88 nci maddeye göre değiştirge önergelerini kimlerin verebileceği sıralanmış, 63 ncü maddede de hükümeti kimlerin temsil ettiğini, kanun tasarısının Hükümet adına ilgili Bakan olarak sayın Çalışma Bakanı takibettiğine göre mesele halledilmiş oluyor. Tatbikat da bu şekildedir.

Teşekkür ederim.

Okutuyorum:

Madde 7. — 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

İşten çıkarma tazminatı (işten çıkan veya çıkarılanlara verilen tazminatlardır) şu kadar ki, bu suretle verilen tazminatın miktarı işten çıkan veya çıkarılanın (24) aylığını aştığı taktirde, fazlası ücret olarak vergiye tabi tutulur. Hizmet ifa edilmeksizin ödenen ücretler tazminat sayılmaz.

BAŞKAN — Sayın Bakan bir mütalaanız olacak mı?

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Katılıyorsunuz. Teşekkür ederim.

Madde üzerinde söz isteyen... Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, 7 nci madde ile 8 nci madde arasında bir geçici madde vardır, onu okutuyorum:

Geçici madde — 14 ncü maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatını işveren tarafından doğrudan doğruya ödenmesine devam olunur.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyenler; Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Sav, şahısları adına Sayın Sanlı, Sayın Tığlı, Sayın Arıkan, Sayın Kırbaşlı.

ÖNDER SAV (Ankara) — Vazgeçtim efendim.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Vazgeçtim.

BAŞKAN — Vazgeçtiniz.

Başka söz isteyen yok. Geçici maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

8 nci maddeyi okutuyorum:

Madde 8. — Bu kanunun 1 nci maddesi 1.2.1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Bir önerge var, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

İş Kanununu değiştiren tasarının yürürlüğü düzenleyen 8 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

Bursa	Yozgat
Hüseyin Suat Sungur	Mustafa Asri Ünsür
İstanbul	Kırşehir
İhsan Toksarı	Memduh Erdemir

Isparta
Mustafa Cesur

Madde 8. — «Bu Kanunun 1 nci maddesiyle getirilen değişiklikler bu kanununun yürürlüğünden sonraki hizmet ve kıdem süreleri için uygulanır. Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.»

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkan.

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Önerge sahiplerinden birisine söz verme durumundayım.

Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler.. Önerge kabul edilmemiştir.

8 nci maddeyi, tasarıda ifadesini bulduğu şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler.... Kabul edilmiştir.

9 ncu maddeyi okutuyorum.

Madde 9. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Söz isteyen?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, kanun tasarısının müzakeresi şu anda bitmiş bulunuyor. Yalnız, tasarıya üç yeni madde eklenmiş bulunmaktadır. Bu sebeple tasarının başlığı da değişmiş veya değişme durumunda kalmıştır. Bu hususta bir önerge vardır, onu okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Kabul edilen önergeler nazara alınarak kanun başlığının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Ankara — İstanbul
İsmail Hakkı Köyluoğlu — Fatma Gülhis Mankut
Ankara — Sakarya
Hayrettin Turgut Toker — Nadir Lâtif İslâm
Ankara
Hasan Özçelik

1475 sayılı İş Kanununun 14 ve 24 ncü maddeleri ve 98 nci maddesinin VII nci bendi ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasının değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkan, kanun başlığı ile ilgili önergeyi lütfeder Komisyona geri verirseniz, iki madde değişikliği daha var, zuhulen onlar dercedilmemiş bulunmakta.

BAŞKAN — Evet.. Kanunun tümü üzerinde oyunun rengini belli etmek üzere lehte ve aleyhte 2 sayın üyeye söz vereceğim. Lehte Sayın Sevilgen, aleyhte Sayın Sav.

Buyurun Sayın Sevilgen. (M. S. P. sıralarından alkışlar).

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Manisa) — Muhterem Başkan, değerli arkadaşlarım;

Müzakere etmekte olduğumuz ve sonuna geldiğimiz İş Kanununun bazı maddelerini değiştiren, bazı yeni maddeler ilâve eden kanunun öncelikle memleketimize, milletimize, iş hayatımıza, işçilerimize, işverenlerimize hayırlar getirmesini, inşallah bundan böyle iş hayatımızın daha güzel, daha ahenkli, daha uygun bir seviyede devamına vesile olmasını diliyorum.

Değerli arkadaşlarım, şu anda 3 meseleye kısa kısa temas edip, en sonunda da vereceğimiz oyun rengini arz ederek huzurunuzdan ayrılmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, dün burada söz alıp konuşan 2 değerli arkadaşımız: işçiye verilecek olan kıdem tazminatını adeta işyerindeki makine, alet, edevatın yıpranma payına, amortismanına benzettiler. Bu hangi sosyalist kitapta yazılıdır bilemiyorum ama, bendeniz...

OSMAN AYKUL (Burdur) — Biraz kitap oku.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Oku da, öğren.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Öğreniriz belki. Bendeniz bu kanaatte değilim. İşçilerimizi makine ile bir tutan, insanı makine mesabesinde gören bu maddeci görüşü katî olarak reddetmeyi de kendime bir vazife biliyorum. (M. S. P. sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, işçi makine değildir, işçiyi bir madde gibi, makine gibi mütalaa ederek böyle beyanda bulunan arkadaşlarımızın da sürçü lisanla bu beyanda bulunduğunu zannetmek istiyorum. İşçi her şeyden evvel; bu memleketin en faziletli, en halis evlâdıdır, makineye benzeten bu arkadaşlarımızı... (C. H. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Yankutan rica ederim efendim, müzakereleri takibedelim.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, ikinci konu şu : Gene dün burada bir değerli arkadaşımız, işçi ve işveren arasındaki münasebetleri mevzuubahsederken, kurt ile kuzu misalini getirdiler. Yani acaba işçi mi kurt işveren kuzu; yoksa işveren mi kurt işçi kuzu, bunu da ayırt etmek zor. Aslında ortada ne kurt var, ne kuzu var. İşçi de, işveren de, müteşebbis de, sermaye de, emek de iş hayatının tecezzi kabul etmez, bölünmez unsurları, bunları birini diğerinden ayırmaya imkân yoktur. (M.S.P. sıralarından alkışlar)

Onun için değerli arkadaşlarım, ne işçiyi kuzu işvereni kurt, ne de işvereni kuzu işçiyi kurt telâkki eden görüşleri de buradan reddetmek ve işçinin de, işverenin de, emeğin de, sermayenin de güzel bir ahenk içerisinde olmasını ve çalışma hayatımızı düzenlemek lâzımgeldiği kanaatini bir sefer daha belirtmek istiyorum. (M. S. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

Değerli arkadaşlarım, böyle kurt - kuzu misali gibi birbirini yiyecek misallerle eğer iş hayatını, işçi - işveren münasebetlerini tavsif ederseniz çalışma düzeni bozulur, iç barış bozulur, meselelerimizi halletme imkânını kaybederiz ve bundan en çok sıkıntıya düşen de gene bizler oluruz. Onun için...

OSMAN AYKUL (Burdur) — Sermaye nereden doğmuş?

BAŞKAN — Müdahale etmeyin. Rica ederim efendim, müdahale etmeyin.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — .... Değerli arkadaşlarım bu tip misalleri lütfen bir daha kullanmayınız. İşçi ile işveren arasında kurt - kuzu münasebeti yoktur, kardeşlik münasebeti olması lâzımdır. Bu münasebeti lütfen bundan böyle kurt - kuzu münasebeti tarzında görmeyip de kardeşlik münasebeti tarzında görmeye kendinizi de alıştırınız, bundan inanıyorum ki faydalanacaksınız.

BAŞKAN — Sayın Sevilgen, bir dakikanızı rica edeyim.

Zatıalinize sözü oyunuzun rengini belli etmek için verdim. başkalarının mütalaalarını karşılamak için değil. Bu bakımdan bu sınırlar içinde lütfen kalınız.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Başkanımızın ikazına teşekkür ediyorum. Yalnız ben burada oyumun rengini belirtmeden evvel, değerli arkadaşlarımızın bazı görüşlerini tashih etmek bakımından bir iki...

BAŞKAN — Onun başka zaman da imkânını bulursunuz, oyunuzun rengini belli edecek beyanda bulunun, rica ediyorum.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Teşekkür ederim.

Bu kanuna bendeniz müspet rey kullanacağımı beyan eder, kanunun hayırlı olmasını, iş hayatımızın en güzel şekilde inşallah ahenk içerisinde cereyanına vesile olmasını temenni ediyorum. Müspet oy kullanacağımı arz ederim. Teşekkür ederim.

Saygılar sunarım. (M. S. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Sevilgen.

KENAN DURUKAN (Sakarya) — Sayın Başkanım, sayın Sevilgen açıkça şahsıma sataşmıştır. «Hangi sosyalist kitaptan okuduğunu bilmiyorum» diye beni sosyalistlikle de suçlamıştır.

Kendisine bu konu ile ilgili cevap vermeme müsaade ediniz.

BAŞKAN — Efendim, bir sataşma olup olmadığı hususunu tetkik edeyim, müsaade ederseniz aleyhte sayın Sav'a söz verme durumundayım muamelenin tekemmülü bakımından. Bilâhara tetkik ederim efendim.

Buyurun sayın Sav.

ÖNDER SAV (Ankara) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

Çalışma Bakanı olarak altında imzam bulunan bu tasarının yasalaşmasının ilk basamağında bulunduğumuz bugün de, Grupum adına bu tasarının bir maddesinin aleyhinde oyumuzun rengini belirtmek, o kadar hayatî bir madde olduğu için bu maddeyi içeren, bu maddeyi taşıyan yasanın tümü konusunda da oyumuzun rengini belirtmek bakımından konuşuyorum.

Aslında elimizdeki tasarı birçok yenilikler getiriyor. İşçinin yararına, kıdem tazminatı müessesesinin iyileştirilmesi yararına birtakım değişiklikler getiriyor.

Aynı ya da değişik kamu işyerlerinde hizmeti geçmiş olan kişilerin hizmetleri bu tasarı ile kıdem tazminatı babında birleştirilmiş oluyor. 15 gün, 30 güne çıkartılmış oluyor. İşyerinin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde, iki işyerinin birlikte sorumluluğu ilkesi kabul edilmiş oluyor.

Ayrıca kıdem tazminatının işverenin şahsî borcu olduğu, özel ya da tüzel kişilerce sigorta edilemeyeceği hükmü yine bu tasarı ile gelmiş oluyor. Parça başına, götürü, yüzde gibi usullerle çalıştırılan işçilerin kıdem tazminatı bakımından yenilik getiriyor.

Bunları kıvançla benimsiyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi Grupu olarak öteden beri seçim bildirgelerimizde kavgasını yaptığımız ve ilk kez Türk siyasal hayatında, ilk kez Türk çalışma hayatında bir yıla onbeş gün yerine, bir yıla otuz günlük kıdem tazminatını Türk kamuoyuna ilân etmiş bir siyasal partinin mensupları olarak bugünü dörtgözle beklemiş bir siyasal partinin mensupları olarak, bu yasa tasarısının bugünkü gelişmesinden, anlattığım ilkelerin ışığı altında memnun olduğumuzu belirtiyoruz.

Aslında bunlar Cumhuriyet Halk Partisinin, onun Meclisteki ve Meclis dışındaki tüm üyelerinin benimsediği ilkelerdir; ama Cumhuriyet Halk Partisinin benimseyemediği, işçi yararına göremediği, zaten güçlü olan işverenleri himaye edici, güçsüz olan işçiyi daha da güçsüzlüğe itici birtakım değişikliklerin şimdiye kadar karşısında olduk, bundan sonra da karşısında olmayı görev biliyoruz.

Bu tasarı Meclis gündemine geldiği zaman, o zamana değin büyük iş çevrelerinden yakınmalar geldi. Hiç bir işçiden...

HASAN ÖZÇELİK (Ankara) — Şimdiye kadar çıkardığınız kanunu gösterin?

ÖNDER SAV (Devamla) — Sayın Özçelik, bir şey biliyorsanız, gelip burada konuşursunuz.

BAŞKAN — Sayın Özçelik, rica ederim efendim, müdahale etmeyin.

ÖNDER SAV (Devamla) — Bu konuda bir şey biliyorsanız.

BAŞKAN — Sayın Sav, cevap vermeyin efendim, ben ikaz ediyorum.

ÖNDER SAV (Devamla) — Sizin neyi bilip, neyi bilmediğinizi çok iyi biliyoruz.

Bu tasarıya karşı büyük iş çevrelerinden yakınmalar geldi. Hiçbir işçiden, hiçbir işçi kuruluşundan, hatta hatta hiçbir esnaf kuruluşundan, küçük işverenden bu tasarıya karşı ses yükselmemiştir. Büyük işverenlerin, iş adamlarının fon kurulması önerisi iş hukukuna getirilmiş oluyor. Bu tasarıyle gelmiş olan fon konusundaki görüşlerimizi dün yeterince burada, hem grup adına yasa tasarısının tümü üzerinde konuşan arkadaşlarımız, hem maddeler üzerinde konuşan arkadaşlarımız dile getirdiler.

Biz bu yasa tasarısına, fon konusunda belirsiz bir madde eklendiği, fonun geleceği karanlık bırakıldığı, bir kanunla başka bir kanuna atıf yapıldığı, kanun yapma tekniğine ters düşüldüğü için, işçileri kıdem tazminatı müesseseleri bakımından işçileri bir belirginsizlik içinde bıraktığı için bu yasa tasarısına bu bakımdan karşı çıkıyoruz.

Biraz önce konuşmuş olan Milli Selâmet Partili arkadaşımız, yasanın lehinde oy kullanacaklarını belirtti ve kıdem tazminatının ne olup ne olmadığı konusunda görüşlerini söyledi. Beni bağışlarlarsa, ben bu arkadaşımızın açıklamasından hiçbir şey anlamadım.

Kıdem tazminatı, Türk hukukunda nedir, ne değildir, artık iyice anlaşılmış bir konudur. Kıdem tazminatı bir ücret değildir. Hizmet aktinin sona erdiği her anda ücretin ödenmesi zorunludur. Oysa, kıdem tazminatının, hizmet aktinin sona erdiği her anda ödenmesi gibi bir zorunluluk yoktur. Kıdem tazminatı bir tazminat değildir, kıdemle orantılı olarak verilir .Tazminat, bir zarar olduğu zaman ortaya çıkacak bir müessesedir. Kıdem tazminatı, ne kadar inkâr etmek isterse istesin Gündüz Sevilgen arkadaşımız, bir yıpranma payıdır.

Hangi sosyalist teoriden esinlenildiğini soran Gündüz Sevilgen arkadaşıma kısaca «Yıpranma payı» deyiminin, yüce Türk mahkemelerinin deyimi olduğunu, Yüksek Yargıtayın deyimi olduğunu hatırlatmakta yarar görüyorum.

BAŞKAN — Sayın Sav, iki dakikanız var efendim.

ÖNDER SAV (Devamla) — Bundan böyle, terimleri ve bu terimleri Türk hukuk hayatına sokan kişi ve müesseselerin kimler olduğunu bilerek konuşurlarsa Yüce Meclisin üyelerini de yanıltmaktan kurtarmış olurlar.

Biz dünden beri hassasiyetle kıdem tazminatı müessesinin iş güvenliği, işçinin işyeri güvenliği bakımından ev iyileştirilmesi için elimizden gelen bütün gayreti sarf ettik; ama elimizde olmayan nedenlerle Meclisin çoğunluğu 14 ncü maddeye, kıdem tazminatının bir fonda toplanması yeniliğini getirdi.

İleride Cumhuriyet Halk Partisinin tek başına, dayanaksız, başka bir siyasal kuruluşa dayanmadan iktidara geleceği günler yakındır. (A. P. ve M. S. P. sıralarından gülüşmeler.) O zaman...

BAŞKAN — Sayın Sav, bir dakikanızı rica ediyorum, zatı âlinize de aleyhte sözü, oyunuzun rengini belli etmek için verdim. Grup adına konuşmuyorsunuz, şahsınız adına konuşuyorsunuz. Lütfedin ve böylece bağlayın efendim.

ÖNDER SAV (Devamla) — Bağlıyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin bir üyesi olduğum için dile getiriyorum sayın Başkan.

BAŞKAN — Gayet tabii, gayet tabii.

ÖNDER SAV (Devamla) — 'eride Cumhuriyet Halk Partisinin tek başına iktidara geldiği gün ki o gün çok yakındır, kıdem tazminatına işçi aleyhine getirdiğiniz bu değişikliği tekrar değiştireceğiz, işçi yararına hükümler getireceğiz.

Saygılar sunarım aziz arkadaşlarım. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar.)

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Oyunun rengini söylemedi sayın Başkan.

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Sav.

Muhterem arkadaşlarım ,Komisyonca tasarı başlığı değiştirilmiştir. onu okutuyorum ve gerekli işlemi yapacağım.

«1475 sayılı İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci Maddesinin 7 nci Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı»

BAŞKAN — Başlığı okutulan şekli ile oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım,

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Sayın Başkanım, sayın Akdoğan kabul etmedi, lütfen zapta geçirin.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Geçti, geçti senin sözünle geçti.

BAŞKAN — Lütfen oturun sayın Bayraktar, rica ederim efendim. Var mı böyle bir usulümüz efendim, böyle bir usulümüz var mı efendim?

Muhterem arkadaşlarım, bir yandan çok önemli bir kanun tasarısını görüştüğümüzü ve neticeye vardığımızı sevinçle ifadeye çalışıyoruz, bir taraftan da zaman kaybına yol açacak ve bir manasının da olduğuna kani olmadığım davranışlar içine giriyoruz. Müsaade edersiniz, sonuna gelmişiz, vazifemizi ve görevimizi tamamlayalım.

Muhterem arkadaşlarım, tasarı bazı değişikliklere uğraması hasebiyle, tümünün açık oya sunulması durumu ile karşı karşıyayız. Bu bakımdan açık oylamanın oy kupalarının sıralar arasında dolaştırılmak ve sonra da kürsüye konulmak suretiyle yapılması hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oy kupaları önce sıralar arasında dolaştırılacak ve sonra da kürsüye konulacaktır.

2 — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan Komisyonları raporları (1/135) (S. Sayısı: 65 ve 65 e 1 nci ek) (1)

BAŞKAN — Gündemimiz gereğince 17 nci sırada yer alan 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi ve 1 geçici madde eklenmesi hakkındaki kanun tasarısının müzakeresine başlıyoruz.

Hükümet ve Komisyon lütfen yerlerini alsınlar..

Hükümet ve Komisyon yerlerini aldılar.

Muhterem arkadaşlarım, raporun okunup okunmaması hususunu oylarınıza sunacağım. Raporun okunmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Tasarının tümü üzerinde görüşmek isteyen arkadaşlarımın isimlerini okuyorum :

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına sayın İlhan, şahısları adına da, halen bize intikal eden, sayın Ülker.

Başka söz isteyen arkadaşım varsa onları kaydedip sırasıyle söz vereceğim.

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına sayın İlhan, buyurunuz. (C H P sıralarından alkışlar)

C. H. P. GRUPU ADINA VECDİ İLHAN (Kastamonu) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısı üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi Grupunun görüşlerini arz etmek için huzurunuza çıkmış bulunuyorum.

854 sayılı Deniz İş Kanunu, deniz işçilerinin yaşama şartlarını ve geleceklerini emniyet altına almalarıyle çok yakından ilgilidir. Anayasamızın sosyal adalet ilkesi hakkındaki gerekçe aynen şöyledir: «İktisadi ve sosyal hayat adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlaması amacına göre düzenlenir.

Buna göre Devlet, fertlere yalnız klasik hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip aynı zamanda onların insanca yaşamaları için zaruri olan maddî ihtiyaçlarını da temin eder demektedir.

Gerçekten maddî, malî ve iktisadî imkânlardan yaşaması için zarurî olan gelir kaynaklarından ve varlıklarından mahrum olan halk tabakaları için, klasik hürriyetler yalnız kâğıt üzerinde kalan boş; fakat parlak lâflardan başka bir değere sahip olamaz. İşte, bu gerçekten hareket edilirse, devletin iş hukuku mevzuatı yoluyle çalışma hayatına müdahalesinin ana sebebinin işverende daha zayıf durumda bulunan işçi grupunu korumaya yönelik olduğu açıktır.

Toplu sözleşme düzenine girdiğimizden bu yana çalışma hayatımızda gelişmeler olmuş, özellikle sendikaların çatısı altında olan emekçiler yararına, eksik de olsa bazı imkânlar tanınmıştır. Ülkemizde sendikal özgürlüklerin varlığına rağmen tüm çalışanların çeşitli nedenlerle bu özgürlükten yararlanamadığı bir gerçektir. Bugün ülkemizde çalışanların sayısı 4 milyonun üzerinde olduğu halde bunlardan ancak 1 milyonu sendikal güvencelerden yararlanmak durumundadır. Sendikal üvencelerden yararlanan bu kişilere 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi, kıdem tazminatı hakkındaki kanun hükmüdür. Memleketimizin değişen koşulları içinde, işçilerimizin iş ve gelir güvenliğini sağlayan bu kanunda yeni ortama uygun bir değişiklik yapılması şart olmuştur. Bu kanun, işçilerin gelir ve iş güvenliğini sağlayacı ve

---

(1) 65 ve 65'e 1 nci S. Sayılı basma yazılar tutanağın sonuna eklidir.

keyfî işten çıkarma işleminin, işçiler aleyhine doğurduğu sonuçları giderici niteliği yanında, güvenli ve gerçek hüviyetli bir sendikalaşma hareketine yardımcı olacağı bir gerçektir.

İşverenin nasıl memleketin iktisadi kalkınmasındaki rolünü, katkısını kabul ediyorsak; çalışmasında, bir işi yaparken bütün gücünü, tekniğini sarf ederek yıpranan, sağlığını yitiren işçinin memleket kalkınmasına ve iktisadî gücü olan büyük katkısını da kabul etmemiz lâzım gelir.

Bazı düşünürlere göre, kıdem tazminatı «İşçilere verilen işsizlik ücreti», bazılarına göre «Ödül» bazılarına göre ise, «5434 sayılı Kanun gereği memurlarımızın aldığı ikramiye gibi» tefsir edilirse de, kıdem tazminatı çalışanla çalıştıran arasında bir meseledir. Çalışılanla çalıştıran arasında karşılıklı bir sorumluluk vardır. Bu, iyi niyet ve sadakat borcu içerisinde cereyan etmektedir. Aslında bu, işçiye verilen ücret ne ikramiye ne sosyal yardımdır; onun iyi niyetle yaptığı hizmetinin sonucu, Millî Selâmet Partili arkadaşımızın dediğinin tamamen aksine bir yıpranma payı, bir amortisman gibi kabul edilmek icap eder. Hiç bir zaman yıpranma payı, bir makinenin yıpranma payı ile kıyas olunamaz.

Cumhuriyet Halk Partisinin getirdiği bu tasarının özü, işçilerimizin kıdem tazminatını hesaplarken yalnız 15 günden 30 güne çıkartmaktan ibaret değildir. Tasarıda çeşitli sorun ve hususlar göz önünde tutularak iş güvenliği, iş şartları, çalışma ve çalıştırma ilişkileri, çalışma teminatı, hürriyetlerin ve hakların özüne halel gelmeden doğması muhtemel ihtilafları önleyecek tedbirleri getirmekle beraber, sendikal işçilerin yararlandığı genişletilmiş kıdem tazminatından, işçilerinin tümünün yararlanmasına yasal bir nitelik vererek önemli yenilikler getirilmek istenmiştir.

Bütçe Plan Komisyonunda değişikliğe uğramadan evvelki, grupumuzun getirdiği yeni tasarının eski kanuna göre yeniliklerinin başlıcalarını şöyle özetliyebilirim :

Yeni tasarıya göre, 15 günlük ücret tutarı yerine 30 gün ücret tutarı kabul edilmiştir. Kıdeme hak kazanmış işçiye ödenecek tazminatın çalışılmış her yıl için 30 günlük ücreti üzerinden işçiye ödenmesi, bunu uygulamada sendikal işçiye tanındığından, bunun sendikasız işçilere de tanınması anlamına gelecek ve işçiler arasında bir ayırımı ortadan kaldıracaktır.

İkinci bir değişiklik de, kıdem tazminatına hak kazanabilmek için üç yıldan fazla çalışma mecburiyetinin bir yıla indirilmesidir. Bu maddenin esas gayesi, işverenin sıradan önemsiz sebeplerle işçinin işine son vermelere frenleyici etkiye sebep olacak, bunun yanında daha erken kıdem tazminatı alan işçi, o işyerine daha fazla bağlanacak, çeşitli sebeple iş değiştirme ortadan kalkacak, dolayısıyle işveren kaliteli, yetişmiş işçisini daha kolay muhafaza edebilecektir.

Tasarı; parçabaşı, akort, götürü ve yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde, son bir yıllık süre içerisinde işçi ücretine yapılan zam veya terfi tarihi ile tazminatı ödeme tarihi arasındaki işçiye ödenen ücretin çalışılan günlere bölünmesiyle bulunacak ortalama bu tazminata esas olacaktır.

Devir ve intikal halinde bu hizmet akdinin devam etmesi, işyerinde işinin devamını ve işçinin işe bağlılığını sağlamasını temin edecek, ücretinin kesintiye uğramamasını ve işçinin işsizlik tehlikesine karşı korunmasını sağlayacaktır.

Çeşitli hukukî düzenlemelerde kamu kuruluşlarında çalışmakta olan belirli grup kişilerin, işçi ve memur statülerinden hangisine dahil olacaklarının tayin olunması ve bu konuda çeşitli değişikliklerin yapılması vakıası da madde değişikliğinde dikkate alınmıştır.

İstihdam statüleri, tüm hizmet süresi içinde ister rızası ile, ister rızasız değişikliğe uğramış kişilerden tüm hizmetinin değerlendirilmesi sağlanmış olacaktır.

Değerli milletvekilleri, 1475 sayılı Kıdem Tazminatı Kanunu görüşülürken, Sayın Millî Selâmet Partisi sözcüsü, «Cumhuriyet Halk Partisinin şimdiye kadar işçiye dönük, işçinin yararlandığı bir kanun getirmemiştir» dedi. Bundan öte burada konuşan Cumhuriyet Halk Partili sözcünün söylemiş olduğu, «Millî Selâmet Partisinin kıdem tazminatına karşı çıkması» sözüne de «yalan» dedi.

Değerli milletvekilleri, bir milletvekilinin şimdiye kadar çıkan kanunları tetkik etmeden Büyük Millet Meclisine geldiğini zannetmiyorum. Öyle ise Millî Selâmet Partili sözcü, kimin ne çıkarttığını bilerek Meclis kürsüsünden yanlış ifade etmiştir. Ben size Cumhuriyet Halk Partisi zamanında işçiye dönük çıkan kanunları teker teker sayacağım ve Millî Selâmet Partisinin, Kıdem Tazminatı Kanununa nasıl karşı çıktığını ispat edeceğim.

Şimdiye kadar çalışanın yararına, sosyal davaları ve işçi meselelerine ait yeni görüşleri getiren hükümler daima Cumhuriyet Halk Partisi hükümetleri

tarafından kanunlaştırılmıştır. Bu meyanda işçilerin haklarını genel hukuk kuralları içerisinde koruyan Medenî Kanun, iş sözleşmelerini düzenleyen Borçlar Kanunu, işçilerin çalıştığı yerlerin sosyal şartlarını tayin eden Hıfzıssıhha Kanunu, iş hayatını düzenleyerek işçilere büyük menfaatler sağlayan 3008 sayılı İş Kanunu. Tarihi de okuyorum: 20 . 1 . 1946 tarihinde çıkarılan 4837 sayılı İş ve İşçi Bulma Kurumu Kanunu. 4841 sayılı Kanunla kurulan Çalışma Bakanlığı, 23 Şubat 1947'de çıkarılan 5018 sayılı İşçi ve işverene ait Sendikalar Kanunu ve Sayın Ecevit'in, Çalışma Bakanlığı zamanında 24 . 7 . 1963 tarihinde çıkarılan 274 sayılı Sendikalar Kanunu ve 275 sayılı İş sözleşme Grev Kanunu. Bunlar hep Cumhuriyet Halk Partililerin eserleridir.

Değerli milletvekilleri, bundan öte 7 aylık iktidar dönemimiz içerisinde, toplu sözleşme ile işçiye verilen ücret artışı, bizden evvelki iktidarların, 10 yıllık döneminde verilen ücret artışından daha fazla olmuştur.

Gene budan başka, Cephe Hükümetinin Kıdem Tazminatı Kanununu dejenere etmesinden evvel, 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin de değiştirilmesi hakkındaki bu tasarı da, Sayın Ecevit Hükümeti tarafından 20 . 5 . 1974 tarihinde hazırlanıp Komisyona gelmiş, görüşülüp, 5 . 6 . 1974 tarihinde, 4 sayılı raporla Bütçe Plan Komisyonuna gitmiştir. 11 . 6 . 1974'te, Yüce Meclise kanunlaşmak üzere de sunulmuştur. Cephe Hükümetinin teşkilinden sonra, yeniden kurulan Bütçe Plan Komisyonu, Meclis gündemine girmiş ve ilk sırada bekleyen Kıdem Tazminatı tasarısını, bu parlamenterlerin oylarıyle geri istemiştir.

Şimdiye kadar çoktan kanunlaşması gereken Sayın Ecevit Hükümetinin bu tasarısının bir senedir bekletilmesinin ve tekrar Bütçe Plan Komisyonunda değişiklikler yapılarak huzurunuza gelmesinin nedenlerine değinmek isterim.

Millî Selâmet Partili sayın sözcü, Kıdem Tazminatı Kanununu Millî Selâmet Partisinin engellemediğini söyledi. Ben şimdi, bunu engellediğinin ispatını, sizlere o zamanki gazetede çıkan havadisleri okuyarak izah edeceğim.

Muhterem arkadaşlar, 26 . 6 . 1974 tarihli Milliyet Gazetesi ve o zaman çıkan bütün gazetelerde, «Meclise getirilen ve bugünlerde kanunlaşması beklenen Kıdem Tazminatı tasarısının, Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selâmet Partisi arasında görüş ayrılığı çıkması üzerine, kanunlaşması tehlikeye girmiştir. Millî Selâmet Partisi, bazı noktalarına karşı olduğu tasarıdan vazgeçmek istemiş, Erbakan konuyu Bakanlar Kuruluna getirerek, tasarının Meclisten geri alınmasını istemiştir. Ancak, Ecevit bu tasarının, Hükümet programında ve koalisyon protokolünde yer aldığını belirterek, kanunlaşması gereğinde ısrar etmiştir. Erbakan bu tasarı için Millî Selâmet Partisi Grupunun karar almayacağını ve grupun serbest bırakılacağını belirtmiştir. Başbakan Vekili Necmettin Erbakan'ın, Türkiye İşveren Sendikaları Genel Sekreteri Rafet İbrahimoğlu'nun başkanlığındaki heyeti kabul ettikten sonra, yaptığı açıklamasında, «kıdem tazminatının, bir sigorta sistemine bağlanmasında fayda vardır. 15 günlük kıdem tazminatının, 30 güne çıkarılmasının şartları açığa kavuşmalıdır. Bir işçinin, işinden çıkarıldığı tarihte, o kimsenin yerine 6 ay başka işçi alınmaması iş hayatını aksatacaktır.» demiştir.

Yine aynı gazetenin 27 Haziran 1974 tarihindeki birinci sayfasının ikinci sütununda Halil Tunç'un demeci vardır. Bu demeçte, Halil Tunç şöyle demektedir : «Başbakan Yardımcısı Erbakan'ın kıdem tazminatı hakkındaki demeci işçi çevrelerinde üzüntü ile karşılanmıştır. Hükümet programında, kesin bir ifade ile yer alan ve koalisyon protokolünde aynı kesinlikle belirtilen kıdem tazminatı hususunda, Başbakana vekâlet eden Başbakan Yardımcısının, işveren kesimi ile yaptığı toplantıdan sonra verdiği demeç, işçi hareketi üzerinde tereddütler yaratmıştır.»

Muhterem arkadaşlar; şimdiye kadar, çoktan kanunlaşması gereken bu «talihsiz tasarı» diye adlandırdığım kıdem tazminatı kanun tasarısının macerasını, 5 . 6 . 1974 tarihinde Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonundan çıktıktan sonra, 11 . 6 . 1974'te sanayi çevreleri tarafından parlamenterlere gönderilen ve yapılan değişikliği protesto eden telgrafla başladı.

Arkasından, Odalar Birliği toplantısında bazı delegelerin tasarıyı şiddetle eleştirdiğini görüyoruz. Son olarak ta, 13 . 5 . 1975 günü, parlamenterler dolaplarında Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun kıdem tazminatı hakkındaki görüşlerini belirten 7 maddelik gerekçeli bir bildirisini buldular.

Şüphesiz ki, memleketimizde işçi yararına karar alan işveren ve bazı sanayi çevreleri olduğuna inanıyorum. Fakat, telgraflar çeken, bültenler neşreden etkin İşverenler Sendikası Konfederasyonunun bu ilginç bildirisinin bazı kısımlarını sunarak, çalışanlar aleyhine istedikleri değişiklikleri, soruna aydınlık getirmesi bakımından yüce Meclise arz etmek isterim.

İşverenler Sendikasının bildirisinde şöyle deniliyor : «Konfederasyonumuz bu tasarı karşısında ekonomik gerçeklere, çalışma hayatının icaplarına ve Batılı ülkelerin uygulamalarına göre kıdem tazminatını yeniden düzenlemeye muhtaç olduğu inancını taşımaktadır. Kıdem tazminatıyle ilgili her iki tasarının, ülke gerçeklerine uygun olarak, yakından incelenmesi ve tasarıda mevcut aksaklıkların giderilmesi ve müessenin hem çalışan, hem de çalıştıranlar yönünden ıslâh edilebilmesi için Bütçe ve Plan Komisyonunda yeniden görüşülmesi fevkalâde faydalı olacaktır.» Ve devam ediyor..

«1. — Kıdem tazminatına benzer tazminatlar ödeyen ülkelerde emeklilik, askerlik, ölüm, maluliyet ve akdin işçi tarafından feshi hallerinde herhangi bir ödeme yapılmaz,

2 — Çok ülkelerde tavan ve yaş kıstası kabul edilmiştir.

3. — Genellikle tazminat bir fon tarafından karşılanmaktadır.»

Diyerek tasarının tümünün değiştirilmesini arzu etmektedir. Ve maalesef Bütçe Plan Komisyonunda, cephe partilerinin yoğun faaliyeti sonucu, İşverenler Sendikasının fon ve tavan önerisi kabul edilerek tasarıya ilâve olunup huzurunuza getirilmiş bulunmaktadır.

Değerli milletvekilleri; aslında Cumhuriyet Halk Partisi olarak, yapılan her uyarı eğer haklı ise, ister işverenden, ister odalar birliğinden gelsin, karşı çıkmak aklımızdan geçmez. Fakat, haksız bir teklif ise, tabiatıyle, karşı dikilmemiz bir görev oluyor. Bizim içtenlikle istediğimiz kıdem tazminatı kanunu taslağını desteklemekle beraber, Bütçe Plan Komisyonunda, cepheci partilerin işçi aleyhinde yaptıkları değişikliğe aşağıdaki nedenlerle karşıyız. Bütçe Plan Komisyonundaki Cumhuriyet Halk Partili üyelerin muhalefet gerekçelerini aynen okuyorum :

«1. — Tasarıya verilen yeni şekil ile özel sektörde ve kamu sektöründeki işçiler arasında ayrıcalık yaratılmıştır.

2. — Kıdem tazminatı için fon tesisi zorunlu değildir.

a) İşçi çıkarmaya araç olmaması,

b) İşçi haklarının güvence altına alınması,

c) İşverenin yararlarına konu yapılmaması hallerinde bir yerde tazminat alacak işçinin hakkına güvence olabilirdi.

Nitekim, bu amaçla ancak işveren sorumluluğu altına işveren tarafından ödenen fon kurulması, komisyonca kabul edilmiş fakat önemli olan diğer hususlar açıkta bırakılmıştır,

3. — Kurulan fon, işçi haklarını güvence sağlamanın ötesinde, işverene kredi ve avans verilmesi için kullanılmamasını öngören önerimizin reddiyle fon, işverenin aşırı güçlenmesinin bir aracı haline getirilmiştir,

4. — Kıdem tazminatı ve bunun için kurulacak fon esasları, 1475 sayılı yasada gösterilmesi gerekirken, kıdem tazminatı ödemeleri için fonun nasıl tesis edileceği, geleceğe ertelenen bir yasa konusu olarak muallakta bırakılmıştır. Fon tesisinin ayrı bir kanunla düzenlenmesi yolunu tercih etmek doğru değildir. Kıdem tazminatını düzenleyen kanun bunun aracını, işleyişini de beraber getirmeliydi.»

Muhalefet gerekçesinde de belirttiğimiz gibi; kıdem tazminatının prim karşılığının bir fonda birikmesi, başlıbaşına işçilerin iş güvenliğini sağlayan bu kurumu ortadan kaldırmaya yeterli olacaktır.

Bugün Sosyal Sigortalar Kurumunun, işverenden 3 milyar liraya yakın alacağı vardır. Bu kanun gereği de, işverenin kıdem tazminatı primini tam olarak ödemesi şüphelidir. Bu takdirde aradaki farkı devlet ödeyecektir.

İkinci bir husus da, orta ve küçük aile şirketlerinin bazıları kendilerini bordrolarında düşük ücretle çalıştırdığını göstermektedirler. Bunlar, prim alacakları son seneler ücretlerini en yüksek seviyede gösterip, kıdem tazminatında en yüksek oranda alabilirler. Hal böyle olunca gene de aradaki farkı devlet verecektir.

Bütün bunların sonucu olarak, iş güvenliği ortadan kalkacak ve toplu işçi çıkarmaları kolaylaşacaktır. Bu yüzden, grupumuz fon tesisine karşıdır. Kıdem tazminatını, emeğin karşılığı bir yıpranma ödülü, payı olarak söyledik. Buna göre, kişinin işe katkısı da değeri oranında değişecektir. Üretme ilâve ettiği değeri bir tavanla sınırlamak, emeği de sınırlamak demektir. Bu, bütün iş kurallarına aykırıdır. Bundan öte tavan tesbiti, toplu iş sözleşmesi yapma hakkında işçinin pazarlık olanağının elinden alınması sonucunu doğuracaktır.

BAŞKAN — Sayın İlhan iki dakikanız vardır, hatırlatıyorum.

VECDİ İLHAN (Devamla) — Bitiyor sayın Başkanım.

Bu yüzden tazminatların artırılmaması, yahut bir tavanla sınırlandırılmasına grupumuz karşı çıkmaktadır. Yukarıda bahsettiğim gibi, huzurumuza su-

nulan teklif, bazı maddelerinin değiştirilmesine rağmen, Ecevit Hükümetinin hazırlattığı tekliftir.

Bu açık gerçek gözönünde iken, sayın Demirel gerek programında, gerekse basında yaptığı beyanlarda, Hükümetinin kıdem tazminatı tasarısını hazırlayıp getireceğini açıklamıştır.

C.H.P.'nin önerilerinden biri olan muhtarlara maaş teklifi gibi kıdem tazminatı teklifine de Cephe Hükümetinin sahip çıkmak istediği anlaşılıyor..

Biz bu tutumlarını geç de olsa, iyiye doğru bir aşama olarak değerlendirmek istiyoruz. Ülkemizin ekonomik değerlerinin yaratıcıları işçilerimiz olduğu halde, çoğu kez üvey evlât muamelesi görmüşlerdir.

Yüce Meclise sunulan kanun teklifi, verdiğimiz değişiklik önergeleriyle beraber kabul edilip kanunlaşırsa, işçilerimizin ve ailelerinin geleceği güvence altına alınacak, onların insanca ve korkusuzca çalışmaları ve yaşamaları temin edilecektir.

Sözlerimi, Türkiye'nin bugünkü siyasî ortamına çok uyan, gerekçede de yazılı bir cümle ile bitirmek istiyorum. Bu cümleye sayın M.S.P.'li arkadaşlar Bütçe Plân Komisyonunda da karşı çışmışlardı; ama ben yine tekrar ediyorum.

Çağımıza «devlet benim, öyle ise güç benim» zihniyeti nasıl Türk siyasî tarihinin sayfalarına gömülmüş çağ dışı bir düşünce olarak kalmışsa; «İşletme benim, öyle ise söz de benim» fikri de yeni bir anlayışa dönüşmek zorundadır.

Yüce Meclisin, bütün bu gerçekler sonunda, Bütçe Plân komisyonunda cephe partilerinin yaptığı değişikliği kabul etmemesi temennisiyle Yüce Meclise grupum adına saygılar sunarım (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın İlhan.

Millî Selâmet Partisi Grupu adına sayın Sevilgen, buyurun efendim.

M.S.P. GRUPU ADINA M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Manisa) — Muhterem Başkan, değerli arkadaşlarım;

Görüşmekte olduğumuz 854 sayılı Deniz İş Kanununda da, gene 1475 sayılı İş Kanununda olduğu gibi, aşağı yukarı oradaki hükümlere pararlel değişiklikler yapılacaktır. Bu konuda, bilhassa kıdem tazminatı ile ilgili konuda görüşlerimizi enine boyuna 1475 sayılı Kanun görüşülürken buradan izah etme imkânını bulmuştuk. Bu bakımdan, tekrar olmaması ve zamanlarınızı israf etmemek için tekrar oraya dönmemek istiyorum. Ancak, birkaç hususu belirtip huzurlarınızdan ayrılmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, benden evvel konuşan Cumhuriyet Halk Partisinin sayın sözcüsü, burada benim dünkü bir beyanımı ele alarak, Cumhuriyet Halk Partisi şu kanunu, bu kanunu, falan kanunu, filan kanunu çıkardı diye, bir alay kanun ismi saydılar; fakat isterdim ki, değerli arkadaşım bu kanunların çıkış tarihlerini de söylesin. Bakıyoruz ki, bu kanunların hepsi 1946'dan evvel, 1950'den evvel çıkmış; ancak iki tanesi de 1960'tan sonra kısa bir dönemde koalisyon hükümetleriyle, sayın İnönü'nün Başbakan olduğu devrede, diğer başka partilerin de ortak olduğu hükümetler zamanında çıkmış iki kanun. Ondan gerisi tamamen 1950'den evvel çıkmış kanunlar.

Biz o zaman dünkü görüşmemizde: «Sayın Cumhuriyet Halk Partisi 8 - 10 aylık son iktidarları döneminde işçiye dönük, fakire, yoksula, köylüye, küçük sanatkâra ve esnafa dönük herhangi bir girişimde bulunmadı» demiştik. Yoksa..

HASAN CERİT (Adana) — Ayak bağı olurdun.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Ayağınız o kadar kolay mı bağlanıyordu değerli arkaşım

Yoksa, 1950'den evvelki dönemlerde çıkarılan kanunlardan bahsetmedik ki biz. Ama nedense değerli arkadaşımız eski defterleri kurcalayarak, bir müdafaa pozisyonuna girmeyi daha çok kendine uygun gördü. Ama biz, hani eski defterlerin kurcalanmasının da fazla bir yarar temin etmeyeceğini kendilerine hatırlatmak istiyoruz. Şayet o eski defterleri bir de biz burada kurcalamaya başlarsak, o zaman, verecek hiç bir cevap bulamayacağınız sözler söylersek, haliniz nice olur? (C.H.P. sıralarından görültüler, «söyle, söyle» sesleri) Zulmünüzden, istibdadınızdan, jandarma dayağından, tahsildar bilmem nesinden bahsedersek, ne cevap vereceksiniz o devrelere ait?

ZEKÂİ ALTINAY (Zonguldak) — Senin her tarafın eski defter olsa ne olur?

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bir de gene değerli arkadaşımız, Milli Selâmet Partisinin kıdem tazminatı konusuna karşı çıktığını ispat sadedinde bazı şeyler söylemeye teşebbüs ettiler ve biz zannettik ki, bu arkadaşımız buraya bizim dün söylediğimiz gibi vesikalarla gelecekler. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, karşılıklı konuşmayın, hatibi dinleyelim.

Sayın Altınay, rica ederim oturun efendim.

MEHMET BOZGEYİK (Gaziantep) — Sayın Başkanım, «Aptal» diye konuşuyor.

BAŞKAN — Sayın Bozgeyik, rica ederim efendim, ihtar ettim sayın Altınay'a.

AHMET AKÇEEL (Balıkesir) — «Aptal» diye bağırıyor, çingene.

BAŞKAN — Lütfen oturun efendim.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Sayın Başkanım, konuşma imkânım olacak mı?

BAŞKAN — Rica ederim devam edin sayın Sevilgen. Arkadaşlarınız biraz yardımcı olsalar... Karşılıklı aynı şeyleri söylüyorsunuz.

Devam edin sayın Sevilgen.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün, dün bizim buraya gelirken vesika ile gelişimiz gibi, vesika ile geleceğini zannettik ve oturduk bekledik. Bir de çıka çıka bir gazete küpürü ortaya çıktı. Zaten değerli arkadaşlarımız ispat sadedinde gazete küpürlerini ortaya çıkarmayı bir âdet ve itiyat haline getirmişler, hem de kendi tandanslarındaki bazı gazetelerin kupürleriyle meseleleri ispat edecekleri zaman ve vehmine kapılmışlar.

Değerli arkadaşlarım, gazete haberi, gazete kupürü ispat vesikası olmaz. Bunu da ayrıca hatırlatmakta fayda mülâhaza ediyorum.

ALİ SANLI (Burdur) — Ajans bültenleri; hem de Anadolu Ajansının.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, gene Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, M. S. P. Genel Başkanının, C. H. P. - M. S. P. Koalisyonu döneminde kıdem tazminatı kanununa muhalefet ettiğini beyan ederken, yine ispat sadedinde bir gazete kupüründen, Sayın Genel Başkanımıza izafe edilen bir - iki cümle tekrarladılar. O cümlelerden bir tanesi fon teşkiliyle ilgiliydi, birisi de münferit işçi çıkarmalarında dahi 6 ay müddetle o işçinin yerine yeniden işçi alınmamasını M. S. P.'nin Ge. el Başkanı o gün doğru görmediğini beyan etmiş. Bugün de doğru görmediği ortada ki, işte..

VECDİ İLHAN (Kastamonu) — Niye tekzip etmediniz?

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Matbuattan çok mu şüphe ediyorsunuz.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — İşte aynı zamanda bu görüşün ne kadar doğru olduğu da ortada ki, bugün 1475 sayılı Kanun geçerken, bu görüşlerde en güzel şekliyle yer almış ve kanun bildiğiniz gibi biraz evvel neticelenmiş, sonuca bağlanmış ve bu görüşlere paralel bir şekilde çıkmıştır.

Değerli arkadaşlarım, biz mugalata yapmak suretiyle oturduğumuz yerden, konuşan hatibe şöyle - böyle sataşmak suretiyle veya çok galiz bazı ifadeler söylemek veya arkadaşların üstüne yürümek suretiyle meselelerin hallolacağı kanaatinde değiliz. Burası, bu Meclis kürsüsü her yerden daha ziyade mukaddestir. Şu çatı altında galiz kelimelerin, küfürlerin, itişmenin, kakışmanın, arkadaşların üstüne yürmenin de yeri olmaması lâzım gelir. Eğer biz bunu söylerken, bizim de bunları beceremediğimiz tarzında bir intiba ile konuşuyorlarsa, değerli arkadaşlarımız, bunun alâsını bildiğimizi de ayrıca belirtmekte fayda görüyorum; ama yeri burası değil değerli arkadaşlarım.

HASAN CERİT (Adana) — Becerirsiniz.

VECDİ İLHAN (Kastamonu) — Gerede olaylarında gördük.

M. GÜNDÜZ SEVİLGEN (Devamla) — Yeri burası değil. Meseleleri burada sükûnetle, itidalle çözmek mevkiindeyiz. Kavga ile, gürültü ile, küfürle, adamın üstüne yürmekle mesele çözülmez. O, başka yerlere yakışır. Yakışan yerlerin hali de malûm. Burada aynı hareketi tekrarlamanın manasının ve faydasının olmayacağına kaniyim.

M. S. P. Grupu, 854 sayılı Deniz İş Kanununda yapılması gereken değişikliklerin hepsini müspet mütalaa etmektedir. Lehinde rey kullanacaktır. Hepinizi hürmetle ve muhabbetle selâmlar, teşekkür ederim . (A. P. ve M. S. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sevilgen.

Demokratik Parti Grupu adına Sayın Altınsoy, buyurun efendim.

D. P. GRUPU ADINA MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Muhterem Başkan, değerli arkadaşlarım; Biraz evvel müzakeresini bitirip, açık oylarınıza sunulmuş olan 1475 sayılı Kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapan kanun tasarısı, şimdi müzakeresini yapmaya çalıştığımız 854 sayılı Kanunun 20 nci maddesinde bazı değişiklikler yapan kanun tasarısı ile hemen hemen kelime ve kelime aynıdır. Binaenaleyh, daha evvel müzakeresi yapılmış olan kanun tasarısı hakkında, D. P. Grupu adına beyan etmiş olduğumuz fikirleri tekrarın, sadece zaman almaktan ileri bir anlamı olmayacağı kanaatindeyiz, ancak bir - iki hususun belirtilmesinde fayda mülâhaza ediyoruz.

Muhterem arkadaşlar, şimdi müzakeresini yaptığımız 854 sayılı Deniz İş Hukukunun 20 nci maddesinde yapılacak değişikliğe dair Kanun tasarısı, bir

nevi kısıtlı, bir nevi tahditli müzakereye tabi olacaktır. Çünkü, bundan evvel müzakeresini yapmış olduğumuz kanunda yapılan değişiklikleri aynen burada da yapmadığımız, daha doğrusu bu kanunu da aynı mahiyette, aynı kelimelerle kabul etmediğimiz, aynı hükümlerle kabul etmediğimiz takdirde, iki işyerinde iki ayrı uygulama, iki ayrı işçi grupuna iki ayrı uygulama getirmek gibi bir durum hâsıl olacaktır. Bu bakımdan, daha evvel müzakeresi yapılan kanunda önergelerle yapılmış olan değişikliklerin bu kanunda da aynen yapılması zarureti vardır. Başkaca değişiklik yapılması düşünülüyor ise o zaman diğer kanunda bir tekriri müzakere yapılamıyacaksa, yapılmasının da doğru olmayacağı, kanun tekniğine de uymayacağı, ayrıca uygulamada da çok büyük ihtilâtlar çıkaracağını hatırlatmak isterim. Bu bakımdan, zaten hakkında fazlaca söylenecek bir şey yok. Aslında bu kanunun müstakilen bir kanun tasarısı olarak getirilmesi de, işyerinin özelliği ve işin nevindeki bazı değişikliklerden dolayı bir zaruret olarak gelmiştir. Tahditli bir müzakereye tabidir. Bundan evvel kabul edilen kanun istikâmetinde değişiklikleri ile beraber kabul edilmesi zarureti vardır. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Altınsoy.

Adalet Partisi Grupu adına Sayın İslâm, buyurun efendim.

A. P. GRUPU ADINA NADİR LÂTİF İSLÂM (Sakarya) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesini değiştirmeyi istihdaf eden tasarı münasebetiyle Adalet Partisinin grup görüşünü arz etmek üzere huzurunuza gelmiş bulunuyorum. Şahsım ve grupum adına saygılarımı sunarım.

Görüşmekte olduğumuz tasarının, hemen hemen prensip ve hatta ibarelerle bir eşini, daha doğrusu daha genel mahiyette olanını biraz önce görüşmüş ve bitirmiş bulunuyoruz. Bu itibarla, bir arkadaşımın da belirttiği gibi, aynı günde birbirine benzer sözlerin tekrarına düşmemeye gayret edeceğim.

Bu tasarıya muhalefetini bildirmiş olan sözcüler olsun, komisyon üyeleri olsun, muhalefetlerini birkaç ananokta etrafında toplamış görünüyorlar, Fakat görüntünün böyle olmasına rağmen, asıl muhalefetlerinin, bu kanun tasarısının miliyetçi partiler topluluğu tarafında gerçekleştirilebilmiş olmasından doğduğunu her haliyle davranışlarıyle görmek ve sezmek mümkün olmaktadır.

Karşı oy yazılarında ortaya konulan muhalefet görüşlerine göre, bilhassa kıdem tazminatı için fon tesisinin zorunlu olmayacağı ve bu değişikliğin işçi çıkarmaya bir araç olmaması gereği üzerinde durulmaktadır. Bu ikisi arasındaki kısa bir görüşme bu endişelerin yersiz olacağını, hiç değilse mübalâgalı olacağını göstermeye yetecektir sanırım. Filhakika fon müessesesi ilk defa bu kabil düzenlemelere, ilk defa bu tasarı ile getiriliyor değildir. Hatta hemen hemen bütün dünyada demokratik sistemle ve iş hayatı demokratik kurallarla düzenlenen memleketlerde, mahiyetine göre ayrı fonlar tesisi ciheti âdet halini almıştır. Bu konuda, müşahhas bir delil olarak Milletlerarası Çalışma Bürosunun neşriyatında ortaya konuan misalleri zikretmek isterim. Hatta en genel olarak, bu fonun en kullanılır tarzda üçlü bir kaynakla beslendiği de yine bu araştırmalarda ortaya konulmaktadır. Bu fonun kaynakları olarak da birçok memleketlerde işçinin, işverenin ve devletin bir arada olarak kaynak verdikleri, imkân verdikleri görülmektedir. Fon tesisinin bir başka teminatı, bilâkis bütün sigortalıların, bütün tazminatların aynı fonda toplanmamak suretiyle her biri için ayrı ayrı fonlar tesisi, garanti gayesini güttüğü için tercih edilmektedir. Bu itibarla, bilhassa kıdem tazminatı için müstakil bir fon tesisi ayrı bir güvence, ayrı bir teminat unsuru teşkil edebilmektedir. Eğer kıdem tazminatıyle ilgili bu fon ayrı olarak düzenlenmese de mevcut fonlardan herhangi birisine katılsa, belki o zaman başka maksatlara kullanılabilir endişesi doğabilir; ancak bu fonun müstakilen kıdem tazminatı için teşkil edilmekte olması karşısında, böyle bir endişesinin samimi olarak ileri sürülebilmesine de imkân kalmaz.

Bu fon strüktürünün, statüsünün ayrı bir kanunla tedvini, hukukî bir zaruretten doğmaktadır. Şimdi, bu, kanunla kabul edilmekte olduğuna göre, fon kanununun gecikeceğinden endişe eden arkadaşlarımız olursa, Yüce Meclise tekliflerle gelirler, bu konudaki endişeleri de zail olur.

Muhalefete mensup arkadaşlarımızın ortaya koymak istedikleri diğer görüşün temel noktalarından biri, işçi çıkarmaya araç olmaması meselesidir. Bu, bir kuralın istisnası, suiistimali olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kurallar, suiistimal edilmek için değil, tatbik edilmek için kullanılırlar ve kurallar, değerlerini normal kulanışlarına göre kazanırlar ve bulurlar. Bu durumda işçi çıkarmanın rastgele mümkün olamayacağı aşikâr iken, kıdem tazmina-

ti meselesinin, fon messlesinin bir işçi çıkarma vasıtası haline getirilebilmesinin hukuki imkânsızlığı ortada iken, bunun polemik mevzuu yapılmasının gerekçesi açık ve hatta birçok konuşmalarda muhalefet partisi sözcüleri, belirtilmiş olduğu üzere, işçi ve işveren münasebetlerini, kıyamete kadar uzlaşması mümkün olmayan taraflar olarak belirtmeyi özel bir öncmle ortaya koydular. İşte asıl fark, asıl ağırlık noktası buradadır; görüşlerimizle bu kabil görüşler arasındaki asıl fark burada doğmaktadır.

Bir memleketin ekonomisi bir bütündür. Ekonominin canlılığı çalışma hayatiyle belirir. Çalışma hayatı ise, muhtelif unsurların bir araya gelmesiyle ahengini, hızını, haysiyetini bulup kazanabilir. Bu itibarla, unsurlarından birini azalttığınız, birini yok farzettiğiniz zaman, çalışma hayatı ve ekonomik hayat, normal bir düzen olmaktan ve normal işletmekten çıkar. Bu durum muvacehesinde, eğer işçi ve işveren münasebetlerini bir düşmanlık açısından değil, birbirini bütünleycn unsurlar açısından ele almak mümkün olursa, (ki, normali budur) o zaman arkadaşlarımızın belirttikleri endişelerin hiçbirine yer ve mahal kalmayacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, muhalefete mensup arkadaşlarımın görüşlerine itibar edecekleri bir müellifimizin, bir sosyal hukukçumuzun görüşlerini nakletmekle sözlerimin bu kısmına son vereceğim. Eğer bu görüşlere itiraz ederlerse, o zaman ismini açıklayacağım.

Bu sayın müellif bir eserinde «Bütün memleketlerin ekonomik gayretlerinin hedefi, memleket halkının bütününün sosyal ve ekonomik şartlarının ıslâhıdır. Başka bir deyimle; milli gelirin sosyal adalet prensipleri dâhilinde dağılışını temin etmektir.» diyor. Buna bir itiraz vâki olmadıkça üzerinde münakaşaya mahal yoktur. O halde, bir memleket halkının bütününü bir sosyal adalet hedefi yapan, bir sosyal adalete kavuşturma meselesi yapan bir toplumda, zümreleri «İşçi, işveren» diye ayırmaya mahal yoktur. Belki bir teknik tabir, belki bir hukuki kanun düzenleme mekanizması içinde ıstılahlara aydınlık getirmek için, o kadarla kalmak üzere, bir aktin taraflarından biri olmak üzere, o maksatla kalmak üzere, anlaşmayı kolaylaştırmak için ifadesinde yer olabilir. Yoksa, ebedi ve sönmeyecek, uzlaşmayacak bir ihtilâfın tarafları olarak ortaya koymak realiteye ve akla aykırıdır. Hepsinin başında, akla ve realiteyi inkâra cüret edildiği takdirde Anayasaya aykırıdır. Anayasamızın halkımızı, milletimizi zümrelere, sınıflara ayırmaya mâni teşkil ettiği malûmdur. Bu durumda anayasaların mevcut olmasının zarureti de aslında düzen sağlamak olduğuna göre, bu düzenin sınıflardan, zümrelerden birinin ceberudu altında gerçekleşebileceğini düşünmek her yönden yanlıştır. Bunun sermaye tarafından sağlanması, bu ceberudun sermaye tarafından sağlanması ne kadar haksız ise, tasvip olunamazsa, bunun herhangi bir sınıf tarafından sağlanmak istenmesine razı olmak da Anayasa ölçülerine göre mümkün değildir.

Burada şu veya bu endişe ile, seçim hesaplariyle bazı zümrelere hoş görünmek ölçüsüyle Anayasayı ihlâle kalkışmak durumunda kalmamak mecburiyetindeyiz.

Filhakika bazı görüşler devlet düzeninin, daha doğrusu toplum düzeninin mutlak bir işçi diktatörlüğü altında yürütülebileceğini öngörürler, ileri sürerler. Biz hiç sanmıyoruz ki, sanmak istemiyoruz ki, sosyal adaleti, yahut toplum dengesini sadece toplumun muayyen zümrelerinin mutlak hâkimiyeti şeklinde anlayan arkadaşlarımız olsunlar, böyle konuşanlar. Bunu kendileri tekzip etmedikçe, biz toplumda işçinin dışında, emeğin dışında hiçbir unsur tanımıyoruz, hiçbir unsurun hâkimiyetine iştirakini tanımıyoruz demedikçe, ben yine böyle konuşan arkadaşlarımı Anayasanın ölçüleri içinde konuşuyor saymakta devam edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesini istihdaf eden tasarının gerek Komisyonca değiştirilmiş metni, hatta gerekse karşı oy yazıları, aşağı yukarı işçi ve gemi adamı tabirleri dışında ve kendi kanunlarının gerektirdiği teknik terimler dışında bir ayniyet arz ediyor.

Bu ayniyetin, 1475 sayılı Kanunla ilgili değişiklikte yapılmış olan tekliflerin nazara alınması suretiyle korunması da zaruridir.

Bu ölçüler içinde grupumuzun, tasarının tümünü olumlu karşıladığını arz eder, maddelerin müzakeresi sırasında gerekirse görüşlerimizi ayrıca sunacağımızı belirtir, muhterem heyetinize saygılar sunarım. (A. P. ve M. S. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın İslâm.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Grup adına söz istiyorum.

2- 854 SAYILI DENİZ İŞ KANUNUNUN 20 nci MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN TASARISI VE SAĞLIK VE SOSYAL İŞLER VE PLAN KOMİSYONLARI RAPORLARI

GÖRÜŞÜLEN İŞLER (Devam)

BAŞKAN — Şahsı adına Sayın Ülker, buyurunuz efendim.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Grup adına söz istemiştim efendim?

BAŞKAN — Sayın Oğuz, bana intikal etmedi. Müsaade ederseniz, Sayın Ülker'den sonra size söz vereyim efendim.

Teşekkür ederim.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; Deniz İş Kanununda yapılan değişiklik üzerinde kişisel görüşlerimi sunmak için huzurunuzda bulunuyorum.

Bu tasarıda da önemli yeri kıdem tazminatı işgal etmektedir.

Değerli arkadaşlarım; dünden beri kıdem tazminatı üzerinde pek çok söz söylendi. ama bütün bu sözlerin içerisinde bir gerçek olduğu gibi ortada durmaktadır. O gerçek de şudur :

Kıdem tazminatında onbeş günü, otuz güne çıkaran teklifi ve görüşü Cumhuriyet Halk Partisi getirmiştir. 1973 seçimlerinde, «Ak Günlere Doğru» seçim bildirgesinin içinde kıdem tazminatı yer almıştı. Biri, bir süre evvel kabul edilmiş, diğeri de şimdi konuşulan kanunların, tasarıların altında Bülent Ecevit'in Başbakan olarak imzası bulunmaktadır. Şüphesiz, bir koalisyonda olduğuna göre, Başbakan olarak Ecevit'in imzası bulunduğu gibi, koalisyonun kanadının da bu tasarı altında imzası bulunmaktadır.

Değerli arkadaşlarım, Adalet Partisinin seçim bildirgesini incelediğimiz zaman, kıdem tazminatı diye bir meseleyi görmek mümkün değildir, yoktur. Tersine, o seçimlerde biz kıdem tazminatından bahsettik diye, işveren çevrelerine doğru yapılan konuşmalarda, bu getirilen tazminatla işverenin yok edileceği, ortadan kaldırılacağı, mahvedileceği sözlerini biz her tarafta dinledik. Ama bugün öyle bir noktaya gelin-

miş oluyor ki: o zaman alay edilen, o zaman aleyhinde bulunmakla rey getireceği sanılan konunun bir gerçek olduğu ve karşısına tam olarak çıkılmaz bir gerçek olduğu ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bunu da burada tespit etmek lâzımdır.

Değerli arkadaşlarım, Milli Selâmet Partisinin bu tasarıya karşı çıkıp çıkmadığı konusuna gelince:

Değerli arkadaşlarım birbirinden değerli belgeler gösterdiler, «Gazete kupürleri muteber değildir» şeklinde görüşler söylendi. Gazete kupürlerinin muteber olup olmaması önemli değildir; ama gazete kupürlerine geçen olaylar olmuşsa, sözler söylenmişse, hareketler yapılmışsa onlar önemlidir. O hareketlerin yapıldığını biz kesin olarak bilmekteyiz. Nereden bilmekteyiz? Elimizin altında 1475 sayılı Kanun tasarısı var, 21 . 5 . 1974'te Bülent Ecevit imzasıyle Meclise sunulmuş ve bunun altında Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan, Eyüpoğlu, Birler, Şevket Kazan ve diğer Bakan arkadaşlarımızın hepsinin imzaları var.

Şimdi, bu imzaların bulunduğu metin eğer buradan tam olarak geçmiş olsaydı bir diyeceğimiz olmazdı. Buraya, kıdem tazminatına imza koyan kanattaki arkadşalarımız, bugün, oraya koydukları imzanın dışında birtakım değişiklikleri getirmişlerdir, savunmuşlardır. Yani, başka bir belgeye ne hacet var? Elimizin altında Meclisin bastığı belge var, kupür değil bu. Bu, Meclisin tutanağının bir parçası.

Değerli arkadaşlarım, şimdi bir defa hatırlayalım. Bu kanun tasarısı buraya 1974 Haziran ayında geldi ve gündemin en önünde yer aldı. Bizim koalisyon kanadımız eğer bunu istemiş olsa idi, mutlaka o en önde bulunan bu kanun çıkardı. O istemedi, istemediğinden dolayı da ihtilâf olduğu söylendi, beyanlar yapıldı ve 23 Temmuza kadar çalışan yani Mazirandan Temmuza kadar çalışan bu Meclisten bu tasarı çıkmadı. İktidarda kim? İktidarda hep beraber biz idik. Şimdi bu gerçeği ortadan kaldırmaya imkân yok.

Şimdi efendim, «İş çevreleri bazı şeyler söylediler, onlar gerçekleşti» diyor Halk Partili arkadaşlarımız. Doğru, evet, elimizin altında o çevrelerden gönderilen telgraflar, broşürler hepisi burada duruyor. İşte onlardan bir tanesi, 1974'te gönderilmiş. Burada, buna gönderilmiş, «Reşit Ülker, İstanbul Milletvekili; ülke kalkınması ve sanayimizin gelişmesi bakımından kıdem tazminatı konusunda dikkatle ele alınmasında ve titizlikle incelenmesinde sayısız yararlar vardır. 11 . 6 . 1974» yani buraya gelmek üzere olduğu sırada.

Ne diyor burada?

Kıdem tazminatının memurlarda olduğu gibi bir tavanla sınırlandırılması.» Yaptık, yaptığınız yani, biz yapmadık da yaptınız.

Sonra ne diyor? «Kıdem tazminatının bir fonda ödeme imkânına kavuşturulması» Bu da yapıldı.

Şimdi artık, «Bu iş çevresi ile ilgili idi, değildi» diye konuşmaya mahal olduğuna inanmıyorum. Bunlar iki kere iki dört eder kadar açık gerçeklerdir; Meclis zabıtlarında vardır, hepsi tespit edilmiştir. İmza koyduğunuz şey bellidir, bugün kabul ettiğiniz metin bellidir. Onun dışında diğer delillere gitmeye lüzum yok.

Değerli arkadaşlarım, «bu gerçeği böylece belli ettikten sonra diğer bir noktaya geliyorum. «Denge kuralım» deniyor. Bu kıdem tazminatında yaptığımız iki önemli değişiklik var. Birçok önemli değişiklik var; ama, bunların ikisi önemli. Birisi, 15 günden bir aya çıkması; bir diğeri de, 3. yıl kaydının kaldırılıp bir yıla indirilmesi. Ne yapıyorduk? Denge kurmaktan bahsediyorduk. Denge kurulmadığı içindir ki, bu hükümler getirilmek mecburiyetinde kalındı. Ne yapıyordu işveren, ne yapıyordu? O, işçinin emeğini kullanarak milyonlar kazanan, zengin olan, Türkiye'ye de güç getiren - bir anlamda - o insan ne yapıyordu kıdem tazminatını ödemeyeyim diye? 3 sene olmadan evvel 2 sene şu kadar ay sonra o işçiyi atıyordu. Kendi aralarında anlaşma yapmışlardı. Konuşma yapmışlardı. O işçiyi bu fabrikadan atıyordu 2,5 sene sonra, 3 seneye 1 ay kala bu fabrikadan atıyordu, öbürüki de öbür fabrikadan atıyordu, boyuna mekik dokuyordu Türk işçisi.

İşte bu işçinin sömürülmesi ve işçinin ezilmesi karşısında bu ihtiyaç ortaya çıktı ve getirildi. Doğru yaptık, bu sömürüyü önledik. Eğer denge kurulmak tek başına mümkün olsaydı, işçiden daha organize olduklarını iddia edenler ve maddî imkânı olan işverenler, bu türlü kötü kullanmaları, kanundaki kötü kullanmaları yapmazlardı. Bu kötü kullanmaları yaptılar ve biz de Parlamento olarak hep birlikte 3 seneyi bir seneye indirdik; kötü kullanamayacakları büyük bir teminatı getirmiş olduk değerli arkadaşlarım.

Fon meselesine gelince: Kıdem tazminatı 15 günden 30 güne çıkarıldığı zaman işçiye bir güvence sağlanmış oluyordu. Bir yönünü söylüyorum, diğer yönleri üzerinde çok şey söylendi; ama bir yönü işçi güvencesi sağlıyordu. Niye? Çünkü işveren düşünecekti ki, ben bu işçiyi atarsam perişan olurum, onun

için ben bu işçiyi iyi kullanayım, iyi muamele edeyim, benim fabrikamda çalışsın; aksi halde kıdem tazminatı müessesesi vardır, ben büyük zararlara uğrayabilirim.

BAŞKAN — Sayın Ülker, 2 dakikanız vardır hatırlatıyorum.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Bitiriyorum değerli Başkanım.

Şimdi bugün fon tesis edilmekle ne oldu? Bugün fonun böyle tesis edilmesi suretiyle, işverenlerin sorumluluğunda bir fonun tesis edilmesiyle garanti altına alınmış oldu. Aynı maddede sigorta yapmasını önledik. Niye önledik? Şimdi söylediğim fikri kabul ettiğimiz için önledik. Yani niye «sigorta ettiremez» dedik? Çünkü sigorta ettirirse işçinin teminatını kaldırır, sigortaya güvenerek işçisine kötü muamele yapar, atar diye düşündük.

Aynı şekilde bir maddenin içinde işverenin sigorta yapmamasını kabul ettik. Bu fikri kabul ettiğimiz için - başka türlü düşünülmesine imkân yok - aynı maddede bir fon kurduk. Fonu nasıl kurduk? O da meçhul. Bir başka kanun gelecek, şöyle yapılacak, böyle yapılacak. O da meçhul, yani ne olacağı belli değil. Bir seçim öncesinde uygulanıp uygulanmayacağı meçhul bir iş yaptık.

Değerli arkadaşlarım, bu Parlamentodan böyle kanunlar geçti. Önseçimler için Siyasî Partiler Kanununda bir madde kabul ettik, dedik ki: «Önseçimlere bütün seçmen katılır.» «Önseçimlere bütün seçmenlerin katılacağı bir seçim yapılır.» dedik; fakat arkaya bir madde, geçici bir madde koyduk: «Bu önseçimlerde bütün seçmenlerin oy kullanması için gerekli kanun çıkarılmadıkça bu madde tatbik edilmez.» dedik ve o madde senelerce kanunda kaldı, en son Seçim Kanunu değişikliğinde çıkardık.

BAŞKAN — Sayın Ülker, lütfen bağlayın.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Değerli arkadaşlarım, kanun yapıcı biziz. Biz kanunu yaparken niye onu da yapmıyoruz? Burada nice nice maddeler teklif edildi. Yani, şu kanunun metnine şu madde, şu madde, şu madde diye teklif edildi, o yapılmadı. Niye? Çünkü göreceksiniz ve hep beraber göreceğiz ki, bunun siyasî bir amacı vardı ve bu iş tamamen askıya asıldı ve bırakıldı.

Değerli arkadaşlarım, kıdem tazminatının deniz iş hukukuna da getirilmesi doğru olmuştur. Tasarının prensip itibariyle, ilke itibariyle tümünü tasvip ediyoruz, fakat, tavan getirilmesine ve bu şekilde bir fonun tesis edilmesine karşı olduğumuzu da burada belirtmek isterim.

Saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Ülker.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupu adına sayın Oğuz, buyurunuz efendim.

C. G. P. GRUPU ADINA TALÂT OĞUZ (Mardin) — Muhterem Başkan, değerli arkadaşlarım; görüşülmekte bulunan 854 sayılı Yasa üzerinde grupumun görüşlerini arza çalışacağım.

Değerli milletvekilleri; Anayasamız, sosyal ve iktisadî hayatımızın düzenlenmesi için Devlet tarafından gerekli tedbirlerin alınmasını öngörmüş bulunmaktadır. Bu, Anayasamızın 41 ve müteakip maddelerinde belirlenmiştir.

İş hayatımızın, iş hukukumuzun safahatını tetkik ettiğimiz takdirde, kıdem tazminatı İş Kanununda işçilere, deniz iş hukukunda gemi adamlarına ve basın iş hukukunda da basın mensuplarına tanınmış bulunmaktadır. Bu, 1475 sayılı Yasanın tümü üzerinde ve bazı maddelerinin değiştirilmesiyle ilgili yapılan görüşme üzerinde yapmış olduğum konuşmada da izah ettiğim şekilde, iş hayatımıza 40 sene evvel girmiştir ve 308 sayılı İş Kanununda kıdem tazminatı müessesesi kabul edilmiş bulunmaktaydı.

Değerli arkadaşlarım; bir ülkede bedenen ve fikren çalışan insanların ülkenin yükselmesinde, ülkenin sosyal ve iktisadî yönden kalkınmasında katkılarının bulunduğunu hepiniz takdir edersiniz. Bütün ülkeler istihdam alanında çalışan, bedenen ve fikren emek sarf eden tüm işçilere, tüm emek sarf edenlere gerekli sosyal ve iktisadî imkânlar tanımışlardır.

854 sayılı Yasa, kıdem tazminatı müessesesini meydana getirmiş bulunmaktadır. Kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılması, hizmet müddetinin 3 yıldan 1 yıla indirilmesi ve fon tesisi; gelişen ve değişen hayat koşulları karşısında, sorunları karşısında bunlara ihtiyaç hissedildiğinden, bunlar müesseseye konulmak suretiyle Parlamentoda daha evvelce kabul edilen 1475 sayılı Yasadan sonra 854 sayılı Yasa üzerinde de müzakere konusu olmuştur. Tasarı ve başka arkadaşların da getirilmesi suretiyle meydana gelen teklif ve tasarılar işveren ve işçi yönünden her iki grupun hak ve menfaatlerini telif etme bakımından, hakikaten adalete ve hakkaniyet kurallarına uygun ölçüler getirilmiştir.

Bugün Türkiye'de olduğu gibi, diğer Batı ülkelerinde bu müesseseler kabul edilmiş ve yıllardan beri

işçilerin malı olmuştu. Bu müesseseden, istihdam alanında 16,5 milyon işçiden sözleşmeli olarak tahminen - 1 800 000 işçi istifade edecektir. Müessese, iş hukukumuza mal olması bakımından yeni bir nizam getirmiştir.

Bu müessesenin Türk milletine, Türk işçisine ve işverene hayırlı ve uğurlu olmasını temenni eder, Yüce Parlamentoya saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Oğuz.

Sayın İslâm, bir notunuzu aldım.

NADİR LÂTİF İSLÂM (Sakarya) — Sayın Reşit Ülker, fonla ilgili kanun çıkarılıncaya kadar bunun bir işçi sermayesi ile ilgili iddiada bulundular. Halbuki, her iki kanunun metninde de, «Bu fon kanunu çıkarılıncaya kadar, bu tazminatların işveren tarafından ödenmekte olacağı» sarahaten yazılıdır; gerek kabul edilen bu kanunda, gerek bu görüşülen kanunun 20 nci maddesinde. Grupumuza izafeten yapılan bu yanlış ifadeyi tavzih sadetinde söz rica etmiştim.

BAŞKAN — Maksat hasıl oldu, fazlasıyla da oldu.

Kanun tasarısının tümü üzerindeki görüşmeler bitmiştir. Maddelere geçilmesi hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

1 nci maddeyi okutuyorum.

854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında Kanun tasarısı.

Madde 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı :

Madde 20. — Bu kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akidlerinin :

1. İşveren tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin 1 nci bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. Gemi adamı tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin II nci ve III ncü bendleri uyarınca,

3. Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı, yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya gemi adamının ölümü veya 14 ncü maddenin 4 ncü bendi sebebiyle son bulması hallerinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence gemi adamına 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

Gemi adamlarının kıdemleri hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik gemilerinde ve hizmetinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. Geminin devir veya intikali yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde gemi adamının kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akidleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren geminin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları gemi adamını çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki gemi adamının aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır.

Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

Gemi adamının birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. Gemi adamının ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan gemi adamına, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında gemi adamının hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Sefer, parça başına, akord, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sapit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, gemi adamının işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

16 ncı maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 29 ncu maddenin birinci fıkrasında yazılı ücret ilâveten gemi adamına sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akidleri veya toplu iş sözleşmeleri ile gemi adamı lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren, özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece, yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olunmak kaydıyle Devlet veya en az % 51 hissesi Devlete ait bir banka veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?...

ÖNDER SAV (Ankara) — Grup adına Sayın Başkan.

BAŞKAN — Grup adına, Sayın Sav buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA ÖNDER SAV (Ankara) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; Önümüzdeki tasarı, genel ilkeleri itibariyle biraz önce görüşmesini tamamladığımız, 1475 sayılı Yasa tasarısına benzer hükümleri ve değişiklikleri içeriyor.

Bu tasarıda da, aynen 1475 sayılı Yasa tasarısında karşı çıkmış olduğumuz bazı değişiklikler var. «Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının ve her yıl için nazara alınacak miktarı - 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının 7,5 katından fazla olamaz» dendi.

Bu bentdeki asgarî ücret kriterini Bütçe Plân Komisyonunda C. H. P.'li bir üye olarak ben de savundum. Orada 9 000 liralık bir fiks rakam vardı ve o rakamın ilerdeki yıllarda ne şekilde değiştirileceğine ilişkin ilke getirilmişti. «Eğer böyle çıkması düşünülüyorsa değişik bir kriter getirilsin» dedik. Ama, maddeye monte edilmiş olan bu bent, aslında kıdemli işçinin, işinde uzmanlaşmış işçinin aleyhine bir değişiklik oluyor. Ayrıca 275 sayılı Yasanın ve bir diğer yasanın Toplu Sözleşme Yasasının getirmiş olduğu yürürlükte bulunan yeniliklere ters bir değişiklik niteliğini de gösteriyor.

Gemi adamının, bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük sürenin hizmet akidleri ve toplu iş sözleşmeleriyle lehine değiştirilebileceğine ilişkin bent de, bizim karşı çıktığımız konulardan birisidir.

Hükümet tasarısında, «süre» deyimi yerine «hak» deyimi vardı. «Süre» ile «hak», birbirini belki tamamlayıcı unsurlar olabilir; ama deyim itibariyle farklı anlamlar taşırlar. «Hak», süreyi de içerecek bir deyimdir. Biz 854 sayılı Yasa ile gemi adamına sadece süreye ilişkin hak getirmiyoruz, sürenin yanında birtakım haklar da getiriyoruz. Onun için buradaki «süre» deyiminin, «hak» olarak değiştirilmesini istiyoruz. Ancak, 1475 sayılı Yasada da bu isteğimizi tekrarlamıştık, sanıyorum, buna ilişkin önergemiz reddedildi ve 1475 sayılı Yasa tasarısında deyim «süre» olarak kaldı.

Öteden beri üzerinde durduğumuz, devamlı olarak C. H. P. Grupu ve şahıslarımız adına yaptığımız konuşmalarda; gemi adamının, işçinin kıdem tazminatına ilişkin fon tesisine ait değişikliğin de karşısına çıktık. Bunun kanuna bırakılmasının sakıncalarını, yine 1475 sayılı Yasa tasarısı görüşülürken belirttik. Prim esası mı ele alınacaktır, işlemiş kıdem tazminatı esası mı? Prim oranı ne olacaktır? Ne şekilde bir kuruluş, prim ya da birikmiş kıdem tazminatı karşılık-

larını ödemeyen işverenleri nasıl takip edecektir? Bir sürü sorunun cevapsız kaldığı maddelerden birisi.

Aslında C. H. P. Grupu olarak, geleceği karanlık, işçi yararlarına ters düşen fon tesisinin sakıncalarını günlerdir belirtmeye çalışıyoruz. Bu belirtmelerimizin karşısında, üzülerek söylemek gerekir ki, başta Millî Selâmet Partisi Grupu olmak üzere diğer arkadaşlarımız, fonun karşısına niçin çıktığımızı bilmezlikten geliyorlar. Hele hele Adalet Partisi Grup sözcüsü arkadaşımızdan çok garip bir iddia çıktı. Sanki biz 1475 sayılı Yasanın, 854 sayılı Yasanın çıkmasını istemiyormuşuz da, fonu paravan olarak kullanıyormuşuz. Fon konusundaki sözlerimiz, fon konusundaki endişelerimiz, sakıncalarını belirtmemiz sadece bu güne rastlamıyor. Biz, tasarı gündemden çekilip Plan Komisyonunda görüşülmeye başlandığı ilk günden itibaren, fonun karşısına çıkmış bir partiyiz. Bunu anlamak mümkün değil.

Bir diğer garip iddia, Millî Selâmet Partisi Grupu adına konuşan arkadaşımızdan geldi. Burada Sayın Sevilgen, «Cumhuriyet Halk Partililer hep desteksiz konuşurlar, vesikasız konuşurlar, vesika ile gelemezler» dedi. Biz vesikayla da çıktık dün, gösterdim size. Yine o vesika benim önümde. Tekrarlayacağım, hafızalarınızı tazelemekte yarar var. Ama, bu «vesika» lâfı üstünde biraz durmak istiyorum.

Her şey vesika ile ispat edilmez. Bir de siyasî ahlak denen bir nesne vardır; bir de kamuoyu ve onun bilgisi denen unsurlar vardır siyasette. Bunları hiç bir zaman arka planda tutamayız. Belki vesikalar, belgeler eskir; ama siyasî ahlâk kuralları, kamuoyu bilgisi eskimez. Kimin bazı tasarıları imzalayıp, bazılarını imzalamadığı; kimin bazı tasarıları engellediği vesikalarla Cumhuriyet Halk Partililerin elindedir sayın Sevilgen. Grupunuz adına yaptığınız konuşmada, Cumhuriyet Halk Partili bakanları kastederek, «vesika getirmiyorlar» dediniz. Eğer merak ediyorsanız Sayın Genel Başkanınız şu anda Hükümette Başbakan Yardımcısı söyleyeceğim tarihleri ve rakamları iyi not ediniz, Başbakanlık arşivlerinden bunları çok iyi bulacaksınız. Bende fotokopileri var.

1 Temmuz 1974 tarihinde Başbakanlığa, işçilerle ilgili 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi - Grev ve Lokavt Kanununun 7. 9 ve 11 nci maddelerinin değiştirilmesiyle ilgili bir yasa tasarısı sevk etmişiz. Çok garip tecellidir ki Bakanlar Kurulunda bütün Cumhuriyet Halk Partili Bakanlar imzalamış, Millî Selâmet Partisinden de sayın Abdülkerim Doğru'nun imzasını görüyoruz. Beklemişiz 29 Ağustosa kadar, işçiler yararına referandum tasarısının Millî Selâmet Partili bakanlar tarafından imzalanmasını. 29.8.1974 tarih 71 — 1849/4927 sayılı Başbakanlık yazısıyle de Çalışma Bakanlığına bizim isteğimiz üzerine, işçilerle ilgili bu yasa tasarısı geri çekilmiş.

Bir başka örnek işçi emeklileriyle de ilgili. Yine aynı tarihlerde bu tasarıyle beraber, birkaç gün önce Parlamentodan yasalaşarak çıkan tasarıyı da, Millî Selâmet Partili bakan arkadaşlarımız imzalamamışlardır. Daha nasıl belge istiyorsunuz? Sizin istediğiniz belgeyi tarif ediniz, onu da getirebiliriz belki.

ŞENER BATTAL (Konya) — Bunu cevaplamıştım ben sayın Önder.

ÖNDER SAV (Devamla) — Sizin gözünüzün içine baka baka rahatlıkla konuşabilen bir parlamenterim. Hükümet içinde kıdem tazminatı konusunda hangi tartışmaların yapıldığını, yanınızda oturan sayın Şevket Kazan'a sorarsınız o size anlatır.

ŞENER BATTAL (Konya) — O kürsüden ben cevap verdim.

BAŞKAN — Sayın Battal, müdahale etmeyiniz.

Sayın Sav, iki dakikanız var.

ÖNDER SAV (Devamla) — Tamamlıyorum efendim.

Kaldı ki Cumhuriyet Halk Partisinin hassasiyet gösterdiği konularda, büyük iş çevreleri değil, ama işçi kesimi, işçiler ve işçilerin kuruluşları duyarlık gösterdiler. Türkiye'de mevcut işçilerin en üst iki örgütü Türk - İş ve Disk, iki konfederasyon, kıdem tazminatı konusunda cepheci partilerin getirmek istediği bu değişikliğe açıktan karşı çıktılar. Hepinizin kutularına işçi kesiminden gelen sendikalardan gelen her halde bu tür muhtıralar atıldı. Bizim sözümüz değil bu. 30 günün çok üzerine çıkarılmış bulunduğu belirtiliyor. Toplu iş sözleşmeleriyle kıdem tazminatının, fon tesisinin, tavan kuralının mevcut sistemimizde bulunmadığı belirtiliyor, «Getirilen bu iki yeni sistem tamamen işçinin aleyhine işletilmek istenen ve işverenlerin yararlarını gözeten haklar cümlesindendir» deniyor. Bunun kavgasını, Parlamentoda C. H. P. yapıyor, Parlamentonun da dışında haklarını sıkı sıkıya savunan işçiler ve onların üst örgütleri yapıyor. Sizler, Parlamento çatısı dışına çıktığınız zaman, bu getirdiğiniz olumsuz değişikliklerin kefaretini bakalım nasıl ödeyeceksiniz? Merak ediyoruz. Saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Sav.

Madde üzerinde başka söz isteyen yok. Değiştirge önergeleri vardır. Önergeleri sıra ile okutacak, sonra da aykırılık derecesine göre işlem yapacağım.

Sayın Başkanlığa

Deniz İş Kanununun 20 nci maddesini değiştiren tasarının 1 nci maddesinin 2 nci fıkrasına aşağıdaki cümlenin eklenmesini teklif ederiz.

«Kıdem tazminatı 3 yıldan fazla çalışmış olmak şartıyle ödenir.»

İstanbul — İhsan Toksarı, Hatay — Ali Yılmaz, Konya — Kemalettin Gökakın, Kırşehir — Memduh Erdemir

Bursa
Hüseyin Sungur

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 65 Sıra Sayılı tasarının 1 nci maddesinin, kıdem tazminatının tavan ücreti ile ilgili 17 nci fıkrasının tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Sakarya — Kenan Durukan, Kastamonu — Sabri Tığlı, İstanbul — Abdullah Baştürk, Antalya — Halil Dere, Kastamonu — Vecdi İlhan, İstanbul — A. Bahir Ersoy, İstanbul — Engin Ünsal, Yozgat — Nedim Korkmaz

İstanbul
Ali Nejat Ölçen

Sayın Başkanlığa

Deniz İş Kanununun 20 nci maddesini değiştiren tasarının, «kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle işçi lehine değiştirilebilir» fıkrası yerine aşağıdaki fıkrayı teklif ederiz.

«Kıdem tazminatının süresi ve miktarı hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleriyle değiştirilemez.»

Bursa — Hüseyin Suat Sungur, İstanbul — İhsan Toksarı, Konya — Kemalettin Gökakın, Hatay — Ali Yılmaz, Kırşehir — Memduh Erdemir

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinde yer alan, «Kıdem tazimnatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı, 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgari ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz» biçimindeki fıkranın madde metninden çıkarılmasını öneririz.

İstanbul — Reşit Ülker, Muğla — Ali Döğerli, Erzincan — Hasan Çetinkaya, Artvin — E. Şadi Erdem, Bursa — Mehmet Emekli, Denizli — Hüseyin Erçelik

Kocaeli
İbrahim Akdoğan

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 65 Sıra Sayılı tasarının 1 nci maddesinin 19 ncu fıkrasındaki, «Bu maddede belirtilen kıdem tazminatıyle ilgili 30 günlük süre hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleri ile gemi adamı lehine değiştirilebilir.» hükmünün,

«Bu maddede belirtilen haklar, hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine değiştirilebilir»

Şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Sakarya — Kenan Durukan, Kastamonu — Sabri Tığlı, İstanbul — Engin Ünsal, Yozgat — Nedim Korkmaz, Kastamonu — Vecdi İlhan, İstanbul — A. Bahir Ersoy, İstanbul — Abdullah Baştürk, Antalya — Halil Dere

İstanbul
Ali Nejat Ölçen

Sayın Başkanlığa

Deniz İş Kanununun 20 nci maddesini değiştiren tasarının 1 nci maddesinin sigorta ettirme yasağını ve fon tesisini öngören son üç fıkrasının tasarıdan çıkarılarak, yerine aşağıdaki fıkranın konulmasını teklif ederiz.

«Bu kanuna göre ödenecek kıdem tazminatları kurulacak bir fondan karşılanır. Fonun kuruluşu, kıdem tazminatını hak ediş sebeplerinden hangilerini karşılayacağı ve bunlar için yapılacak tahsilât ile ödemelerin bu kanunda gösterilen miktarın ne kadarı olacağı, fonun yönetimi, tahsil edilecek prim tutarı, ödemelerin şekli ve fonla ilgili diğer hususlar Bakanlar Kurulunca 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesinde öngörülen tüzükle düzenlenir.»

İstanbul — İhsan Toksarı, Hatay — Ali Yılmaz

Konya
Kemalettin Gökalkın

Kırşehir
Memduh Erdemir

Bursa
Hüseyin Sungur

Yüksek Başkanlığa

Görüşülmekte olan 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin sondan bir önceki fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydiyle Devlet veya kanunla kurulu kurumlarda veya % 50 hisseden fazlası Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatıyle ilgili bir fon tesis edilir.

Trabzon
Mehmet Özgür

Kastamonu
Hasan Tosyalı

Afyon Karahisar
Rasim Hancıoğlu

Ağrı
Bahattin Yardımcı

İstanbul
Fehmi Cumalıoğlu

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

854 sayılı Deniz İş Kanunu tasarısını 20 nci maddesindeki fon kurulması ile ilgili sondan bir önceki ve son fıkralarının madde metninden çıkarılmasını öneririz.

İstanbul
Reşit Ülker

Erzincan
Hasan Çetinkaya

Denizli
Hüseyin Erçelik

Artvin
Ekrem Şadi Erdem

Kocaeli
İbrahim Akdoğan

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan 65 sıra sayılı tasarının 1 nci maddesinin 21 ve 22 nci fon tesisiyle ilgili fıkralarının tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Sakarya
Kenan Durukan

Kastamonu
Sabri Tığlı

Kastamonu
Vecdi İlhan

Kahraman Maraş
Oğuz Söğütlü

Muğla
Halil Dere

İstanbul
Afi Nejat Ölçen

BAŞKAN — Aykırılık derecesine göre tekrar okutup işlem yapacağım.

(İstanbul Milletvekili İhsan Toksarı ve dört arkadaşının önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Aynı mahiyette iki önerge var; okutup beraber işleme tabi tutacağım.

(Sakarya Milletvekili Kenan Durukan ve sekiz arkadaşı ile İstanbul Milletvekili Reşit Ülker ve altı arkadaşının önergeleri tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Sayın Tığlı, söz istiyorsunuz, buyurun efendim.

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

1475 sayılı Kanunu görüşürken de bu hususlaki endişelerimizi söyledik, burada da tekrar etmekte fayda görüyoruz. Toplu sözleşme düzeni içinde işçi ücretleri devamlı şekilde artmakta ve bugün birçok sanayi kesiminde, kamu kesiminde ve özel kesimde işçi ücretleri tespit edilen tavanın üstüne çıkmış bulunmaktadır. Kıdem tazminatının hesabında işçilerin ücretleri, sadece ellerine geçen veyahut brüt ücret olarak hesap edilmez. Kıdem tazminatının hesabında, işçilere ücretlerinin dışında verilen ayni ve nakdi bütün diğer ödemeler de hesaba katılır. Bugün bir işyerinde 5 000 lira net ücret alan bir usta, bir ustabaşı ve bunun gibi kıdem tazminatı hükümleri içine giren işçilerin 5 000 liralık net ücretleri, brüt olarak 7 000 - 8 000 - 9 000 liraya gelmektedir. Buna, kıdem tazminatı hesabında ödenen ikramiyeler, ödenen yemek parası ve ödenen diğer tüm ücretler de ilâve edildiği zaman 9 000 - 10 000 - 11 000 - 12 000'in üstüne çıkmaktadır. Hele gemi adamlarının ücreti, diğer fabrikalarda çalışan işçilerin aldıkları ücretlerin çok üstündedir. Açık denizlerde çalışan gemi adamları, açık denize çıktıkları zaman, uzun süre açık denizlerde çalıştıkları için iki maaş alırlar, daha ek ödenekler alırlar ve dolayısıyle ücretleri yüksektir. Bu tavan böyle kaldığı takdirde işyerlerinde yüksek ücret seviyelerine gelmiş teknisyenler, teknik gemi adamları ve kalifiye elemanların, bundan sonra toplu sözleşmelerle yükselecek ücretlerinden kıdem tazminatının hesabında 9 000'in üstündeki ödemeler nazarı iti-

bara alınmayacağı için, ortaya büyük haksızlıklar çıkacaktır.

İşçi haklarını savunduğunu iddia eden, işçiden yana olduğunu, işçinin dostu olduğunu iddia eden siyasîler bunun hesabını işçiye nasıl vereceklerdir? Bunu cidden merak ediyoruz.

BAŞKAN — Tamamlayın sözünüzü efendim, vaktiniz doldu.

SABRİ TIĞLI (Devamla) — Bitiriyorum efendim, bitiriyorum.

Bu bakımdan Yüce Meclisin değerli üyelerine tekrar rica ediyoruz; bu bir hatadır, bu hatadan hep birlikte dönelim; bunu bir siyasî pazarlık haline getirmeyelim, bunu bir siyaset pazarı yapmayalım, açık arttırmaya çıkarmayalım, işçilerin alınterlerini emekliye ayrılırken, işten ayrılırken onlara tam olarak vermenin yolunu ve çaresini bulalım. Bunun tek çaresi, buraya konulan bu tavanı kaldırmaktır; çünkü işverenler, işçileri alırken, onlara ücretlerini verirken, bir elemana ayda 15 000 lira ücret vermeyi kabul ederken, onun kıdem tazminatını da hesap ederek veriyor. Kıdem tazminatı işverenin cebinden çıkmıyor, işveren kıdem tazminatını zaten hesap ederek imalâtına, ürettiği mallara bindiriyor ve o malları kullanan tüm tüketiciler ödüyor.

Tekrar tekrar saygılarla ricam, bu tavanı burada kaldıralım ve sonra hepimizi üzecek bir hatayı böylece ortadan kaldıralım.

Teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tığlı.

Aynı mahiyette olan ve Komisyonun katılmadığı iki önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

4 ncü önergeyi tekrar okutuyorum.

(Sakarya Milletvekili Kenan Durukan ve sekiz arkadaşının önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?..

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

5 nci önergeyi tekrar okutuyorum.

(Bursa Milletvekili Hüseyin Suat Sungur ve dört arkadaşının önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?..

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

6 ncı önergeyi tekrar okutuyorum.

(İstanbul Milletvekili İhsan Toksarı ve dört arkadaşının önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?..

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

7 nci önergeyi tekrar okutuyorum.

(Trabzon Milletvekili Mehmet Özgür ve dört arkadaşının önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

8 ve 9 sıradaki önergeler aynı mahiyettedir. Birlikte okutuyorum.

(İstanbul Milletvekili Reşit Ülker ve dört arkadaşı ile Sakarya Milletvekili Kenan Durukan ve beş arkadaşının önergeleri tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Birinci madde üzerindeki müzakereler tamamlanmıştır. Maddeyi 7 nci sırada kabul edilen değişiklik önergesine uygun olarak, değiştirilmiş şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici madde — 20 nci maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen Fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatının işveren tarafından doğrudan doğruya ödenmesine devam olunur.

MEHMET ATAGÜN (Kırklareli) — Sayın Başkan, geçici maddenin numarası yok mu?

BAŞKAN — Benim elimdeki metinde Sayın Atagün, numarası yok efendim.

Birinci madde ile ikinci madde arasına geçici madde diye yazılmış, kanun tekniğine ne derece uyar, şu anda bir mütalaa serdedecek durumda değilim. Fakat bundan evvelki kanunda da aynı işlemi yaptık. Nedenini de şu anda çözmüş değilim.

Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok. Geçici maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci maddeyi okutuyorum.

Madde 2. — Bu kanun, 1 . 2 . 1974 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?.. Yok. Bir değiştirge önergesi vardır. Okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Deniz İş Kanununu değiştiren tasarının yürürlüğü düzenleyen 2 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

«Madde 2. — Bu Kanunun 1 nci maddesi ile getirilen değişiklikler, bu Kanunun yürürlüğünden sonraki hizmet ve kıdem süreleri için uygulanır. Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.»

Bursa	İstanbul
Hüseyin Suat Sungur	İhsan Toksarı
Konya	Hatay
Kemalettin Gökakın	Ali Yılmaz
Kırşehir	
Memduh Erdemir	

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?.

PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Katılmıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Maddeyi metindeki şekliyle oylarınıza sunuyorum.

Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Açık oylamaya iştirak etmeyen arkadaşımız var mı efendim?

Açık oylama işlemi bitmiştir.

Oyunun rengini belirtmek üzere, Sayın İslâm buyurun efendim.

NADİR LÂTİF İSLÂM (Sakarya) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Bu kanunun müzakeresinin bitirilmesiyle, aynı günde iş hayatımızı, sosyal hayatımızı ilgilendiren önemli iki merhaleyi tamamlamış olmaktayız.

Sosyal barışın ve ekonomik kalkınmamızın milletimizin unsurlarının, ekonomik hayatımızın çeşitli unsurlarının birbirini tamamlayan bir bütünleşme ve ahenk içinde gerçekleşmesinin birer merhalesi ve muharrik kuvveti olacağına inandığımız bu kanunun milletimize, işçilerimize ve bütün iş hayatımıza hayırlı olması dileğimizdir.

Bu arada kanunun yürürlük tarihinin 1974 Şubatından itibaren olması ve ayrıca teşkil edilecek fona kadar, bu tazminatların işverenler tarafından ödenme gereğinin konulmuş olması - inancımız odur ki - bu kanundan faydalanacak işçilerimizi ve iş camiasını da büyük ölçüde memnun edecektir.

Bu arada bu kanunların, Hükümet Programında belirlenmiş hedeflerden birinin daha gerçekleşmesinin işareti olması da, ayrı bir memnuniyet vesilesini teşkil etmektedir.

Bu duygular içinde kanuna olumlu oy vereceğimizi arz eder, Yüce Heyetinize saygılar sunarım. (A. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın İslâm.

Başka söz isteyen?.. Yok.

Kanun tasarısının tümünü oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ederim.

Belgeler
bölümü
4

CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı : 508

1475 Sayılı İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 26 ncı Maddesinin İkinci Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci Maddesinin 7 nci Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bir Geçiçi Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısının Millet Meclisince Kabul Olunan Metni ve Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler ve Bütçe ve Plan Komisyonları Raporları (M. Meclisi : 1/136; C. Senatosu : 1/362)

(Not : M. Meclisi S. Sayısı : 66'ya 1 nci ek)

Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 962

28 . 6 . 1975

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 27 . 6 . 1975 tarihli 95 nci Birleşiminde öncelikle görüşülerek açık oyla kabul edilen. 1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasının değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında Kanun tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Kemal Güven
Millet Meclisi Başkanı

Not : Bu tasarı 22 . 5 . 1974 tarihinde Başkanlıkça İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 18 . 3; 26, 27 . 6 . 1975 tarihli 52, 94 ve 95 nci birleşimlerinde öncelikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 66'ya 1 nci ek)

Sosyal İşler Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Sosyal İşler Komisyonu
Esas No. : 1/362
Karar No. : 3

29 . 6 . 1975

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

28 . 6 . 1975 tarihinde Komisyonumuza havale buyurulan Millet Meclisinin 27 . 6 . 1975 tarihli 95 nci Birleşiminde öncelikle görüşülerek açık oyla kabul edilen, «1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasının değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı, Komisyonumuzun 29 . 6 . 1975 tarihli Oturumunda Maliye Bakanlığı Temsilcisi, Çalışma Bakanlığı Temsilcisi ve Türk - İş temsilcisinin de iştirakiyle her yönden tetkik ve müzakere olundu.

Tasarının genel gerekçesinde tafsilen belirtilen hususlar ile bunlara mütedair Bakanlık temsilcilerinin de verdiği tamamlayıcı bilgilerin ışığı altında 7 çerçeve 1 yürürlük ve 1 yürütme maddesinden oluşan tasarı, Komisyonumuzca da Millet Meclisi Genel Kurulunun kabul ettiği şekliyle aynen kabulünü karar altına almıştır.

Havalesi gereğince ve öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere Bütçe ve Plan Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygıyle sunulur.

Başkan	Sözcü	Bu Kanunda Sözcü
Tokat	Sinop	Kırklareli
C. Aykan	N. İnebeyli	*A. Alkan*
	Toplantıda bulunamadı	
Kâtip	Isparta	Muğla
Hatay	M. Gülcügil	*İ. Karaöz*
K. Kılıçoğlu	Toplantıda bulunamadı	
Ordu	İstanbul	Tabiî Üye
Söz hakkım mahfuzdur	S. Belül	V. Ersü
Ş. Köksal	Toplantıda bulunamadı	Toplantıda bulunamadı

Kocaeli	Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Söz hakkım saklıdır.	H. Tunç
F. H. İşmen	Toplantıda bulunamadı

Bütçe ve Plan Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Bütçe ve Plan Komisyonu
Esas No. : 1/362
Karar No. : 34

30 . 6 . 1975

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 27 Haziran 1975 tarihli 95 nci Birleşiminde öncelikle görüşülerek açık oyla kabul edilen, 1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasının değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı, Millet Meclisi Başkanlığının 28 Haziran 1975 tarih ve 962 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmekle, Komisyonumuzun 30 Haziran 1975 tarihli Birleşiminde Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon, Maliye ve Çalışma bakanlıkları temsilcileri de hazır bulunduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

I) Tasarı, 1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesini, 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılmasını, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun değiştirilmesini ve bir geçici madde eklenmesini öngörmektedir.

«İşçi yararına» ve «Kamu düzeni» düşüncesi ile konulmuş kıdem tazminatına ilişkin hükümlerin, günün değişen yaşama şartları ve işçilerin iş ve gelir güvenliği konusundaki gelişmeler sonucunda toplu iş sözleşmelerine yansıdığı ve netice olarak ta objektif hale gelen bu kuralların kanunlaştırılmasında zaruret görüldüğü gerekçesi ile kıdem tazminatına ilişkin hükümlerin yeniden düzenlenmesine ilişkin olarak getirilen tasarının Millet Meclisince kabul olunan metni Komisyonumuzda kıdem tazminatı müessesesinin mahiyeti ve işlerliği gözetilmek suretiyle geniş biçimde görüşülmüş ve incelenmiştir.

Komisyonumuz, bir sosyal güvenlik müessesesi olarak kıdem tazminatı müessesesinin günümüzün şartlarına uygun biçimde yeniden düzenlenmesinde yarar ve hatta zaruret mütalâa etmiş ancak, bu yarar ve zaruret halinin kamu düzeni yönünden değerlendirilmesinin gerektiğinde birleşmiştir.

Arz edilen görüş ile Komisyonumuz tartışmalarında, özellikle işçi hakları yönünden en ileri seviyeye ulaşmış batı demokrasilerinin bu yoldaki uygulamalarından da yararlanılmış ve yapılan incelemeler sonucunda :

Almanya'da tazminatın dayanağının «toplu sözleşme», hak harama süresinin «10 yıl», şeklinde tespit edildiği ve ödemenin münferit ve toplu işçi çıkartma hallerinde uygulandığı miktarının «2 - 6 aylık ücret» arasında değiştiği ve «işveren» ce karşılandığı,

İngiltere'de, tazminatın dayanağının «kanun», hak kazanma süresinin «2 yıl», şeklinde tespit edildiği ve ödemenin sadece toplu işçi çıkartma halinde yapıldığı, miktarının «âzami 38 000 TL. sı olup bunda da en çok 20 yıllık hizmet» in dikkate alındığı ve «9/10 nun işveren primleri ile oluşan fon» dan karşılandığı,

İsveç'de, tazminatın dayanağının «toplu sözleşme», hak kazanma süresinin «10 yıl» şeklinde tespit edildiği ve sadece toplu işçi çıkarma halinde yapıldığı, miktarının «asgari 7 500 TL. azami 33 000 TL.» olup işveren pirimi ile finanse edilen «Millî Sandık» ca ödendiği,

Norveç'de ise, tazminatın dayanağının «toplu sözleşme», hak kazanma süresinin «10 yıl» şeklinde tespit edildiği ve ödemenin münferit ve toplu işçi çıkartma hallerinde uygulandığı, miktarının «asgarî 6 000 TL. âzamî 16 000 TL.» olup işveren primi ile finanse edilen «Millî Sandık» ca ödendiği,

Görülmüş ve Millet Meclisince kabul olunan metinde ise ekonomik ve malî güç itibariyle belirtilen ülkelere kıyasla hayli geri durumda bulunan ülkemiz için, kıdem tazminatının dayanağının «Kanun ve toplu sözleşme», hak kazanma süresinin «1 yıl» şeklinde tespit edildiği, ödemenin münferit ve toplu işçi çıkartma hallerinde uygulandığı, miktarının «İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgari ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katı» olup işveren tarafından finanse edilen «fon» dan karşılanacağı gerçeği tespit edilmiştir.

Yapılan bu tartışmalar sırasında Komisyonumuz, Anayasamızın eşitlik ilkesinden hareket ederek sosyal güvenlik müesseseleri arasındaki ilişki üzerinde durmuş vekamu kesiminde çalışıp «memur» niteliği ile tanımlanan ve tabiî olduğu «Emekli Sandığı» statüsü ile işinden ayrılan bir memur ile bunun beraberinde çalışan ve fakat «işçi» niteliği ile tanımlanan ve tabi olduğu statü icabı «kıdem tazminatından» istifade ederek işinden ayrılan iki kişi arasında bir karşılaştırma yapmak zorunluluğunu duymuş ve bu karşılaştırmada memurun «1 nci derece memur» işçinin ise «asgari ücretten çalıştırılan ve 30 yıllık hizmeti bulunan bir işçi» olması haline dikkat edilmiş ve yapılan karşılaştırma sonucunda :

1 nci derece Devlet Memurunun 30 yıllık hizmeti karşılığında ve 1 000 + 200 göstergeden emekli olması halinde eline geçecek toplu ödemenin 107 325 TL. sı,

Asgarî ücret karşılığı çalıştırılan ve 30 yıllık hizmeti bulunan işçinin bu hizmeti karşılığı eline geçecek toplu ödemenin ise 270 000 TL. sı,

Olacağı tespit edilmiş ve yurt ekonomisi bakımından bu rakamlar üzerinde özenle ve dikkatle durulması gerektiğinde birleşmiş ve bu hususların arz edilen açıklık içinde Komisyon raporunda belirtilmesinde zaruret mütalaa edilmiştir.

Şu hususu da tespit ve ifadede zaruret vardır ki, «İşçi kıdem Tazminatı» ile «Emekli ikramiyesi» müesseseleri bir diğerinden ayrı müesseseler olup farklı biçimlerde uygulanmaktadırlar. Ancak, birer «Sosyal güvenlik» müesseseleri olmaları nedeni ile arz edilen karşılaştırmaya konu kılınmıştır.

Bu biçimde yürütülen inceleme ve görüşmeler sonucunda tasarının, Millet Meclisince kabul olunan metninin 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda değişikliği öngören 6 ve 7 nci maddeleri üzerinde tartışma açılmış ve Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon'un da «teknik» yöndeki görüşleri değerlendirilerek sözü edilen maddelerin metinde yer almaması gerektiği tespit edilmiş ve bu mülâhazalar ile ve işçilerimiz yönünden çok ileri haklar getirdiği görüşü benimsenmek sureti ile tasarı Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

II. — Millet Meclisi metninin 1, 2, 3, 4, 5 ile Geçici Maddesi ve 9 ncu maddesi 7 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisi metninin 6 ve 7 nci maddeleri raporumuzda belirtildiği üzere gerek teknik ve gerek eşitlik ilkeleri yönünden değerlendirilmiş ve Gelir Vergisi Kanununa ait bir hükmün bu nitelikteki bir kanunda yer alamayacağı ve ayrıca yukarıda arz edildiği gibi çok yüksek rakamlarla ifade edilen ödemelerin vergi dışı bırakılmasının Anayasamızın emrettiği eşitlik ilkesi yönünden ayrıcalık getirip bu ilkeyi zedeleyeceği görüşleri ile benimsenmemiş ve metinden çıkartılması uygun mütalaa edilmiştir.

Millet Meclisi metninin 8 nci maddesi arz edilen çıkartma işlemi nedeni ile 6 ncı madde olarak tetkik ve müzakere olunmuş ve kanunun yürürlük tarihi için öngörülen 1 . 2 . 1974 tarihinin Kanunun uygulanması yönünden herhangi bir hukukî ve geçerli neden sonucu olmadığı tespit edilmiş ve yine raporumuzun giriş kısmında arz edilen ve ancak yüksek rakamlarla ifade edilen ödemelerin yurt ekonomisi bakımından herhangi bir verimli sonuca sebep teşkil edemeyeceği düşüncesi ile işbu Kanunun yürürlük tarihinin yayımı tarihi olarak tespitinde yarar mütalaa edilerek madde bu yolda değiştirilmiştir.

Nihayet, tasarı metninde yapılan bu değişiklikler sonucu tasarının isminin yeniden düzenlenmesi gereği ortaya çıkmış ve tasarının ismi arz edilen değişiklikler nedeni ile yeniden tanzim ve tedvin edilmiştir.

III. — İşçilerimiz yönünden en ileri hakları getiren tasarının bu ileri mahiyeti gözetilerek biran kanunlaşmasında yarar görülmüş ve Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususunda istemde bulunulması da karar altına alınmıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan Ankara *Y. Köker*	Başkanvekili Konya Muhalefet şerhi ile *F. Özlen*	Sözcü Kahraman Maraş *A. Karaküçük*
Kâtip Yozgat (Söz hakkım saklıdır) *S. Ergin*	C. Bşk. Seç. Üye N. Talû Toplantıda bulunamadı	Diyarbakır A. Erdoğan Toplantıya katıldı İmzada bulunamadı
Edirne *M. N. Ergeneli*	Elâzığ S. Hazerdağlı Toplantıya katıldı İmzada bulunamadı	Sivas Muhalifim Muhalefet şerhim eklidir *K. Kangal*
Tabiî Üye *S. Karaman* (Söz hakkım saklıdır)	Trabzon A. Ş. Ağanoğlu Toplantıda bulunamadı	Uşak M. F. Atayurt Toplantıda bulunamadı
Urfa İ. H. Balkıs Toplantıda bulunamadı	Yozgat Muhalifim Muhalefet şerhim eklidir *V. Uyar*	Üye Münhal

ORTAK KARŞI OY YAZISI

30 . 6 . 1975

Aşağıdaki nedenlerle tasarıya karşıyız :

1. Tasarı, iki sektörde Kamu Sektöründe ve Özel Sektörde çalışan işçilerin Kıdem Tazminatları konu sunda ayrılık ve ayrıcalık yaratmaktadır.

2. Kıdem tazminatı için fon tesisi zorunlu değildir ve tesisi düşünülen fon işçi haklarına güvence altına almamaktadır.

a) Fonun işçi çıkarmaya araç olmaması,

b) İşçi haklarının güvence altına alınması,

c) İşverenin yararlarını yönetilmemesi hallerinde belki tazminat alacak işçinin hakkına güvence olabilirdi.

Nitekim, bu amaçla ancak işveren sorumluluğu altında işveren tarafından ödenen fon kurulması. komisyonca kabul edilmiş ve fakat önemli olan diğer hususlar açıkta bırakılmıştır :

3. Kurulan fon, işçi haklarını güvenceye bağlamanın ötesinde, işverene kredi ve avans vermek için kullanılmamasını öngören M. Meclisine verilen önerimizin reddi ile fon, işverenin aşırı güçlenmesinin aracı haline getirilmiştir.

4. Kıdem tazminatı ve bunun için kurulacak fon esasları 1475 sayılı Yasada gösterilmesi gerekirken. kıdem tazminatı ödemeleri, için fonun nasıl tesis edileceği geleceğe ertelenen bir yasa konusu olarak muallâkta bırakılmıştır.

Fon tesisinin ayrı bir kanunla düzenlenmesi yolunu tercih etmek; doğru değildir. Kıdem tazminatını düzenleyen Kanun, bunun aracını, işleyişini de birlikte getirmeliydi.

5. «Kötü hal» gerekçesi ile sınırları çizilmemiş kötüye kullanılması mümkün olan bir hüküm ile kıdem tazminatından mahrumiyet maddeleştirilmiştir.

Bu durum, bir hakkın bertaraf edilmesine açık kapı bırakmış ve her zaman işçi aleyhine işleyecek olan bir hüküm haline getirilmiştir.

İşçinin «kötü hal» inde işverence ne yapılacağını belirten maddenin 1475 sayılı Kanundan çıkarılarak bununla ilgili maddeye ve kötü hal kriterlerine açıklık verilmemesi işverenin keyfî uygulamalarına yol açacaktır.

Tasarının 6 ncı M. Meclisi metninin 8 nci maddesinin Millet Meclisinden gelen şekli; eşitlik ve süreklilik esasına bağlı ve bütün personel haklarında esas alınmış hak doğurucu kaideye uygun bir hüküm ihtiva etmekte idi. Bu kere Komisyonumuzca yapılan değişiklik çalışanların haklarını daha çok ihlâl eder, ve yok eder, mahiyette olduğundan gerek bu sebepten, gerekse işçi lehine işlemeyeceği anlaşılan fon müessesesine karşıyız.

Konya Senatörü	Yozgat Senatörü	Sivas Senatörü
Fakih Özlen	Veli Uyar	Kâzım Kangal

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

1475 sayılı İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 26 ncı Maddesinin İkinci Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci Maddesinin 7 nci Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem Tazminatı

Madde 14. — Bu Kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin :

1. — İşveren tarafından bu kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. — İşçi tarafından bu kanunun 16 ncı maddesi uyarınca,

3. — Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle,

4. — Bağlı bulundukları, Kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren işyerinin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak, işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki işçinin aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır. Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

İşçinin birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmiyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, Genel, Katma ve Özel Bütçeli İdareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

SOSYAL İŞLER KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasının değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

13 ncü maddenin (c) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 26 ncı maddenin 1 nci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdî ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyle Devlet veya kanunla kurulu kurumlarda veya % 50 hisseden fazlası Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.

MADDE 2. — 1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İşten çıkarmanın sonucu

Madde 24. — İşverenler bu Kanunun 13 ncü maddesinde belirtilen şartlara uyarak işine son verdiği veya 16 ncı maddenin III ncü bendi gereğince iş aktini feshеden işçilerin yerine, çıkma veya çıkarma tarihinden itibaren 6 ay içinde başka işçi alamaz.

Bu süre içinde işyerine aynı nitelikteki iş için yeniden işçi almak isteyen işveren durumu uygun araçlarla yayınlar ve işçinin kaydettirdiği adresine noter aracılığı ile duyurur. Tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde işyerine başvurmayanların bu hakkı düşer.

17 nci maddenin I nci bendinin (b) fıkrası ve III ncü bentleri gereğince işten çıkarılan işçiler hakkında da 6 aylık süre içinde işten çıkarmayı gerektiren sebepler ortadan kalkmış ise, birinci fıkra hükmü uygulanır.

Bir işyerinin aynı şartlarla işletilmesi veya işletmeye başlanması yahut mevsim ya da kampanya nedeniyle yeniden çalışmaya geçmesi hallerinde de bu madde hükmü uygulanır. Mevsim ve kampanya işlerinde çalışan işçiler için noter tebligatı hükmü uygulanmaz.

Bağlı bulunduğu emeklilik mevzuatı gereğince yaşlılık ya da emeklilik yaşını doldurmuş ve aynı zamanda yaşlılık veya emeklilik aylığına hak kazanmış olan işçiler hakkında bu maddenin tekrar işe alınma zorunluluğuna ilişkin hükümleri uygulanmaz.

İşlerine son verilen işçilerin sayısı 10 ve daha fazla olduğu takdirde işveren, yeni bir işe yerleştirilebilmeleri için, bunların isimlerini ve niteliklerini çıkarma tarihinden en az bir ay önce ilgili İş ve İşçi Bulma Kurumu örgütüne bildirmek zorundadır.

MADDE 3. — 1475 sayılı Yasanın «İzin Ücreti» başlıklı 54 ncü maddesinin 3 ve 4 ncü fıkraları arasına aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Ancak son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, izin ücreti; işçinin izne çıktığı ayın başı ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

(Sosyal İşler Komisyonunun kabul ettiği metin)	(Bütçe ve Plan Komisyonunun kabul ettiği metin)
MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.	**MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**
MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.	**MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.**

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

MADDE 4. — 1475 sayılı İş Kanununun 98 nci maddesinin VII nci bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

VII - 24 ncü madde hükümlerine aykırı olarak işyerine yeni işçi alan işverenler, işten çıkardığı her işçi için 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına ve tekrarında daha önce verilen para cezasının iki katı,

MADDE 5. — 1475 sayılı İş Kanununun 26 ncı maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 6. — İşten çıkarma tazminatı (İşten çıkan veya çıkarılanlara verilen tazminatlardır.) şu kadar ki, bu suretle verilen tazminatın miktarı işten çıkan veya çıkarılanın (24) aylığını aştığı takdirde fazlası ücret olarak Gelir Vergisine tabi tutulur. Hizmet ifa edilmeksizin ödenen ücretler tazminat sayılmaz.

MADDE 7. — 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

İşten çıkma tazminatı (İşten çıkan veya çıkarılanlara verilen tazminatlardır.) şu kadar ki, bu suretle verilen tazminatın miktarı işten çıkan veya çıkarılanın (24) aylığını aştığı takdirde fazlası ücret olarak vergiye tabi tutulur. Hizmet ifa edilmeksizin ödenen ücretler tazminat sayılmaz.

GEÇİCİ MADDE — 14 ncü maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatının işveren tarafından doğrudan doğruya ödenmesine devam olunur.

MADDE 8. — Bu Kanunun 1 nci maddesi 1 . 2 . 1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 9. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

(Sosyal İşler Komisyonunun kabul ettiği metin)	(Bütçe ve Plan Komisyonunun kabul ettiği metin)
MADDE 4. — Millet Meclisi metninin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.	**MADDE 4. — Millet Meclisi metninin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.**
MADDE 5. — Millet Meclisi metninin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.	**MADDE 5. — Millet Meclisi metninin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**
MADDE 6. — Millet Meclisi metninin 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.	
MADDE 7. — Millet Meclisi metninin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.	
GEÇİCİ MADDE — Millet Meclisi metninin geçici maddesi aynen kabul edilmiştir.	**GEÇİCİ MADDE — Millet Meclisi metninin geçici maddesi aynen kabul edilmiştir.**
MADDE 8. — Millet Meclisi metninin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.	**MADDE 6. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.**
MADDE 9. — Millet Meclisi metninin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.	**MADDE 7. — Millet Meclisi metninin 9 ncu maddesi 7 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.**

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısının Millet Meclisince Kabul Olunan Metni ve Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler ve Bütçe ve Plan Komisyonları Raporları (M. Meclisi : 1/135; C. Senatosu : 1/363)

(Not : M. M. Sıra Sayısı : 65'e 1 nci ek)

Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 961

28 . 6 . 1975

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 27 . 6 . 1975 tarihli 95 nci Birleşiminde öncelikle görüşülerek işaret oyuyle kabul edilen, 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Kemal Güven
Millet Meclisi Başkanı

Not : Bu tasarı 2 . 5 . 1974 tarihinde Başkanlıkça İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 18 . 3; 27 . 6 . 1975 tarihli 52 ve 95 nci birleşimlerinde öncelikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı 65'e 1 nci ek)

Sosyal İşler Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Sosyal İşler Komisyonu
Esas No. : 1/363
Karar No. : 2

29 . 6 . 1975

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Komisyonumuza havale buyurulan Millet Meclisinin 27 . 6 . 1975 tarihli 95 nci Birleşiminde öncelikle görüşülerek işaret oyuyle kabul edilen, 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı, Komisyonumuzun 29 . 6 . 1975 tarihli Birleşiminde Çalışma Bakanlığı temsilcisi, Maliye Bakanlığı Temsilcisi ve Türk - İş temsilcilerinin de iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi.

Tasarının genel gerekçesinde belirtilen hususlar ve bunlara mütedair Bakanlık temsilcilerinin de verdiği tamamlayıcı bilgiler muvacehesinde 1 çerçeve 1 yürürlük ve 1 yürütme maddelerinden oluşan mezkûr tasarı Komisyonumuzca da aynen benimsenerek adı geçen kanun tasarısı Millet Meclisi Genel Kurulunca kabul edilen şekliyle aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere, havalesi gereğince Bütçe ve Plan Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygıyle sunulur.

Başkan	Sözcü	Bu Kanunda Sözcü
Tokat	Sinop	Kırklareli
C. Aykan	N. İncbeyli	*A. Alkan*
	Toplantıda bulunamadı	
Kâtip	Işparta	Muğla
Hatay	M. Gülcügil	*İ. Karaöz*
K. Kılıçoğlu	Toplantıda bulunamadı	
Ordu	İstanbul	Tabii Üye
Söz hakkım mahfuzdur	S. Belül	V. Ersü
Ş. Köksal	Toplantıda bulunamadı	Toplantıda bulunamadı
Kocaeli		Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Söz hakkım saklıdır		H. Tunç
F. H. İşmen		Toplantıda bulunamadı

Bütçe ve Plan Komisyonu Raporu

Cumhuriyet Senatosu
Bütçe ve Plan Komisyonu
Esas No. : 1/363
Karar No. : 35

30 . 6 . 1975

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 27.6.1975 tarihli 95 nci Birleşiminde öncelikle görüşülerek işaret oyuyle kabul edilen 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı, Millet Meclisi Başkanlığının 28.6.1975 tarihli ve 961 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmekle, Komisyonumuzun 30.6.1975 tarihli Birleşiminde Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon ile Maliye ve Çalışma Bakanlıkları temsilcileri de hazır bulunduğu halde tetkik ve müzakere edildi.

Tasarı, 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin, 1475 sayılı İş Kanununun kıdem tazminatına ilişkin 14 ncü maddesinde değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısının, bu Kanuna tabi işçiler lehine getirdiği hükümlerin aynen ve aynı gerekçe ile 854 sayılı Deniz İş Kanununa tabi gemi adamlarına da uygulanmasını sağlamak ve böylece her iki İş Kanununun aynı konuyu düzenleyen hükümleri arasında birlik ve paralellik kurmak amacı ile değiştirilmesini öngörmektedir.

Komisyonumuzun, 30.6.1975 tarihli Birleşiminde görüşülen ve değiştirilerek benimsenen, 1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasının değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısına ait, 30.6.1975 tarihli ve esas 1/362, karar 34 sayılı raporumuzda yazılan gerekçeler ışığında, Komisyonumuz, adı geçen tasarıyı benimsemiştir.

Ancak, Komisyonumuz, tasarısının 2 nci maddesini, kanunun yürürlük tarihi için öngörülen 1.2.1974 tarihinin kanunun uygulaması yönünden hiçbir hukukî dayanak ve geçerli sebep sonucu olmadığını tespit etmiş ve madde metninin Komisyonumuzun 30.6.1975 tarihli ve esas 1/362, karar 34 sayılı raporumuza paralel olarak yeniden tanzim ve tedvin olunarak, kanunun yürürlük tarihi olarak yayımı tarihi tespit olunmuştur.

II - Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi, geçici maddesi ve 3 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi ise yukarıda açıklanan nedenler sonucu değiştirilerek kabul edilmiştir.

III - Komisyonumuz, düzenleme alanlarının beraberliği yönünden, 1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasının değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında Kanun tasarısı ile birlikte kanunlaşmasında yarar gördüğünden, adı geçen kanunun Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususunda istemde bulunulmasını da karar altına almıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
Ankara	Konya	Kahraman Maraş
Y. Köker	Muhalefet şerhim eklidir	*A. Karaküçük*
	F. Özlen	
Kâtip	C. Bşk. Seç. Üye	Diyarbakır
Yozgat	N. Talû	A. Erdoğan
Söz hakkım saklıdır	Toplantıda bulunamadı	Toplantıya katıldı, imzada bulunamadı
S. Ergin		
Edirne	Elâzığ	Sivas
M. N. Ergeneli	S. Hazerdağlı	Muhalifim, muhalefet şerhim eklidir
	Toplantıya katıldı, imzada bulunamadı	*K. Kangal*
Tabiî Üye	Trabzon	Uşak
Söz hakkım saklıdır	A. Ş. Ağanoğlu	M. F. Atayurt
S. Karaman	Toplantıda bulunamadı	Toplantıda bulunamadı
Urfa	Yozgat	Üye
İ. H. Balkıs	Muhalefet şerhim eklidir	Münhal
Toplantıda bulunamadı	*V. Uyar*	

ORTAK KARŞI OY YAZISI

Aşağıdaki nedenlerle tasarıya karşıyız. :

1. — Tasarı, iki sektörde Kamu Sektöründe ve Özel sektörde çalışan işçilerin kıdem tazminatları konusunda ayrılık ve ayrıcalık yaratmaktadır.

2. — Kıdem Tazminatı için fon tesisi zorunlu değildir ve tesisi düşünülen fon işçi haklarını güvence altına almamaktadır.

a) Fonun işçi çıkarmaya araç olmaması ,

b) İşçi haklarının güvence altına alınması,

c) İşverenin yararlarına konu yapılması hallerinde bir yerde tazminat alacak işçinin hakkına güvence olabilirdi.

Nitekim bu amaçla ancak işverenin sorumluluğu altında işveren tarafından ödenen fon kurulması, Komisyonca kabul edilmiş, fakat önemli olan diğer hususlar açıkta bırakılmıştır.

3. — Kurulan fon işçi haklarını güvenceye bağlamanın ötesinde, işverene kredi ve avans vermek için kullanılmamasını öngören Millet Meclisinde verilen önergenin reddi ile fon, işverenin aşırı güçlenmesinin aracı haline getirilmiştir.

4. — Kıdem Tazminatı ve bunun için kurulacak fon esasları 1475 sayılı Yasada gösterilmesi gerekirken, kıdem tazminatı ödemeleri için, fonun nasıl tesis edileceği geleceğe ertelenen bir yasa konusu olarak muallâkta bırakılmıştır.

Fon tesisinin ayrı bir kanunla düzenlenmesi yolunu tercih etmek; doğru değildir. Kıdem tazminatını düzenleyen kanun, bunun aracını, işleyişini de birlikte getirmeliydi.

5. — «Kötü hal» gerekçesi sınırları çizilmemiş kötüye kullanılması mümkün olan bir hüküm ile kıdem tazminatından mahrumiyet maddeleştirilmiştir.

Bu durum, bir hakkın bertaraf edilmesine açık kapı bırakmış ve her zaman işçi aleyhine işleyecek olan bir hüküm haline getirilmiştir.

İşçinin «Kötü hal» inde işverence ne yapılacağını belirten maddenin 1475 sayılı Kanunda çıkarılarak bununla ilgili maddeye ve kötü hal kreterlerine açıklık verilmemesi işverenin keyfî uygulamalarına yol açacaktır.

Tasarının 2 nci maddesinin M. Meclisinden gelen şekli; eşitlik ve süreklilik esasına bağlı ve bütün personel haklarında esas alınmış hak doğurucu kaideye uygun bir hüküm ihtiva etmekte idi. Bu kere Komisyonumuzca yapılan değişiklik çalışanların haklarını daha çok ihlâl eder, ve yok eder, mahiyette olduğundan gerek bu sebepten, gerekse işçi lehine işlemeyeceği anlaşılan fon müessesesine karşıyız.

Konya Senatörü	Yozgat Senatörü	Sivas Senatörü
F. Özlen	*V. Uyar*	*K. Kangal*

SOSYAL İŞLER KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi ve bir Geçici madde eklenmesi hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Millet Meclisi metninin Geçici Maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi ve bir Geçici madde eklenmesi hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Millet Meclisi metninin Geçici Maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı :

Madde 20. — Bu kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akitlerinin :

1. İşveren tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin 1 nci bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. Gemi adamı tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin II nci ve III ncü bentleri uyarınca,

3. Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı, yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya gemi adamının ölümü veya 14 ncü maddenin 4 ncü bendi sebebiyle son bulması hallerinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence gemi adamına 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

Gemi adamlarının kıdemleri hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik gemilerinde ve hizmetinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. Geminin devir veya intikali yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde gemi adamının kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren geminin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları gemi adamını çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki gemi adamının aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır.

Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

Gemi adamının birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. Gemi adamının ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan gemi adamına, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu içverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında gemi adamının hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Sefer, parça başına, akord, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, gemi adamının işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

16 ncı maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 29 ncu maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten gemi adamına sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanuni mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akidleri veya toplu iş sözleşmeleri ile gemi adamı lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren, özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyle Devlet veya kanunla kurulu kurumlarda veya % 50 hisseden fazlası Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.

GEÇİCİ MADDE — 20 nci maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen Fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatının işveren tarafından doğrudan doğruya ödenmesine devam olunur.

MADDE 2. — Bu kanun 1.2.1974 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

Belgeler bölümü

5

1475 Sayılı İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 26 ncı Maddesinin İkinci Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci Maddesinin 7 nci Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısının Millet Meclisinde Kabul Olunan Metni Üzerinde Cumhuriyet Senatosu Görüşmeleri

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 14.30

BAŞKAN : Başkanvekili Necip Mirkelâmoğlu

KÂTİPLER : Mehmet Çamlıca (Kastamonu), Ekrem Kabay (Burdur)

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — 73 ncü Birleşim için yoklama yapılacaktır.

(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır; 73 ncü Birleşimi açıyorum.

IV. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fırasının değiştirilmesi ve bir Geçici Madde eklenmesi hakkında Kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler ve Bütçe ve Plan komisyonları raporları (M. Meclisi : 1/136; C. Senatosu : 1/362) (S. Sayısı : 508) (1)

BAŞKAN — 508 S. Sayılı, 1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrasının değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkındaki kanun tasarısının müzakeresine geçiyoruz.

Komisyon ve Hükümet yerini alsın lütfen.

Bu kanun tasarısı üzerinde gruplar adına söz alan sayın üye yoktur.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Fikret Gündoğan, buyurunuz efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

Bir maraton yarışmasından bitiş noktasına gelmiş ve fakat oldukça dikenli yollardan geçmiş ve önemli yaralar almış bir kanun tasarısını görüşüyoruz.

Sözlerime bu cümle ile başlamamın nedeni, kanun tasarısını incelediğiniz zaman doğruluk ile anlaşılır.

Bildiğiniz gibi, bu kanun tasarısı gelişen çalışma hayatımızın kendi oluşum süreci içinde işçi sınıfına kazandırdığı önemli birtakım hakların yasalaşması zorunluğuna cevap veren bir tasarıdır.

Gerçekten, çalışma hayatımız, özellikle işçi sınıfının teşkilâtlanmış kesimi, işçi hukuku alanında demokratik mücadele düzeni içinde emeğinin karşılığı hakların elde edilmesinde hatırı sayılır mücadele vermiş bir sınıftır.

Hemen diyeyim ki, Türk işçi sınıfı dünyanın diğer işçi sınıflarına oranla, hem çok daha kısa zamanda bilinç elde etme gibi özelliğe sahip olmuş, hem de mücadelesini demokratik düzen içinde verme gibi pek modern bir yöntemi benimsemiş bir sınıftır.

İşçi sınıfı, bu mücadelesi içinde şimdi bu kanuna konu olan kıdem tazminatını, yaptığı toplu sözleşmeler düzeniyle büyük ölçüde esasen 30 güne ve daha fazla süreye çıkarmış bulunmakta idi. Ne var ki, teşkilâtlanmamış işçi sınıfının, işçi kesiminin, teşkilâtlanmış işçi kesiminden farklı bir duruma düşmüş olması önce Cumhuriyet Halk Partisini; bu konuda tarih içinde büyük çaba göstermiş ve işçi hukukuna büyük katkılarda bulunmuş, çığır açmış Cumhuriyet Halk Partisini harekete getirmiştir ve kıdem tazminatı adı altında kurumlaşmış bulunan bir hakkı, tarih içinde olduğu gibi, ele almış ve işçi sınıfının teşkilâtlanmamış bölümünün de 30 günlük kıdem tazminatı hakkından yararlanmasına önderlik etmiştir.

Ne var ki, Cumhuriyet Halk Partisinin siyasî mücadelesini verdiği işçi hakları, daima tarih içinde görüldüğü gibi, sermaye sınıfları tarafından ve ona yan

olan, yandaş olan partiler tarafından daima baltalanmak, engellenmek, elden gelirse o hakların işçi kesimine verilmemesini sağlamak yolunda olmuştur.

Eğer, konuyu bir grafikle ifade etmek gerekirse, bir yanda işçi sınıfının sosyal mücadelesi ve onun önderliğini yapan Cumhuriyet Halk Partisi, bir yanda da sermaye sınıfının mücadelesi, onun önderliğini yapan, Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki, partiler karşıt iki doğrultuda yaşamaktadır Türkiye'de.

Böyle bir mücadele türü Türkiye'de aslında Cumhuriyet Halk Partisinin yeni toplum düzenini yaratmada kendi anlayışıyle tutarlılığını göstermesi bakımından çok olumludur. Buna karşın da sermaye sınıfının yandaşları partilerin işçi haklarını daima kısmak veya zamanında vermemek veya kendilerine yüklenmeden işçi haklarını başka kurumlara yüklemek gibi mücadeleler de işçi hakları bakımından esefe şayan bir manzara arz eder.

İddialarımın doğruluğu, bu kanunun tetkikinden anlaşılır. Bilindiği gibi, bu kanun tasarısı 21 Mayıs 1974 gününde Millet Meclisi gündemine girmiş bir kanun tasarısı idi. Fakat, pek kısa süre sonra Kıbrıs bunalımı ve diğer dış sorunlar ortaya çıkınca bir süre geri kalan kanun tasarısının görüşülmesi konusu, nihayet 22 Mayıs 1975 gününde Millet Meclisi gündemine geldiğinde, Cephe Hükümetinin yandaşı olduğu sermaye sınıfının, İşverenler Sendikaları Konfederasyonunun açık baskısıyle Meclis gündeminden alınarak Bütçe ve Plan Komisyonuna geri gönderilmiş ve sermaye sınıfının kurumu olan İşverenler Sendikaları Konfederasyonu yayınladığı iki önemli broşürle Kıdem Tazminatı Kanun tasarısının Cumhuriyet Halk Partisinin sevkettiği şekilde çıkmasının çok mahzurlu olacağı iddiasıyle kaleme alınmış ve gerçekten bu broşürler Cephe Hükümeti üzerinde, kanunu geri aldıracak kadar ağır bir baskı icra etmiş ve İşveren Sendikeleri Konfederasyonunun yalnız bu kanun tasarısını geri almakla kalmayıp, tesirleri, Bütçe ve Plan Komisyonuna giden kanun tasarısı üzerinde ve kanunun kapsamı üzerinde de kendini göstermiştir. Gerçekten Konfederasyonun istediği gibi Meclis gündeminden Bütçe ve Plan Komisyonuna giden tasarı bir noksanıyle tamamen Kenfederasyonun istekleri istikametinde yeniden düzenlenmiş ve bugünkü şeklini almıştır. Bugünkü şeklini almış ve görülmüştür ki, sermaye sınıfı, egemen sınıflar ve onun yandaşları partiler kıdem tazminatı müesesesini gerçek yörüngesinden saptırmaya muvaffak olmuşlardır.

Şimdi, müzakere ettiğimiz kanun bu Konfederasyon tarafından saptırılmış bir kanundur. Bu gerçeği inkâra mecali yoktur kimsenin. Çünkü, vakıa herkesin gözleri önünde cereyan etmiştir ve işlem böyle olmuştur.

Konfederasyonun neşrettiği broşürleri alınız, kanun tasarısına bakınız; Konfederasyonun isteklerinden bir noksanıyle diğer isteklerinin tümünün kanun tasarısı içine alındığı görülür.

Şimdi, sosyal mücadeleler tarihinde bu durum elbette ki, siyasî partileri halk gözünde değerlendirme bakımından önemlidir ve biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, demokratik sol bir parti olarak, işçi sınıfı haklarının gelişmesinde öncülük etmekten bu topluma fayda sağladığımız kanısındayız. Öbürlerinin iddia ettiği gibi, kıdem tazminatı yoluyle Türkiye'de sanayi hayatının yatırım sürecinin aksayacağına değil, aksine Türkiye'de yatırımın canlanacağına ve aksine Türkiye'deki bütün sahaları kaplamış bozuk düzenin bir yandan, bir ölçü de olsa, düzeleceğine kaniiz. Çünkü, kıdem tazminatı; bir lütuf, bir inayet, bir bahşiş değildir. Kıdem tazminatı; billurlaşmış emek anlamına gelen sermayenin, işçi tarafından senelerce çalışmak suretiyle meydana getirilişinden doğar ve tersine, adeta işverene lütuf ve ikram edilmiş bir iktisadî değerdir.

Yıllarca bir işyerinde çalışan bir işçinin emeğinden oluşan sermayede, işçinin alınmamış ücret payı durur. Kıdem tazminatı bir ölçüde de olsa; işveren elinde kalmış, işverene lütuf ve inayet olarak bırakılmış emeğin geriye alınmasıdır. Ve bu açıdan ele alındığı takdirde; işverenlerin işçi sınıfının kıdem tazminatı hakkını geriletmek isteyişlerini anlamak, hele bunu Türkiye'nin kalkınmasıyle tev'em göstermelerine inanmak mümkün değildir.

Kıdem tazminatının bir lütuf, bir inayet, işveren tarafından yüklenen gereksiz bir hüküm olduğunu iddia etmek büyük bir aldatmacadır. Biraz evvel arz ettiğim gibi, tam tersine kıdem tazminatı; yıpranma payı, sermayedar elinde bırakılmış emek hakkıdır.

Makinelerin amortismanını hesaplayan bir sanayileşme, bir ekonomi politikası anlayışı içinde insanın yıpranmasını kabul etmemek, yıpranmadan doğan bir tazminatın, bir amortismanın insana verilmesini kabul etmemek; insan haklarıyle bağdaşmayacağı gibi, insafla da bağdaşmaz.

Biraz evvel anlattığım gibi kıdem tazminatı; işverenin işçiye lütfu olmadığı gibi, kıdem tazminatı; işveren elinde kaldığı, daha doğrusu işçiye verilmediği

takdirde, işçinin iş güvenliğinin varlığından bahsetmek mümkün değildir ve işçinin iş güvenliğinin ancak kıdem tazminatı müessesesi ile bir ölçüde sağlanacağı gerçeği, evrensel gerçeği karşısında, bunun işveren tarafından bir lütuf, bir inayet şeklinde gösterilmesi; hakikaten anlaşılması güç bir şeydir; ama tarih içinde sermayeci sınıfın, egemen sınıfların emekçi sınıflar üzerinde sürdürdüğü, sürdürmekte olduğu, sürdüregeldiği egemenliğin tabiî bir sonucudur bu.

Emek haklarını müdafaa eden siyasî partilerin dayandığı gerekçeler, toplumun ilerleme gerekçeleriyle uz düşmektedir.

1936 yılında İş Kanununu getiren Cumhuriyet Halk Partisinin 3008 sayılı Kanunda müessese olarak koyduğu; fakat uygulanmasına imkân bulamadığı kıdem tazminatı yine Cumhuriyet Halk Partisinin iktidarda bulunduğu 1950 senesinin birinci ayında getirilen bir Kanunla işlerlik kazanmıştır.

Ondan sonraki zamanda toplumun gelişmesine uygun olarak bir ölçüde bu kıdem tazminatı müessesesi geliştirilmiştir; ama bugün yasalaşma sürecine gelen kıdem tazminatının yine getiricisi, koyucusu, yürütücüsü ve savunucusu Cumhuriyet Halk Partisi olmuştur.

Böyle bir müesseseyi getiren Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz; biraz evvel arz ettiğim gibi bir inayet ve bir işveren lütfu ile karşı karşıya bulunmadığımızı bildiğimiz için, bunun bugün görüşmekte olduğumuz Kanun tasarısında aldığı durumun da yanlısı değiliz.

Kıdem tazminatına konulan bazı engeller veya bazı kayıtlar, bizim anladığımız anlamda ve işçinin öz hakkı olan, emek hakkı olan kıdem tazminatına sekte vurmaktadır.

Arada hatırlatayım ki; zaten kıdem tazminatını işveren kendi kesesinden ödemez, dediğim gibi, o bir birikmiş emektir. Aslında işverenin lütfu diye kabul edenlerin dahi yanıldığı bir nokta vardır. Kıdem tazminatını biran tutalım ve farzedelim ki, işveren işçiye vermektedir; öyle gösterenlerin iddialarına katılalım. İncelendiği takdirde, bunun da doğru bir sav olmadığı görülür. Çünkü işten çıkardığı işçiye kıdem tazminatı veren işveren; mamelekinden bir parça koparıp, sermayesinden bir parça koparıp, varlığından bir parça koparıp onu ödemez. Bu yolla, işçiyi işinden çıkarmak yoluyle çıkardığı işçiye verdiği iddia edilen kıdem tazminatı, aslında yine kendisinden çıkmaz.

Bunun klâsik misali vardır : 100 lira ücretli bir işçinin işveren tarafından işinden çıkarıldığını, yerine 60 lira ücretle çalışan bir işçinin alındığını farzederseniz; aradaki 40 liralık yevmiye farkı, işverenin çıkardığı işçiye verdiği kıdem tazminatı yekûnundan çok daha fazladır. Bunun hesabı yapılmıştır ve aradaki fark işverenin lehinedir. Yani şöyle de anlaşılabilir; eğer kıdem tazminatı bugün bu kanunda olduğu gibi müesseseleşirse; bir anlamda giderek işverenin kâr ve menfaatini sağlayan bir müessese olur.

Kıdem tazminatı işverenin işçiyi işten çıkarması ve karşılığında para vermesi suretiyle işleyen ve işverene yük yükleten bir müessese olarak gösterilmeye kalkıldığında; belki işveren buna bıyık altından gülüyordur. Siz bana işçiyi belli koşullar altında da olsa, işinden çıkarma hakkını veriniz, ben «Kıdem tazminatı» adı altında bir meblâğ ödeyeyim, bundan benim ekonomik zararım yoktur, diye düşünmektedir ve hakikaten bıyık altından gülmektedir. Biraz evvel verdiğim misal de bunu doğrular; ama hele siz kıdem tazminatını bu Kanunda olduğu gibi birtakım kayıtlara bağlarsanız, kıdem tazminatını ödemekle yükümlü olan işverenin sırtından alıp da, bu Kanunda olduğu gibi, Devlete veya başka kurumlara yükletme yoluna giderseniz; işveren bu sefer iki katlı ekmek kadayifi yemiş insan afiyeti içine girer. Maalesef; (Bizim tasarımızda da yer aldığı için maalesef diyorum.) hele bir müessesede 30 sene çalışmış bir işçinin bu İş Kanunumuzun 17 nci maddesinin ikinci bendinde gösterilen sebeplerle iş aktinin feshedilmesi halinde kıdem tazminatına hak kazanmamış olduğunun kabul edilmesi yahut kıdem tazminatı hakkından mahrum edilmesi; büsbütün anlaşılmaz, büsbütün işveren lehine bir şeydir.

Değerli arkadaşlarım;

Şimdi konuyu ortaya açık olarak koyalım. Biraz evvel söylediğim gibi, bizim tasarımızda da var. 1475 sayılı İş Kanununun 17 nci maddesinin ikinci bendindeki sebeplere dayanarak, iş aktini fesheden işverenin işçiye kıdem tazminatı vermemesi demek; 30 senelik emeğin, göz nurunun, yıpranmanın, bir hayatı işyerinde bırakmanın karşılığını bencileyin, bir ikisi müstesna, hiç uğruna elinden almak demektir. Bu, büyük haksızlık ve adaletsizliktir. 30 sene çalıştıracaksınız işçiyi; 30 sene muntazaman işyerine gelmiş, emeğini dökmüş, istihsale katkıda bulunmuş; hatta istihsale katkıda bulunmuş ne lâf; bütün iktisadî değerleri yaratmış tek unsur emek sahibinin, 30 senenin sonunda bir gün; tutalım bir sebeple veya sebepsiz, iki kadeh rakı içerek işyerine gelmesinden dolayı iş aktinin feshedilmesi imkânı vardır. Bu adamı

işten çıkardığınız zaman, kendisine kıdem tazminatı vermemeyi kanun kabul eder size, hak diye bahşeder size... Bunun hakkaniyet ile bağdaşır, insaf ile bağdaşır tarafı var mıdır?

Burada şimdi, karşı fikirde olanlar; ahlâk, işyerinin emniyeti, işverenin haysiyeti, şundan, bundan bahsedeceklerdir. Hak veriyorum; hak veriyorum, bundan dolayı işçinin iş aktinin feshedilmesi mümkün, cevaz veririm. Çünkü, işçinin de o sebeplerle iş aktini feshetmesi imkânı vardır ve denge öylece sağlanmıştır; ama bir işçinin, biraz evvel arz ettiğim gibi, uzun süre bir işyerinde emeğini, vücudunu, ruhunu ve kafasını terkettiği işyerinde, uzun seneler doğru çalışması sonunda bir gün bir yanılgıya düşmesinden dolayı, tek dayanağı toplu bir ödemeye nail olmamasını anlamak benim gözümde kolay bir şey değildir.

Şimdiye kadar, bilemiyorum, yanılmış olabilirim konuda. 30 sene devlet memuriyetinde çalışmış bir memurun belki de dairesine sarhoş geldiği, belki de arkadaşı ile kavga ettiği, belki de hatta ufak - tefek cezalar da aldığı yaşanmıştır, vardır, mümkündür. «Bilemiyorum» diyorum, beni bağışlayın. Ama hiçbir zaman, o memurun emekli olduğu zaman ikramiyesinin verilmediği gibi bir durum ile karşı karşıya kalındığını sanmıyorum. Bilmem yanılıyor muyum? Yanılmıyorum sanıyorum. E.. ne demektir?..

Sizlerle dün, memurların şu kadar sene çalışanlarının birtakım hadiseler yapmış olmaları muhtemeldir, onların ikramiyelerine elinizi uzatamıyorsunuz; ama bir işçi, biraz evvel arz ettiğim gibi, birgün, 30 senenin sonunda birgün iki kadeh rakı içmiş diye işyerine gelmiş olduğundan işverene akti feshetme hakkı verildiği için, kıdem tazminatına dokunmaya nerden dayanak bulursunuz, bunu anlamam.

Bencileyin bu 17 nci madde değişmelidir; hiç değilse bu maddeye, koyabilirsek şöyle bir fıkra ilâve etmeliyiz; çok ağır olmayan sebepler dışında, işçinin hataları yüzünden bozulan iş akti sonunda kıdem tazminatından mahrum olmasına mani olmalıyız ve kıdem tazminatını diğerleri gibi kendisine vermeliyiz. Çünkü, siz bu kıdem tazminatını bundan dolayı kendisine vermezseniz, bu, işverene haksız bir kazanç sağlamış olmaz mı? Bir haksız iktisaba kendisini sevk etmiş olmaz mısınız? Ve gerçekten de, 17 nci maddenin ikinci bendinde yer alan iş aktinin feshine dayanak diye koyduğumuz birtakım sebeplerin üzerinde münakaşa açıldığında, sonucun belki işçi lehine olacağı ihtimalinin de hesaplanması gerekmez mi?

Türkiye'de her şeyin elden geldiğince artık eşitleştirilmesi zamanı gelmiştir; hatta geçmektedir. Türk toplumunun modernizasyonu başlamıştır. Çarpık gidişler vardır, yanlış gidişler vardır; ama Türk toplumunda belli bir doğrultuda büyük bir bilinçlenme vardır ve toplumda bir kalkışma vardır. Artık, birbirinden farklı emeklilik durumları, birbirinden farklı iş akitleri, birbirinden farklı çalışma düzenleri, birbirinden farklı hak kurumları, hak bahşeden kurumların varlığı Türkiye tarafından kabul edilemez. Memurlara yapamadığınızı işçilere yapmayınız. Farzımuhal, başka tür çalışanlara yapamadığınızı işçilere yapmayınız. Biraz evvel arz ettim, zaten işverenin kendisinin de ödemediği, üstelik kendisine büyük imkânlar sağlayan bu işten çıkarma olanağını ve onun tabiî sonucu kıdem tazminatı, eğer böyle kayıtlara bağlanırsa, eğer bir sebeple işçiye verilmezse büsbütün bir dengesizlik olacak ve Türkiye toplumunun genel gidişine aykırı bir durum yaratacaktır.

Onun için, biz deriz ki, kıdem tazminatının uzun süre çalışma karşılığında işçiye kendi emeğinin değeri olan bir geri ödeme olarak kabul edilmesi ve bu Kanunda yer aldığı gibi kayıtlardan kurtarılması lâzımdır.

Hele değerli arkadaşlarım;

Kıdem tazminatını vermekle yükümlü olan işverenin yerine, bu Kanunda yer aldığı gibi; fakat ne olacağı belirsiz, nasıl çıkacağı şimdiden kestirilemeyen bir fon tesisi ve fon tesisine mütedair kanun çıkarılacağı hükmünün yer alması, benim kanaatimce bu kıdem tazminatının büsbütün işçiye ödenmemesini sağlayacak bir unsur olacaktır.

Arkadaşlarım;

Türkiye'de yaşadığımızın idraki içinde olmamız lâzımdır. Daha bu sabah okudum; galiba genel kurul toplantısını yapan bir kurumumuz var, Sosyal Sigortalar Kurumu. Bu Kurum, bir Devlet kurumu olduğu halde, siyasî iktidarların oyuncağı halinde çalışan bir kurumdur. Bu Kurum, bir Devlet kurumu olduğu halde, büyük bir sosyal güvenlik kurumu olduğu halde, kendi amaçlarına ters düşürülmüş bir kurum olarak çalışıyor. Bu Kurum, varlıklarını sosyal güvenlik alanlarına sarfedeceği yerde, ticaret kredisi, sanayi kredisi gibi krediler veren ve bankalar kadar bile yetkisi olmayıp, batak birtakım alacakların peşinde koşan bir kurum haline dönüştürülmüştür. Bu Kurum, Türkiye'de bir tecrübenin yanlışlığını ispatlamış bir kurumdur. Sosyal hukuk hükümle-

rine göre çalışacak bir Devlet müessesesi kurulmamalıdır Türkiye'de. Kurulduğu zaman Sosyal Sigortalar Kurumunun akıbetine düçar olacaktır. Bu Sosyal Sigortalar Kurumumun fonları; (Ki, milyonlarca emekçinin ve diğer kaynakların teşkil ettiği fonları elinde tutar) planlara rağmen, Türkiye'nin kalkınması için öngörülen stratejilere rağmen konut kredisi vermekle meşgul bir kurumdur. Hiç pervamız yoktur; işçi veya başka sosyal sigortalılara konut kredisi vermek suretiyle Türkiye'de politika yapıp daha fazla oy almanın yoluna düşmenin zamanı geçmiştir. Bir taraftan planlarınıza koyarsınız, konut sektöründe fazla gelişme var dersiniz, şunu dersiniz, bunu dersiniz, bir taraftan da muazzam sosyal fonları şu veya bu yolda harcarsınız, kredi verdirirsiniz, bilmem işte efendim, büyük ihtiyaçtır, sosyal mesken yapıyoruz dersiniz... Mümkündür; sosyal mesken, yahut mesken ihtiyaçtır. İhtiyaç değildir demiyoruz, herkesin hakkı vardır, lâzımdır. Bunlara mutlaka kredi verilmelidir; ama bu yoldan değil. Türkiye'de İmar ve İskân Bakanlığı ne güne durur, ne işle meşgul olur?. O, bunu üstlenmez, milyarlarca liralık fona sahip bir kurum, belli amaçlı bir kurum, Devlet kurumu, şunun, bunun çıkarcılığına, spekülâsyonculuğuna ve bir ufacıcık zümresine ve ufacıcık bir menfaat temin etmeye varan bir işleme, bir çalışma düzenine girer... 3 milyardan fazla alacağı olan bir kurum olarak yaşıyor Türkiye'de Sosyal Sigortalar Kurumu. 3 milyar lira alacağı var işverenden. Bu nasıl şeydir?.. Bunu anlamak ve anlatmak lâzımdır bu Meclislerde. Bunlar başka yerlerde mi konuşulacaktır?.. Bu kadar kontrolsuz, bu kadar anlamsız, bu kadar insanı kendi önünde sorumlu düşüren bir tutumun ve davranışın önüne geçilmeyecek midir?.. Şimdi, siz buna benzer bir kurum kuracaksınız, kıdem tazminatı fonunu teşkil edeceksiniz ve bunun da hissesinin yüzde 50'si Devlete ait olan bir bankada toplamaya kalkacaksınız. Peki, niye bu kurumun niteliklerini bu kanunla beraber buraya getirmiyorsunuz?.. Nasıl işleyeceğine, nasıl hareket edeceğine, nemene bir kurum olacağına dair bir tek kelimeyi buraya getirmiyorsunuz; ama bunu kanunun içine koyuyorsunuz. Var mısınız, hep beraber olalım şimdi; bir millî kıdem tazminatı müessesi kuralım. Var mısınız?..

Kıdem tazminatı müessesesine para vermek zorunda olan işverenin vereceği parayı vergi gibi alalım, amme alacağı gibi takip edelim. Var mısınız; bu kurumun topladığı fonların sarfedileceği istikametleri gösterecek, özellikle yatırımlara müteveccih bir ekonomi politikası takip edeceğine dair hükümleri buraya koyalım. Yoksunuz... Neden yoksunuz?.. Çünkü, (Daha doğrusu yoksanız, şundan) İşveren Sendikaları Kenfederasyonu gelip, bu ülkenin Meclisinin mebuslarına, gerçekten nerdeyse tehdite varacak ağırlıkta talimat, ültimatom verirlerse, «Kıdem tazminatı için bir fon kurulması lâzımdır.» diye bir emir tebliğ ederlerse ve bizim Meclisimizin Bütçe ve Plan Komisyonu da bunu kabul ederse, bu kanun tasarısı içinde de bu fon; yani İşveren Sendikaları Konfederasyonunun istediği fon, müessese yer alırsa, bunun adına ne derler bilir misiniz?.. «Doğrudan doğruya işverenleri kıdem tazminatı vermekten berî kılmanın hile-i şer'iyesini arıyoruz demek.» derler. Ve aşikârdır; «Öyle aramıyoruz, daha çok işçinin kıdem tazminatını alabilme olasılıklarını çoğaltmak istiyoruz.» diyorsanız, geleceğimiz nokta şudur :

Bu fonu, millî bir müessese olarak kuralım. Aidatını, daha doğrusu kaynaklarını toplama olanağını, olasılığını vergi gibi bir usule bağlayalım ve fonların öncelikle nerelere tevcih edileceğini saptayalım. Ondan sonra sizinle beraber olmak mümkündür. Yoksa, İşveren Sendikaları Konfederasyonunun verdiği ültimatom ve talimat üzerine, «Bu kanuna göre bir fon kurulur ve bu da kanunla düzenlenir» derseniz, ben Cumhuriyet Halk Partisine mensup bir kişi olarak, Cumhuriyet Halk Partisinin Grupuna mensup bir kişi olarak, yıllar yılı 40 seneden beri takip ettiğimiz işçi hukuku, iş hukuku taraftarı bir parti olarak, buna elbetteki gönlümü yatıramam ve hemen derhal şunu söylerim, «Siz, işverenin vermeye mecbur olduğu kıdem tazminatını, Devletin sırtına yüklemekten başka bir şey yapmış olmazsınız ve bunu da yaparken, İşverenler Sendikası Konfederasyonunun emirlerine uymuş olursunuz.» Ben, sizin bundan alınacağınızı veya alınmayacağınızı düşünerek söylemiyorum; cidden, gerçekten yanlış bir adım attığınızın, atıldığının işaretini vermek için söylüyorum. Bunu yapmadığınız takdirde, bu kanunda biz beraber olamayız ve biraz evvel değil, daha dün söylemiştim, bu Meclislerde, biz siyasî hesaplar yaparak kanun çıkarmak yoluna düştüğümüz günden beri, Türkiye'nin işlerini doğruya değil, elden geldikçe savsaklamaya sevketmişizdir.

Günün bu saatinde, Temmuzun 4'ünde, tatile 7 saat kalmış bulunduğu bir zamanda, koskoca bir müesseseyi, kıdem tazminatı müessesesini; hangi saiklerle belli, görüşüyoruz, konuşuyoruz. Bu doğru bir sistem değil bir defa. Bu, ne çıkmasın istemidir, ne

çıksın istemidir. Bu, kanunun lâyık olduğu müzakereye tabi olması isteğidir. Şu fon üzerinde ben daha 3 - 5 saat daha lâf etmeye kalksam ki, yeridir, çünkü, kimbilir kaç yüz milyarı kasasında toplayacak bir fondur, kimbilir kaç milyarını kaybedecek, onun bunun elinde batmış alacak olarak bırakacak bir fondur, kimbilir, Sosyal Sigortalar Kurumundan çok daha zor duruma düşecek bir Kurumdur, kimbilir, bütün işvereni çala kalem, çala kalem, çala kalem işçi budamak, işçi tırpanlamak olasılığına kavuşturacaktır. Beni asıl üzen tarafı budur.

Ben işveren olsam; verdiniz mi siz, işverenin vermeye mecbur olduğu tazminat yükünü Devletin üstüne, ben artık işçi tutar mıyım?.. Niye tutmam?.. Tazminatı Devlet ödeyecek, çıkardığım işçiden dolayı yerine koyacağım işçinin vereceğim ücretinden doğacak tefazulu, o farkı da kazanacağım. Ben, ondan sonra işveren değil, o işyerinin tanrısı olacağım demektir. Bir işyerinde, sermaye sahibinin tanrı kudretinde olması zamanının geçtiğinin neredeyse hepiniz farkındasınızdır. Artık sermaye sahipleri tarafından kurulmuş işyerlerinin, açıkça ve bilerek söylüyorum) hiç olmazsa, kullanma sahabeti, kullanma sahipliği, sermaye sahibinin değildir. Mülkiyetine bir şey demem; tapu vardır, kanun vardır, ama kullanma, işletme, yürütme, üretme bakımından sahipliği işverene ait değildir, olamaz. Bütün toplum, o işyerinde hisse sahibidir. Hele işçi, daha da öncelikle hisse sahibidir, daha doğrusu hak sahibidir; çünkü ekmeğini oradan çıkarmaktadır. Düşünenleriniz var mı içerinizde bilemiyorum; «Ben istersem, yarın fabrikayı kapatırım. Benim kazandıklarım artık yeter. İstihsali kesiyorum, üretimi kesiyorum.» diyebilme hakkı bugünkü dünyada, bir yerde var mı?.. Böyle bir düşünceye artık olanak var mı?.. Fabrikalar, işyerleri bugün artık, padişah tarafından ulûfe olarak dağıtılmış çiftlikler mi?.. Siz, bugün durdurabilir misiniz sanayi istihsalini, hizmet istihsalini?.. Var mı böyle bir hakkınız?.. Mümkün değildir. Yandaşlık olsun diye söylemiyorum; ben de bir insan olarak, bir parti mensubu olarak bilmem hangi konfederasyonunun bilmem nerede, ne bakımdan aldığı bir kararı uygularken, karşısına çıkanlara söylediklerini duydukça, şaşmış kalmışımdır.

Biteviye, birbiri ardına, sırt sırta, omuz omuza evvelden karar vererek, lokavt yapacaksınız, 40 - 50 tane fabrikayı kapatacaksınız, bütün bir memleketin iktisadî hayatını tevkif edeceksiniz, durduracaksınız, kimse çıkıp size bir söz söylemeyecek... Bütün bunları yaptığımız zaman, önemli mukaddes, tanrısal ta tarih öncesinden gelmiş mülkiyet hakkına dayanacaksınız... E,.. kaderde kıvançta ortak olan bir milletin fertlerinin çalıştıkları işyerlerinin tanrısal sahibi olduğunu iddia edeceksiniz ve onları kapatmak veya onların üzerinde hiç kimsenin söz söylemeye hakkı olmadığını kabul edeceksiniz; evet, binaenaleyh, işverenin istediği zaman, taun kırar gibi işçi kırmasına imkân sağlayacak mekanizmalar getireceksiniz... İşte biz buna karşıyız. Fon budur. Değişebilir bu fonun faaliyeti; mümkündür, anlattığım gibi, vergi gibi alacaksınız bunu işverenden. Amme alacağı olacak, tazminat fonuna girecek hisse. Devlet müessesesi olacak, her türlü özel hukuk statülerinden çıkarılacak. Hatta siyasî iktidarlar tasallutundan kurtulacak ve ancak ve yalnız işçi çıkarma hakkı da, çok ağır genel ekonomik bunalımlar döneminde, inceden inceye tetkik edilmek, haklılığı saptanmak suretiyle mümkün olacak. İşte böyle bir çalışma düzenidir, bizim kabul edebileceğimiz düzen. «Böyle bir düzendir, bizim kabul edebileceğimiz düzen.» derken, bunu, Cumhuriyet Halk Partisinin yaşanan hayata uygunluğunun ifadesi olarak arz ediyorum. Biraz evvel, uzun uzun anlattım.

Öyleyse lütfediniz; lütfediniz bu fon meselesinden bu kanunu kurtarınız. Çünkü; o zaman korkmayınız, işverenin tazminat ödememesi halini vesairesini aklınıza getirip bir korkuya kapılmayınız. İşçi sendikaları, gerçek sendikalarsa; gerçek sendikalar olmaktadırlar, olacaklardır, olmaya zorunludurlar, kendilerinin yönettikleri, kendilerinin temsil ettikleri işçi sınıfının kıdem tazminatı hakkını, işverenden sökmesini öğreneceklerdir, bileceklerdir; öğrenmeleri gerekecektir. Ama böyle, bu kanunda olduğu gibi bağlarsanız ve bir fona atarsanız bu kıdem tazminatı ödemesi meselelerini, o zaman siz fevkalâde iyi bir iş yaparsınız; üç katlı ekmek kadayıfı olur. İşvereni, kıdem tazminatından masun hale getirirsiniz, işçiyi ve sendikasını Devletle karşı karşıya koyarsınız. Devleti, diğer yörelerde, diğer sektörlerde yapacağı faaliyetlerden de alıkoyarsınız. Bu da yetmez; milyonlarca vatandaşın vergi olarak verdiklerini, işverenin vermesi gereken kıdem tazminatı yerine, ona bir ziyade, ekonomik ziyade, haksız ekonomik ziyade olarak bahşetmiş olursunuz. Başka türlü bunun anlamı yoktur. Hiç bir sav, söylediklerimizin üstünde bir doğruluğa sahip değildir.

Velhasıl, çok değerli iki arkadaşım; Solmaz Belül ve Kemal Kılıçoğlu'nun, kanunun maddeleri üze-

rinde Grupumuz adına görüşlerini belirtirken ve verdiğimiz önergeleri de savunurken, daha iyi anlatacaklarına kani olduğum bu savlarımızı izaha, daha fazla zamanınızı almamak için burada ara veriyorum. Kendilerine vazifeyi arkalarında olarak veriyorum; ama şunu söylemeden inmeyeceğim :

Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz, toplumun gelişme doğrultusunda, üretim güçlerinin tarih içinde yarattıkları doğrultuda siyasal mücadele vermeye azimli parti olarak işçi sınıfının, işçi hakkının yanında yer almakta devam edeceğiz. Bugün siz bu kanunu bu üç saatlik zaman süresi içinde belki, mevcut olmayan çoğunluğunuzla, bu sakatlıkla çıkarabilirsiniz; ama bilesiniz, hemen bilesiniz ve herkes bilsin; elimizin erdiği ilk anda, bir sürü sakatlıklarla, bir sürü sapmalarla, bir sürü kanunî, şer'i hilelerle bozulmuş ve işveren lehine dönüştürülmüş İşçi Kıdem Tazminatı Kanununu veya müessesini, bu işçinin hakkı istikametinde düzelteceğiz.

Saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — 508 sıra sayılı Kanun tasarısı üzerinde gruplar adına başka söz alan sayın üye yoktur. Bu nedenle kişisel konuşmalara geçiyoruz.

Kanun tasarısının tümü üzerinde konuşmak üzere Sayın Halil Tunç, buyurunuz efendim.

HALİL TUNÇ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, değerli senatörler;

Ülkemizde ne zaman iş hayatıyle ilgili bir tasarı, ya da teklif Parlamentomuza gelse üzülerek ifade etmek gerekir ki, işveren çevreleri, bu tasarı ve tekliflerin ülke ekonomisini menfî yönde etkileyecek yönlerini büyük bir propaganda gücüyle kamuoyuna yansıtırlar ve komuoyunu bu istikamette oluştururlar.

Konuşmama, İş Hukukunun bugün dünyadaki gelişmesini, nasıl anlaşıldığını ve ülkemizde de hangi istikamette gelişmesi lâzımgeldiği şeklinde başladıktan sonra, teferruatına kısaca değineceğim.

İş ilişkilerinin düzenlenmesi meselesi, bugün ulusların en önemli davası haline gelmiş bulunuyor. Zamanımızda, İş Hukukunun birinci plana geçmiş olan önemini takdirde bütün hür ülkeler görüş birliği halindedirler. Bu nedenle, yurdumuz da dahil olmak üzere, bir çok ülkede yeni bir İş Hukuku sisteminin yaratılması için devamlı gayret gösterildiğine tanık olmaktayız.

Endüstri devrimini çok önceden yapmış ülkelerde dahi iş ilişkilerinin yeni şartlara ve toplumda meydana gelen gelişmelere göre yeniden ayarlanması için kuvvetli bir eğilim görülmekte, bu yolda çaba sarf edilmektedir. Bu suretle, bütün işgücünün arızasız ve tam verimini sağlayacak bir şekilde, çalışmasının mümkün olacağı görüşü benimsenmiş bulunuyor. Birçok ülke bu gayretlerinde hemen hemen başarıya ulaşmış ve böylelikle İş Hukuku düzenli işleyen ve genellikle diğer hukuk dallarının önüne geçen bir branş haline gelmiştir.

Ulusların son yıllarda İş Hukuku üzerindeki çalışmalarına ağırlık vermesinin ve bu hukuk dalının diğerlerine oranla daha hızlı bir gelişme göstermesinin temelinde, dünyanın içinde bulunduğu kararsızlık ve sosyal hayatta devamlı bir gelişme gösteren değişiklikler yatmaktadır. Ulusları, yeni bir iş hukuku anlayışına sürükleyen, yalnız sosyal düşünceler ve siyasî zaruretler değildir. Modern insanın durmadan artan maddî ve manevî çeşitli ihtiyaçları, onun hayatı görüş ve duyuşunda esaslı bir devrim yaratmış; dar kapalı bir yaşayıştan, geniş emellere açılma isteği, yaşama standardını yükseltme gayretini kamçılamıştır. Menfaatler arasında ahenk yaratma ve denge kurmak için girişilen sınıf mücadelesinin amansızlığı, toplumun hem ekonomik yapısını, hem hukukî düzenini sarsma istidadı gösteren bir dert halini almış, kararsızlık ve güvensizliği artırmaktan, refahı sağlayacak işgücü ile ulusal enerjiyi boşu boşuna sarf etmekten başka bir sonuç vermemiştir.

Bu sebeple, gittikçe yaygınlaşan yeni anlayış, İş Hukukunun bir yandan yapıcı, birleştirici, menfaatler arasındaki ayrılıkları uzlaştırıcı bir nitelikte olmasını, öbür yandan da, ferdin son yüzyılların sosyal kaderi olan ve devamlı hissedilen sosyal güvensizlikten, daha doğrusu işsizlik endişesinden kurtulmasını öngörmektedir.

Görülüyor ki, bugün içinde bulunduğumuz şartlar, iş ilişkileri konusunu daha çok ileri bakan bir hukuk idealizmiyle kavramaya çalışmamızı gerektiriyor. Gerçekten, artık geride kalmış bir sosyolojik oluşuma cevap vermeye çalışıp, hukukun yürürlükteki kurallarına sarılıp, sadece bugünkü sorunlara çözüm arayan bir hukukla yetinemeyiz. Parlamentomuzun görevi, bilgilerini, gelişen sosyal şartlara uyacak bir hukukun düzenlenmesi için seferber etmektir. Bu alandaki bilimsel çabaların amacı, sosyal ilişkilerin, hızlı gelişmenin, uygun, yeni, âdil bir hukukun meydana gelmesini hazırlamak olmalıdır. İş Hukuku sisteminin bu çerçeveye uygun olarak gelişmesinde güdülecek sosyal politikanın en büyük rolü inkâr edilemez.

İnsanın üretimdeki emeğini değerlendirme imkânını sağlaması bakımından isabetli bir sosyal politika, iş ilişkilerinin düzenlenmesinde de esastır. Çünkü, sosyal politika, sosyal ekonomiden farklı olarak ihtiyaçların tatmininde maddeyi değil ruhu, eşyayı değil, iç değerleri ile insanı esas alır ve bu yoldan sosyal gayelere ulaşma özelliği taşır.

Bu bakımdan, çağımızın uygar seviyesine ve adalet anlayışına uyan en üstün geçerli amaçları seçme ve davranışlarımızı buna uydurma bilgisini bize kazandıran sosyal politika, iş ilişkilerinin yeni esaslara göre düzenlenmesine de yol gösterici olacaktır.

Anayasamız, yurdumuzda uygulanacak sosyal politikanın amaçlarını bize göstermiştir. Uygulayacağımız sosyal politika ve uygulamada tutacağımız yol, her halde Anayasaya aykırı düşmemelidir.

Anayasamız, Devleti tanımlarken, belirgin nitelik olarak, hukuk devleti ilkesini ortaya koyar. Hukuk devleti içinde, Anayasamızın çalışanlara sağladığı ekonomik ve sosyal haklar da İş Hukukumuzun, Anayasamızın amaçlarına uygun bir şekilde düzenlenmesi ve uygulanmasıyle mümkün olabilir..

Görülmektedir ki, ülkemizde uygulanacak sosyal politikada olduğu gibi, İş Hukukunda da amaç, Anayasamızın ruhuna uygun bir politika izlenmesidir. Bugüne kadar bu konuda katedilen yol çok kısa olmuştur. Hiç olmazsa, bundan böyle İş Hukukumuzu halkçı bir anlayışa ve sosyal adalete uygun olarak geliştirmemiz gerekir.

İşçi ile işveren arasındaki ilişkileri adalete uygun ve emin bir şekilde düzenleyen kuralların bu anlayış içinde yer alması gerekir.

Sayın senatörler;

Yukarıda belirtmeye çalıştığımız anlayış ve görüşün ışığı altında hazırlanacak bir İş Hukuku sistemi, toplumumuzu, hür ve mutlu insanların topluluğu haline yükseltecektir. İş Hukukundaki böyle bir anlayış ve gelişme, bir yandan işgücünün, başkası yararına ve hatta boşa harcanmasını önleyeceği gibi, işçinin sömürülmesine, makineleştirilmesine ve kötü şartlarda çalıştırılmasına engel olacaktır.

Bu şartların gerçekleştirilmesi, İş Hukukunda iş münasebetlerini, çağımızın anlayışına uygun olarak, tarafların keyfine bağlı bir sözleşme ilişkisi olmaktan çıkaracak, çalışan ve çalıştırılan toplumdaki durumunu belirten bir disiplin ilişkisi haline getirecektir. Bu büyük adım, çalışanı yalnız kazanç ve geçimini sağlayan bir makine saymaktan kurtararak, toplumda sosyal itibar sahibi kılacaktır.

Ülkemizde İş Hukukunun hangi yönde gelişmesini istediğimizi yukarıda özetlemeye çalıştık. Bu gelişmenin sağlanmasında hükümetlere, İş Hukuku ile ilgili tasarıları hazırlarken büyük görevler ve sorumluluklar düşmektedir. Yasama organlarının bu tasarıları ele alış ve sonuçlandırışlarında bu görüşe uygun hareket etmeleri, sadece toplumumuzun büyük çoğunluğunu teşkil eden işçilerin yararına olmakla kalmayacak, çağımızın İş Hukuku anlayışına ve Anayasamızın da ruhuna uygun hareket edilmiş olacaktır.

En az bunun kadar önemli bir diğer nokta da; bu anlayışın ışığı altında çıkarılacak bir yasanın aynı anlayış içinde uygulanmasıdır. Uygulamada bu amaçlara ulaşılmasında, yargı organlarının ve ilim adamlarının rolleri büyük olacaktır. Yasalara yön verecek içtihatlar, uygulayıcılara ışık tutacak ve İş Hukukumuzun düzenli ve çağımızın anlayışına uygun geleneği yurdumuzda kurulmuş olacaktır.

Sayın senatörler;

Nitekim, ülkemizde de iş hayatıyle ilgili yasaların çıkışında, genellikle dünyanın iş hukuku görüşüne uygun hareket edilmiş, daha 1936 yıllarında çıkan İş Kanunu, bu konuda ileri hükümler getirmiştir.

Hepinizin bildiği gibi, 1936 Türkiye'si her halde sanayileşmeden uzak, tarım kesimine dayanan, yeraltı servetleri başka uluslar tarafından işletilen bir ülke idi. İşte, çok ileri bir görüşle, daha 1936 yıllarında İş Hukuku tanzim edilirken, çalışanların sosyal güvenlikleri ön planda dikkate alınmış, ihbar önelleri müessesesi getirilmiştir. Giderek bu geliştirilmiş, 1950 yılında ihbar önelleriyle birlikte, işçinin kıdemi karşılığında, kıdem tazminatı müessesesinin birlikte işlemesi sağlanmış ve neticede günümüze kadar devamlı olarak bu müessese, İş Hukukumuzda köklü, yerleşmiş, vazgeçilmesi mümkün olmayan içtihatlarla perçinleşmiş bir hukuk dalı haline gelmiştir.

Sayın senatörler;

Her şeyden önce, bir tasarı veyahut teklif görüşülürken, bu tasarı ve teklifin çağımızın gereklerine uygun olup olmadığı üzerinde hassasiyetle durmak gerekir. Dünya, iş hukuku alanında, sosyal politika alanında dev adımlarla ilerlerken, daha 1936 da temelleri atılmış bir prensipten geriye Türkiye gidemez; Türk Parlamentosunun gitmemesi lâzımgelir.

Maalesef üzülerek görüyoruz ki, bugün müzakeresini yaptığımız tasarı, bizi, bugüne kadar katettiği-

miz mesafeden bir anda çok; ama çok gerilere götürmek eğilimi, özlemini taşımaktadır.

Sayın senatörler;

Kıdem tazminatı tasarısı, kamuoyunda tartışılırken, üzerinde en fazla tartışma konusu olan nokta, hepinizin bildiği gibi şu olmuştur :

Son zamanlarda Türkiye'de bir imaj yaratılmak isteniyor. Nitekim üzülerek ifade edeyim; Sayın Melen, dün burada huzurunuzda, bir işçinin korgeneral kadar maaş aldığından söz etti. Bu, bilerek yahut bilmeyerek yaratılmak istenen bu imajın ne kadar etkili olduğunun tipik bir örneği idi.

Ben huzurunuzda yine Devlet istatistiklerine dayanan bir belgeyi kısaca belirtmekle yetineceğim. Bu belge, biraz evvel Sayın Gündoğan'ın ifade ettiği gibi, Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kurulunda tartışılan raporun bir bölümüdür. Türkiye'de maalesef ortalama ücret, hâlâ 68 lira 26 kuruştur. İnsafınıza sığınırım; 68 lira 26 kuruş ortalama ücret, nasıl olur da bir korgeneralimizin ücretine eşit olur?

Bunun dışında, belki kıdem tazminatı müessesesinde bazı sivri rakamlar vardır. Bunlar istisna dahi değildir; yüz binde, beş yüz binde birdir. Bildiğiniz gibi, İş Hukukumuz yüksek mühendisleri de işçi statüsünde kabul etmektedir. Bazı mühendislerimiz, gördüğü görevin icabı, çok yüksek seviyede ücret alabilirler ve onların aldığı kıdem tazminatları belki 200 - 250 bin lira olabilir; fakat şunu rahatlıkla söyleyebilirim; (Devlet arşivleri ellerinizde,) hiçbir zaman hiçbir işçinin en yüksek seviyede 70 - 80 bin liradan fazla kıdem tazminatı aldığı görülmemiştir.

Nitekim, bu tasarıyı kabul etmekle de bu değişmeyecektir.

Sayın senatörler;

Bir gerçeğin daha bilinmesinde fayda var :

Haddizatında bugün, işçinin % 79'unun kıdem tazminatı 15 günden 30 güne yükseltilmiştir; toplu sözleşmelerle bu sağlanmıştır. Hatta 30 günün üzerine çıkmıştır; ama yasama organları, yalnız teşkilâtlanmış işçileri düşünmez, aksine, himayeye muhtaç, teşkilâtlanmamış işçilerin sorunlarına çözüm getirmek durumundadır. İşte bu tasarı, ancak, çalışan işçinin % 21'ine yeni haklar getirecektir. Yoksa, % 79 işçi zaten kıdem tazminatını 15 günden 30 güne çıkarmıştır.

Bir de kamuoyunda ve Parlamentomuzda yanlış ve maksatlı bir imaj şu istikamette yaratıldı :

Bu tasarı, 15 günü 30 güne çıkarma tasarısı olarak kamuoyuna yansıtıldı. Hayır; bu tasarının önemi, 15 günün 30 güne çıkarılmasından ziyade; işçinin, İş Hukukumuzda tek iş emniyeti teminatıdır. İşveren zaten bütün gayretleriyle parasında değildir; işçiyi, iş güvenliğinden yoksun bırakmak amacını taşıyan bir gayret içine girmiştir.

İnsafınıza sığınırım, ortalaması bugün 26 gündür. 4 günlük bir kıdem tazminatının artırılması, Türk ekonomisini mi yıkacak?.. Ama işverenlerimize kalırsa, eğer bu tazminat 30 güne çıkarsa, Türkiye'de ekonomi yıkılır.

Eğer çalışma barışı istiyorsak, (Ki, yürekten katılıyorum.) her şeyden evvel işverenler, elbette işçinin asgarî haklarına saygı gösterme gereğini duymalıdırlar.

Diğer taraftan, ne zaman asgarî ücret bir parça yükseltilse, yine aynı sloganları duyarız; «Bu asgarî ücreti Türk ekonomisi kaldırmaz.» denir.

Sayın senatörler;

Türk ekonomisi, çalışanlarına bugünkünden daha çok ücret verebilir. Türk ekonomisinin zayıf tarafı, üretimin düşüklüğüdür. Üretimin düşüklüğü ise, işçinin verimsizliğinden değildir. Aynı işçimiz bugün, Avrupa ülkelerinde en az Avrupa ülkeleri işçileri kadar verimli olarak çalışmaktadır. Üretim düşüklüğü, işverenin çağımızın sevki idare kaidelerine uymamasından ileri gelmektedir. Ekonomimizin zaafı, üretimin düşüklüğü burdadır. Bugün Almanya enflasyon bakımından, işsizlik bakımından, dünyayı saran ekonomik kriz bakımından, en hafif olarak bu krizleri atlatan ülkedir. Bunun altında bir gerçek yatmaktadır. Bu gerçek; Almanya'da işçi - işveren münasebeti o kadar dengeli bir şekle sokulmuştur ki, günümüzün ifadesiyle, çalışma barışı o denli sağlam esaslara bağlanmıştır ki, Alman ekonomisi ne kadar büyük krizle karşılaşırsa karşılaşsın, dünya ekonomisi içinde en az fire veren bir ekonomi haline gelmiştir. Ama Almanya'da, ister özel kesimde olsun, ister kamu kesiminde olsun, işçi yönetime % 50 katılmaktadır. İstişarî değil, iştirakî manada katılmaktadır. Elbette Almanya'da grevler, lokavtlar az olur, elbette Almanya'nın her iş kolunda üretim yüksek seviyede bulunur.

İşte, ülkemizde işçi - işveren ilişkilerinin sertleşmesinde, lokavtların, grevlerin artmasında yalnız bazı noktalara saplanıp kalmak yerine, çağımızın gidişine bir göz atmakta yarar vardır. İşimize geldiği zaman yönümüzü Batıya çeviririz. Nitekim üzülerek ifade ediyorum ki; komisyon raporlarımıza dahi girmiş, Avrupa ülkelerinde, filân ülkede kıdem tazminatı şu kadar, filân ülkede kıdem tazminatı bu kadar,

filân ülkede kıdem tazminatı bu kadar... Sormak gerekir; acaba o ülkelerde işçi ücreti ne kadar?..

Sayın senatörler;

Ülkemizde asgarî ücret 40 lira iken, Yunanistan' da 76 lira, Almanya'da 300 lira, Avrupa'nın diğer ülkelerinde de 250 lira ile 300 lira arasında değişen asgarî ücret alan işçi topluluğu elbette kıdem tazminatı ihtiyacını duymaz; hatta sosyal yardım ihtiyacını duymaz. Bugün ülkemizde eğer sosyal yardımlar yapılıyorsa, kıdem tazminatı veriliyorsa, bunun kökeninde işçiye verilen ücretin az olduğu, daha doğrusu işçinin aldığı ücretle ihtiyacını karşılayamadığı gerçeğini aramak lâzım gelir.

Sayın senatörler;

Şimdi bir rakam vereceğim. Bugün yaptırdığımız bir araştırma sonucu, elimize geçen bir araştırma sonucu; yeni kanunla her kıdem yılı için 15 yerine 30 gün üzerinden hesaplanması, ancak toplam işçilerin % 21,2'sinin durumunda artış sağlayacaktır. Geri kalanı zaten bugün bu seviyenin üstüne ulaşmıştır.

Şimdi gelelim, tasarının günümüzün ihtiyacına cevap verip, veremediğine.

Öteden beri kıdem tazminatı; işçinin, işverenden emeğinin ödenmesi geriye bırakılmış karşılığı olan bir ücret olarak anlamakta ve aynı zamanda tazminatın iş güvenliğini sağlayan bir kurum olduğu görüşünü savunmaktadır. Ne zaman iş hayatıyle ilgili bir yasa Parlamentoya gelse, işveren çevreleri mutlaka ve mutlaka kıdem tazminatı müessesesini, o yasayla ilgisi olsun, ya da olmasın, Parlamentonun yahut kamuoyunun gözlerinin önüne sererler. Görülüyor ki, tarihi yeni değil. İşsizlik sigortası tasarıları gelmiştir Meclislere böyle olmuştur; bugün böyle olacaktır...

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hiçbir işveren gelmedi beyefendi.

BAŞKAN — Lütfen, lütfen Sayın Ege yerinizden müdahale etmeyiniz.

HALİL TUNÇ (Devamla) — Size geldi demiyorum, Parlamentonun dikkatine sunuyorum. Ayırım da yapmıyorum.

BAŞKAN — Sayın Tunç, lütfen Genel Kurula hitap buyurunuz efendim, rica ediyorum.

HALİL TUNÇ (Devamla) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Evet efendim, ben müdahale ettim efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hiçbir işveren gelmedi Siz kendi kendinize gelin güvey olmayınız.

BAŞKAN — Lütfen efendim, Sayın Ege yerinizden müdahale buyurmayınız.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — İtham altında kalıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim çıkar konuşursunuz Sayın Ege, bu imkânınız var elinizde. Rica ediyorum efendim.

HALİL TUNÇ (Devamla) — Sayın Başkan, kimse itham altında kalmıyor. Kutularınızda her halde İşveren Konfederasyonunun bildirilerini gördünüz Kulislerde...

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — o size geliyor, bize gelmiyor.

SIRI ATALAY (Kars) — Niye kızıyorlar, sebep ne?..

BAŞKAN — Lütfen efendim..

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Sayın Başkan, niye kızıyorlar?..

BAŞKAN — Lütfen efendim, Sayın Barutçuoğlu rica ediyorum efendim.

HALİL TUNÇ (Devamla) — Mesele yok gelmiyorsa; o zaman size başka yerlerde veriliyorlar, bizim kutularımıza atıyorlar.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim, rica ediyorum Genel Kurula hitap buyurunuz lütfen efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Niye kızıyorlar Sayın Başkan?..

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Ben sizinle görüşmüyorum beyefendi.

BAŞKAN — Sayın Ege, rica ediyorum efendim; Sayın Atalay müsaade buyurunuz efendim, ben müdahalemi yapıyorum, sizin için de rica ediyorum efendim, ben ne bilebilirim, nasıl bilebilirim efendim.

HALİL TUNÇ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım;

Hassas bir konu; hiçbir arkadaşımızı tahrik etmek için konuşmuyorum. Bütün samimiyetimle söylüyorum, bu hassas konuda binlerce emeklinin gözleri burada, Meclisin tatile gireceği şu günlerde bu tasarının her hangi bir tartışmaya meydan vermeden çıkmasını yürekten dileyen bir arkadaşınızım. Bundan hiç kuşkunuz olmasın; fakat bazı gerçekleri de lütfedin burada dile getirmeye çalışayım.

Zaman zaman eşitlik ilkesinden bahsederiz. Türkiyemizin büyük talihsizliklerinden bir tanesi de şudur; Her nedense bilerek, ya da bilmeyerek çalışan zümre muhtelif namlar ve sıfatlar altında parçalanmıştır. Hizmetli denmiştir, memur denmiştir, işçi denmiştir ve onların gerek iş hukukundan doğan hak-

ları, gerek sosyal hukuktan doğan hakları ayrı ayrı yasalarla düzenlenmiştir. Örneğin; kıdem tazminatlarından vergi kesilmesi konusu. Bugün memurlarımızın 24 aylık ücretlerinden kıdem tazminatı kesilmez.

VELİ UYAR (Yozgat) — Memurlarda 15 maaştan kesilmez.

HALİL TUNÇ (Devamla) — Kesilmez; ama işçilerin 12 aylık ücretlerinin üstündeki kıdem tazminatlarından vergi kesilir. Teşekkür ederiz, Millet Meclisi metni ve Millet Meclisinin metnini kabul eden Sosyal İşler Komisyonumuz büyük bir anlayışla bunu benimsemişler ve bu adaletsizliği ortadan kaldırmıştır. Ancak bazı görüşler var; bu görüşlere kısaca cevap vermek isterim.

Denir ki, bu bir kanun tekniğidir, özel kanunda, genel vergi kanunlarına atıf yapılmaz. Sayın senatörler bunun örnekleri var. Dört kanunumuzu tetkik ettim, bunun sayılarını yükseltmek mümkün, kısaca özetleyeyim :

Bir kere 274 sayılı Yasada Gelir Vergisiyle ilgili hüküm var. Bilhassa son zamanlarda çıkarılan bir yasa aynen şöyle der : «Gerek muafiyet hükmünün değiştirilmesiyle kanun bütünlüğünün bozulacağı ve gerekse hukuk tekniği yönünden değişikliğin mümkün olmayacağı görüşleri yerinde değildir. Zira, 24 Temmuz 1967 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Türk Kanunu Medenisinin Birinci Kitabının ikinci babı, üçüncü faslının değiştirilmesi, bu kanuna bazı madde ve fıkralar eklenmesi; bazı vakıfların vergi muafiyetlerinden faydalandırılması hakkında 903 sayılı Kanunun 5 nci maddesiyle Kurumlar Vergisi Kanununun, Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun, Emlâk Alım Vergisi Kanununun, Damga Vergisi Kanununun, Gelir Vergisi Kanununun ve sair diğer kanunların ayrı ayrı muafiyete ilişkin maddeleri değiştirilmiş, bazı vakıfların gelir işlemleri vergiden muaf tutulmuştur.»

Yeni örnek değildir. Bu görüşe itibar etmeye imkân yoktur.

Şimdi tasarının bellibaşlı işçi aleyhine getirdiği hükümleri kısaca ifade etmek isterim, sabrınızı suiistimal etmeden.

Tavan meselesi : İş hukuku asgarî normları koyar. Toplu sözleşme düzeniyle yönetilen bir ülkede, hürriyetçi demokratik rejimi benimseyen bir ülkede iş yasaları müdahaleci yasalar değildir, asgarî normları koyan koruyucu yasalardır. Asgarî normları koyar, İş Hukukunun düzenlenmesini kolektif hukukta bırakır, kolektif hukuk gereği, toplu sözlesmelerle işçi - işverenler kendi hak ve menfaatlarını, kendileri karşılıklı iradeyle belirlerler. Maalesef yine İş Hukukunun temel prensibinden ayrılarak, tasarı, asgarî müşterekleri koyacağı yerde, azamî tavanı tahdit etmek gibi bir yola gitmiştir. Örneğin; zaman gelse kıdem tazminatı 60 güne çıksa, (çıkabilir) ama konan 9 bin lira tahdit, o 60 güne çıkmanın pratikte hiçbir anlamını bırakmaz.

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — Halen de var.

BAŞKAN — Sayın Öner, rica ediyorum efendim.

HALİL TUNÇ (Devamla) — Efendim, elbette Sayın Gündoğan'ın söylediği gibi, böyle çok geniş kapsamlı bir tasarının bir iki dakikalık zaman içinde çok detaylı tartışılması olanağı yoktur. Onun için eğer konuşmalarımda kopukluk oluyorsa, beni anlayışla karşılayın.

Neticeyi bağlayacağım:

1. — Fon konusu hiçbir zaman Türkiye'de tatbik kabiliyeti bulamayacak bir konudur. örneğin; bu fon kurulsa, bugün Sosyal Sigortalar Kurumu Türkiye'nin her yerinde örgütü olduğu halde, primlerini toplayamıyor, işverenlerden üç milyara yakın alacağı var. Böyle bir fon kurmak için, bir müessese kurulduğu takdirde, Türkiye'nin her tarafında teşkilât kuracak ve bunların carî giderleri, personel giderleri % 25'in üstünde olacak ki, işçiye kıdem tazminatı verecek para kalmayacak. Her halde bu kanunda işleme olanağı yok, zaten başka bir kanuna atıf yapılıyor; bilmiyorum bunu söylemek belki mümkün, işverenlerin kısmen gönüllerini almak için konmuş bir hüküm bu. Çünkü, tatbik kabiliyeti yok; kanun çıkacak ancak fon kurulacak. Kanun çıktığı zaman elbette bunu daha detaylı görüşmek mümkün. Şimdiden bu konu üzerinde, ben Sayın Gündoğan gibi derinliğine girmek istemiyorum.

İkinci konu: Tavanların tahdidi tehlikeli bir yoldur. Bu, kolektif iş hukukunun temel prensiplerine aykırıdır. İş yasaları kişisel hukuku, kişisel işçi - işveren ilişkilerini tanzim eder; fakat kolektif hukukun gelişmesini önleyici müeyyide koyamaz. Bu bakımdan tavanların tahdit edilmesi de yerinde olmamıştır.

Bu arada, kıdem tazminatlarından vergi konusunda da Komisyonun görüşüne şükran borcumuzu ifade ediyoruz; Millet Meclisinden gelen öneriyi benimsemiştir.

Bir de konuşmamın sonunda, bu tasarının çok noksanları olmasına rağmen, bu dönem çıkmasında sayılamayacak kadar çok zaruret var. Emekli işçiler bunu bekliyor. Bu tasarıyı bu şekilde savunurken zin-

har tasarıyı beğendiğim şeklinde yorumlanmasın, Tasarının birçok noksanları olmasına rağmen, bugün emekli işçileri; binlerce emekli işçiyi kurtarmak bakımından bu tasarının engellemeye uğramadan, engellenmeden, siyasî bir istismar konusu yapılmadan bu tasarıya Sayın Senatörlerin olumlu oy vermesini ve Sosyal İşler Komisyonu metnine sadık kalınmasını arz ve teklif eder, hepinize saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grupu adına Sayın Ömer Ucuzal.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Müzakeresine başladığımız tasarı, bildiğiniz gibi, 1475 sayılı İş Kanununun 14, 24, 54 ve 98 nci maddelerinde değişiklik yapan ve 193 sayılı Gelir Vergisinin de 25 nci maddesinde 7 nci fıkranın değiştirilmesi hükmünü taşımaktadır.

Tasarının mevzuu, hepinizin bildiği gibi, iş hayatımızı ve kalkınmamızı yakından alâkadar eden mühim bir mesele olarak karşımızdadır.

Bir yönü ile de büyük bir işçi kesimini, yani tamamıyle çalışan işçi kesimini alâkadar eder.

Değerli arkadaşlarım;

Sosyal hukuk devleti olarak, çalışanların hepsine yardım etmek Devletin başta gelen görevidir. Bugüne kadar Parlamento olarak çalışan her vatandaşın emeğinin karşılığını vermeye gayret ettiğimiz gibi, çalışan her vatandaşın muayyen müddeti doldurarak emekliye ayrıldığı zaman da, kendisini çalışırken geçindirme imkanına sahip olduğu ücretinin altında bir gelirle karşı karşıya bırakmamak için de büyük gayretler sarf ettik.

Şimdi, tasarı bir yönü ile de, değerli arkadaşlarım, çalışanların karşısında, çalıştıkları işyerinin sahiplerini alâkadar etmektedir. Böyle olunca, bize düşen görev, adil bir dengeyi sağlamaktır. Huzurunuza gelip bir kesimi korumak, onun karşısında bulunanları; (aslında bunlar hep bir arada beraber çalışan vatandaşlarımız olduğuna göre) onun karşısında imiş gibi farzederek eşvereni de burada itham etmeye ne hakkımız var, ne de böyle bir hareketin içerisinde kendimizi bulmaya hak kazanmayalım değerli arkadaşlarım.

Tasarı; açıkça ifade ediyorum, iş hayatımızda bir reform mahiyeti taşımaktadır. Bugüne kadar her yıl için 15 günlük ücret karşılığını alan işçi vatandaşımız, tasarıyı kabul ettiğiniz takdirde, her yıl 30 günlük bir ücret karşılığına kavuşmaktadır. Bunun miktarı şu olur, bu olur, istisnaları vardır, ortalaması vardır; bunların hesabını oturur rahat rahat yaparız. Ama bu, şu kadar miktardır veya o kadar değil şu kadardır diye burada bir münakaşa zemini açıp, şu daralan zamanda meseleyi uzatmakta grup olarak biz fayda görmüyoruz.

Adalet Partisi, işçi vatandaşlarımızın elimizdeki tasarının 14 ncü maddesinde tespit edilen şekilde işten ayrılma durumu hâsıl olduğu takdirde, kendisine ödenecek ücretin, hizmetinin karşılığı olarak ele alındığı gibi, aslında bir sosyal güvenlik imkânı sağlaması yönü ile ele almaktayız. Ama bu, bir dengeyi bozuyor değerli arkadaşlarım. Bugün Türkiye'de çalışan insanlar kanunlarımıza göre evet; memur olarak sınıflandırılmıştır, ayrı bir statüye tabi tutulmuş, bir kısım vatandaşlarımız işçi olarak ayrı bir statüye tabi tutulmuştur. Şimdi görüyoruz ki, burada aykırı ikili bir durum meydana çıkıyor. İşçi vatandaşlarımıza, 30 yıl çalıştığı takdirde, 30 maaş tutan bir ikramiye verilirken, 30 yıl çalışarak emekliye ayrılan bir memur vatandaşımıza, halen yürürlükte bulunan mevzuata göre, her yıl karşılığı maaş tutarı olarak, 15 maaş ikramiye verilmektedir ve böylece bir ikili durum ortaya çıkmaktadır.

Sayın Tunç, «Memurlara ödenen ikramiyenin 24 aylığı da vergiye tabi tutulmuyor» gibi bir beyanda bulundular. Memurlarımız 30 yıl, 40 yıl, 50 yıl çalışmış olsa dahi, 15 aylıktan fazla ikramiye almamaktadırlar.

Değerli arkadaşlarım;

Bir maratonun bitişine gelmedik, bu maraton millet hayatında devam edecektir. Belki Kasım ayında başlayan çalışmamız, Anayasanın emri veçhile, bugün 1974 - 1975 dönemi olarak sona eriyor ve bunun adına da tatil demiyoruz; Meclisler tatile girse, yine Meclislerin üyelerinin kendilerine göre çalışması gereken yönleri kalıyor, sadece kanun yapma görevleri bugün tatile girmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü, bu tasarının meydana gelişinde Cumhuriyet Halk Partisinin sadece hizmetinin bulunduğunu, bunun dışında Parlamentoda grupları bulunan veya müstakil parlamenterlerin hiç birisinin en ufak bir gayretinin olmadığını rahatça huzurunuzda açıkladılar. Ve ne hazindir ki, reddi miras ettikleri Cumhuriyet Halk Partisi dönemine dönerek, daha 1936'larda 3008 sayılı İş Kanunu ile bugün müzakeresini yaptığımız tasarıya temel hazırlandığını, onun bir inkişafı olduğunu ilâve ettiler.

Değerli arkadaşlarım;

1936 yılında, sözcü arkadaşım da bilir ki, Türkiye'de tek parti vardı; onun da adı Cumhuriyet Halk Partisiydi. Onun dışında bir parti olmadığına göre, 3008 sayılı İş Kanununu tedvin eden sadece o tarihte parti olarak Cumhuriyet Halk Partisidir; ama demokratik nizamın başlaması ve çok partili hayata girer girmez bu memlekette yeni kurulan partilerin içerisinde, o tarihte Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev veren, o kanunun çıkmasına gayret sarfeden çok milletvekillerinin başka partilerde yer aldığını kabul etmek lâzımdır.

Kendileri için bir övünç vesilesi olabilir; ama biz de topyekûn millet olarak çalışan kendi evlâtlarımıza hizmet etmenin övüncü içindeyiz. Sadece 1965 ve 1971 döneminde Parlamentodan geçen işçi vatandaşlarımızı alâkadar eden 15'ten fazla kanunla da, Adalet Partisi olarak işçi vatandaşlarımıza ne kadar hizmet ettiğimizi biliyor ve bunu tekrar etmek mecburiyetinde de kalıyoruz. Evvelâ memur - işçi arasındaki eşitliği bozan emeklilik nispetini işçiler için % 50' den % 70'e çıkaran Adalet Partisidir. Üzerinde tadilât yaptığımız Kanun, ondan evvelki 931 sayılı Kanun, iş kanunlarının hepsi; yine Adalet Partisi İktidarı döneminde ele alınmıştır ve asgarî ücret tespiti gibi mühim mesele de Adalet Partisi döneminde ele alınmış ve gerçekleştirilmiştir.

Şimdi, önümüzdeki tasarıları vesile ittihaz ederek kendimize; yani parti olarak kendimize bir şey kazandırmanın ben, bugün şu anda yeri olmadığına inanıyorum. Dün akşam başlayan münakaşa ve bu saate kadar geciken bu hal, sanki biz bir tasarıyı görüşmüyoruz, burada partiler arasında bir mücadele, münakaşa, siyasî gayret ve çabanın içerisinde hareket eder gibi bir durumun içerisine giriyoruz. Bundan, bu münakaşayı açan Cumhuriyet Halk Partisine de bir yarar sağlanmaz. Sadece, 24 saatten beri geciken bir zarar doğmuştur.

Efendim, tasarının temeli...

BELİĞ BELER (İzmir) — Fazla kurcalama, yoklama isterler sonra.

BAŞKAN — Sayın Beler, rica ediyorum efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Daha fazla şeyler istememiz lâzım ama...

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, rica ediyorum efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Bizi itham ediyor Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, ben cevap verdim, siz cevap vermeyiniz lütfen. Oturduğunuz yerden konuşmak diye bir usul yokki efendim, rica ediyorum.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Seçim de isteriz.

BAŞKAN — Sayın Sarlıcalı, rica ediyorum efendim.

İSMAİL SALTUK (Çanakkale) — Seçime de gideriz.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, devam buyurun efendim.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım;

Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü, bu tasarıya temel teşkil eden tasarının 21 Mayıs 1974 tarihinde Ecevit Hükümeti tarafından Meclis Başkanlığına sunulduğunu; ama 20 Temmuz'da başlayan Kıbrıs Harekâtıyle bu tasarının kanunlaşmadığına bir esbabı mucibi ilâve ettiler. Halbuki hepinizin bildiği gibi, önümüzdeki tasarı, geçen hafta Millet Meclisinde, bu hafta Yüce Senatonuzda görüşülüyor. Eğer arkadaşım samimî ise, Hükümetin 21 Mayıs'ta verdiği bu kendi tasarılarını 31 Mayıs'ta 15 Haziran, 30 Haziran 1974'te kanunlaştırma imkânına sahipti. Çünkü kendileri, «Biz size yardımcı mıyız, biz sizin yandaşınız mıyız..» gibi dün akşam burada Yüce Senatonun mehabetiyle kabili telif olmayan birtakım tehditlerin içerisine girdiler.

Değerli arkadaşlarım;

Yüce Cumhuriyet Senatosu büyük Türk Milletini temsil etmektedir. Geçen sene kendileri Hükümet iken, 40 küsur üye olarak burada bulundular. Ama biz 80 küsur arkadaşımızla büyük milletimizin hizmetinde olarak, «Biz sizin yanınızda değiliz, biz çıkıp gidiyoruz» gibi birtakım tutumların ve davranışların içerisine girmedik, girdiğimizi de söyleyemezler.

Tasarı yörüngesinden saptırılmış... Aylardan beri birtakım basında koparılan fırtına, döne dolaşa Meclislerin kürsüsüne geldi.

Değerli arkadaşlarım;

Tasarı ne şekilde geldi; onu ortaya koyamadı arkadaşım. Bir fon meselesini ele aldı ve şikâyeti; % 51' in üzerinde sermayeye sahip bankalara işverenler tarafından kıdem tazminatı karşılığının yatırılması büyük bir haksızlıkmış. E.. O teşekkülün, o bankanın % 51 hissedarı Devlet olduktan sonra bundan korkacak, bundan endişe edecek, kendi tabirleriyle, bu sebeple kuşkuya düşecek ne var?..

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — İşveren için yok, Devlet için var.

BELİĞ BELER (İzmir) — Siz müdahale edersiniz, biz müdahale edemeyiz, öyle mi?..

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, Sayın Beler... Sayın Beler rica ediyorum.

BELİĞ BELER (İzmir) — Onlar müdahale ederse, biz de ederiz.

BAŞKAN — Sayın Beler, hiç kimse yapamaz efendim, oturulan yerden müdahale yok efendim, rica ediyorum.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Grup adına mı istiyorsunuz efendim?..

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Evet efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Gündoğan'a da hitap edin Sayın Başkan.

BAŞKAN — Gündoğan'a da söylüyorum efendim, rica ederim. Hiç bir ayırım yapmadan, oturulan yerden müdahalelerin hepsine ben mani olmaya çalışıyorum. Rica ederim efendim.

Buyurunuz Sayın Ucuzal.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sevgili arkadaşlarım,

Defaatla en yetkili kurullarımız, en yetkili ağızlarımız, yeri geldikçe bizler, milletin kürsülerinden milletimize seslendik. Biz işverenin yanında şunun için oluyoruz, işverene şunun için yardımcı oluyoruz: Evvelâ bu Anayasamızda işveren var. Saniyen, işveren, günde üç yumurta yumurtlayan bir tavuktur. Hergün yumurta yumurtlayan bir tavuğu nasıl besicisi kesmezse, satmazsa; üç yumurta veren bir tavuğa da yardımcı olmak bizim Anayasadan gelen görevimizdir. Evvelâ işyerini açıyor, sonra vatandaşın ihtiyacı olan malı üretmeye imkân sağlıyor, sonra da kazancından bu Devlete vergi veriyor. Bizi «işverenle işbirlikçi, iş verenle ortaklık, işverenin yanında» diye itham etmeyin değerli arkadaşlarım. Çalışan vatandaşımız da bizim vatandaşımız, işveren vatandaş da bizim vatandaşımız. Bunu ayırmaya hakkımız yoktur; ama gelip bu kürsüye yürürlükte olan kanunların bulunmasına rağmen, Anayasada yeri olmasına rağmen, «İşçiye grev hakkı haktır, işverene lokavt hakkı hak değildir, çağdışı bir tutumdur.» gibi itham etmeye hakkınız yoktur. Bulursunuz esbabı mucibelerini, Anayasamız cevaz verirse, gelirsiniz Lokavt Kanununu değiştirmenin imkânını sağlarsınız. Bu düşüncenin sahibi idiniz, on ay Hükümet yaptınız; niçin lokavt çağdışıdır diye bir tasarı ile Meclislerin huzurunuza getirmediniz?.. Geleceksiniz; «Efendim mülkiyet hakkı var, bilmem ne var» diyeceksiniz; ama siz katiyen işletmeyi durduramazsınız, fabrikayı durduramazsınız, bu, kanunun müşterek malıdır. Bu nereye dayanır sevgili arkadaşlarım?.. Eğer Anayasanın teminatı altında bulunan mülkiyet hakkını böylesine tefsire kalkarsanız, bunun sonu bu memlekte ne getirir?. Ortada ne lütuf, ne de ihsan vardır. İşveren için lütuf ve ihsanmış, işçi için değilmiş..

Sevgili arkadaşlarım;

Sözlerimin başında da arz ettim; iki taraf için bir adil dengeyi Yüce Heyetiniz bulmak mecburiyetindedir; ama bu dengeyi bulabilmek için bir tarafı itham, bir tarafı inkâr, bir tarafa sahip çıkmak bizi iyi yola götürmez. Nitekim, Sayın Tunç'da burada konuşmalarının bir yerinde böylesine bir çıkmaza götüren şiddet hareketlerinden fayda gelmeyeceğini ifade ettiler. O halde, memlekette huzuru, nizamı, kanunları muhafaza etmek istiyorsak, gelin Anayasanın ışığında, mevcut mevzuat ve kanunların çizgisinde bulunarak bu Devleti hep beraber yaşatalım.

Cumhuriyet Halk Partisi gözcüsü, İş Kanunun 17 nci maddesinin ikinci fıkrasını gayet basite alır bir tutum içerisinde Yüce Heyetinize takdim kıldılar. Neymiş bu 14 ncü maddede yapılan değişiklik ve istisna?. «Alılâk ve iyiniyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri..»

Arkadaşımız diyor ki, «Ne olur, iki kadeh içerek işbaşına gelen bir işçi hareketi..» O kadar küçümseniyor ki.. Hem işe gideceksiniz, hem alkol alacaksınız, o sizin kamunun malı dediğiniz milyonlarca liralık makinanın başında düğmeye basıp onu çalıştıracaksınız..

Sayın Halil Tunç Almanya'daki durumu izah ettiler, kendileri kadar hepimiz de biliriz; Almanya'da alkol alıp da işbaşında çalışan bir işçiyi bulmak mümkün mü?.. Bırakın diğer halleri, 17 nci maddedeki hükmü getiren yeni tasarı 16 ncı maddeyi de koymuş.

Şimdi, İş Kanununu yaparken bu meseleleri burada uzun uzun müzakere ettik. İşçinin hangi hallerde işten çıkarılacağı, hangi hallerde işçinin iş akdini feshedeceğini 16 ve 17 nci maddeler burada görüşülürken müzakere ettik. Oradaki hükümlerin bir kısmı burada istisna kılınınca, tekrar oraya geri dönüp meseleyi uzatmakta bir fayda yoktur değerli arkadaşlarım.

«Sosyal Sigortalar Kurumu siyasetin oyuncağı haline geldi.» buyurdular. Siyasî idarenin oyuncağı haline geldiğini kabul ediyorsanız, siz de bu memlekette on ay hükümet ettiniz, demek siz de bu müesseseyi oyuncak haline getirdiniz. Size gelince kanunlar normal çalışıyor, Anayasanın hükmü devam ediyor; başaramayıp, beceremeyip, acz içine düşüp Hükümeti bırakıp kaçtığınızda, bütün tahribatınıza rağmen yükü sırtlandığımız zaman her şey çağdışı, hukuk dışı, kanun dışı oluyor. Bu ne biçim anlayış?.. Bu anlayışla Devlet idare edilir mi sevgili arkadaşlarım?..

İşçi budanacakmış, işçi çırpılacakmış.. Ne güne duruyorsunuz burada biz? İşçinin eli kolu bağlı değil, işçinin bu memlekette binlerce sendikası var, federasyonu, konfederasyonu var. Allah'a çok şükür işçi hür. Öylesine hür ki, gidip İzmir'de şarteli indirmek kadar kendisini hürriyet içinde buluyor.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Sonra da işten atılıyor.

BAŞKAN — Sayın Bilgen rica ediyorum.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ya, Anayasa saygısı böyle.

Toplu Sözleşme, Grev, Lokavt Kanunlarında, yaş haddi indirimlerinde hep beraber çalıştık. Şimdi gelip, burada mutlaka işçinin sahibi sizsiniz, sizden başka işçiyi tutan bir parti yok, siyasî düşünce sahibi yok havası içinde hareket edeceksiniz. Cenab-ı Hak'ka bin şükür ki, Hükümet döneminizde ne işe el attıysanız, bitirmesi bize nasip oldu. Bakın; 12 sayılı Kararname, Hâkimler Kanunu daha bir sürü çalışan vatandaşlarımıza sosyal sahada ne kadar hak veren ve buradan geçme imkânı bulan kanunlar varsa, hepsinin bizim Hükümetimizin, bizim arkadaşlarımızın ve sizlerin de yardımı ile çıktığını kabul ediyoruz; ama siz gelip buraya «Biz sizin yanınızda yer almayacağız.» diyorsunuz. Doğru; almamanızdan da memnunuz. Bu fikriyatı taşıdığınız müddetçe yan yana gelmemiz esasen mümkün değil.

Şimdi, çalışanları, kazanmak isteyenleri Parlamento olarak, yine Anayasanın ışığı altında haklarına kavuşturmak bizim vazifemiz. Ama gönlümüzde yatan nispette yapamıyorsak, buna Devleti imkânı müsait değildir, gidemiyoruz bu meselenin üzerine. Burada Devlet yok, burada işveren var; amâ işverenin de imkânını Parlamento olarak düşüneceğiz; nè nispette ise, sözümün başında arz ettiğim gibi, âdil bir denge kuracağız. Türkiye'de ikibuçuk milyon vatandaş şu anda işsiz; on lira yevmiye ile çalışacak işyerini bulma imkânından mahrum hale geldi. Niye?.. Yüzlerce, binlerce teknisyen, kimya mühendisi, eczacı her gün her bir arkadaşımıza müracaat ediyor iş diye. İşyeri yok. Neden?.. Beş yıldan beri hazırladığınız planların tatbik edilme imkânı sağlanamadı da, o planlara göre hazırlanan talebe okudu, mühendis oldu, kimyager oldu; fakat yatırımlar yapılmadı, iş sahası açılmadı ve böylece memlekette işsizlik aldı yürüdü.

Bin vaatle, bin sözle, büyük görüntülerle, değerli arkadaşlarım, Cumhuriyet Halk Partisi halkın huzuruna çıkmasın.

ORHAN KOR (İzmir) — Yalancı, her zaman çıkar.

BAŞKAN — Sayın Kor...

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Milletin işini mevcut kanunlara, planlara ve programlara göre yürütmek bizim vazifemiz.

Usul hukukumuzda olmayan meseleleri usul diye bu kürsülere getirip, Meclisleri lütfen meşgul etmeyin. «Tatile gireceğiz.» sözü çkınca, «22 kanun var, bunu çıkaralım» dersiniz; ama gensorularla Meclisleri meşgul edip 22 kanunun yarısını çıkarmadan tatile girme gibi bir durumu Cumhuriyet Halk Partisi rahatlıkla yürütür, tatbikata kor. Bundan ne hayır gelir?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Çoğunlukta sizsiniz.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan..

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Ne hakkı var ithama, Sayın Başkan?.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, oturduğunuz yerden müdahaleye de sizin hakkınız yok, efendim; rica ediyorum; kürsü açık efendim, gelir konuşursunuz, cevap lütfedersiniz efendim, rica ediyorum.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, bu kanun ve işçinin hakkı için konuşmuyor.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, rica ediyorum efendim, oturduğunuz yerden müdahale etmeyiniz, rica ederim.

ORHA NKOR (İzmir) — Onun için boykot yaptınız.

BAŞKAN — Sayın Kor, rica ediyorum efendim, müdahale etmeyiniz.

Buyurunuz Sayın Ucuzal.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayımız çok deriz, onu küçümsersiniz, sayınız az deriz, onu büyük göstermeye çalışırsınız; sıkışınca, çokluğumuzdan şikâyet edersiniz; demokrasi bu. Demokrasinin en gerçek icabı bu. Ekseriyet meselesi. Bazı arkadaşlarımız yeri gelince, 12 Ekimde «göreceğiz» der. Göreceğiz.

ORHAN KOR (İzmir) — Kırk senedir görüyoruz.

BAŞKAN — Sayın Kor.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Buraya geleceksiniz, «Kanunlara saygımızdan dolayı sizi ezmiyoruz» diyeceksiniz. Niçin ezersiniz bizi, nasıl ezersiniz arkadaşlarım?

Sevgili arkadaşlarım;

Bu değerli zamanınızı daha fazla işgal etmiyorum. Adalet Partisi Grupu olarak, bir kısım eksiklikleri olmasına rağmen, nitekim Sayın Tunç, geldi burada «eksik» dedi, ama şunu söylemeden geçemeyeceğim; Sayın Tunç, buraya gelip «Bu eksik» dememeliydi. Ta Millet Meclisinin komisyonlarından başlayıp bu işi takibederek getirmeliydi hakikaten eksiklikleri, noksanları varsa oralardan tamamlayarak bu işi huzurumuza getirmeliydi. Benim kendisinden beklediğim budur.

Onun için Yüce Heyetinizi daha fazla meşgul etmek istemiyorum. Sayın Gündoğan'ın arzusu istikametinde konuşmamı burada kesiyor, bu tasarıya Grup olarak müspet oy vereceğimizi, bu tasarıdan yararlanacak vatandaşlarımıza bu tasarının hayırlı, uğurlu olmasını diliyor, Yüce Heyetinize Adalet Partisi Grupu adına saygılar sunuyorum. (A. P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Ege, Adalet Partisi Grupu adına mı konuşacaksınız efendim?

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Evet, efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz, Adalet Partisi Grupu adına Sayın İskender Cenap Ege.

A. P. GRUPU ADINA İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

1475 sayılı İş Kanununun bazı maddeleriyle ilgili olan tasarı hakkında çeşitli gruplara ait arkadaşlarımın şahısları adına konuşan arkadaşlarımın konuşmalarını dikkatle dinledim.

Türk işçisinin haklı olarak, hakkı olarak heyecanla beklediği bir kanun tasarısının Yüce Senatomuzdan onların arzu ettiği istikamette kanunlaşması için şu veya bu grupun değil, tümüyle Cumhuriyet Senatosu üyelerinin arzu ve istekleri istikametinde kanunlaşacağına inanıyorum.

Muhterem arkadaşlarım;

Politika yapıyoruz ve politika yaptığımız için birçok zaman aynı istikamette düşüncelere sahip olduğumuz mevzularda dahi, birbirimizden ileri gitmek veya birbirimizi bir noktada geride bırakmak için bazı konuşmalar ve bazı tarizlerde bulunuyoruz.

Muhterem arkadaşlarım;

Şunu açıkça ifade etmek isterim ki, Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden (gitmiyorum, Osmanlı İmparatorluğu devrine) 1961 Anayasasının yürürlüğe girdiği tarihe kadar Türkiye'de emeğinin karşılığını gereği ile alan, emeğinin karşılığında gereğince faydalanan insanlar çok az idi, âdeta yok idi. Bence, 1961 Anayasasının getirdiği hükümler arasında en mühimlerinden birisi emek sahiplerine emeklerinin hakkını, hukukunu almak ve korumak imkânını getiren maddeleri içerisinde bulundurmuş olmasıdır.

Muhterem arkadaşlarım;

Yaşayanlar iyi bilir; Türkiye'de bir zaman işçi, hatta amele olarak ifade edilen, kendi emeğiyle çalışan insanlar ecirli gibi muamele görürlerdi. Türkiye'de bir zamanlar sadece Devlete hizmet veren Devlet memurları Devletin nezdinde bir güçtü, kuvvetti, itibardı. Kendi alın terini, kendi nasırlı elinin meydana getirdiği eseri ortaya koyan insanlar âdeta suç işlemiş gibi görülür ve bunlara değer verilmez idi.

Yaşları benim yaşıma yakın, benden daha ileride olanlar iyi bilir, bu devirleri Türkiye yaşayarak gelmiştir; ama çok şükür ki, bugün Türkiye'de işçi, sesini duyurur hale gelmiştir. İşçi, kendi hakkını, hukukunu koruyabilir imkânlara sahip olmuştur.

Şimdi, bu kürsülere gelip de birbirimize, «ben işçiden daha fazla yanayım, sen, işçiden daha az yanasın» gibi bir çalım satmanın lüzumu olmadığı inancı içindeyim. Eğer bu Parlamentoda, hele bu Senatoda arkadaşlarımız bu inancın içinde olmadığı takdirde arkadaşlarımızın çalımı yarı yolda kalır. O bakımdan birbirimize karşı saygı ve sevgimizi yitirmeden işçiye lâyık olduğu hakların çok altında bir imkân getiren şu tasarıyı dahi gerçekleştirirken lütfen çalımlı konuşmalardan vazgeçelim.

Sayın Tunç'u ilk defa kürsüde görüyorum. Kendilerini zevkle dinledim. Ben arzu ederdim ki; Sayın Tunç şu Parlamentoya geldikleri günden itibaren işçi haklarını, şu veya bu toplantıda, şu veya bu yerde basın toplantısı yaparak beyanatlarıyle değil, bu kürsüden savunsunlar, bu kürsünün, bu Meclislerin gerektirdiği komisyonlarda savunsunlar.

Biraz önce burada bu tasarının yetersiz olduğunu ifade ederlerken oturduğum yerden hüzünle gülümsedim. Ben, Sayın Tunç'un kendisinin ihraz etti-

ği mevkiye, kendisinin çalışmalarına ve şahsına saygım olan bir insanım; ama bunu komisyonlarda görmek isterdim, ama bunu bundan önce bu kürsülerde görmek isterdim.

Muhterem arkadaşlar;

Bunun için, işler biterken, işler sona ererken kürsüye gelip de kürsülerde konuşmak, kürsülerde şu veya bu noktada fikir beyan etmek kolay değildir. Biz bu kolaylıklardan lütfen kendimizi kurtaralım.

Bu tasarıların şu hale gelip de yüksek huzurunuza gelinceye kadar birçok arkadaşlarımızın ne güçlüklerle, nelerle mücadele ettiklerini ancak bunu yakından takip edenler bilir.,

Muhterem arkadaşlarım;

O bakımdan; Türkiye'de eğer işçi varsa, işveren olduğu takdirde vardır. Eğer Türkiye'de grev varsa, lokavt hakkı kabul edildiği ona da saygı gösterildiği sürece vardır. Ancak demokratik memleketlerde işçinin hukuku mevzubahistir, ancak demokratik memleketlerde grev hakları vardır; onun dışındaki memleketlerde yoktur.

Biz çok arzu ederiz ki; memleketimizde işçinin sesini kesmek, işçinin teşebbüsüne mani olmak ve işçinin hukukuna set çekmek isteyen hiç bir imkâna, hiçbir davranışa ve bunun başarıya ulaşmasına önvermemek için bütün Parlamentomuzla, bütün varlığımızla karşı koyalım.

Burada şu veya bu partiyi işçiden yana, şu veya bu partiyi işverenden yana gibi ayırt ederek, kendisine ucuzca, kendisine rahatça bir pay çıkarmak isteyenler biraz insaflı ve vicdanlı olmak mecburiyetindedirler.

Ben 1961'den beri bu çatının altındayım. Bu çatının altında işçinin hakkı ile ilgili, işçinin hakkını koruyan herhangi bir kanun teklif ve tasarısı geldiği zaman, Meclis kanadında ve Senato kanadında hiçbir parlamenterin bunun karşısında olduğunu görmedim muhterem arkadaşlar.

Bu böyle olduğu halde, niye ucuz ucuz, kendinizi şuradan veya buradan sayarak âdeta bir pay koparmaya çalışıyorsunuz?

Muhterem arkadaşlarım;

Belki işçi ile Parlamento arasında bazı kademeler vardır, belki işçi ile Parlamento arasında kendine göre ölçüleri olan, kendine göre düşünceleri ve meyilleri olan insanlar vardır; ama Türk işçisi için, Türk işçisinin emeği için, Allah'ın sıcağında, Allah'ın çeşitli yorucu işlerinde, yerin altında, yerin üstünde, suyun üstünde ve suyun altında çalışan bunca işçimizin hakkını gaspedecek bir insan ben bu Parlamentoda göremiyorum, muhterem arkadaşlar. Bunu iddia etmek kolay yoldan kendine çıkar sağlamaktan başka bir düşüncenin hesabı olamaz.

Onun için birbirimize handelerle, birbirimize tebessümlerle, göz kırpmalarla burada meseleleri hallettiğimizi sanıyorsak yanlış bir zehabın içindeyiz.

Bu millet işçisiyle, çiftçisiyle, memuruyle, çeşitli sektörlerde çalışan insanlarıyle kimin ne işin peşinde olduğunu, nasıl çalışacağını görmektedir.

Elbette işvereni de dinlemek mecburiyetindesiniz. Elbette işverenin de hakkını hukukunu korumak mecburiyetindesiniz. İşyeri olmayınca işçi olmaz, muhterem arkadaşlarım. Bunun olabileceğini ümit eden kimse var mıdır?

Bizim Anayasamız karma ekonomiyi kabul etmiştir. Karma ekonomi içerisinde Devlet sektörü de vardır, özel sektör de vardır. Biz devletçi değiliz: Maksatlı oyunlarla, ayak çelmelerle devletçiliğe yöneltmek isteyenlere karşı oluyorsak, işçiye karşı oluyoruz diye mi düşünülecektir? Ne alâkası vardır?

Biz, özel teşebbüse de, Devlet teşebbüsüne de karma ekonomi içerisinde saygı ile yer veren, buna inanan bir zihniyetin insanıyız ve bu Anayasamızda da kayıtlıdır.

Bunun böyle olduğunu kabul ettikten sonra maksatlı ve kendine göre kendi zihniyetine ve ideolojisine bir istikamet vererek özel teşebbüsü yok etmek isteyen bir zihniyetin elbette karşısında olacağız. Özel teşebbüsü korumak demek, özel teşebbüsten taraf olmak demek, işçinin hakkına, hukukuna karşı gelmek demek midir? Bunu böyle mi kabul edeceğiz? Bunun hiç alâkası yok muhterem arkadaşlarım. Bu gerçekle bağdaşır bir husus değildir.

O bakımdan ben bu noktaları çok kısa olarak böyle ifade ederek şunu söylemek istiyorum ki; elimizdeki tasarı, inşallah bütün partililerin, partisizlerin, grup arkadaşlarımın, hatta grupu olmayan arkadaşlarımın ittifakla verecekleri oylarla kanunlaşacaktır ve bu kanunlaşacak olan, işçimiz için, işçimizin yuvasında çoluğu ile çocuğu ile refah içerisinde yaşamasını temin etmek için yetersiz dahi olsa, bugünkü imkânlar içerisinde Türkiye Cumhuriyetinin kendisine sağlayabildiği bu imkânları ona sağlamaktan ancak huzur duyacağız ve bu huzur içerisinde, onun mesut ve müreffeh olmasının ve onun işinde gücünde muvaffak olmasının onun hakkı olduğuna; kendi-

sinin, kanunların verdiği haklar içerisinde hareket ettiği takdirde, Türkiye Cumhuriyetinin Parlamentosunun onun yanında olduğuna inanıyor ve bu tasarıya müspet oy vereceğimi ve vereceğimizi, saygılarımızla sunuyoruz. (A. P. ve M. S. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Hikmet İşmen, buyurunuz efendim.

HİKMET İŞMEN (Kocaeli) — Sayın Başkan, Sayın senatörler;

Görüşmekte olduğumuz 508 sıra sayılı kanun tasarısını incelediğimizde, yaşamı için çalışan, parasını alnının teriyle kazanan işçi kesimine bazı haklar tanındığını görüyoruz.

Bu bazı hakların, 1475 sayılı İş Kanununun 1971 yılında Temmuz ayında yine Cumhuriyet Senatosunda görüşüldüğü sırada, bazı değiştirge önergeleri ile getirilmesini istediğimiz; ama kurumumuzca itibar görmemiş olanlardan, bir veya ikisi olması ayrıca memnunluk vericidir.

Dört sene sonra da olsa yine bir haktır, verilmektedir. Örneğin; «İşçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet aktinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücret tutarında kıdem tazminatı ödenir» hükmü işçinin lehine ve haklı bir davranıştır.

Yine 2 nci madde ile getirilen 24 ncü maddedeki değişiklik de, yani herhangi bir nedenle işine son verilmiş bir işçinin aynı işyerinde, aynı nitelikteki iş için, çıkarılan işçilere öncelik hakkı tanınması da yerinde ve hakçıdır.

Ancak bu yerinde ve işçiye yararlı değişikliklerin aralarında öyle hükümlere yer vermek istenmektedir ki; bir yandan işçilere yıllarca esirgenmiş hak tanınırken, öte yandan işverene birtakım avantajlar sağlama yoluna gidilmiştir.

Örneğin, işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilmek istenmektedir. «Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.» denmekte ve hiçbir esas getirilmemektedir. Bu iş muallâkta bırakılarak gelecekteki koşullarda yine ne yapılacağı belli olmayan bir durumdadır.

Oysa, böyle endişeye yer vermeyecek şekilde yani, kötüye kullanılmaması, işverene bir çeşit haksız kredi teminini sağlayamama cihetine gidilmesini öngörecek şekilde bir esas getirilebilirdi.

Böylesine tutum ve davranış, geçmişte ve haldeki sakıncaları, kötü uygulamaları ister istemez yenilemeye meydan vermektedir. Geçtiğimiz günlerde Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Kurulunun 30 ncu yıl raporuna bakalım; işverenlerin Sosyal Sigortalar Kurumuna 2,5 milyar lira borcu olduğunu kesenkes görüyoruz. Bunun 1,7 milyarı kesinleşmişti; ama yıllardır bu borç ödenmemektedir ve her geçen yıl artmaktadır.

Kimdir bu işverenler? Neden borçlarını vermedikleri aranmış, sorulmuş mudur? Toplam 2,5 milyar lira borcu olan bu işveren kuruluşlar kaç tanedir, kimlerdir ve ne gibi işlerle iştigal etmektedirler? Bu borçlarının ödenmesi için Sosyal Sigortalar Kurumunca işverenlere bazı hatırlatmalar yapılmış mıdır? Tabii bunları bilmiyoruz.

İşverenlerin Sosyal Sigortalar Kurumuna olan bu 2,5 milyar lira borcu olduğu açık. Oysa ki, işçiler ücretlerini alırlarken işçilerden primleri kesilmektedir. Primleri alır almaz devredecek yerde ceplerinde tutanları, yıllardır uzayıp giden bu borçluluğa neden göz yumulmaktadır. Bir soru önergesi vereceğim, buna yazılı olarak cevap verilmesini rica ediyorum.

Böylesine somut bir örnek ortada iken, yeniden işverenlere tatlı kârlar, tatlı krediler yine hem de işçilerin sırtından verilmesine Meclisler nasıl rıza gösteriyorlar.

Sayın üyeler:

Bu konu aynı zamanda iş güvenliği bakımından da işçi zararınadır. İşveren, işçinin kıdem tazminatlarından doğan fonla işçilerin iş güvenliğini sakatlayacaktır, yok edecektir. Geçtiğimiz yılda Çalışma Bakanlığına bir yazılı soru önergesi vermiştim ve işverenlerin kıdem tazminatı borçlarını özel sigorta şirketleri tarafından sigorta ettirilerek bu yükümlülükten kurtulup işçinin garantisini, iş teminatını yok etmeye çalıştıkları gerçeğini dile getirmiştim. Haklı olduğumu, aldığım cevaptan da gördüm.

Çalışma Bakanlığı, kıdem tazminatının sigorta mukavelesine konu teşkil edilemeyeceğini, hukuken mümkün olmadığını ve Ticaret Bakanlığının verdiği cevapta da, Bakanlığımızca uygun görülmediği için Sigorta Murakabe Kurulunca geçerli sayılmayan kıdem tazminatı ile ilgili sigortanın meri sigorta mevzuatı muvacehesinde uygulanması olanağı yoktur demiştir. 1974 senesi 4 ncü ayın 2'sinde 42 nci Birleşimde ve 4 ncü ayın 4'ünde 43 ncü Birleşimde ayrıntılarıyle mevcuttur.

İşte hal böyle iken, yani işverenin yıllar boyu yasaların açıklarından hemen kendi lehine kullanıp, farkına varılıp dur deyinceye kadar tatlı kârlar peşine

düştüğü bir gerçekken, yine böyle iki taraflı kullanmaya, işçinin iş teminatını yok etme, kendilerine haksız kârlar sağlama yolundaki uygulamaya izin verilmesine her dürüst düşünen karşı gelir sanırım.

Sayın üyeler;

Yasada madde 1, fıkra 11 de görüldüğü gibi, «Kıdem tazminatına esas olarak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının 7,5 katının fazla olamaz» diyor.

Bu sınırlama galiba incelenmeden, etüt edilmeden gelişigüzel konmuştur. Eğer bilerek konulmuştur diye iddia ediliyorsa, pek yanlış olacağı açıktır. 275 sayılı Toplu Sözleşme Yasasındaki sözleşmelerle elde edilecek hakları yok etme niteliğinde bir hükümdür. Bu dondurma ile işçilerin müktesep hakları kanun zoru ile önlenecek demektir.

Bütün güçlerini ekmek parasını kazanmak için ağır ve zor koşullarda, yerüstünde, yeraltında, bin bir çeşit riskleri göze alarak, bazen canları pahasına çalışanların yıllar boyu mücadele vererek yasalarla kazandıkları hakları geri almaya sanırım hiçbir üye kendinde hak görmeyeceğidir.

Başkaca kesimleri öne sürerek örneğin, bir general şu kadar alırken bir işçi bu kadar nasıl alır demek, hiç de geçerli, tutarlı bir gerekçe değildir. Parlamentomuzun çıkardığı kanunlar yaz boz tahtası biçimine getirilmemelidir. Parlamentonun saygınlığını koruyoruz diyenler, bunu yapmamalıdırlar.

Sayın üyeler;

Kanunlarla damla damla kabul edilen hakları geri almaya davranmak yerine, genel olarak halk çocukları olduklarını iddia eden topluluğumuz olan Parlamentoda halkın, işçinin, emekçinin yararına kanunlar çıkarılması gerekirken, nasıl oluyor da dişini tırnağına takarak ekmek parası kazananların karşısına geçiliyor. Bunu anlamak zordur. Ve de beklenen yalnızca emeklerinin...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Kim geçiyor kim?

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz efendim.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Efendim Parlamentoyu itham ediyor.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz efendim, fikirlerini ifade ediyorlar. Siz de fikirlerinizi ifade ettiniz Sayın Ucuzal, rica ediyorum.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ne fikri bu, başka yerin lâfı.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kutsal sol'un tek temsilcisi, selam durun önünde.

BAŞKAN — Lütfen efendim, Sayın Feyyat rica ediyorum efendim.

Sayın İşmen devam buyurunuz efendim.

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Teşekkür ederim. Yani, cevap vermek isterdim; ama bırakıyorum. Çünkü, zaten kendileri de biliyorlar cevabını.

Ve de beklenen yalnızca emeklerinin, işgüçlerinin karşılığıdır, hakça olanıdır.

Burada konuşan birçok arkadaşlarımız, bu Kanun tasarısının tam gereği gibi olmadığını, eksik olduğunu ve buna benzer ifadelerde bulundular. Bu demektir ki, gereken haklar verilmemektedir; fakat bir kısmı verilmektedir. İşte eğer bir önerge ile bu yana yakıla «Ah bazı haklar verilmiyor» diyenlerin bu önergeye evet diyeceklerini bilsek, bu önergeyi vereceğiz ve kabul edilecek. Yıllar boyu böyle önergeler verilmiştir, sayın üyeler.

Meselâ, 1971 senesinde İş Kanunu çıkarken ben şahsen, diğer tabiî parti grupları da boy boy, müstakil üyeler de birçok önergeler vermişlerdir, bu önergelerin hiçbirisi kabul edilmemiştir. Meselâ, bugün bu Kanun tasarısıyle 30 günlük kabul edilen ücret tutarı 1967 senesinde ben şahsen burada önerge verdim, kabul edilmemişti. 1971 senesinde yine şahsen önerge verdim kabul edilmemiştir, şimdi kabul edilmektedir.

Demek ki, biz hakikaten benim demin de söylemeye çalıştığım gibi, damla damla, yavaş yavaş bir zerre bir şey verilmektedir ve bunun arkasından bakıyorsunuz işverene bir imkân tanınmaktadır. Evet, bu fonlar resmen işverene bir imkândır. Çünkü...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Siz de işveren olun öyleyse.

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Teşekkür ederim; ama ben halk çocuğuyum, hiçbir zaman da işveren olmayacağım ve işçiden yana da çalışacağım. Bunu da böyle bilin.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ucuzal rica ediyorum efendim. Sayın Ucuzal. Siz lütfen devam buyurun efendim.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — İşveren milletin çocuğu değil mi?

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Siz işveren olursunuz o başka.

BAŞKAN — Sayın İşmen, Genel Kurula hitap buyurunuz efendim.

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Ama daima lâf atıyorlar.

BAŞKAN — Efendim, ben müdahale ediyorum.

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Ediyorsunuz; ama «İşveren olun» diyor, sanki onun önerisini kabul edecekmişiz gibi.

BAŞKAN — Rica ediyorum, siz devam buyurun efendim, Genel Kurula hitap buyurunuz.

Sayın Ucuzal, rica ediyorum efendim.

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Bugün burada işçiden yana konuşanlara hemen karşı çıkılıyor; halbuki bu bir gerçek. Senelerdir insanlar, emeklerinin, alınterinin teriyle karınlarını doyurmak istiyorlar; fakat doyuramıyorlar. Doyurabiliyorlar mı?.. Burada kim «Doyurabiliyor» diyor?.. Yani işçilerin, emekçi sınıfların ellerine geçen parayla hayatlarını sürdürebileceklerini iddia edecek arkadaşımız var mı?.. Yapılmış olan araştırmalarda bir işçinin asgarî 51 lira alması lâzımgelirken burada daha geçen gün kabul edilen bir kanunla 35 liraya indirilmiştir ve...

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Öyle bir şey yok.

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Öyle bir şey var. Bunu da yaparken «Hakçadır» filân demektedir. Neresi hakçadır sayın üyeler? Bu «Hakça» kelimesinin kullanılması bile abes kaçıyor bu gibi konuşmalarda.

Bir gün Türkiye'de, Türkiye Cumhuriyeti Parlamentosunda bu gerçekleri gören ve kabul edenler iktidar olacaklar ve bir gün emeği sömürenler, onlardan azınlıkta, muhalefette kalacaklar ve kanunlar Türkiye'de, yaşayan insanların bir küçük bölümüne oturduğu yerden bir telefonla milyonları ceplerine aktaranların yararına değil, emeğiyle çalışan işçinin, emekçinin, dar gelirli ve bütün gün çalışarak para kazananların, tüm Türkiye'de yaşayan insanların yararına çıkarılacaktır ve o zaman Türkiye gerçekten müreffeh (Burada bazı arkadaşlarımın «müreffeh» filân gibi sarf ettiği kelimeler boşuna gidiyor; ama o zaman gerçekten yerine sarf edilmiş olacaktır.) bir duruma gelecektir.

Saygılarımla. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Beliğ Beler, buyurunuz efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Burada, kıymetli huzurlarınızda konuşan bazı sayın senatörlerin yaptıkları gibi, işçi hizmetlerinin edebiyatını ve politikasını yapmak üzere söz almış bulunmuyorum.

Zabıtlarda yer alması ve öğrenmek istemeyenlerin öğrenmeleri bakımından şimdi sormak istiyoruz :

1. 1965 yılında asgarî geçim indirimini yükselten Cumhuriyet Halk Partisi midir, yoksa Adalet Partisi midir?

2. Tasarruf bonolarının önce muafiyet sınırını genişletip, sonra tamamen kaldırmak kime nasibolmuştur? Her halde Cumhuriyet Halk Partisine değil.

3. Yeni İş Kanunu, Yeni Deniz İş Kanunu, dünyanın en ileri emeklilik, yaşlılık kanunları hangi partilerin iktidarı zamanında çıkarılmıştır? Her halde Cumhuriyet Halk Partisi Zamanında değil.

Bugün Türkiye'de, geçmiş iktidar dönemlerimizdeki hizmetlerimize ilâve olarak, emekli işçilerin geçim seviyelerini kolaylaştıracak ücret artışını yapıyor, kadın işçilerin 20 yılda emekli olmalarını sağlıyor, ayrıca bu kanunla da tasarıda olmadığı halde kıdem tazminatının 24 aylığını vergiden muaf tutuyoruz.

Sonra siz, C. H. P. Sözcüsü olarak burada konuşacaksınız, politika yapma gayreti içerisine gireceksiniz ve böylece de vefakâr Türk işçisini kendi saflarınıza çekeceğinizi zannedeceksiniz.

Türk işçisi, hizmetlerin kimin tarafından yapıldığını iyi bilmektedir. Zamanı gelince, seçimlerde Türk işçisinin kimin tarafında olacağını hep beraber göreceğiz.

Bütün dünyada sosyal güvenliğin prensipleri her gün değişmektedir ve yeni yeni tedbirler alınmaktadır. Geçen günler içerisinde bu Meclislerden çıkan son kanunlar da bunun memleketimizdeki uygulamasının bir örneğidir.

Sosyal güvenliğin gerçekleştirilmesi için bunlara ilâveten yeni kanun tasarılarına ihtiyaç bulunduğunu yakinen bilmekteyiz ve bunun hazırlığı içerisindeyiz.

Adalet Partisi iktidarları döneminde, işçi ve işveren münasebetlerini tanzim eden ne gibi kanunların çıkarıldığını vatansever Türk işçisi yakinen bilmektedir ve yakın zamanda da seçimlerde iradesiyle bu durumu tesçil edecektir.

Saygılarımızla. (A. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın üyeler;

508 S. Sayılı kanun tasarısının tümü üzerinde gruplar ve şahıslar adına yapılan konuşmalar bitmiştir.

Maddelere geçilmesini oylamadan evvel, Hükümet ve Komisyon konuşacaklar mı efendim?

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Hayır efendim, konuşmayacağım.

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Ben de konuşmayacağım efendim.

BAŞKAN — Konuşmuyorlar.

Maddelere geçilmeden evvel Hükümete veya Komisyona soru soracak olan arkadaşımız var mı efendim?

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabiî Üye) — Var efendim.

BAŞKAN — Hükümetten mi efendim?

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabiî Üye) — Hükümetten ve Komisyondan.

BAŞKAN — Sayın Haydar Tunçkanat, Hükümete ve Komisyona sorular soracaklardır efendim.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabiî Üye) — Efendim, şimdiye kadar yapılmış toplu iş sözleşmeleriyle elde edilmiş olan kıdem tazminatı hakları bu kanunla kısıtlanmakta mıdır? Çünkü, toplu sözleşmelerden elde edilmiş, 30 günden fazla kıdem tazminatı hakları mevcuttur, bu bir.

BAŞKAN — Sayın Tunçkanat, sorularınız uzunsa teker teker cevap versinler efendim?

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabiî Üye) — Bu soruyla ilgili ikinci bir sorum daha olacak Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabiî Üye) — Örneğin, halen Amerika Birleşik Devletleri askerî işyerlerinde çalışan ve toplu iş sözleşmeleriyle bu kanunun getirdiği tavan üzerinde kıdem tazminatı hakkı kazanmış olan Türk işçilerinin bu hakkı saklı mıdır?

BAŞKAN — Sayın Bakan, cevap lütfedecek misiniz efendim?

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — İkinci soruyu anlamadım efendim.

BAŞKAN — İkinci soruyu lütfen tekrar eder misiniz Sayın Tunçkanat.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabiî Üye) — Hayhay efendim.

Örneğin, halen Amerika Birleşik Devletleri askerî işyerlerinde (Jusmmat ve Tuslog gibi kuruluşlar var.) çalışan ve toplu iş sözleşmeleriyle bu kanunun getirdiği tavan üzerinde kıdem tazminatı hakkı kazanmış olan Türk işçilerinin bu hakları saklı mıdır?

BAŞKAN — Sayın Bakan, sözlü veya yazılı olarak cevap verebilirsiniz efendim.

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Yazılı olarak cevap vereyim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Peki efendim. Sayın Tunçkanat'ın sorularına Hükümet yazılı olarak cevap vereceklerdir.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Benim de bir sorum olacak Sayın Başkan, Sayın Bakan yazılı olarak da cevap verebilirler.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Feyyat.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — İstirhamım şudur : 506 sayılı Kanun içerisinde tedvin edilmiş, toplanmış ve işverenlerin bu kanun gereğince sektörler itibariyle Sosyal Sigortalar Kurumuna olan borçlarını bildirmesini ve yekûnu nedir, ne kadarı bugüne kadar kullanılmıştır, ne kadarı tecil edilmiştir ve gecikmesinin sebeplerini eğer verebilirlerse şimdi sözlü olarak, veremezlerse yazılı olarak cevaplandırmalarını istirham ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan....

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Efendim, Sosyal Güvenlik Bakanlığıyle ilgili bir sualdir; oraya tevcih edilmesi gerekir.

BAŞKAN — Hükümet olarak yazılı cevap verecektir efendim. Zabıtlardan alırsınız soruyu.

Başkanlığa verilen ve yazılı olarak cevaplandırılması istenen bir soruyu okuyorum efendim :

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Çalışma Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılması için aracılığınızı rica ederim.

Saygılarımla.

Kocaeli
Hikmet İşmen

30 Haziran 1975 Pazartesi günü Sosyal Sigortalar Kurumu 1974 yılı çalışma raporu kamuoyuna açıklanmıştır. Bu raporda, işverenlerin kuruma olan prim borçlarının 1973 yılına oranla yüzde 46,28 artarak 2 567 351 000 liraya yükseldiği ve bunun 1 700 000 000 lirasının öncelikle ödenmesi gerektiğini görüyoruz.

İşçiler, işverenlerden ücretlerini alırken derhal kesilen primlerin, işverenlerce doğru Sosyal Sigortalar Kurumuna devredilmesi gerekirken, yıllar boyu böyle bir işlemin yapılmaması ve neden Sosyal Sigortalar Kurumunca bir dava konusu edilmeyen, ancak beyan edilen bu primler demek ki 2,5 milyar lirayı bulmuştur. Rapor böyle söylemektedir. O halde :

1. Toplam 2,5 milyar lira borcu olan işverenlerin bu kuruluşları kaç tanedir, kimlerdir ve ne gibi işle iştigal etmektedirler?

2. Bu borçlarının ödenmesi için Sosyal Sigortalar Kurumunca bu işverenlere vakit vakit müracaatlar yapılmış mıdır? Eğer ihtar edildi ise neden vermeliklerini beyan edebilirler mi? Bir gerekçe göstermişler midir?

3. Bu primleri vermeyenlerin iş kapsamları nedir? Kaçar işçi çalıştırmaktadırlar?

4. Bugüne kadar çıkan genel aflar dolayısıyle kaç işverenin bu primlerden ne kadar yararlandığı, ne kadar paranın affa uğradığı?

BAŞKAN — Sayın Hikmet İşmen bu soruların yazılı olarak cevaplandırılmasını istiyor. Soru ayrıca Hükümete takdim edilecektir.

Sayın üyeler, tasarının tümü üzerindeki müzakereler bitmiştir.

Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

1 nci maddeyi okutuyorum.

Efendim, Sosyal İşler Komisyonunun metnini müzakere ediyoruz, zaten metinde fark yoktur.

1475 Sayılı İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 26 ncı Maddesinin İkinci Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci Maddesinin 7 nci Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı

Madde 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem Tazminatı

Madde 14. — Bu Kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin :

1. — İşveren tarafından bu kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. — İşçi tarafından bu kanunun 76 ncı maddesi uyarınca,

3. — Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyle,

4. — Bağlı bulundukları, Kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amacıyle;

Feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren işyerinin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak, işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki işçinin aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır. Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

İşçinin birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, Genel, Katma ve Özel Bütçeli İdareler ile 468 sa-

yılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

13 ncü maddenin (c) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 26 ncı maddenin 1 nci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdî ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akitleri veya toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyle Devlet veya kanunla kurulu kurumlarda veya % 50 hisseden fazlası Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Sayın üyeler, daha önce Yüce Heyetinizin kabul etmiş olduğu önergede belirtildiği gibi, ancak üzerinde değiştirge önergesi verilmiş bulunan maddelerin müzakeresi yapılacaktır.

Şimdi, 1 nci madde üzerinde muhtelif değişiklik, çıkarma ve ek ekleme önergeleri gelmiştir. Bu madde üzerinde müzakereye geçiyoruz.

Sayın Halil Tunç, 1 nci madde üzerinde konuşacak mısınız efendim?

HALİL TUNÇ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, maddeler üzerinde söz istemiştim. Sırf zaman kazanma bakımından hepsinden vazgeçiyorum.

BAŞKAN — Vazgeçiyorsunuz. O zaman önergelerin işlemine geçiyoruz.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Bu maddeye müteallik Sayın Balkandan sualim var. Sonra da olabilir.

BAŞKAN — Evvelâ...

KEMAL KILIÇOĞLU (Hatay) — Sayın Başkan, 1 nci madde hakkında Grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Kılıçoğlu, C. H. P. Grupu adına.

C. H. P. GRUPU ADINA KEMAL KILIÇOĞLU (Hatay) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Millet Meclisi Genel Kurulundan geçen ve ilgili komisyonlarda görüşülüp son şeklini alarak Yüce Heyetinizin tetkiklerine ve kararlarına sunulmuş bulunan ve aynı zamanda uzun süredir birtakım eleştirilere konu teşkil eden ve geniş işçi kitlesini ilgilendiren ve yerini 1475 Sayılı Yasanın 14 ncü maddesinde bulan kıdem tazminatıyle ilgili Kanun tasarısı üzerinde mensubu bulunduğum Cumhuriyet Halk Partisi Cumhuriyet Senatosu Grupu adına hareketle bu tasarı hakkındaki görüşlerimizi, tenkitlerimizi, dilek ve temennilerimizi belirtmek üzere huzurunuza gelmiş bulunuyorum.

Bunu vesile bilerek Yüksek Heyetinizi Grupum ve şahsım adına saygıyle selâmlarım.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tasarı üzerinde değil, birinci madde üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Kılıçoğlu, lütfen fikirlerinizi birinci madde üzerinde ifade buyuracaksınız.

C. H. P. GRUPU ADINA KEMÂL KILIÇOĞLU (Devamla) — Evet efendim.

Sayın Senatörler;

Şu anda görüşlerinize hazır bulunan mezkûr tasarı; 20 Mayıs 1975 tarihinde Millet Meclisi Genel Kuruluna gelmişken, her nedense görüşülmeden gündemden çıkarılıp yeniden Bütçe ve Plan Komisyonuna havale olunmuştu. Kanımızca bu hal, Milliyetçi Cephe Hükümeti tarafından kendi yanlarında kümeleşmiş işverenlere yeni bazı ödüller koparmak için tezgâhlanmış bir oyundur.

Zira; Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu durmadan bu tasarı şu şekilde veya bu şekilde kanunlaşsın, diye Parlamenterlere yazılı muhtıra üstüne muhtıra göndermişlerdi. Elbette ki, Milliyetçi Cephe Hükümeti, bu sadık bendelerinin sızlanmalarına kulak tıkayamazdı. Tıkayamazdı; çünkü o zaman ahde vefa göstermemiş olurdu. İşte bu Kanunun geciktirilmiş olmasının sebebi bunlardır.

Değerli senatörler;

Kıdem tazminatı günümüzün konusu olarak hemen her gün ve her yerde, basında, radyo ve televizyonda, bilim çevrelerinde tartışma konusu olmuş ve bir noktada görüş birliği sağlanmıştır. O da; kıdem tazminatının işverenin bir lütfu olmadığı, bahusus işçinin işverenin emrinde uzun yıllar sadakatle çalışarak ürettiği mal ve hizmetlere geçen emeğinin, bir alın terinin, yıllarca işyerinde yıprattığı vücudunun bir payıdır. Hatta denilebilir ki, yıllarca bir akde ve ahde vefa gösterme sonucu verilen bir nevi taltif ikramiyesidir.

Sai ve sermaye birbirinin mütemmimidir. İşveren bir işletmeye hasrettiği menkul ve gayrimenkulunu zaman içinde aşınma ve yıpranmaları karşılığı amortisman ayırarak amorti ediyorsa; bu üretim döneminde emek de üretime katılmış olduğundan, eksilmekte ve yıpranmaktadır.

Öyle ise, emeğin de kıdem tazminatı yoluyle bir nevi amorti edilmesi gerekidir. Kıdem tazminatı bir işsizlik sigortası da değildir. Olsa olsa, istikbale muzaf bir güvence supabıdır.

Kanun koyucu kıdem tazminatından yararlanmayı birtakım şartların tahakkukuna vabeste kılmıştır : İşyerinde üç yıl süre ile çalışmış olmak. Bu süre içerisinde çalışma hayatını düzenleyen yasa hükümlerine uygun biçimde hareket etmiş olmak. Kusurlu duruma düşmemiş bulunmak gibi.

Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Sosyal hukukun ortaya çıkışıyle birlikte, çalışanların sosyal güvenceye kavuşturulmaları için sosyal güvenlik örgütleri kurulmuş ve bunları ileriye yönelik her türlü risklere karşı koruyucu tedbirler alınmış ve alınmaya da devam olunmaktadır.

Bugün ülkemizde hayat pahalılığının çok yüksek bir düzeye çıktığı bir dönemde işçinin tek umut bağladığı kıdem tazminatı tutarı ne olmalıdır ve bu tazminatı işçiye kimin vermesi, ödemesi gerekir, bu tazminattan gelir vergisi kesilmeli mi, kesilmemeli mi gibi sorunlara geçiyorum.

Sayın senatörler;

1936 yılından bugüne kadar tam 39 yıldan beri olan uygulamada her hizmet yılı için 15 günlük ücret tutarında bir kıdem tazminatı ödenegelmiştir.

Bugünkü ekonomik ve sosyal koşullar gözönüne alındığında gerçek odur ki; bu 39 yıllık uygulama çağımızın çok gerilerinde kalmıştır. Hele bugün aktolunan toplu iş sözleşmeleriyle her hizmet yılına 15 günlük ücret tutarındaki kıdem tazminatı bu sözleşmelerle 30, 45 ve hatta 60 güne çıkarılmış olduğu bir dönemde, şimdi uygulamasına devam olunan bir yıllık hizmete 15 günlük kıdem tazminatı verilmesine dair meri hüküm geçerliliğini tamamen yitirmiştir.

Baz olarak her hizmet yılı için 30 günlük kıdem tazminatı ödenmesi ve ödenecek kıdem tazminatı tutarının 24 aylığa kadar kısmının vergi dışı bırakılması yasalaşmalıdır.

İyi niyet sahibi işverenler dışında kalan ve işçilerin sırtından geçinerek milyonlar vuran işverenler elbette ki buna karşı olacaktır; tıpkı 1963 - 64 yıllarında tedvin olunup yürürlüğe giren 274 Sayılı Sendikalar Kanununa ve 275 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununa göstermiş oldukları yersiz tepki gibi.

Muhterem senatörler;

Devlet baba tüm çalıştırdığı personelinden normal koşullar içerisinde emekliliğe hak kazanmış bulunan memurlarına tavanı 15 maaş tutarındaki ikramiyesini kendisi ödemektedir. O halde, kendisini uzun yıllar işverenin işyerine hasrederek sadakatle çalışıp mal ve hizmet üreten ve bunları yaparken de emek verip vücudunu yıpratmış işçiye de kıdem tazminatını elbette işverenin ödemesi doğaldır ve doğal olduğu kadar da hak ve hakkaniyet icabıdır. Bu mükellefiyeti Devlete yüklemek veya bir milli bankada ya da Sosyal Sigortalar Kurumu nezdinde bir fon tesis olunarak işverenlerin yüzde nispetinde katılacakları paylardan teraküm edecek bu fondan ödenmesinin sağlanması ise; ilerde birtakım haklı sızlanmalara, münakaşalara ve anlaşmazlıklara ister istemez yol açma istidadı gösterecektir.

Bu bakımdan evvelce olduğu gibi, bundan böyle de mükellefiyet işverenlere ait olmalı ve tedbirini de yine kendileri almalıdır.

Değerli senatörler;

İşçinin tek umut bağladığı kıdem tazminatı tutarının yarısına dek kısmı Devlet tarafından vergiye matrah teşkil olunup vergilendirilmektedir. Bu ise,

işçiyi sosyal güvencesizliğe âdeta mahkûm etmek demektir. Bu şekilde bir uygulama keza sosyal adalet ilkelerine de aykırıdır. Bugün Devlet memurlarının emekliliği sırasında kendilerine ödenmekte olan tavan 15 maaş tutarındaki ikramiyeler gelir vergisinden istisna edilirken, işçilerin yıllar boyu göz nuru dökerek ve yıpranarak emeğinin karşılığı olarak almış olduğu kıdem tazminatından vergi alınması hususu, aynı zamanda sosyal amaçlı maliye politikasıyle de bağdaştırılamaz.

Yine bugün kıdem tazminatlarının vergilendirilmesi işleminde çok büyük adaletsizlik ve eşitsizlikler de mevcuttur. Şöyle ki; ücreti düşük, buna karşın kıdemi çok olan işçiden Gelir Vergisi kesilmekte ve fakat yüksek ücretli ve az kıdemli bulunan işçiden Gelir Vergisi hiç kesilmemektedir.

Örneğin; 2 500 lira aylıklı bir işçinin 28 yıllık kıdemi bulunsun ve her hizmet yılı için 30 günlük ücret üzerinden alacağı kıdem tazminatı tutarı 70 bin lira eder. 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesi ve 7 fıkrası hükmüne göre, bu tazminatın halen 12 aylık tutarı vergiden muaf oluyor. Yani, 30 bin lirası vergisiz, geriye kalan 40 bin lirası da indirimsiz vergiye tabidir.

Bunun yanında aylık ücreti 9 000 lira olan ve hizmeti de 10 yıl bulunan işçinin 90 bin liralık kıdem tazminatı Gelir Vergisine tabi değildir.

Maliye Bakanlığının kıdem tazminatını bir ücret olarak kabul etmesi ve vergilendirilmesi görüşü hiç bir hukukî anlam taşımamaktadır. Çünkü, kıdem tazminatı genel olarak bir defaya mahsus olmak üzere ödenen bir ikramiye mesabesindedir.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Değinmek istediğimiz bir konu da şudur :

Yıllarca işyerinde ve aynı işverene ait birçok işyerlerinde emek vermiş bir işçi kendi isteğiyle işten ayrılması halinde kıdem tazminatı alamamasına karşılık, kendi kastından veya derli toplu olmayan yaşayışından yahut içkiye düşkünlüğünden doğacak bir hastalığa veya sakatlığa uğrayan işçi kıdem tazminatı alabilmektedir. (1475 Sayılı Yasa madde 17. 1 nci bendi hükmü).

Öte yandan uzun yıllar işyerinde çalışmakta olan bir işçinin birkaç günlük bir devamsızlığı veya ahlâk ve iyi niyet kurallarına aykırı bir başka hareketi sebebiyle işten çıkarılmasında kıdem tazminatı ödenmemesi hali, 1475 Sayılı Yasa madde 17 nin 2 nci bendi hükmü olarak kıdemliliğin mükâfatlandırılması esasıyle bağdaşmamaktadır.

Adına ne denirse densin, genellikle işçinin kıdemi için ödendiği açık olan bu tazminatın verilmemesi, hakkaniyet esaslarına uymamaktadır. Bu madde hükmünce işçinin işinden çıkarılmasını gerektiren bir davranışı yıllarca süren doğruluk ve dürüstlükle çalışmasının silinmesi ile âdeta cezalandırılmış olmaktadır.

Yüce Meclislerin önümüzdeki dönem çalışmalarında bu Yasanın madde 17'nin 2 nci bendinin ele alınarak birazcık olsun ılımlı bir hale getirilmesi temennimizdir.

Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Getirilmiş olan bu tasarıyle genel olarak işçilere yeni haklar ve olanaklar sağlanması amacı güdülmektedir. Ancak görüyoruz ki, bu tasarı ile mevcut Yasanın verdiği birtakım kazanılmış hakların da geri alınmak istendiğini esefle müşahade etmekteyiz.

Örneğin; 1475 Sayılı Yasanın 14 ncü maddesinde kıdem tazminatıyle ilgili olarak bir tavan sınırlaması, hükmü mevcut olmadığı halde, işçiler lehine daha ileriye yönelik bu tasarıda her bir hizmet yılı için ödenecek olan 30 günlük kıdem tazminatı tutarının 1475 Sayılı İş Kanununa göre tedvin olunan asgarî ücretin 30 günlük tutarının 7,5 katından yukarı olamayacağı; yani tavanın 9 bin lirayı aşamayacağı hükmü getirilmiştir. Tasarının bu hükmü kazanılmış hakların açıkça bir ihlâlidir.

Oysa ki, bugün gerek kamu kesiminde ve gerekse özel kesimde çalışmakta olan bazı işçilerin aylık ücretleri 9 bin liranın çok üstündedir. Bu yeni tasarı metninde her ne kadar bir hizmet yılı için 30 günlük tutarında kıdem tazminatı ödeneceği, hükmü getirilmiş ve ayrıca toplu iş sözleşmeleriyle de bu 30 günlük müddetin üstüne çıkılabileceği hükmü de mevcut olmasına rağmen, tatbikatta her hizmet yılı için ödenecek olan 30 günlük kıdem tazminatı özel anlaşmalarla 60 güne çıkarılmış olduğunu bir an için kabul edelim. Ancak, kıdem tazminatı ödenmesinde esas alınacak olan yıllık ücretin tavanı bu tasarı ile 9 bin lira olarak sınırlandırılmış bulunması karşısında özel anlaşmalarla sağlanan ve saptanan haklar tatbikatta ve hukuk alanında bir hüküm ifade edecek midir? Bunu da bilemiyoruz.

Sayın senatörler;

Görüşlerinize sunulmuş bulunan bu tasarı, geçen dönem 21 Mayıs 1974 tarihinde Millet Meclisi gündemine gelmişti. Fakat, her nasılsa görüşülme olanağı bulunamamıştı. 21 Mayıs 1974 tarihli bu tasarı Cumhuriyet Halk Partisinin 14 Ekim 1973 seçimleri

öncesinde işçiden, köylüden, çiftçiden, esnaf ve sanatkârdan, memurdan, hâsılı tüm fakir halktan yana olmayı taahhüt ettiği tedbirlerin küçük bir bölümünü teşkil etmekteydi. Cumhuriyet Halk Partisinin seçim bildirgesinde demokratik işçi haklarına getirilen bütün kısıntıları kaldıracağını, çalışma hayatını düzenleyen yasalarda zamanın ve uygulamanın çıkardığı eksiklik ve aksaklıkları kısa zamanda işçi, toplum ve rejim yararına gidereceğini, tüm çalışanların haklarına demokratik planda yeni boyutlar kazandıracağını, keza işçilerin haksız ve kasıtlı olarak işten çıkarılmasını önleyici yasal tedbirler alınacağını, kıdem tazminatı konusunda ise, her hizmet yılına 15 günlük ücret yerine, 30 günlük ücret üzerinden hesaplanacağını beyan ve taahhüt etmişti.

Muhterem senatörler;

Şu anda tüm çalışanların gözleri ve kulakları Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Yüce Cumhuriyet Senatosuna çevrilmiştir. Tüm çalışanlar, emeği ile geçinenler bu yasanın oluşma tarzını bütün çıplaklığı ile izledikten sonra kimin fakirden, fukaradan, işçiden, köylüden, hâsılı tüm yoksul halktan yana olduğu, kimin bir avuç azınlıktan, vurguncudan, tefeciden, çıkarcıdan, vergisini ve sigorta primini ödemeyen işverenden yana olduğu iyice anlaşılacak ve bu yasanın Yüce Senatodan geçişi ile tüm sorunlar cevabını bulacaktır.

Saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın üyeler...

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sayın Başkan, bir sorum var.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Hazerdağlı.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Efendim, bu sorumu izah etmek için kısa bir söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun sayın üyeleri;

İşçilerin kıdem tazminatı konusunu gerek Komisyonda, gerek Genel Kurulda dikkatle takip ettim. Konuşmaları dinledim; Sayın Halil Tunç'un acındırıcı sözlerini de dinledim; dışarıda, başka yerlerde abartıcı sözleri de dinledim. Bir bilgiye varmak istiyorum; bir şey öğrenmek istiyorum; yapılan hesapların doğru olup olmadığın. öğrenmek istiyorum. Bunun için de Sayın Bakandan bir soru sordum, konuşmak istemiyordum.

Muhterem arkadaşlar;

İşçi kıdem tazminatı 15 günden 30 güne çıkarılıyor. Zaten bunun manası kalmamış. Çünkü, 15 günlük kıdem tazminatı toplu sözleşmelerle 30 güne çoktan çıkmış. 80 günü bulan var, hem de kamu kesiminde.

Asıl önemli olan, bu kıdem tazminatı sonucunda işçiye verilecek paranın yekûnu ne oluyor? Bazıları abartıyor, bazıları da insafınıza sığındık, diye acındıracak sözler söylüyor.

Muhterem arkadaşlarım,

Şimdi Sayın Bakandan, Hükümetten şunu öğrenmek istiyorum, oyumu vicdan huzuru ile vermek istiyorum. Şimdi şöyle hesaplar yapılıyor, bu hesaplar doğru mu?

Karayollarında bir işçi 30 sene hizmet görüyor. Diyelim ki, 5 600 lira alıyor. (Bu rakamları konuşturmak suretiyle edebiyat sona ermiş olacaktır, benim bu rakamları konuşturmaktan maksadım, şimdiye kadar hep bu işin acındırma edebiyatı yahut abartılma edebiyatı yapılıyor) 5 600 lira alan bir greyder işçisi 30 yılın sonunda kıdem tazminatı olarak ne alıyor? Bunu öğrenmek istedim, bir hesap yaptılar, verdiler. Ben de bir arkadaşımla bu hesabı yaptım. Dışarıda diğer arkadaşlarımla da bir hesap yaptım. Deniliyor ki, 5 600 lira aylık alan ve 30 yıl hizmet eden bir greyder operatörü 268 bin lira kıdem tazminatı alacak. Bu hesap doğru mudur. Sayın Hükümetten bunu soruyorum? Şöyle hesap yapılıyor, acaba bu hesap doğru mu? 5 600 lira: Şimdi bu kıdem tazminatı hesabı yapılırken işçiye sağlanan sosyal yardımlar, menfaatler veriliyor, ikramiyeler, şunlar, bunlar. Bütün bunlar, çocuklara zamlar, çocuğu tahsilde ise, üniversitede ise okuduğu sürece verilen paralar, bunların hesabı bazı kesimlerde yüzde 20, bazı kesimlerde yüzde 200 deniliyor.

Sayın Halil Tunç, sadece sadece ortalamasını verdiler, dediler ki, işte asgarî ücret şudur. Ama, bunlara dokunmadılar. Ben bunlara dokunmasını bekliyordum kendilerinden.

Şimdi, yüzde 20 ile yüzde 200 arasında sosyal yardımdan bahsediliyor, Türkiye'de. Şimdi ben bunu böyle kabul etmiyorum, ortalamasını alıyorum, muhterem arkadaşlar. Yüzde 60 yüzde yüz sosyal yardımlar, işçiye sağlanan yardımlar yüzde yüzü buluyor, deniyor. Ben de iş muhitlerinde; (benim memleketimde de işçi var, bakır işletmesi var, çimento işletmesi var, hepsi var) bütün bunlardan biliyorum, sosyal yardımlar yüzde yüzü buluyor. Ben bunu yüzde 60 kabul ediyorum. Ortalaması yüzde 60; yüzde 20 ile 200'ün ortalamasını yüzde 60 olarak kabul edi-

yorum. 5 600 liranın yüzde 60'ı da ilâve ettiğimiz zaman 3 360 lira ilâve ile netice itibariyle 8 960 lira ediyor. 8 960 liranın 30 günlük kıdem tazminatı 268 bin lira tutuyor.

Muhterem arkadaşlar;

Bu hesap doğru mu? Bunu öğrenmek istiyorum, sayın bakanım, oyumu kullanacağım.

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Doğru efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) 4 000 lira alan bir işçi, 30 yıl hizmet etmiş, bunun yüzde ellisi iki bin lira. Yani bunu da yüzde 50 ye düşürerek hesap ediyorum; yüzde 50'si iki bin lira eder. Sosyal yardımlar; sekiz bin lira ise yüzde 30'u 240 bin lira eder. 240 bin lira eder, efendim o zaman. 240 bin lira. Bu hesap doğru mudur, sayın bakanım? Bu hesaplara göre işçilere tazminatlar, gerçekten kıdem tazminatları verilecek midir, verilmeyecek midir? Lütfen benim bu hesaplarda hataya düşüp, düşmediğimi kürsüden kendileri de açıklarlarsa, bir taraftan acındırma, bir taraftan abartılma edebiyatı da biter. İşçimize bu para verilecekse, kıskanmıyorum, helâl olsun. İşçinin kıdem tazminatında alınteri vardır, muhterem arkadaşlarım. Bu alınteri, başka bir şeydir. Bu, verilmeli; ama lütfen rakamlar konuşursa edebiyat biter.

Ben rakamların konuşturulmasını sayın Hükümetten istirham ediyorum. Saygılar sunarım, teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Bakan, soruya cevap lütfedecek misiniz? Bulunduğunuz yerden de olabilir, kürsüden de olabilir efendim.

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Cevap vereceğim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Efendim, bu yeni gelen hükme göre, işçi 30 sene çalıştığına göre, 30 maaş nispetinde, son aldığı ücrete göre kıdem tazminatı alacaktır. Bu kıdem tazminatları asgarî ücretin 7,5 katından fazla olamaz.

Burada diğer toplu sözleşmelerle sosyal haklar sağlanmış ise, onlar da bu kıdem tazminatına ilâve edilir. O noktada alınmış sosyal haklar, kıdem tazminatına ilâve edilir.

Demin arkadaşımın verdiği misal, doğrudur. Sosyal haklarda meselâ, 5 600 lira alan bir işçi, 30 sene sonra emekli olduğu zaman, 30 maaş kıdem tazminatı alacaktır ve bunun yanında yüzde 60 sosyal haklar sağlanmış ise, onu da ilâve etmek suretiyle alacaktır. Yapılan hesap doğrudur.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı'nın vermiş olduğu rakamların doğru olduğunu Hükümet olarak ifade ediyorsunuz.

BAŞKAN — Efendim verilmiş olan önergeler var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

1475 Sayılı Yasayı değiştiren Yasa tasarısının 1 nci maddesinde yer alan (Kıdem Tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarında beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 Sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının 7,5 katından fazla olamaz.)

Paragrafın metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Fikret Gündoğan — İstanbul

Solmaz Belül — İstanbul

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, Sayın Belül önergeniz üzerinde herhangi bir açıklamanız olacak mı efendim?.

SOLMAZ BELÜL (İstanbul) — Evet efendim, açıklayacağım.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Belül;

«Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarında beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 Sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının 7,5 katından fazlası olamaz» paragrafının metinden çıkarılmasına mütedair vermiş olduğunuz önergeniz üzerinde konuşuyorsunuz efendim.

SOLMAZ BELÜL (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Hepinizin bildiği gibi, kıdem tazminatının tarifini sizlere uzun uzun yapmak istemiyorum. Kıdem tazminatı bildiğiniz gibi, işçinin yıpranma payı olarak işveren tarafından ödenen bir ücrettir.

Binaenaleyh, kıdem tazminatına esas, işçinin işyerinde geçen emeğinin karşılığının ödenmesi demektir. İşçinin işyerinde emeğinin karşılığında işverenin üretiminin artması, sermayesinin çoğalmasında, kârının çoğalmasında işçinin alın terinin, emeğinin büyük katkısı vardır.

Binaenaleyh, işçi kıdemli olduğu müddetçe; yani ne kadar çok o işde çalışmışsa, işverenin o kadar yararına bir işçi haline gelmiş demektir. Biz, işçilerin burada kıdem tazminatına bir tavan ücreti getirmekle, kıdemli işçileri âdeta cezalandırmış olmaktayız ve Kanunun fıkraları arasında birtakım çelişkiler getirmekteyiz, size onu okuyacağım:

«.. Kıdem tazminatının hesaplanmasında son ücret üzerinden yapılır. Parça başına, akord, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde, son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin, o süre içinde çalışan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabında esas alınır» diyor; yani tavandan daha az bir kıdem tazminatına hak kazanmış bir işçi, olduğu kadar hakkını alacak; ama tavanı aşan daha eski bir işçi ise, bu tavandan; yani o gün aldığı ücrete göre kıdem tazminatını alma hakkını elinden almış bulunuyoruz.

Birinde aldığı ücrete göre, kıdem tazminatını alma hakkını verirken, tavanda asgarî ücretin 30 günlük tutarını 7,5 katından fazla olamaz demek suretiyle, işçi ne kadar kıdemliyse, o kadar çok ceza alır bir duruma getiriyoruz.

Binaenaleyh, 2 madde arasında büyük ve açık bir çelişki vardır. Asgarî tavanı geçmeyene, kıdem tazminatını günlük o günkü ücreti üzerinden veriyorsunuz. Asgarî tavanı aşan işçide ise, asgarî ücret üzerinden hesap yapıyoruz. Bu hakkaniyete uygun değildir. Aslında, kıdem tazminatının espirisine de uygun değildir. Biz, ne kadar işçi emek vermişse, o kadar o işçiyi tatmin etmek isterken, bu Yasa ile tam aksini getirdiğimiz için, önergenin kabulü yolunda oy kullanmanızı istirham ediyorum.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Cumhuriyet Halk Partililer iştirak etmedi, Meclis tatile girdi.

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurunuz, müdahale etmeyiniz. Sayın Fikret Gündoğan ve Sayın Solmaz Belül tarafından verilen önergeyi tekrar okuyup oylarınıza sunacağım.

(İstanbul üyeleri Fikret Gündoğan ve Solmaz Belül'ün önergeleri tekrar okundu)

BAŞKAN — Hükümet ve Komisyon önergeye katılıyorlar mı?..

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) Katılmıyoruz.

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Katılmıyoruz.

Önergeyi kabul edenler..

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Cumhuriyet Halk Partisi Grupu, geri gönderilmesine taraftar mıdır.?

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Yani geri mi gönderelim?.

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Politika yapıyorlar, politika.

BAŞKAN — Kabul etmeyenler.. Kabul edilmemiştir efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, birinci madde üzerinde konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Birinci madde üzerinde konuşmalar bitti, önergelerin oylanmasına geçtik, Sayın Feyyat.

İkinci bir önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

1475 sayılı Yasanın 1 nci maddesinde yer alan «İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyla Devlet veya en az yüzde 51 hissesi Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatıyle ilgili bir fon tesis edilir. Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir» şeklindeki son 2 fıkranın madde metninden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

İstanbul	İstanbul
Fikret Gündoğan	Solmaz Belül

BAŞKAN — Sayın Belül, konuşacak mısınız efendim?.

SOLMAZ BELÜL (İstanbul) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz.

ORHAN KOR (İzmir) — Kanunun çıkmaması için elinden geleni yapıyor.

SOLMAZ BELÜL (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın senatörler;

Senatonun başlıca bazı görevleri vardır. Kanunun çıkmaması için, burada önergeleri savunmamamı söyleyen arkadaşlarıma söylüyorum.

Senatonun en son günü, kıdem tazminatı gibi önemli bir yasayı, en son saatlere getirmekle, aslında Hükümet kıdem tazminatına gereken önemi vermemiştir. (A. P. sıralarından anlaşılamayan gürültüler(.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz efendim. Bırakınız, fikirlerini ifade ediyorlar, önergeleri üzerinde konuşuyorlar. Rica ediyorum efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Aleyhinde söz istiyorum.

SOLMAZ BELÜL (Devamla) — Senatonun görevi, Meclisten gelen yasaları aynen tatbik etmek değildir. Senatonun görevi, Meclisten gelen yasalar üzerinde, kendi görüşüne göre bir nevi değişiklikler yaparak, yasaları yasalaştırmaktır. Meclisten geldiği şekilde, «Birçok işçiler bunu bekliyor» zorunluluğu ve baskısı altında bir yasa çıkarmak aslında demokratik koşullara aykırıdır.

Binaenaleyh, yasaların enine boyuna görüşülmesini ve yasaların yasa olacak şekilde çıkmasının te-

minini Hükümetten bilhassa istirham ediyoruz.

MEHMET NURİ ADEMOĞLU (Adana) — Onu sen yapacaksın.

SOLMAZ BELÜL (Devamla) — Sayın arkadaşlarım;

Burada Adalet Partili sözcüler çıkarak, fon tesisine karşı çıkmamızı kınadılar ve bize dediler ki; «Yüzde 51'i Devletin garanti edeceği bankalarda veya teşekküllerde bu fon toplanarak, işçi büsbütün teminat altına alınırken bu fona niçin karşı çıkıyorsunuz?..»

Aziz arkadaşlarım;

Fon tesisinde, biz işçi yanında olduğumuz gibi, sorumluluğun yalnızca Hükümete yüklenmesinden yana değiliz. Kıdem tazminatının sorumluluğu işverene aittir. Deminki önergemde müdafaa ettiğim gibi, işçi, işverene birtakım katkılarda bulunuyor; onun kâr etmesini sağlıyor, üretiminin çoğalmasını sağlıyor, onun sermayesinin yükselmesini sağlıyor. Kıdem tazminatından işveren mesuldür; Devlete bu sorumluluğu yükleyemezsiniz. Biz onun içindir ki, Devletin bu sorumluluk altına girmesine karşıyız. İşçimizin bir teminat altına girmesinden elbette memnun oluruz; ama işverenin sorumluluğunu Devlet üstüne yükleme yolunu açarsak, bundan böyle bütün sorumlulukları Devletin üstüne yüklemek suretiyle, işverenlere yalnızca kârı paylaşma görevini vermiş oluruz.

ORHAN KOR (İzmir) — İktidarınızda işçiye ne verdiniz?..

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kor.. Sayın hatip siz devam buyurunuz lütfen efendim.

SOLMAZ BELÜL (Devamla) — Burada, «İşveren olmazsa işçi olamaz» buyurdu arkadaşlarım. Ben de söylüyorum: Sanayileşen ülkelerde, işçi olmazsa işveren de olamaz. Sanayiin, kalkınmanın temelinde işverenin sermayesi kadar işçinin alınteri de yatar. Birinin diğerine üstünlüğünü kabul etmek..

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Aksini söyleyen yok; gayet tabiî öyle.

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyiniz lütfen. Fikirlerinizi ifade buyurdunuz, şimdi müdahale etmeyiniz lütfen.

SOLMAZ BELÜL (Devamla) — İşçiden yana olduğunu söylemek kâfi değildir.

Ben burada politika yapmıyorum. Önergelerle, işçiden yana Cumhuriyet Halk Partisinin olduğunu size ispat edeceğim.

ORHAN KOR (İzmir) — İktidarınızda işçilere ne verdiniz?.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Öğren, öğren!..

SOLMAZ BELÜL (Devamla) — İşçiden yana olmanın ucuz bir politika olduğunu söyleyen arkadaşlarıma söylüyorum. Önergelerimi kabul edersiniz; Kasım ayının birinci gününde de önergeye göre yasayı çıkarırsınız, tavanı kaldırırsınız, fonu kaldırırsınız, işçiden yana, biraz sonraki..

BAŞKAN — Sayın Belül, lütfen önerge üzerinde konuşunuz efendim.

SOLMAZ BELÜL (Devamla) — Evet, biraz sonraki önergemde göreceğiniz gibi, 17 nci maddenin 2 nci bendendeki istisnaları kaldırırsınız ve işçiden yana olduğunuzu eyleminizle ispatlarsınız.

Burada parlak nutuklar atarak işçiden yana çıkılmaz. 1950 senesinden beri Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidara gelmemiştir. İktidara geldiğimiz zaman, işçiden yana olduğumuzu sizlere ispatlayacağız. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Önergenin aleyhinde söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın Ege, müsaade buyurunuz efendim, niçin söz istiyorsunuz.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Aleyhinde konuşmak için.

BAŞKAN — Efendim, önergenin aleyhinde konuşma olmaz. Önerge veren üye önergesiyle ilgili olarak kısa bir açıklamada bulunabilir. Rica ediyorum, söz vermem mümkün değil efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Sayın Hanımefendi Komisyonda üye olduğu halde bulunmadılar. Onu arz etmeme müsaade ediniz; Komisyonda bulunmadılar.

BAŞKAN — Olabilir efendim, olabilir, söz vermem mümkün değil. Önergelerini açıkladılar efendim.

Önergeyi okuyup oylarınıza sunacağım.

Yüksek Başkanlığa

1475 sayılı Yasanın 1 nci maddesinde yer alan, «İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyle, Devlet veya en az yüzde 51 hissesi Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir. Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir» şeklindeki son 2 fıkranın madde metninden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

İstanbul
Fikret Gündoğan

İstanbul
Solmaz Belül

MEHMET NURİ ADEMOĞLU (Adana) — Sayın Başkan, önergenin aleyhinde niçin konuşulmaz, lütfen izah eder misiniz?.

BAŞKAN — İçtüzükte, ilgili maddeler..

MEHMET NURİ ADEMOĞLU (Adana) — İkinci müzakeresinde konuşulmaz.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim. Hem birinci müzakeresinde hem ikinci müzakeresinde..

MEHMET NURİ ADEMOĞLU (Adana) — Hayır efendim; birinci müzakeresinde konuşulur.

BAŞKAN — Beyefendi, lütfen İçtüzük maddelerini tetkik buyurursanız göreceksiniz efendim.

MEHMET NURİ ADEMOĞLU (Adana) — Buyurduk efendim; birincisinde konuşulur.

BAŞKAN — Efendim, zaten bir defa müzakereye tabi bir kanunu konuşuyoruz. Öncelik almış, ivedilik almış bir kanunu konuşuyoruz. Esasında mümkün değil. Ancak önerge sahibi konuşabilir efendim.

MEHMET NURİ ADEMOĞLU (Adana) — Önerge sahibi bir sürü yalan yanlış şeyler söylediler.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Yalanı siz söylüyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Ademoğlu, olabilir efendim, olabilir. Ona göre Yüce Heyet fikrini ve reyini izhar buyuracaklardır.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul buyuranlar.

ORHAN KOR (İzmir) — (C. H. P. sıralarını işaretle) İşte kanunun çıkmasını istemeyenler..

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — İşverenleri dilenci durumuna düşürdünüz.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — İşveren başına yıkılsın.

BAŞKAN — İndiriniz efendim. Önergeyi kabul etmeyenler.. Kabul edilmemiştir.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Çuvallardan bahsedin, çuvallardan..

BAŞKAN — Lütfen Sayın Feyyat..

Bir önerge var, okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

İş Kanununun 14 ncü maddesini değiştiren tasarının 1 nci maddesinin, sigorta ettirme yasağını ve fon tesisini öngören son 3 fıkrasının tasarıdan çıkarılarak yerine aşağıdaki fıkranın konulmasını teklif ederim.

Saygılarımla.

Yozgat
Süleyman Ergin

«Bu kanuna göre ödenecek kıdem tazminatları kurulacak bir fondan karşılanır. Fonun kuruluşu, kıdem tazminatını hak ediş sebeplerinden hangilerini karşılayacağı ve bunlar için yapılacak tahsilât ile ödemelerin bu Kanunda gösterilen miktarın ne kadarı olacağı, fonun yönetimi, tahsil edilecek prim tutarı, ödemelerin şekli ve fon ile ilgili diğer hususlar Bakanlar Kurulunca bir tüzükle düzenlenir. Bu tüzük kanunun neşri tarihinden itibaren 6 ay içinde çıkartılır.»

BAŞKAN — Sayın Ergin, konuşacak mısınız efendim?

SÜLEYMAN E. ERGİN (Yozgat) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

SÜLEYMAN E. ERGİN (Yozgat) — Muhterem Başkan, kıymetli senatörler;

Bir noktaya dikkatinizi çekmek için böyle bir önerge vermiş bulunmaktayım. Sebebini kısaca izah etmek istiyorum.

Kıdem tazminatının artırılması, bu yükü önemli ölçüde artıracağından, işçiler bakımından, ödemeyi teminat altına alacak bir formülün getirilmesinde yarar görülmektedir. Bulunacak bu yol, işçiler için, alabilmek garantisi yanında, işverenler için de belli primleri ödeme kolaylığı getirilmesi ve kıdem tazminatının köklü bir müessese haline gelmesini sağlayacak yol olacaktır. Bu sebeple, kıdem tazminatının, sigortacılık kurallarına uygun bir fonda toplanması ve ödemelerin fon kanalıyle yapılması, öncelikle işçiler bakımından yarar sağlayacak; işverenler için de kolaylık getirecektir.

Kıdem tazminatı, yaşlılık, emeklilik, malûllük ve ölüm gibi hallerde ödendiği gibi, kısa süreli hizmetler karşılığı olarak da işten ihbarlı çıkarma, haklı sebeple işçinin aktini feshetmesi ve askerlik sebebiyle de ödenmektedir.

İki grupta toplanan tazminatı hak ediş sebeplerini, fon teşkilinde gözönüne almak ve bu gruplardan hangileri için fonun geçerli olacağını ve bunun karşılığının, 30 günlük tazminatın ne oranda ödeneceğini fon teşkilinde düşünmek zorunluğu vardır.

Tazminatı hak ediş sebeplerinin tamamı için fon teşkiline gidildiği takdirde, ödemelerin de 30 gün üzerinde yapılacağı tabiidir.

Diğer yandan, fon teşkili ciddî aktuarya hesaplarına dayanmalıdır. Fonun kapsadığı hak ediş sebeplerine göre tahsil edilecek prim ve yapılacak ödeme değişik olacağından, bunun ciddî hesaplamalarla orta-

ya çıkarılması zarurîdir. Bu ise zamana muhtaç bir iş olduğundan, düzenlemenin ve hesaplamanın tüzükle yapılması isabetli olacaktır.

Değişiklik görüşüm bu gerekçeye dayalıdır, arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Ergin, bir dakikanızı rica edeyim: «İş Kanununun 14 ncü maddesini değiştiren tasarının 1 nci maddesinin sigorta ettirme yasağını ve fon tesisini öngören son üç fıkrasının..» diye ifade buyurmuşsunuz. Lütfen elinizdeki metinden, son üç fıkra hangi fıkradan başlıyor o fıkrayı okur musunuz?

SÜLEYMAN E. ERGİN (Devamla) — Okuyayım efendim.

Son üç fıkra: «Kıdem tazminatının doğan sorumluluğu..»

BAŞKAN — Oradan başlıyor, evet efendim. Buyurunuz efendim.

Sayın üyeler;

Sayın Ergin'in bu önergesini oyunuza sunmuyorum. Çünkü, bundan evvel Sayın Gündoğan ve Sayın Belül tarafından müştereken verilmiş olan önerge ile bu fıkranın çıkarılması önerilmişti ve Yüce Heyet tarafından da reddolunmuştu.

Bir ilâve önerisi var, bu ilâve önerisini, sonradan, ilâveler isteyen önergelere sıra geldiği zaman ayrıca arz edeceğim.

Bir başka önerge var, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesini değiştiren tasarının ,«Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret... 7,5 katından fazla olmaz» şeklindeki tavan tahdidi yapan fıkranın aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Yozgat
Süleyman E. Ergin

«Bu maddeye göre ödenecek kıdem tazminatının miktarı 1 nci derece Devlet memurlarına verilen emekli ikramiyesini geeçmez.»

BAŞKAN — Sayın Ergin konuşacak mısınız efendim?..

SÜLEYMAN E. ERGİN (Yozgat) — Müsaadenizle efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SÜLEYMAN E. ERGİN (Yozgat) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Bu önergem, biraz önce C. H. P.'li arkadaşlarımızın verdiği önergenin tam tersine; tavan tahdidini kaldırmak manasında olan o önergenin tam tersine, tavan tahdidini daha da düşürmektedir.

Bu önergemde şu noktaya dikkatinizi çekmek isterim : Çalışmalar arasında aslolan eşitliktir. Memur hukukuna göre ödenen ikramiyeler, kıdem tazminatının karşılığı olduğu halde, bunun toplamı, 30 yıl için 15 maaşı geçemez, bu 15 maaş olarak sınırlandırılmıştır. Oysa ki, işçilerin kıdem tazminatının hem senelerin geçmesiyle, hem de ücretlerin artmasıyle yükselmesi, çok büyük rakamların ortaya çıkmasına sebebolmaktadır.

Bu rakamlar ,sosyal güvenlik ve iş tazminatını aşan sermaye niteliğine ulaşan ve işletmelerin taşıyamayacağı kadar malî külfet teşkil eden seviyeye gelmektedir.

Bazı toplu iş sözleşmelerinde bu tazminatın 250 bin veya 450 bin lirayı geçemeyeceğine dair hükümlerin konduğunu söylemek, bu husûsta yeterli olabilir.

Bu durum, ileride işletme sermayesini dahi ortadan kaldırabilecek tehlikeler yaratacaktır. Hem bu tehlikeyi önlemek, hem de çalışan diğer grup olan memurlarla işçilerin eşitliğini sağlayabilmek için, aynı şekilde bir tavan tahdidi getirilmesi uygun olacaktır; memurlarınkine benzer şekilde...

Bu eşitliğin devamını sağlamak için de memur ikramiyelerindeki artışa eşit ve paralel olacak şekilde kıdem tazminatlarının otomatikman yükseleceği aşikârdır.

Kıdem tazminatlarının tavan tahdidi üzerinde birkaç misal arz etmek istiyorum. Bu misâllere, bilhassa bizden çok çok daha ileri memleketler, çok daha kalkınmış memleketler olması sebebiyle dikkatinizi çekerim :

İngiltere : Kıdem tazminatını haketme müddeti 2 yıldır. Biz bunu 1 yıla indirdik. Azamî tavan 38 bin liradır. Bu, Sterlin olarak ödenecek paranın Türk parası karşılığı olan kısmıdır. Yani, 38 bin liradan daha fazla ödeme yok.

HALİL TUNÇ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, işveren bildirisinde bunların hepsi var.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Tunç...

SÜLEYMAN ERTUĞRUL ERGİN (Devamla) — Evet efendim, var.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz efendim. Buyurun Sayın Ergin.

SÜLEYMAN ERTUĞRUL ERGİN (Devamla) — Almanya : Ancak, 10 yılda bunu hak edebiliyor ve bir de üstelik yaş tahdidi koymuş; 40 yaşından önce

alamıyor. Taban 2 aylık ücret, tavan da, 5 aylık ücretten fazla kıdem tazminatı alamıyor.

İsveç : 10 yıl, taban 7 500, tavan 33 000.

Norveç : 10 yıl, taban 6 000, tavan 16 000.

Bir de demirperdeden örnek vereyim; Bulgaristan'da kıdem tazminatını alabilmek için 5 yıl beklemekte ve tavan - taban sadece 1 maaş.

Şimdi, dikkatlerinize arz edeceğim husus :

Bunlardan çok daha ileri, çok daha zengin miyiz ki, bu derece büyük bir tavan tespitini uygun görüyoruz?...

Bu sözlerimin yanlış tefsir edilmemesini bilhassa rica ederim. Çünkü, istismar muhitleri bunu, işçi düşmanı gibi gösterme gayretlerine girecekler; fakat, benim indimde, benim fikrimde, memleket menfaati bahis konusu olunca, böyle ithamlar vizgelir.

Bir de bu kıdem tazminatının yıllara yükleyeceği mali porte üzerinde birkaç rakam vereyim size :

1975 yılı için takriben 16 milyar liralık mali külfet yükleyecek. Bu, 1983 için 85 milyarı bulacaktır. % 70 işveren Devlet olduğuna göre, Devleti çökertmek manasından başka neye gelir bu?..

Bu itibarla, hiç olmazsa eşitliği sağlamak, işçi ve memur ayırımını yok etmek için bu tavanın, 1 nci derecedeki devlet memurunun alacağı emekli ikramiyesini aşamayacağı şekilde düzeltilmesinin uygun olacağı kanaatindeyim. Önergem de bu merkezdedir.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Ergin'in önergelerine Hükümet ve Komisyon katılıyor mu efendim?..

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Hayır efendim.

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Hükümet ve Komisyon katılmıyorlar. Önergeyi tekrar okutup, oylarınıza sunacağım.

Sayın Başkanlığa

1475 sayılı İş Kanununun 14 ncü maddesini değiştiren tasarının, «Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret... 7,5 katından fazla olmaz» şeklindeki tavan tahdidi yapan fıkranın aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Yozgat
Süleyman E. Ergin

«Bu maddeye göre ödenecek kıdem tazminatının miktarı, 1 nci derece Devlet memurlarına verilen emekli ikramiyesini geçemez.»

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Sayın Ergin'in bundan evvel birinci kısmı okunan ama iki kısmı birden okunduğu zaman değişiklik önergesi mahiyetinde olan önergesinin ikinci kısmını okuyup oylarınıza sunacağım :

«Bu kanuna göre ödenecek kıdem tazminatları karulacak bir fondan karşılanır. Fonun kuruluşu, kıdem tazminatını hak ediş sebeplerinden hangilerini karşılayacağı ve bunlar için yapılacak tahsilât ile ödemelerin bu Kanunda gösterilen miktarın ne kadarı olacağı, fonun yönetimi, tahsil edilecek prim tutarı, ödemelerin şekli ve fon ile ilgili diğer hususlar Bakanlar Kurulunca bir tüzükle düzenlenir.

Bu tüzük kanunun neşri tarihinden itibaren 6 ay içinde çıkartılır.»

BAŞKAN — Sayın Ergin, bu önergesiyle maddenin son üç fıkrasının çıkarılarak, bu şekilde değiştirilmesini önermektedir.

Hükümet ve Komisyon katılıyor mu efendim?..

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Hayır efendim.

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Hükümet ve Komisyon önergeye katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Bir önerge var okutuyorum efendim.

Yüksek Başkanlığa

1475 sayılı Yasanın 1 nci maddesinin bu kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin,

1. — İşveren tarafından bu Kanunun 17 nci maddesinin 2 numaralı bendinin a, ç, e, f, fıkralarındaki sebepler dışında, şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

İstanbul — İstanbul
Fikret Gündoğan — Solmaz Belül

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, Sayın Belül, önergenizi izah edecek misiniz efendim?..

SOLMAZ BELÜL (İstanbul) — Müsaadenizl Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

SOLMAZ BELÜL (İstanbul) — Sayın Başkan sayın senatörler;

Bir partinin birtakım ekonomik temel felsefeleri nin olması doğaldır. Bunu tabii karşılarız ve onur d yarız. Bir parti işverenden, sermayeden yana olabil liberal ekonomik sistemi önerebilir, kalkınmanın ö

teşebbüs ile olacağına inanabilir; ona saygı duyarız. Ancak, burada kalkıp, hem özel sermaye ile kalkınmayı ve özel sermaye ile ilgili birtakım teşvikleri belgeler , hem de işçiden yana olma politikasını güderse, o zaman ona karşı çıkarız. Şurada önereceğim önergemdeki bazı maddeler, işçiden yana olmayı ispatlayan bir önergedir.

Sayın arkadaşlarım Cumhuriyet Halk Partisini, kıdem tazminatını çıkarmamakla suçlamaktadırlar. Aslında Cumhuriyet Halk Partisinin, kıdem tazminatından yana olup olmadığını bütün kamu biliyor; ama Cumhuriyet Halk Partisini, çalışma döneminin son gününde, en son dakikalarda buraya sıkıştırarak, birtakım baskı unsurlarıyle, işçiden yana önergeler vermesinin önlenmesi istenirse, biz ona karşı çıkarız. Bu, bizim işçiden yana olmadığımızı göstermez. Yasadaki bazı işçiden yana olmayan maddelerin çıkmasını istemek, aslında o Senatoda görevli olan Cumhuriyet Halk Partililerin en tabiî görevidir. Bizi bu baskı altında tutamazsınız. Biz, kimden yana olduğumuzu eylemimizle ispat ettiğimiz gibi, şimdi okuyacağım önergeye eğer oy verirseniz, siz de burada söylediklerinizi ispatlamış duruma gelirsiniz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tatilden sonra, tadil verirsiniz...

BAŞKAN — Lütfen efendim, Sayın Ucuzal.

Sayın Belül, önergenizi izah buyurunuz lütfen efendim.

SOLMAZ BELÜL (Devamla) — Efendim, hepinizin bildiği gibi, 17 nci maddenin 2 nci bendi, işçinin işveren tarafından işten çıkarıldığı zaman kıdem tazminatının hangi hallerde verilmeyeceğini göstermektedir.

Biz, buraya dört tane istisna maddesini getirmek istiyoruz. Yani, bu hallerde de işçi, işinden çıkarıldığı takdirde kıdem tazminatı almasını öneriyoruz. Bu maddeleri aynen iş kanundan okuyorum :

(a) Fıkrası :

«Hizmet akdi yapıldığı sırada, bu akdin esaslı noktalarından biri için gerekli vasıf ve şartlar kendisinde bulunmadığı halde, bunların kendisinde bulunduğunu ileri sürerek yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler veya sözler söyleyerek işçinin işvereni yanıltması..»

Sayın arkadaşlarım;

Bu maddenin kalkmasını istiyoruz. Çünkü bir işçi düşününüz ki, 10 - 15 sene bri işverenin yanında çalışıyor; ama 10 - 15 sene sonra işveren o işçiyi çıkarmak istediği zaman, «sen bana işe girerken yalan beyanda bulundun» diye işinden çıkarırsa, büyük bir haksızlığı, bir bahaneyi ortaya getirmiş olur. Bir bahaneyle işçinin işten çıkarılmasında kıdem tazminatı almamasını büyük bir haksızlık sayıyoruz.

Yine (ç) fıkrasında : «İşçinin işveren yahut onun aile üyelerinden birine yahut işverenin başka işçisine sataşması veya 77 nci maddeye aykırı hareket etmesi..» Müsaade ederseniz 77 nci maddeyi okuyacağım :

«Madde 77. — İşyerine sarhoş olarak gelmek ve işyerinde ispirtolu işki kullanmak yasaktır.»

Sayın arkadaşlarım;

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün de ifade ettiği ve bazı arkadaşların da alayla karşıladıkları bir gerçek var. Burada itiyat halinde sarhoş olarak ise gelmekten bahsedilmiyor. Şu halde 10, 15, 20, 30 sene çalışan bir işçi işyerine bir kere sarhoş geldiği takdirde, her ne sebeple olursa olsun, siz, ona kıdem tazminatı vermeden işten çıkarma hakkına sahip oluyorsunuz. İtiyat haline gelmesi halinde bir istisna kabul edilebilir; ama yasa hükmü açık. Sarhoş olarak bir kere gelmesini o işçinin bütün yıllar boyunca çalışmasının ve emeğinin ortadan kalkmasına sebep oluyor. Bu bakımdan kıdem tazminatının da yine bu madde içinde istisna sayılmasını rica ediyoruz.

(e) fıkrasında, işçinin işyerinde, 7 günden fazla hapisle cezalandırılan ve cezası ertelenmeyen bir suç işlemesi hali var. Diğer fıkrayı da okuyup hepsini birden izah etmek istiyorum.

(f) fıkrası : «İşçinin işverenden izin almaksızın veya haklı bir sebebe dayanmaksızın ardı ardına iki gün veya bir ay içinde iki defa herhangi bir tatil gününden sonraki işgünü yahut bir ayda üç işgününde devam etmemesi halleri.»

Sayın arkadaşlarım;

Bunların hepsini tek bir gerekçeye bağlıyorum. Senelerce geçen emeği bu kadar basit nedenlerle ortadan kaldıramayız. Bu işçinin emeğidir; senelerinin, yıllarının emeğidir. Üstüste işe gelmemesi her halde haklı birtakım nedenlere dayanabilir, her halde birtakım sebepleri vardır. Bütün bunlar tahkik edilmeden somut, «iki gün işe gelmedi» diye işine son verilmek ve bu suretle işçileri kıdem hakkından mahrum etmek büyük bir haksızlıktır.

İşte biz, işçiden yana olduğumuz için, bu istisnaların ortadan kaldırılması, bu fıkra gereğince de işten çıkarılan işçilerimize kıdem tazminatının verilmesini öneriyoruz. İşçiden yana olanlar oy versin lütfen. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Önergeye Hükümet katılıyor mu?..

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılmıyor.

Komisyon?...

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

Önergeyi okuyup oylarınıza sunacağım.

Başkanlığa

1475 sayılı Yasanın 1 nci maddesinin bu kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin,

1. — İşveren tarafından bu kanunun 17 nci maddesinin 2 numaralı bendinin a, ç, e, f fıkralarındaki sebepler dışında, şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

İstanbul	İstanbul
Fikret Gündoğan	Solmaz Belül

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler lütfen işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Bir önerge daha var, okutuyorum efendim.

Yüksek Başkanlığa

1475 sayılı Yasanın 1 nci maddesine aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Fon, işverene kredi, avans ve buna benzer bir işlem için geri ödenemez.

İstanbul	İstanbul
Fikret Gündoğan	Solmaz Belül

BAŞKAN — Sayın Belül izah buyuracak mısınız efendim?..

SOLMAZ BELÜL (İstanbul) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Peki efendim.

Komisyon katılıyor mu efendim?..

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmıyor.

Hükümet?..

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Hayır.

BAŞKAN — Hükümet katılmıyor.

Önergeyi tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

(İstanbul Üyesi Fikret Gündoğan ve İstanbul Üyesi Solmaz Belül'ün önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler lütfen işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir efendim.

1 nci maddeyi ihtiva ettiği 14 ncü maddeyle birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — 1475 sayılı İş Kanununun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İşten çıkarmanın sonucu

Madde 24. — İşverenler bu Kanunun 13 ncü maddesinde belirtilen şartlara uyarak işine son verdiği veya 16 ncı maddenin III ncü bendi gereğince iş aktini fesheden işçilerin yerine çıkma veya çıkarma tarihinden itibaren 6 ay içinde başka işçi alamaz.

Bu süre içinde işyerine aynı nitelikteki iş için yeniden işçi almak isteyen işveren durumu uygun araçlarla yayınlar ve işçinin kaydettirdiği adresine noter aracılığı ile duyurur. Tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde işyerine başvurmayanların bu hakkı düşer.

17 nci maddenin I nci bendinin (b) fıkrası ve III ncü bentleri gereğince işten çıkarılan işçiler hakkında da 6 aylık süre içinde işten çıkarmayı gerektiren sebepler ortadan kalkmış ise birinci fıkra hükmü uygulanır.

Bir işyerinin aynı şartlarla işletilmesi veya işletmeye başlanması yahut mevsim ya da kampanya nedeniyle yeniden çalışmaya geçmesi hallerinde de bu madde hükmü uygulanır. Mevsim ve kampanya işlerinde çalışan işçiler için noter tebligatı hükmü uygulanmaz.

Bağlı bulunduğu emeklilik mevzuatı gereğince yaşlılık ya da emeklilik yaşını doldurmuş ve aynı zamanda yaşlılık veya emeklilik aylığına hak kazanmış olan işçiler hakkında bu maddenin tekrar işe alınma zorunluluğuna ilişkin hükümleri uygulanmaz.

İşlerine son verilen işçilerin sayısı 10 ve daha fazla olduğu takdirde işveren yeni bir işe yerleştirilebilmeleri için bunların isimlerini ve niteliklerini çıkarma tarihinden en az bir ay önce ilgili İş ve İşçi Bulma Kurumu örgütüne bildirmek zorundadır.

BAŞKAN — 2 nci madde üzerinde verilmiş önerge yoktur.

2 nci maddeyi ihtiva ettiği 24 ncü madde ile birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 2 nci madde kabul edilmiştir.

Madde 3. — 1475 sayılı Yasanın «İzin Ücreti» başlıklı 54 ncü maddesinin 3 ve 4 ncü fıkraları arasına aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Ancak son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde izin ücreti; işçinin izne çıktığı ayın başı ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

BAŞKAN — 3 ncü maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 3 ncü madde kabul edilmiştir.

Madde 4. — 1475 sayılı İş Kanununun 98 nci maddesinin VII nci bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

VII - 24 ncü madde hükümlerine aykırı olarak işyerine yeni işçi alan işverenler işten çıkardığı her işçi için 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına ve tekrarında daha önce verilen para cezasının iki katı,

BAŞKAN — 4 ncü maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 5. — 1475 sayılı İş Kanununun 26 ncı maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN — 5 nci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 6. — İşten çıkarma tazminatı (İşten çıkan veya çıkarılanlara verilen tazminatlardır.) şu kadar ki, bu suretle verilen tamzinatın miktarı işten çıkan veya çıkarılanın (24) aylığını aştığı takdirde fazlası ücret olarak Gelir Vergisine tabi tutulur. Hizmet ifa edilmeksizin ödenen ücretler tazminat sayılmaz.

BAŞKAN — Sayın Ergin, bu madde üzerinde bir önergeniz var, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

1475 sayılı İş Kanunundaki değişiklikleri öngören 508 sıra sayılı kanun tasarısında madde 6 ve madde 7 birbirinin tamamen aynıdır. Bu sebeple madde 7'nin metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Yozgat
Süleyman E. Ergin

BAŞKAN — Gerçi madde 7'nin çıkarılmasını öneriyorsunuz; ama burada bir ayniyet görülmüyor. Metinler farklı. Lütfen oturduğunuz yerden kısaca izah buyurur musunuz?

SÜLEYMAN ERTUĞRUL ERGİN (Yozgat) — Efendim, ikisi arasındaki fark : Birisinde başlangıçta işten çıkarma, diğerinde işten çıkma... Mana aynı.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz; aynı olmadığını ifade buyuruyorsunuz, 6 ncı ve 7 nci maddelerin...

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Ayrı maddeler efendim.

BAŞKAN — Ayrı maddeler diyorsunuz.

Sayın Ergin iki maddenin de aynı maksadı istihdaf ettiğini ifade ediyorlar.

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Ayrı maddeler efendim.

BAŞKAN — Sayın Hükümet katılıyor mu efendim?

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz; aynen ipkasını istiyorsunuz.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

6 ncı maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 7. — 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin 7 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

İşten çıkma tazminatı (İşten çıkan veya çıkarılanlara verilen tazminatlardır.) şu kadar ki, bu suretle verilen tazminatın miktarı işten çıkan veya çıkarılanın (24) aylığını aştığı takdirde fazlası ücret olarak vergiye tabi tutulur. Hizmet ifa edilmeksizin ödenen ücretler tazminat sayılmaz.

BAŞKAN — 7 nci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 7 nci madde kabul edilmiştir.

Geçici Madde — 14 ncü maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatının işveren tarafından doğrudan doğruya ödenmesine devam olunur.

BAŞKAN — Geçici maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 8. — Bu Kanunun 1 nci maddesi 1.2.1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde bir değişiklik önergesi var, sunuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

İş Kanununu değiştiren tasarının yürürlük maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Yozgat
Süleyman E. Ergin

«Bu kanunun 1 nci maddesi ile getirilen değişiklikler, bu kanunun yürürlüğünden sonraki hizmet ve

kıdem süreleri için uygulanır. Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.»

BAŞKAN — Sayın Ergin, önergenizi izah edecek misiniz efendim?

SÜLEYMAN ERTUĞRUL ERGİN (Yozgat) — Evet.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SÜLEYMAN ERTUĞRUL ERGİN (Yozgat) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Kanunların yürürlük tarihinden sonraki dönemleri kapsaması asıldır. Bu hukukun genel kuralları arasında olduğu gibi, güven ve kararlılık ilkelerinin de doğal bir sonucudur. Hele yeni mali mükellefiyet getiren değişikliklerin geçmiş hizmet sürelerine teşmili, Anayasanın kararlılık ilkesini zedeleyen ve önceden tahmin edilemeyen külfetleri getirecek olan sonuçlar doğuracağı cihetle mahzurludur.

Kıdem tazminatı geçmiş dönem hukukuna etki yapacak şekilde bir düzenlemeye tabi tutulmak yerine, yürürlüğünden sonraki hizmet sürelerini kapsamaktadır. Bu suretle çalışanın menfaatlerindeki artışın yanında, çalıştıranın kanun koyucuya güven duyması da sağlanabilecektir. Aksi takdirde kıdem tazminatının geçmişe teşmili, gelecekte ne gibi değişikliklerin yapılacağı ve ne artışların getirileceği endişesi çığrını açar ki, bu da iş hayatını tedirgin eder, çekingen ve kararsız kılar.

Teklifimdeki değişiklik bu gaye ile yapılmış ve tazminatın 30 güne çıkarılması hükmü, yürürlük tarihinden sonraki dönem için geçerli olacak şekle getirilmiştir. Böylece kanunun, muhtemel bir Anayasaya aykırılık iddiası da önlenmek istenmiştir.

Diğer taraftan tasarının bu şekilde kanunlaşması İş Kanununun sistemine de uymayacaktır. Nitekim İş Kanununun 109 ncu maddesi fikir işçilerine kıdem tazminatı hakkını tanırken, kanunun yürürlüğünden sonra geçecek hizmet sürelerini esas tutmuştur.

Arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Ergin'in önergesini tekrar okutup, oylarınıza sunacağım.

(Yozgat Üyesi Süleyman Ertuğrul Ergin'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon?

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet ve Komisyon katılmıyor.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir efendim.

Komisyon, 8 nci maddenin oylanmasından evvel söz istediniz. Komisyon adına Sayın Cevdet Aykan, buyurunuz efendim.

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bu dönemin son gününde ülkemizdeki sosyal hakların gelişmesi ve bunların sağlanması ve ülkemizde çalışma barışının kurulması ve geliştirilmesiyle ilgili önemli bir yasa tasarısını görüştük ve maddeleri de kabul edilmiş durumdadır.

Bu tasarı kıdem tazminatını düzenleyen ve o hakkı genişleten, aynı zamanda toplu ve ferdî işten çıkarma haklarını sınırlayan ya da düzenleyen, iş hayatımız yönünden önemli bir tasarıdır.

Kıdem tazminatı konusunda 1965'ten bu yana yürütülen tartışmaların, bu tasarı ile bir şekle kavuşturulmuş olması Senatomuz için ve bu kanunu benimseyip, bu kanunun geçmesini sağlayan gruplar için, özellikle benim mensubu olduğum Adalet Partisi Grupu için bir başarıdır.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Komisyon Başkanısınız...

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Devamla) — Evet efendim, Komisyon Başkanıyım.

BAŞKAN — Lütfen müdahale buyurmayınız efendim, rica ediyorum.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Komisyon Başkanı olarak mı konuşuyor, grup sözcüsü olarak mı?..

BAŞKAN — Efendim, söyleyebilir, bir mani hükmü yoktur. Komisyon Başkanı olarak konuşuyorlar, Adalet Partisi mensubu olduğunu ifade buyuruyorlar. Mani bir şey yok.

Buyurun efendim.

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AYKAN (Devamla) — Bu tasarının bazı yönlerinden işveren şikâyetçidir ve işçiler de bu tasarının bazı yönlerinin eksik olduğu kanısındadırlar.

Gayet tabii bir tasarı birtakım dengelerin ifadesidir. Bu tasarı da, iş hayatında çalışma barışını nasıl sağlayabiliriz yönündeki birtakım düşüncelerin ve araştırmaların sonucudur. Bazı eksikler taşıması, bu dengenin sağlanması ve çalışma barışını sağlamak için hangi kuralları kanunlaştırırsak bunu sağlaya-

biliriz düşüncesi yönündeki gayretlerin ifadesidir, ama bu tasarıyı değerlendirirken şu soruya cevap aramak lâzımdı : Acaba ileride bu tasarının getireceği hükümlerle sosyal hayatımızda sağlanacak denge, bu tasarıdan yararlanacaklar ve ülkemizdeki diğer çalışanların aleyhinde mi olacaktır?.. Benim samimî inancım; bu tasarıdan yararlananlar ve diğer çalışanların lehinde bir dengenin sağlanmasına bu tasarı imkân verecektir. Bu yönüyle de bir gelişmenin ifadesidir.

Bu tasarı, 150 ilâ 200 bin civarında iş hayatında emek vermiş işçinin birdenbire yararlanması imkânını sağlayacaktır ve halen çalışan, sayıları milyonun üzerinde olan işçinin de haklarına yeni birtakım imkânlar, yeni haklar getirecektir.

Sayın Türk - İş Başkanı ve Senatomuzun değerli üyesi Halil Tunç, iş hukuku anlayışını ve ülkemizdeki çalışma hayatında çalışma barışının sağlanmasındaki lüzumu ve üretimi artırarak bunu sağlamamızdaki gereğini ifade eden konuşmalarını takdirle karşıladım. Bunlar her aklı selim sahibinin kabul edeceği ve benimseyeceği görüşlerdir. Türk - İş'in sorumlu Başkanı olarak, iş hukukunun ülkemizde çalışma barışını sağlama amacına yönelmiş olması üzerinde ısrarla durmasını ayrıca çok değerli bir destek olarak değerlendirdim.

Sayın Gündoğan bu tasarıyı değerlendirirken bazı eleştiriler yöneltti. Bu eleştirilerin bir kısmı benim ölçüme göre şanssızlıktı.

Sayın Gündoğan, 2 nci madde ile getirilen ve 24 ncü maddeyi değiştiren kısımla ilgili eleştirilerinde özellikle ahlâk ve iyiniyet kurallarına uymayan haller nedeniyle işten çıkarma hakkının sınırlanmasına ve bu nedenle işçilerin kıdem tazminatı haklarını yitirmemeleri üzerinde durdu.

1974 Mayısında Sayın Ecevit'in imzasıyle Meclise gelen tasarıda bu metin aynen mevcuttur; «İşveren tarafından bu kanunun 17 nci maddesinin 2 numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında...»

Acaba, Sayın Ecevit ve Ecevit Hükümetinin Çalışma Bakanı imzasını taşıyan bu metni bilmeden mi imzaladılar, yoksa bu, bu kişilerin işçi yararından yana olmamalarının ifadesi midir?.. Tabii bunu, bir soru olarak Sayın Gündoğan'ın değerlendirmesi gerekir.

Sayın Gündoğan'ın genellike uzun ve çok yönlü konuşmalarının bir şanssızlığı vardır; pek çok yanlışları taşırlar. Çok uzun olduğu ve çok da yanlışlar taşıdığı için cevap verilmez ve bu nedenle de Sayın Gündoğan kendi konuşmalarını gerçek sayar.

Yine bu ifade içerisinde Sayın Gündoğan ısrarla şu iki tema üzerinde durdu. Bunu, toplantımızın son gününde bu Senatoda bazı tartışmaların çıkması için değil; fakat bazı düşüncelerin iyi bilinmesi için ifade etmek istiyorum.

Cumhuriyet Halk Partisinin işçi sınıfının temsilcisi olduğunu ve Cumhuriyet Halk Partisinin işçi sınıfının öncüsü olduğunu ifade ettiler ve bir deyimi; «eşitlendirme» deyimini, Cumhuriyet Halk Partisinin ülkede sağlamak istediği, gerçekleştirmek istediği şeyin ekonomik anlamda eşitlendirme olduğunu ifade ettiler.

Sanırım Adalet Partisiyle Cumhuriyet Halk Partisi arasında işçi anlayışı yönünden ve işçi sendikalarının fonksiyonu yönünden temelde bir anlayış vardır. Cumhuriyet Halk Partisinin işçi sendikalarını anlayışı ve ondan beklediği, bu sendika mensubu üyelerine birtakım sosyal haklar kazandırılması değil, bu sınıfın ülkede düzen değiştirmenin bir aracı olarak kullanılmasıdır.

Çok samimî inancım, Cumhuriyet Halk Partisi, iktidarı döneminde sosyal haklar konusunda çok konuşmuşsa da bu konuda hiçbir şey başarmamıştır. Bunu daha evvel de ifade ettim ve bu tatilde bir vesileyle Tokat'a gittiğimde bir öğretmenin bana ifade ettiği aynen şu oldu :

«Cumhuriyet Halk Partisinin, sosyal haklar konusunda konuştuğu halde bir şey yapmaması, ülkede sosyal huzursuzluğun artmasını istemesindendir» dedi.

Ben bunu Cumhuriyet Halk Partisinin bir başarısı olarak görmüyorum, ama bir gerçek var; sağlık hizmetlerinde, sosyal haklar konusunda, iş hukuku konusunda iktidarı döneminde hiçbir şey başaramamıştır. Bu bir liyakatsizliğin ifadesiyse, kötü bir şeydir; ama bu, ülkede sosyal huzursuzluğun artmasını sağlamak düşüncesini taşıyorsa, o da bir şanssızlıktır.

Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım;

Ülkemizdeki en büyük ıstıraplardan birisi, iş imkânının sınırlı olmasıdır. Daha çok insana daha çok iş ve insana çalışma imkânı sağlayabilme bizim ülkemizin şartları için sosyal hayatın başta gelen ve en önemli teminatıdır. İş hukuku ve iş güvenceliğiyle ilgili birtakım tedbirlerin alınması ve bunların geliştirilmesi, gayet tabiî ülkemizde sosyal huzuru sağlayacak ve geliştirecektir. Son bir ay içerisinde sosyal güvenliği artırıcı anlamda İşçi Emeklilik Kanunu ve üzerinde görüştüğümüz kanun çıkarılmış, başarılmıştır,

Türk - İş, benim anlayışıma göre, kendi sendikalarını ve mensuplarını bu ülkede düşen değişikliğinin bir aracı değil, mensuplarına çağdaş hakları sağlamanın bir aracı olarak görür. Benim anlayışıma göre kendi fonksiyonunu Türk - İş böyle görmektedir.

Yine benim müşahademe göre ve Sayın Başkanının da bu tasarı nedeniyle açıkça ifade ettiği gibi, Türk - İş bu ülkedeki kendi yerini daha gür ve daha açık şekilde belirtirse bu, ülkemizdeki üretimi artırmanın ve sosyal barışı sağlamanın en büyük teminatı olacaktır.

Bu tasarı Türk - İş'in, Parlamentonun ve muhtelif grupların müşterek başarısıdır. Yine bu tasarı, ülkemizde değişik grupların çatışması ile değil, değişik sosyal grupların işbirliği ile daha değerli ve daha iyi hizmetlerin yapılabileceğini gösterecek nitelikte bir çalışmanın ifadesidir. Eksikleri zamanla düzeltilebilir. Mühim olan beraber çalışma imkânımızı ve gücümüzü yitirmemektir.

Bu tasarının, Komisyon Başkanı olarak, hayırlı olmasını diliyorum.

Saygılar sunarım. (A. P. sıralarından alkışlar)

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim, ne hakkında?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Komisyon Başkanının konuşmalarını dinlediniz. Komisyon Başkanımız Adalet Partisi sözcüsüne bile taş çıkartacak bir ölçüde bana sataşmalarda bulundu. Müsaade buyurun da birkaç kelime ile kendilerine cevap verme imkânını bulayım

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, madde üzerinde söz almak mümkün değil.

SIRRI ATALAY (Kars) — Madde kabul edilmedi ki...

BAŞKAN — Arz edeceğim efendim, müsaade buyurunuz.

Çünkü önceden önerge verilen maddeler üzerinde müzakere yapma önergesi kabul edildi. Sizin için sataşma da bahis konusu değil. Ancak, belki ifade etmediğiniz sözlerin izafesi olabilir.

Buyurunuz efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Birkaç zamandır, Cumhuriyet Senatosunda komisyon başkanlığı yapan arkadaşlarımız, bütün Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna niyabeten vazife gören komisyon başkanlığı görevlerini unutarak, rahatça bir tarafa iterek, mensup oldukları partiye ve onların sözcülerine taş çıkartacak ölçüde partizanlık yapma âdetini bu Senatoya arz ettiler.

Doğrusunu söylemek gerekirse, bütün bu Genel Kurula niyabeten görev yapan komisyon başkanlarının bu sakim âdeti bu Senatoya getirmelerinden her halde Cumhuriyet Senatosu değil; ama Türkiye' de yasama faaliyetlerinin nasıl yürütüldüğüne dair araştırma yapan herkes üzerinde çok kötü bir etki yapacaktır.

Cevdet Aykan arkadaşımı tanırım; fakat şimdi bu konuşmasıyle yeni bir niteliğine daha muttali oldum. İrtidâd böyledir; yeni girilen dinde eskilerden daha fazla inançlı olmak gayreti, mürteddlerin kurtulamayacakları tarihî bir illettir. Kendisini bağışlarım; ama beraber çalıştığımız dönemlerde iyice hatırlıyorum, onun da gayretinin inzimamı ile sanıyorum kırk yıl içinde Cumhuriyet Halk Partisinin siyasî hayatında işçi hukukuna eklediğimiz âbide niteliğinde kanunlar hafızasından mı silindi, yoksa hakikaten, biraz evvel söylediğim gibi emekten yana olan partiden, birdenbire sermayeden yana olan partiye geçtiği zaman bunları unutmamak zorunluğu içinde midir?

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sataşma var Sayın Başkan, söz istiyorum.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Meselâ 1936'dan başlayan işçi hukuku düzenlemeleri...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Reddi miras yaptınız, onlardan sana ne?

BAŞKAN — Lütfen Sayın Köker.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — E, biraz evvel, «27 yıl iktidarda kaldınız» deyip, bizim o 27 yılda yaptıklarımızın hepsini Türkiye'nin felâketi olarak niteleyen Demokrat Partinin devamcıları sizler, 1936'da çıkardığımız İş Kanununu kendimize mal edince, «o zaman tek parti vardı» demeye ne hakkınız var?..

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Reddi miras ettiniz.

BAŞKAN — Sayın Köker müdahale etmeyiniz efendim, lütfen.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Şu kadarını söyleyeyim ki, eğer Cumhuriyet Halk Partisi olmasaydı ve Cumhuriyet Halk Partisi demokratik sol bir parti olmasaydı ve gerçekten düzen değişikliği peşinde olan bir parti olmasaydı ve düzen değişikliği için gerçekten çalışanlarla beraber bir mücadele vermeseydi; bugün Türkiye faşizmin karanlıklarına dal-

mış; batmış ve kimsenin çıkaramayacağı derinliklere gömülmüş idi. Şimdi Türkiye'de Cumhuriyet Halk Partisi düzen değiştirirken, gerçekten işçilerle köylülerle halkla el ele, omuz omuza, sırt sırta, demokratik usuller içinde tarihin en büyük mücadelesini veriyor ve Türk halkını lâyık olduğu insanlık düzeyine çıkarma yolunda âbide niteliğinde eserler veriyor. İşte şimdi müzakeresini yaptığınız bu kanun da son eserimizdir. İçinde hiç birinizin müspet hiçbir katkısı yoktur; aksine şu son saatlere getirip sıkıştırdığınız şu kanunda menfî her türlü müdahaleniz vardır. Siz açıkça, anı ile sanı ile İşverenler Sendikası Konfederasyonunun broşüründeki maddeleri bu kanuna fıkra olarak koymuş bir parti olmak töhmetinden kurtulamazsınız. Açalım mı broşürleri?.. Ne istiyor? «Fon koyunuz, bizim teklifimiz» diyor, koydunuz. Ne istiyor? «Şunu koy...» koydunuz. Ne istiyor? «Şunu koy» koydunuz. Düpedüz...

AZMİ ERDOĞAN (Diyarbakır) — Sayın Başkan ne konuşuyor, ne alâkası var?

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Düpedüz böyle yaptınız. Nasıl ki, 1967 yılında şu kürsüde yine ben...

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, söz verilme maksadının içinde konuşmanızı bilhassa rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Sataşma ile söz istiyor, neler söylüyor. Her zaman böyle yapıyorsun, ayıp be!..

BAŞKAN — Sayın Ertürk rica ediyorum efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — 1967 yılında ben bu kürsüden 931 sayılı İş Kanununun müzakereleri sırasında elimde tuttuğum yine İşverenler Sendikası veyahut İşverenler Birliği tarafından hazırlanmış ve İş Kanununun alması lâzım geldiği şekli gösteren, yeşil karelere doldurulmuş madde taslaklarını, burada Çalışma Bakanı olarak görev yapan, şimdi halen Millî Eğitim Bakanı olan Ali Naili Erdem'e göstermişimdir. «Elinizde tuttuğunuz kitap işverenlerin, sermaye çevrelerinin size, (Bu kanunu böyle çıkarınız) diye yazdığı kitaptır. Sizin bütün savunmalarınızı daha buraya gelmeden biliyorum» demişimdir. Kendisi buradan itirafa mecbur kalmıştır. O gün ne idiyseniz, bugün de osunuz, O gün nasıl o kitaba bakarak o kanunu düzenlemişseniz, bugün de işverenlerin iki broşürüne bakarak bu kanunu tam bir yıla yakın zamandan beri şu veya bu sebeple geciktirdiniz.

Soruyorum size, siz bu kanunun; yani Kıdem Tazminatı Kanununun neresine katkıda bulundunuz, nerede sizin bu kanun içindeki eseriniz, nerede işçi yandaşlığınız?

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, genel bir konuşma yapıyorsunuz. Çok rica ediyorum size, sizinle alâkalı hangi konularla sizin maksadınızı aşan sözler izafe edildiyse, o konuda konuşun. Rica ediyorum efendim, bir kanun çıkaracağız, yardımcı olun lütfen.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Anaşistleri, hırsızları affettiğiniz zaman, Af Kanunu çıkardığınız zaman bu kanunu çıkarabilirdiniz.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı lütfen, rica ediyorum.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Ama Sayın Başkan, hepimize hücum ediyor, «yandaş» diyor. Anarşistleri affettiğiniz zaman bu kanunu çıkarmaya gücünüz vardı, çıkarsaydınız, niçin çıkarmadınız?

BAŞKAN — Lütfen Hazerdağlı, rica ediyorum size efendim, rica ediyorum.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Anarşistleri, affettiğiniz zaman bu kanunu çıkarabilirdin, gücün vardı...

AZMİ ERDOĞAN (Diyarbakır) — Sayın Başkan, bir dakika.

BAŞKAN — Sayın Erdoğan, buyurun efendim.

AZMİ ERDOĞAN (Diyarbakır) — Efendim, tecavüzün manası var mı? Bu konuşma hakkında bir Divan kararı yok mudur?

BAŞKAN — Efendim, ben de kendilerini ikaz ediyorum, ama ne yapabilirim efendim, rica etmekten başka elimden ne geliyor? Rica ederim...

Buyurunuz Sayın Gündoğan. Lütfen efendim, telhis ederek.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Ağlanacak haliniz var.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, hakikatleri tahrif ediyor. Orada başka, burada başka konuşma yapmakla bir yere varılmaz.

BAŞKAN — Peki Sayın Köker, şimdi sizin ifade buyurduğunuz şekilde bir neticeye varabilir miyiz? Sizin grup mümessiliniz söz aldılar, söz vereceğim, o da konuşacak efendim ve bu şekilde sözler birbirini davet ediyor, sonra Başkandan istiyorsunuz. Başkana yardım etmiyorsunuz ki, efendim, rica ederim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Efendi gibi konuşsun.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi olarak Kıbrıs Barış Harekâtını ve Türkiye'nin dış politikasında...

MEHMET NURİ ADEMOĞLU (Adana) — Ne alâkası var; Kıbrıs olayının sataşma ile ne alâkası var?

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Af Kanunu çıkarken, Kıbrıs meselesi yoktu.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Türkiye'nin dış politikasında en zor problemleri çözmekle ve Türkiye'yi ekonomi açısından...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Kanunun çıkmaması için ne lâzımsa onu yapıyorlar.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, çok rica ediyorum, görüyorsunuz, efendim. Yardımınızı rica ediyorum, efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Konuşamayacak mıyım Sayın Başkan?

BAŞKAN — Efendim, konuşabileceksiniz, ama Kıbrıs Harekâtı ile de alâkası yok. Size sataşılan konu üzerinde lütfen. Sayın Aykan tarafından size birtakım ifade etmediğiniz sözlerin izafe edildiğini söylediniz; o konular üzerinde rica ediyorum efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — O onlarla meşgul olurken biz, o kısacık dönemde asgarî ücretlerin kırk liraya çıkarılmasını sağlayan bir iktidar olduk.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Çıkaraydın, çıkaraydın; gücün vardı o zaman.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tarım işçilerine asgarî ücret vermeyi imkân dahiline sokan parti olduk. Seneler geçmişti asgarî ücret görüşmelerinin üzerinden; daha vakti gelmeden asgarî ücreti işçilere bahşeden partiyiz. Biz, sizin iddialarınızla işçilerin gözünden düşmeyiz. Biz, sizin ithamlarınızla...

ORHAN KOR (İzmir) — Siz yalancısınız, yalancı...

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kor, rica ediyorum efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Demokratik soldan dönmeyiz. Biz, anarşistleri, şunları bunları affetmekle sizin ithamınızla kimsenin gözünden düşmeyiz; ama komandoları, Devletin yardımcısı ilân eden bir Hükümetin mensubu olmaktan da hiçbir zaman Türkiye'nin ithamından kurtulamazsınız. (A. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, hiçbir ilgisi yok efendim, rica ediyorum sizden.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Grupuma sataşma olmuştur efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Anarşistleri affettiğiniz zaman bunu da çıkaraydın, o zaman gücün vardı.

BAŞKAN — Sayın Ege, evvelâ yerinizden ifade buyurunuz; hangi maksat için söz istiyorsunuz?

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Aman efendim...

BAŞKAN — Efendim, biliyorum ben, söz vereceğim; Grupunuza sataşma nedeni ile mi efendim?

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Evet.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

AZMİ ERDOĞAN (Diyarbakır) — Sayın Başkan, kendi maksadını aşan konuşmaktan başka ne söyledi, lütfen söyleyin?

BAŞKAN — Efendim, ben ne yapabilirim Sayın Erdoğan? Ne yapabilirim ben? Bir Grup mümessili, bir grup sözcüsü çıkar, kendisine verilen sözün maksadını taşarsa ben, ağzını tıkayamam; rica ederim.

AZMİ ERDOĞAN (Diyarbakır) — Sayın Başkan, maksadını aşan konuşmaktan başka ne dedi?

BAŞKAN — Rica ederim efendim, ben takdir edemiyorum ki, kendi ifadelerini kendileri tanzim ediyorlar.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Sayın Fikret Gündoğan burada nutkuna devam ederken, Cumhuriyet Halk Partisi sıralarından Sayın bir arkadaşımız, bizden tarafa döndü, şöyle bir ifadede bulundu; «Ağlanacak bir haliniz var» dedi.

Hakikaten, şu Senatoda yıllardan beri devam eden müzakerelerin zabıtları objektif bir gözle tetkik edilse, ağlanacak hali olan, hatta belki bazılarının müşahede altına alınması gereken beyanlar vardır.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Öyle ise gülünecek haliniz var.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Sarlıcalı, rica ediyorum efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — Efendim, özür dilerim; gülünecekse, gülünmek, ağlanacaktan daha ağır, benim anlayışıma göre.

BAŞKAN — Sayın Ege, lütfen Genel Kurula hitap buyurunuz efendim. Rica ediyorum, lütfen yeni bir sataşmanın vesilesini yaratmayınız efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — Ben kâtiyen sataşma yaratacak bir konuşma yapmam.

BAŞKAN — Rica ediyorum; yaratacaksınız demiyorum efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — Neyse.

Bundan önce de konuşma yaparken bir noktadan hareket ettim; hatırlarsanız, zabıtlar ortada. Şu çıkacak olan tasarı bütün Parlamentonun şerefini, bütün üye arkadaşlarımın hakkını ve bütün üye arkadaşlarımın katkısını taşıyacak, dedim.

Kim iddia etti ki, bu bizimdi de, sizindi de, bilmem biz işçiden yanaydık, siz patrondan yanaydınız; sizin elinize bilmem efendim işveren filânı tutuşturdu da, siz ona göre hareket ettiniz... Bunlar yakışmıyor arkadaşlar bu kürsülerde. Bunlar bir telâş. Ne telâşı? İşte ondan sonra bir arkadaşım kalkıyor; yani tahrik ediliyor, istemediği halde mecbur kalıyor, diyor ki, falan falan kanunları çıkardınız devrinizde, falan falan şeyleri daha ehemmiyetli buldunuz, mademki işçi mevzuunu bu kadar ehemmiyetli buldunuz, niye yapmadınız, dediği zaman cevap veremiyorsunuz, bu sefer başka türlü tecavüzleri artırıyorsunuz; lüzumsuz bunlar sayın arkadaşlarım.

Bir arkadaşım buraya geliyor, önergesini izah ediyor, inerken şunu söylüyor, muhterem arkadaşlar; «İşçiden yana olduğunuz şuradan belli olacak; bu önergeye oy verirseniz...»

Şimdi, bakınız baskıya; bu manasız, çok manasız bir şey.

Çok istirham ediyorum arkadaşlar, işçi mümessili Türk - İş'in Sayın Genel Başkanı aramızda. Kürsüye gelsin desin ki, «Şu tasarıyı geri döndürün...» Biz, derhal bunu geri döndürmeye hazırız. «Bunun işçiye faydası yoktur bu haliyle çıkışında, alın bunu geriye» desin, biz şu anda oylarımızı muhterem arkadaşımın gösterdiği istikamette kullanacağız, lâzımsa.

Arkadaşlar;

Hepiniz bilirsiniz ki, bir kanun teklif veya tasarısı komisyonlarda müzakere edilirken, (Biz herhangi bir şeyin tek başımıza yahut da komisyon olarak mütehassısı değiliz, biz siyasî kişileriz) muhakkak surette gelen kanun teklif ve tasarıları üzerindeki müzakerelerde bu işin kompetanından, bu işin uzmanından komisyon bilgi alır. Biz bu bilgileri toplayarak kanun tasarı ve tekliflerinin müzakeresini komisyonlarda yürütürüz; öyle yaparız. Bize gelen bilgiye göre, şu tasarı kanunlaşmadığı takdirde de iki yüz bin işçimizin mağdur olacağı, ilgililer tarafından ifade edilmektedir; Sayın Tunç'un yakın mesai arkadaşları tarafından ifade edilmektedir. Hayır, böyle değilse, (Biz de bu tasarıda eksikler buluyoruz) muhterem arkadaşım gelsin desin ki, «Arkadaşlar, bu tasarı çıkarsa Türk işçisinin lehine olmaz...» Derhal geri alırız; hazırız.

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — Komisyona gelmediler; «Bulunamadı» diyor. Komisyona gelmedi.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — O zaman bu tasarı üzerindeki çalışmalarımızı daha ariz amik yürüterek, ileriki dönemde tekrar getirebiliriz.

Muhterem arkadaşlarım;

Şimdi bir arkadaşımız gelecek buraya, önerge verecek ve «Bu önergeyi kabul etmediğiniz takdirde işçiden yana olup olmadığınız belli olacak» diyecek ve bu önergeyi veren arkadaşımız ilgili komisyonun üyesi olduğu halde, komisyona bir gün uğramayacak ve raporda imzası bulunmayacak. Özür dilerim.

BAŞKAN — Sayın Ege, sataşma ile irtibatı, konu ile alâkası yok efendim bunun, rica ediyorum.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — Çok istirham ediyorum, yapmayalım bunları. Bunlar güzel değil. Bunların cevabı her zaman verilebilir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Halk Partisi ağır basar.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — Muhterem arkadaşlar;

Sonra, emekten yana parti, sermayeden yana parti... Biz emekten yana olup olmadığımızı her zaman konuşup söylüyoruz. Bizim emekten yana olup olmadığımız zabıtlarda vardır. Şimdiye kadar işçiler hakkında çıkmış olan kanunlarda kullandığımız oylar ortaya koymuştur emekten yana mıyız, değil miyiz? Ama siz sermayeyi inkâr mı ediyorsunuz arkadaşlar? Sermayeyi bu memlekette istemiyor musunuz arkadaşlar? İşverenî istemiyor musunuz arkadaşlar? Bu memleketi illâ devletleştirmek, bu memlekette özel teşebbüse hakkı hayat tanımamak mı istiyorsunuz; bunu çıkın burada beyan edin? Bu mu istediğiniz? Biz buna taraf değiliz. Ben, bunu daha önceki konuşmamda da söyledim; «Biz, karma ekonomi taraftarıyız. Bizim ekonomik anlayışımız içerisinde Devlet de vardır, özel teşebbüs de...» dedim. Niçin dönüp ikide birde, «Sermayeden yana, sermayeden sana...»

Arkadaşlar;

Çok istirham ediyorum, birbirimizi itham etmenin yolu yok. Bugün Adalet Partisi olarak konuşabi-

liyorum. Adalet Partisi mensuplarıyle sizi tutan kişiler arasında sermayeyi eğer bir dengeye, bir teraziye vururşak, bilmiyorum ne taraf daha ağır basar? Yapmayınız arkadaşlar, lüzumsuz bunlar.

Şimdi burada işçiden yana, dışarıda sermayeden, ötede bilmem neden yana olacak değiliz. Biz hem sermayeyi, elimizdeki Anayasanın, hukuk düzeninin içerisinde, meşru düzenin içerisinde, yerinde dengeli ve terazili tutmak mecburiyetindeyiz. Bunun dışında siz eğer bu memlekette sermaye olmazsa işçiyi ne ile, kimle yürüteceksiniz? Gelip de buraya, katî olarak, ama bu bellidir, siz ne yaparsanız yapınız sermayeden yanasınız, işçiden yana değilsiniz... Hemen, peki, Türkiye'deki bütün işçi, tamam, buradan bir sinyal verildi, Adalet Partisi katiyen işçiden yana değil, sermayeden yanadır; oylarını size verecek... Versin; güle güle kullanın arkadaşlar. Biz bu memlekette, bu millete, bu vatana inanıyoruz. Biz, millete hizmet için çalışıyoruz. Bunun karşısında oy alırız almayız, bizim gönlümüzün, bizim bu meseledeki düşüncemizin aydınlığı herkesin malumudur, Allah biliyor, sadece oy almak, oy avcılığı ile işimiz yoktur. Bazı kesif kesimlere, çoğunluk taşıyan kesimlere sadece selâm sarkıtmak isteyen bir parti değiliz; hakkın, hukukun, doğrunun, adaletin yanındayız.

Saygılar sunarım. (A. P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Atalay, gönderdiğiniz önergeyi evvelâ okuyorum:

«Madde üzerinde önerge verilmediği halde Komisyon Başkanına söz vermekle madde üzerinde görüşme açmak zorundasınız.

Madde üzerinde söz istiyorum.

Saygılarımla.» diye ifade buyurmuzsunuz. Komisyon Başkanına madde üzerinde söz vermedim efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, fakat...

BAŞKAN — Hayır, efendim, Komisyon Başkanına kanun tasarısının tümünden itibaren (Maddeleri, müzakereleri, hepsi geçti) yapılan tenkidlerin, temennilerin, konuşmaların hepsini birden cevaplamak üzere söz verdim. «8 nci maddenin oylanmasından evvel söz istiyorum» dedi. Çünkü ondan sonraki son madde yürürlük maddesidir. Arz ediyorum. Madde üzerinde müzakere açmadığım için söz vermem mümkün değil efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Komisyon Başkanı ancak, bütün maddeler oylandıktan sonra bir teşekkür konuşması yapar. Bütün maddeler oylandıktan sonra tasarının tümü üzerinde lehinde, aleyhinde iki üye söz alır.

BAŞKAN — Öyle bir şey yok Sayın Atalay. Takdir buyurursunuz ki, Sayın Atalay, müzakerelerin her safhasında Hükümet ve Komisyon söz alarak temennileri, tenkidleri, görüşleri cevaplandırabilirler.

SIRRI ATALAY (Kars) — Bir madde üzerinde cevaplandırır; ama ara yerde...

BAŞKAN — Zaten, ara yerde değil efendim; ara yerde değil. En sonunda, bir madde kalıyor, o da yürürlük maddesidir efendim. Madde üzerinde müzakere açmadım.

SIRRI ATALAY (Kars) — Henüz en sonuna gelmedik ki...

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sataşma var, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Aykan, hangi konuda söz istiyorsunuz efendim?

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Gündoğan'ın kullandığı birinci cümleye cevap vermek istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, size irtidâd ettiğiniz ve o bakımdan yeni partinize yaranma gayreti içinde olduğunuz noktasında sataşma görüyorum ve söz veriyorum.

Sadece bu konuya inhisar etmek üzere ve çok rica ediyorum yeni bir sataşmaya vesile ve imkân vermemek üzere söz veriyorum.

Buyurunuz efendim.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan ve değerli arkadaşlarım;

Sayın Gündoğan'ın kullandığı cümleyi Sayın Başkan tekrar ettiler «Sataşma var» dediğim zaman hemen sataşmanın varlığını kendileri kabul ettiler ve cümleyi de tekrarladılar.

İnsanların konuşmaları mizaçlarını ve anlayışlarını gösterir. Sayın Gündoğan'ın kullandığı cümle de kendi kişiliğinin ifadesidir. Seviyesini ifade eder, anlayışını ifade eder.

FİKRET GÜNDAĞAN (İstanbul) — Allah, Allah.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim. Lütfen müdahale etmeyiniz.

Devam ediniz efendim. Her konuşmanın, konuşma sahibinin seviyesini ifade edeceği tabiidir efendim.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Ben en iyi niyetlerle siyasi hayatta görev almak için Amerika'dan ülkeme geldim ve buna talip oldum. Tokat'ta Cumhuriyet Halk Partisi İl Başkanı olarak hizmet ettim. 1965'te o toplumdaki vatandaşlarımın oyu ile; hem moral yönden, hem hukuk yönünden meşru kalarak seçildim, Parlamentoya geldim.

Partiler canlı organlar, canlı kuruluşlar. Zamanla görüşleri değişiyor, kadroları değişiyor. 1967 yılında Cumhuriyet Halk Partisinde bir görüş değişikliği oldu. Ben bu değişikliği mizacıma, dünya anlayışıma uygun bulmadım ve 1969 yılında Cumhuriyet Halk Partisinden istifa ettim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Seçilmiş olsaydın...

BAŞKAN — Lütfen efendim. Sayın Atalay, müsaade buyurunuz, müdahale etmeyiniz rica ediyorum efendim.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Sayın Atalay, size verecek benim çok cevabım olur.

BAŞKAN — Lütfen cevap vermeyiniz efendim. Genel Kurula hitap ediniz efendim. Rica ediyorum. Rica ediyorum efendim.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Benim sakin durmamı mücadele güçsüzlüğümün ifadesi olarak alırsan, yanılırsın...

BAŞKAN — Cevap vermeyiniz efendim. Rica ediyorum efendim. Elimizdeki kanunun müzakeresini bitirelim efendim. Rica ediyorum.

AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Sayın Başkan, siz ve hatip karşılıklı konuşunca duyamıyoruz.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Sen 1967'de....

(A. P. ve C. H. P. sıralarından anlaşılmayan müdahaleler, gürültüler)

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Kendisi kontenjandan girmiş. Denemeye girmiş, kazanamamış...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayınız çoktur bağırmayın.

AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Ne oluyorsun dinleyeceğiz.

BAŞKAN — Devam buyurunuz efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kuru kalabalıktan başka birşey değil. (Gürültüler)

CEVDET AYKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, müsaade ederseniz...

(A. P. ve C. H. P. sıralarından gürültüler, anlaşılmayan müdahaleler)

BAŞKAN — Sayın Feyyat rica ediyorum.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kuru kalabalık. Başka bir şey yok... (Gürültüler, karşılıklı konuşmalar)

BAŞKAN — Sayın Kor, rica ediyorum efendim. Kürsüde hatip konuşuyor, rica ediyorum efendim.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Sayın Başkan, ben Sırrı Atalay'a söylediğimde haksızdım, lüzum yoktu; bir fikri ifade ediyordum. Sayın Gündoğan da, Sayın Sırrı Atalay da, Sayın Betil de; Cumhuriyet Halk Partisi saflarında bulunduğum yıllarda hizmetimde ya da ahlâkımda bir kusur varsa bunu her zaman ifade edebilirler. Bunu gayet rahatlıkla ifade ederler ve ben de bunlara cevap veririm.

İfade ettim; «Dünya görüşlerimiz değişti» diyorum. Dünya görüşleri değiştiği zaman insanların yapacağı iki şey vardır:

Birincisi, o görüşün dışına çıkıp, kendi görüşleri doğrultusunda mücadele etmek, çalışmaktır. İkincisi de; dünya görüşü başka olduğu halde, tevekkülle boynunu eğip itaat etmektir. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Zannederim 1967 mücadelesini hatırlayanlar bu ayırım içerisinde kimin nerede, kimin nasıl olduğunu bilirler.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sırrı Atalay gibi.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Hazerdağlı, rica ediyorum efendim.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Ben 1973'te yeniden seçime talip oldum. Adalet Partili arkadaşlarım ve seçim bölgem Tokat'ta vatandaşlarım beni bağırlarına bastılar. Bunun minnetini, şükranını taşırım ve bir görüşü ifade eden, bir görüşü geliştirmeye çalışan bir insan olarak kendi partimin saflarında hizmet ediyorum. Görüşlerimiz tutarlı kaldığı sürece, faydalı olabileceğime inandığım sürece hizmet etmem ve buna talip olmam doğaldır.

Sayın Gündoğan'ın tutumuna bazı tenkidler yönelttim, fikirlerine bazı tenkidler yönelttim. Benim başkanı olduğum Komisyondan geçen metni eleştirdiler. Metni eleştirirken, benim ölçüme göre haksızdı, onları cevapladım. Sayın Gündoğan bunlara değinmedi.

Bugün biz tatile giriyoruz. Sayın Gündoğan önümüzdeki devrede Adalet Partisinin, Halk Partisinin yeri üzerinde benimle tartışmaya girerse ve tartışmanın kurallarına saygılı kalırsa, gayet tabii ben bunda kusurlu olmam.

Bir hususu ifade etmek istiyorum. Sayın Halil Tunç'un değerli konuşmasını tekrarladım. Bunu şu anlayış içerisinde yaptım: Sosyal İşler Komisyonu Başkanı olarak bu konuşmaları ve bu eleştirileri nasıl anlıyorum; bunu ifade etmek için yaptım.

BAŞKAN — Sayın Aykan, lütfen söz verilme maksadının içinde rica ediyorum efendim.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Cümlemin hiç birisinde hiçbir şekilde Adalet Partisi şudur budur, diye bir şey söylemedim.

Siz bu tasarıyı yeterli bulmadınız, kusurlu buldunuz, maksatlı buldunuz. Bunu mütevazi cümleler içerisinde, biraz da dikkatli; bazı duyguları kırmamaya dikkat ederek cevaplandırmaya çalıştım.

Sayın Başkan, bana bu hakkı verdiğiniz için teşekkür ederim. Hepinize saygılar sunarım, sağ olun arkadaşlar. (A. P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın üyeler, 8 nci maddeyi tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

Madde 8. — Bu kanunun 1 nci maddesi 1.2.1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — 8 nci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 8 nci madde kabul edilmiştir.

Madde 9. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — 9 ncu maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 9 ncu madde kabul edilmiştir.

Tasarı açık oya sunulacaktır. Küreler dolaştırılsın.

Bu kanun tasarısının, istihdaf ettiği geniş çalışanlar kesimine ve bütün milletimize hayırlı uğurlu olmasını dilerim.

ORHAN KOR (İzmir) — Sayın Başkanım, ben son sözü istemiştim.

BAŞKAN — Sayın Kor, son sözü istemiştiniz. Bendeniz zuhul ettim; sizden özür dilıyorum.

ORHAN KOR (İzmir) — Ben de vazgeçtim.

BAŞKAN — Geçti artık, bundan sonra söz verme imkânını bulamıyorum; ama gerçekten öyle. Önergeniz önümde. Özür diliyorum. Bağışlamanızı rica ediyorum.

Sayın üyeler;

Bundan evvelki Birleşimde gündemdeki diğer kanun tasarı ve tekliflerini çıkarıncaya kadar devamlı çalışma kararı alınmıştı. Bu sebeple mesaimize devam edeceğiz.

2. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler ve Bütçe ve Plan komisyonları raporları (M. Meclisi : 1/135; C. Senatosu : 1/363) (S. Sayısı : 509) (1)

BAŞKAN — Şimdi, bundan önceki Birleşimde önceliği, iveliliği ve her şeye takdimen görüşülmesi kabul edilmiş olan 509 sıra sayılı kanun tasarısı üzerindeki müzakerelere geçiyoruz.

Sayın üyeler, 509 sıra sayılı kanun tasarısının görüşmelerinde de, kabul edilmiş olan önergeye göre ancak üzerinde değişiklik önergesi verilen maddeler müzakere edilecek, diğer maddeler yalnız okunup oylanacaktır.

—Komisyon ve Hükümet yerinde.

Komisyon raporunun ve maddelerin okunup okunmamasını oylayacağım. Komisyon raporu ve maddelerin okunmasını isteyen sayın üyeler işaret buyursunlar... Raporun okunmasını istemeyen sayın üyeler işaret buyursunlar... Komisyon raporu ve maddeler okunmayacaktır efendim.

Kanun tasarısının tümü üzerinde konuşmak isteyen sayın üye var mı efendim? Olmadığına göre, maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı

Madde 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı :

Madde 20. — Bu kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akitlerinin :

1. İşveren tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin 1 nci bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. Gemi adamı tarafından bu kanunun 14 ncü maddesinin II nci ve III ncü bentleri uyarınca,

3. Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle,

4. Bağlı bulundukları, kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı, yahut toptan ödeme almak amacıyle;

---

(1) 509 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

Feshedilmesi veya gemi adamının ölümü veya 14 ncü maddenin 4 ncü bendi sebebiyle son bulması hallerinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence gemi adamına 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

Gemi adamlarının kıdemleri hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik gemilerde ve hizmetinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. Geminin devir veya intikali yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde gemi adamının kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren geminin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları gemi adamını çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki gemi adamının aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır.

Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

Gemi adamının birinci bendin 4 ncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. Gemi adamının ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan gemi adamına, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında gemi adamının hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, genel, katma ve özel bütçeli idareler ile 4468 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Sefer, parça başına, akord, götürü veya yüzde usulü gibi ücreti sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, gemi adamının işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

16 ncı maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 29 ncu maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten gemi adamına sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün aklî ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının bir yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akitlerini veya toplu iş sözleşmelerini ile gemi adamı lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren, özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydiyle Devlet veya kanunla kurulu kurumlarda veya % 50 hisseden fazlası Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — 1 nci maddeyi, ihtiva ettiği 20 nci madde ile birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici Madde — 20 nci maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen Fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatının işveren tarafından doğrudan doğruya ödenmesine devam olunur.

BAŞKAN — Geçici maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — Bu kanun 1 . 2 . 1974 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — 2 nci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — 3 ncü maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümü üzerinde lehinde, aleyhinde konuşacak sayın üye var mı efendim?.. Yok. Kanunun tümünü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İstihdaf ettiği işçi kesimine ve Milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını dilerim.

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Sayın Başkan, müsaade ederseniz teşekkür etmek istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Bakan.

Açık oylamada oyunu kullanmayan sayın üye var mı efendim?.. Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

ÇALIŞMA BAKANI AHMET TEVFİK PAKSU (Kahraman Maraş Milletvekili) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Dört saattir devam eden bir görüşmeden sonra Türk işçilerine büyük haklar sağladığına inandığımız iki kanunu burada kanunlaştırmış bulunuyoruz.

Bu çalışmalarda emeği geçen muhterem senatörlere ve Yüce Heyetinize teşekkürlerimi arz eder, kanunun milletimize ve bütün işçilerimize hayırlı olmasını temenni ederim efendim. (A. P. ve M. S. P. sıralarından alkışlar)

3. — 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 2 ve

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Bu çoğunlukla çalışılmıyor.

BAŞKAN — Efendim, rica ederim; usulü gereğince itirazınızı yaparsınız...

(Kars Üyesi Sırrı Atalay, Zonguldak Üyesi Mehmet Ali Pestilci, İstanbul Üyesi Fikret Gündoğan, Balıkesir Üyesi Nejat Sarlıcalı ve Gaziantep Üyesi Salih Tanyeri ayağa kalkmak suretiyle çoğunluğun bulunmadığını beyan ettiler.)

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim. Bundan evvel yapılmış olan kanunun açık oylamasını arz edeyim efendim.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, gündemde 3 kanun vardır; bunlar küçük küçük kanunlardır, kısa bir zamanda çıkarılması mümkündür, ama arkadaşlarımız kasdî olarak yoklama yapılmasını istiyorlar.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

1475 sayılı İş Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılması, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci maddesinin yedinci fıkrasının değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısının yapılan açık oylamasına 133 sayın üye iştirak etmiş; 130 üye kabul ve 3 üye reddetmek suretiyle tasarı Cumhuriyet Senatosunda kabul edilerek kanunlaşmıştır. Hayırlı ve uğurlu olmasını dileğini tekrar ederim.

Efendim, yoklama istiyorsunuz?..

SIRRI ATALAY (Kars) — Evet.

BAŞKAN — Lütfeder misiniz?

(Kars Üyesi Sırrı Atalay, Balıkesir Üyesi Nejat Sarlıcalı, İstanbul Üyesi Fikret Gündoğan, Gaziantep Üyesi Salih Tanyeri, Zonguldak Üyesi Mehmet Ali Pestilci ayağa kalkarak yoklama yapılmasını istediler.)

BAŞKAN — Sayın Atalay, Sayın Sarlıcalı, Sayın Gündoğan, Sayın Tanyeri, Sayın Pestilci yoklama istiyorlar.

Yoklama yapılacaktır.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Daha evvel alınmış olan karar gereğince, Cumhuriyet Senatosu Dönemin son toplantısını yaparak 5 Temmuz 1975 gününden; yani bugünden başlamak üzere 1 Kasım 1975 Cumartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere tatile girecektir.

Cumhuriyet Senatosunun sayın üyelerinin bu tatil döneminde sağlıklı, esenlikli bir tatil geçirmesini dilerim.

Ayrıca, çok değerli birçok arkadaşımız seçime gireceklerdir. Hepsine iyi şanslar ve başarılar dilerim.

(Alkışlar)

Yapılan yoklamada çoğunluk yoktur.

Cumhuriyet Senatosu 1 Kasım 1975 Cumartesi günü saat 15,0'te toplanacaktır.

Birleşimi kapatıyorum. (Akışlar).

Kapanma saati : 19.20

1475 Sayılı İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 26 ncı Maddesinin İkinci Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 nci Maddesinin 7 nci Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısına Verilen Oyların Sonucu

(Kabul edilmiştir.)

Üye sayısı : 184
Oy verenler : 133
Kabul edenler : 130
Reddedenler : 3
Çekinserler : —
Oya katılmayanlar : 45
Açık üyelikler : 6

[Kabul edenler]

TABİÎ ÜYELER
Ekrem Acuner
Refet Aksoyoğlu
Mucip Ataklı
Emanullah Çelebi
Vehbi Ersü
Kadri Kaplan
Suphi Karaman
Kâmil Karavelioğlu
Sami Küçük
Sezai O'Kan
Fahri Özdilek
Selâhattin Özgür
M. Şükran Özkaya
Cevdet Sunay
Haydar Tunçkanat
Ahmet Yıldız
Muzaffer Yurdakuler

ADANA
M. Nuri Ademoğlu
M. Yılmaz Mete

ADIYAMAN
Mehmet Sırrı Turanlı

AFYON KARAHİSAR
M. Kâzım Karaağaçlıoğlu
Ahmet Karayiğit
Kemal Şenocak

AMASYA
Macit Zeren

ANKARA
Yiğit Köker
Mahmut Vural
İsmail Yetiş

ANTALYA
Reşat Oğuz
Şerafettin Paker

AYDIN
İskender Cenap Ege
Halil Goral

BALIKESİR
Hikmet Aslanoğlu
Raif Eriş
Cemalettin İnkaya
Nejat Sarlıcalı

BİLECİK
Mehmet Orhan Tuğrul

BİNGÖL
A. Hikmet Yurtsever

BURDUR
Ekrem Kabay

BURSA
İ. Sabri Çağlayangil
Şeref Kayalar
Cahit Ortaç
Saffet Ural

ÇANAKKALE
İmadettin Elmas
İsmail Kutluk

ÇANKIRI
Gürhan Titrek

ÇORUM
M. Şevket Özçetin
Safa Yalçuk

DİYARBAKIR
Azmi Erdoğan

EDİRNE
Mehmet Nafiz Ergeneli

ELÂZIĞ
Celâl Ertuğ
Salim Hazerdağlı

ERZİNCAN
Niyazi Ünsal

ERZURUM
Lütfi Doğan
Sakıp Hatunoğlu
Hilmi Nalbantoğlu

ESKİŞEHİR
Hasan Ergeçen
Ömer Ucuzal

GAZİANTEP
İbrahim Tevfik Kutlar
Salih Tanyeri

GİRESUN
İhsan Topaloğlu

GÜMÜŞHANE
Abbas Cilâra

HAKKÂRİ
Naci Cidal

HATAY
Mustafa Deliveli
Kemal Kılıçoğlu

İÇEL
Lûtfi Bilgen
Talip Özdolay

İSTANBUL
Erdoğan Adalı
Solmaz Belül
Rahmi Erdem
Fikret Gündoğan
Ali Oğuz
Ahmet Vefa Poyraz

İZMİR
Beliğ Beler
Mustafa Bozoklar
Nazif Çağatay
Orhan Kor

KAHRAMAN MARAŞ
Adnan Karaküçük

KARS
Sırrı Atalay
Yusuf Ziya Ayrım
Muzaffer Şamiloğlu

KASTAMONU
Mehmet Çamlıca
Ahmet Nusret Tuna

KAYSERİ
Sami Turan

KOCAELİ
Lûtfi Tokoğlu

KONYA
Osman Nuri Canpolat
Fevzi Halıcı
Fakih Özlen
Mehmet Varışlı

KÜTAHYA
Osman Albayrak
Ahmet Özmumcu

MANİSA
Doğan Barutçuoğlu
Oral Karaosmanoğlu
A. Orhan Süersan
Ruhi Tunakan

MARDİN
Mehmet Ali Arıkan

MUĞLA
İlyas Karaöz
Haldun Menteşeoğlu
MUŞ
İsmail İlhan
NEVŞEHİR
İ. Şevki Atasağun
NİĞDE
Hüseyin Avni Göktürk
ORDU
Bekir Sıtkı Baykal
Şevket Köksal
RİZE
Talât Doğan

SAKARYA
Osman Salihoğlu
Mustafa Tığlı
SAMSUN
Bahri Cömert
Ziya Gökalp Mülâyim
Refet Rendeci
SİİRT
Süreyya Öner
SİNOP
Nâzım İnebeyli
SİVAS
Âdil Altay

Nurettin Ertürk
Hüseyin Öztürk
TEKİRDAĞ
Cemal Tarlan
TOKAT
Cevdet Aykan
TRABZON
Ali Şakir Ağanoğlu
Reşat Zaloğlu
URFA
İbrahim Halil Balkıs
Hasan Oral
YOZGAT
Veli Uyar

ZONGULDAK
Tarık Remzi Baltan
Mehmet Ali Pestilci
Ahmet Demir Yüce
CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER
Cihat Alpan
Muhsin Batur
Zeyyat Baykara
Nihat Erim
Halil Tunç
Şerif Tüten
Bahriye Üçok

[Reddedenler]

MALATYA
Nurettin Akyurt

KAYSERİ
Hüseyin Kalpaklıoğlu

İSTANBUL
Fevzi Hakkı Esatoğlu

[Oya katılmayanlar]

TABİÎ ÜYELER
Suphi Gürsoytrak (İ. A.)
Mehmet Özgüneş
ADANA
Mukadder Öztekin
Mehmet Ünaldı (Bşk. V.)
AĞRI
Kasım Küfrevî
ANKARA
Hıfzı Oğuz Bekata
Turgut Cebe
Turhan Kapanlı (B.)
ARTVİN
Recai Kocaman
AYDIN
Ali Celâlettin Coşkun (İ.)
BİTLİS
Kâmran İnan
BOLU
Turgut Yaşar Güzel

Alâeddin Yılmaztürk
DENİZLİ
Hüseyin Atmaca (İ. A)
Ali Kemal Turgut
DİYARBAKIR
Selâhattin Cizrelioğlu
GİRESUN
Sabahattin Orhon
ISPARTA
Mustafa Gülcügil
İSTANBUL
Tekin Arıburun (Başkan)
Mehmet Feyyat
İZMİR
Mümin Kırlı
Necip Mirkelâmoğlu
KAHRAMAN MARAŞ
Hilmi Soydan

KAYSERİ
Hüsnü Dikeçligil
KIRKLARELİ
Ali Alkan
KIRŞEHİR
Halil Özmen
KOCAELİ
Hikmet İşmen
MALATYA
Hamdi Özer
MARDİN
Sait Mehmetoğlu
ORDU
Selâhattin Acar
SİVAS
Kâzım Kangal
TEKİRDAĞ
Hayri Mumcuoğlu

TOKAT
Zihni Betil (Bşk. V.)
TRABZON
Ö. Lûtfi Hocaoğlu
UŞAK
Mehmet Faik Atayurt
VAN
Ferid Melen (B.)
YOZGAT
E. Süleyman Ergin
CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER
Selâhaddin Babüroğlu
Hüsamettin Çelebi (İ.)
Fethi Çelikbaş
Özer Derbil
Sait Naci Ergin
Sadi Irmak
Sabahattin Özbek
Naim Talû

[Açık üyelikler]

Ankara	1	Samsun	1
İstanbul	1	Tunceli	1
Konya	1		
Niğde	1	Yekûn	6

Belgeler
bölümü
6

1475 Sayılı İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve 26 ncı Maddesinin İkinci Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 inci Maddesinin 7 nci Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun

Kanun No : 1927 Kabul Tarihi : 4/7/1975

MADDE 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem tazminatı

Madde 14. — Bu Kanuna tabi işçilerin hizmet akitlerinin :

1. — İşveren tarafından bu Kanunun 17 nci maddesinin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında,

2. — İşçi tarafından bu Kanunun 16 ncı maddesi uyarınca,

3. — Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle,

4. — Bağlı bulundukları Kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı yahut toptan ödeme almak amaciyle;

Feshedilmesi veya işçinin ölümü sebebiyle son bulması hallerinde işçinin işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence işçiye 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler gözönüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali yahut herhangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren işyerinin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak, işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları işçiyi çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki işçinin aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır. Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

İşçinin birinci bendin 4 üncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulun-

duğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. İşçinin ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına yada toptan ödemeye hak kazanan işçiye, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında işçinin hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmiyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmeti süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T. C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi, Genel, Katma ve Özel Bütçeli İdareler ile 468 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Parça başına akort, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret bu tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, işçinin işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

13 ncü maddenin (c) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 26 ncı maddenin 1 nci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten işçiye sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdî ve kanundan doğan menfaatler de göz önünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa

göre tespit edilmiş olan günlük asgari ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

İşçinin ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanunî mirasçılarına ödenir.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akidleri veya toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malullük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyle Devlet veya kanunla kurulu kurumlarda veya % 50 hisseden fazlası Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon tesis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir. "

MADDE 2. — 1475 sayılı İş Kanununun 24 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İşten çıkarmanın sonucu

Madde 24. — İşverenler bu kanunun 13 ncü maddesinde belirtilen şartlara uyarak işine son verdiği veya 16 ncı maddenin III ncü bendi gereğince iş aktini feshedilen işçilerin yerine, çıkma veya çıkarma tarihinden itibaren 6 ay içinde başka işçi alamaz.

Bu süre içinde işyerine aynı nitelikteki iş için yeniden işçi almak isteyen işveren durumu uygun araçlarla yayınlar ve işçinin kaydettirdiği adresine noter aracılığı ile duyurur. Tebliği tarihinden itibaren 15 gün içinde işyerine başvurmayanların bu hakkı düşer.

17 nci maddenin 1 nci bendinin (b) fıkrası ve III ncü bentleri gereğince işten çıkarılan işçiler hakkında da 6 aylık süre içinde işten çıkarmayı gerektiren sebepler ortadan kalkmış ise, birinci fıkra hükmü uygulanır.

Bir işyerinin aynı şartlarla işletilmesi veya işletmeye başlanması yahut mevsim ya da kampanya nedeniyle yeniden çalışmaya geçmesi hallerinde de bu madde hükmü uygulanır. Mevsim ve kampanya işlerinde çalışan işçiler için noter tebligatı hükmü uygulanmaz.

Bağlı bulunduğu emeklilik mevzuatı gereğince yaşlılık ya da emeklilik yaşını doldurmuş ve aynı zamanda yaşlılık veya emeklilik aylığına hak kazanmış olan işçiler hakkında bu maddenin tekrar işe alınma zorunluluğuna ilişkin hükümleri uygulanmaz.

İşlerine son verilen işçilerin sayısı 10 ve daha fazla oldu-

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

ğu takdirde işveren, yeni bir işe yerleştirilebilmeleri için, bunların isimlerini ve niteliklerini çıkarma tarihinden en az bir ay önce ilgili İş ve İşçi Bulma Kurumu örgütüne bildirmek zorundadır.

MADDE 3. — 1475 sayılı yasanın «İZİN ÜCRETİ» başlıklı 54 ncü maddesinin 3 ve 4 üncü fıkrası arasına aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Ancak son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, izin ücreti; işçinin izne çıktığı ayın başı ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

MADDE 4. — 1475 sayılı İş Kanununun 98 inci maddesinin VII inci bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

VII — 24 ncü madde hükümlerine aykırı olarak işyerine yeni işçi alan işverenler, işten çıkardığı her işçi için 1.000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına ve tekrarında daha önce verilen para cezasının iki katı,

MADDE 5. — 1475 sayılı İş Kanununun 26 ncı maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 6. — İşten çıkarma tazminatı (İşten çıkan veya çıkarılanlara verilen tazminatlardır.) şu kadar ki, bu suretle verilen tazminatın miktarı işten çıkan veya çıkarılanın (24) aylığını aştığı takdirde fazlası ücret olarak gelir vergisine tabi tutulur. Hizmet ifa edilmeksizin ödenen ücretler tazminat sayılmaz.

MADDE 7. — 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 25 inci maddesinin 7 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İşten çıkma tazminatı (İşten çıkan veya çıkarılanlara verilen tazminatlardır). Şu kadar ki, bu suretle verilen tazminatın miktarı işten çıkan veya çıkarılanın (24) aylığını aştığı takdirde fazlası ücret olarak vergiye tabi tutulur. Hizmet ifa edilmeksizin ödenen ücretler tazminat sayılmaz.

GEÇİCİ MADDE. — 14 ncü maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatının işveren tarafından doğrudan doğruya ödenmesine devam olunur.

MADDE 8. — Bu Kanunun 1 nci maddesi 1/2/1974 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri yayımı tarihinden yürürlüğe girer.

MADDE 9. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

9/7/1975

TÜRK-İŞ Bilgi Merkezi
331.21 KID 1976